OKUYUCU TEFSİRİ

9

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

OKUYUCU TEFSİRİ

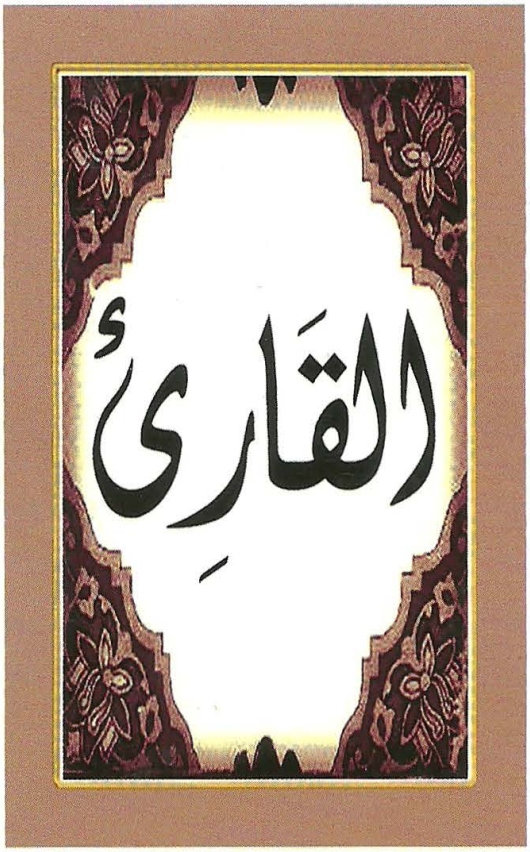

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

9

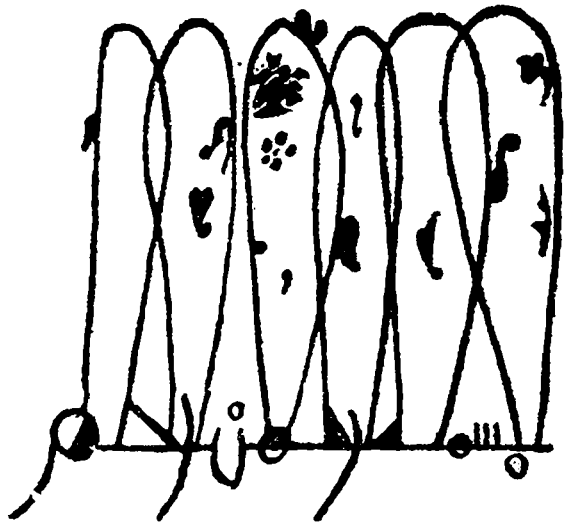

OKUYUCU TEFSİRİ
SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

•

Tashih
YUNUS POLAT

•

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni
NİDA Ajans

•

Baskı
STEP AJANS
Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti. Göztepe Mh.
Bosna Cd. No: 11 Bağcılar/ İstanbul
Matbaa Sertifika No: 12266

•

Nida Yayınları

İRTİBAT ADRESİ

B. Mustafa Paşa Mh. Alaaddin Sk. No: 19
Tlf.: 0422 321 21 87 – 322 21 30
MALATYA

OKUYUCU TEFSİRİ

"Tefsîru'l-Kâri"

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

9

İÇİNDEKİLER

ENBİYÂ SÛRESİ • 5

HACC SÛRESİ • 67

MU'MİNÛN SÛRESİ • 133

NUR SÛRESİ • 203

FURKAN SÛRESİ • 277

ŞUARÂ SÛRESİ • 325

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ENBİYÂ SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûrede çok önemli hususlardan bahsedilmiştir. Bunlardan bazıları: Tefekkür, tevhid, peygamberler ve öldükten sonra dirilmedir.

Akide yani iman; göklerin ve yerin yaratılışında, başıboşluğa, batıla asla yer bırakmayan ciddiyet prensibine dayanır. Bu da tefekkürle olur. Allah, tefekkür sahiplerini doğruya yöneltmek için peygamberler göndermiştir.[1]

Peygamberler, tevhid mücahidleri ve hidâyet elçileridir. Birçok işkenceye maruz kalarak alaya alındıkları halde davalarını savunmaktan asla vazgeçmemişlerdir. Geçmişteki kavimlerin müşrikleri nasıl peygamberlerine zulmetmişlerse Mekke müşrikleri de Hz. Muhammed'e ve inananlara ellerinden gelen her türlü zulmü reva görmüşlerdir. Fakat onlar, tüm komplolarına ve zulümlerine rağmen, İslâm'ın yayılışının ve iktidar oluşunun önüne geçememiş-

[1] Bkz. 2/151

lerdir. Güzel ahlâk sahibi olan o büyük kumandan Hz. Muhammed, Mekke'yi fethettiğinde, müşriklerin yapmış olduğu onca zulme karşı onlara merhametle davranmıştır.

Sûre, bütün peygamberler ve tâbilerinin bir ümmet olduğunu; her canlının sudan yaratıldığını, ölümü tadacağını, yeniden dirilip yaratıcısına dönerek hesap vereceklerini; yeryüzüne hükmeden kanunların bir tek prensibe (Tevhid) dayandığını, inkâr edilemeyecek delillerle gözler önüne serip, insanların iman etmeleri için ikna edilişlerini konu etmektedir. 112 âyettir.

❁ ❁ ❁

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ۚ ﴿١﴾

21:1 İnsanların hesaba çekilecekleri (gün) **yaklaşdı. Hâl böyle iken onlar,** (hâlâ) **gaflet içindedirler,** (bunu tefekkürden) **yüz çeviricidirler.**

İnsan, ister inansın ister inanmasın, doğduğu günden itibaren süresi belli olmayan bir günde hesap vermek için yaşamına devam etmektedir. İnsanın ensesinde bir soluk gibi dolaşan ölüm er ya da geç geldiğinde, onun için kıyamet vakti başlamış olacaktır.

"Ahsen-i takvîm" üzere yaratıldığı hâlde ilahî davete kulak vermeyen, akıbetleri konusunda akletmeyen, olaylardan ibret almayanlar "esfele sâfilîn"e elleriyle sürüklenirler.[2] Yüzlerini sadece dünya ve dünyalıklara çeviren gafiller, emellerine ulaşmak için koşuştururken ansızın ölüm onları yakalar. Ölümü, tek veya bazı afetler nedeniyle toplu olarak müşahade etmek ve buna rağmen Allah'a yönelmemek ne tuhaf! İbret ve basiretten uzak gafil insanlar, ölüm ve hayat olayları karşısında fıtri acı ve temayüllerinin

[2] Bkz. 95/4, 5

dışına çıkıp biraz düşünseler, iman edip kıyamet gününe hazırlıklı olmaya çalışacaklardır.

❁ ❁ ❁

مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً
قُلُوبُهُمْ ۗ وَأَسَرُّوا النَّجْوَى ۖ الَّذِينَ ظَلَمُوا ۖ هَلْ هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ ۖ أَفَتَأْتُونَ
السِّحْرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾

21:2-3 Rablerinden kendilerine yeni bir ihtâr gelmeye dursun, onlar bunu ille istihza ederek ve kalpleri oyuna, eğlenceye dalarak dinlemişlerdir. Zalimler gizli fısıltı ile (şöyle) **konuştular: "Bu** (Muhammed)**, sizin gibi bir insandan başka mıdır? Kendiniz görüp** (ve bilip) **dururken şimdi sihre mi geleceksiniz?"**

İnkâr ve inatla algılama melekelerini köreltenler, kendilerini hakka davet edenlerin hak sözlerini çürütmek ve insanlar üzerindeki etkisini kırmak için onun sihir olduğunu ileri sürerek alay mevzuu ederler; olmadık zulüm ve cazip tekliflerle, insanları Allah'ın yolundan saptırmak için ellerinden gelen her türlü girişimde bulunurlar.

İnsan için dîn elbette ki çok ciddidir. Bu bakımdan Kur'ânî hükümlerin herhangi bir nedenden dolayı bağlayıcı olmadığını söyleyenler, onu küçümsemiş olduklarından, böylelerinin dînle ilgisi kesilmiş olur. Tövbe etmeden ölürlerse durumları çok vahimdir. Kendini elit görüp hiç bir inceleme ve araştırma zahmetine girmeden, basit mantıkları doğrultusunda Kur'ân'a dil uzatır, yersiz tenkitlerde bulunurlar. Allah'tan gelen bu zikirle alay edip yüz çevirirler. Aslında bu öğüt ve öğretiye kulak vermemeleri, ahlâkî

ve manevi disipline uymak konusunda duydukları isteksizliğe dayanmaktadır. Onların tek isteği, hevaları doğrultusunda yaşamaktır.

Bu tür insanlar, imana ulaşmaları, tefekkür etmeleri için yalnız bırakılmamış; doğruya yönelmeleri için peygamberler gönderilmiştir. Peygambere inen kitabı, sergilediği yüksek ahlâkı ve insanlar üzerindeki etkisini hazmedemeyen zihniyeti bozuk müstağniler, inat ve inkârlarını artırarak, hak davetçilerine sihirbaz, büyücü diyerek hep alay etmişlerdir.

Elbette peygamberler de insandır ama onlar, Allah tarafından seçilmiş, vahiyle güçlendirilmiş kimselerdir. Bu güç onları öyle mümeyyizleştirmiştir ki ilahî eğitimin kontrolü altında "sıdk" (doğruluk) "emanet" (eminlik) "ismet" (günahtan korunmuş olma) vasfıyla şahikalara yükselmişlerdir. Onlar, benliklerindeki ilahî mevhibelerin değerini takdir edip yerli yerinde kullanmasını bilmişler ve asıl görevleri olan "tebliğ" (bildirme) "tebyin" (açıklama) "talim" (öğretme) "tezkiye" (temizleme) hususunda gereken fedakârlığı yaparak, bedel ödemekten kaçınmamışlardır. Bu görevlerini, Allah'ın yardımıyla tamamlayarak dünyadan ayrılmışlardır.[3]

❁ ❁ ❁

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾

21:4 (Onlara) **dedi ki: "Rabbim gökteki, yerdeki her sözü bilir. O, hakkıyla işitici, kemaliyle bilicidir."**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan hiçbir şey gizlenemez. O, sinelerin özündekileri bilir. O, işitir, her şeyi bilir. İnsanı hizaya sokan ve dürüst olmaya sevk eden bundan başka bir amil olamaz.

❁ ❁ ❁

[3] Bkz. 2/151; 10/47; 13/7

بَلْ قَالُوٓا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ بَلِ افْتَرٰيهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِاٰيَةٍ كَمَآ اُرْسِلَ

الْاَوَّلُونَ ۝٥

21:5 Dediler: "Hayır, (bunlar) **saçma sapan rüyalardır. Hayır, onu kendisi uydurmuştur. Hayır, o bir şairdir.** (Bunlar değilse) **o hâlde evvelki** (peygamber)**lere gönderildiği gibi O da bize bir mucize getirsin."**

İnat ve taassupla aklını örtenler, Allah'ı kabul etseler de hevaları doğrultusunda yaşamak için, çeşitli itiraz ve bahaneler ileri sürerek inkâr ederler. Her asırda inatçı münkirler Kur'ân'ın belagati karşısında nasıl şaşırıyorlarsa, eski Kureyşliler de onun karşısında şaşırmışlar, Kur'ân'ı neye benzeteceklerini bilememişler; onun için sihir, büyü demişlerdi. Çünkü Kur'ân'a karşı geldikleri hâlde, Kur'ân'ın cazibesine kapılmaktan kurtulamadıkları için de ona şiir diyorlardı. Kur'ân, Hz. Peygamber'in muvaffak, düşmanların mağlup olacaklarını bildirince müşrikler şaşırıyor ve bunların, rüya saçmalamaları, uydurma şeyler olduklarını ileri sürüyorlardı. Birçok mucize ve âyeti göremeyip yeni âyetler isteyerek inkârlarını gizlemeye çalışıyorlardı. Meczuplar gibi ne söyleyeceklerini şaşırmış durumdalardı. Günümüz mütekebbirleri de Kur'ân'a, çöl kanunu; Resulullah'a, çöl bedevisi; Müslümanlara ise terörist diyerek, vahşet ve sömürülerini örtbas etmeye, hem de medeni olduklarını ileri sürerek inkârlarını gizlemeye çalışıyorlar. Aynen Kureyş müşrikleri gibi... Zulüm, sömürü düzenine dayalı sultalarını sürdürmek için ellerinden gelen iftiralar ve olmadık ithamlarla hakkın sesini susturmak istiyorlar.

❁ ❁ ❁

مَآ اٰمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَاۚ اَفَهُمْ يُؤْمِنُوْنَ ﴿٦﴾

21:6 Onlardan evvel helâk ettiğimiz hiçbir memleket (hâlkı helâk olup gitti), **iman etmedi de** (şimdi) **bunlar mı iman edecekler?**

Her asırda, hayatını emelleri doğrultusunda yaşamayı amaç edinenler, hakikati kabul etmemekte diretirler. Kendilerini uyarmak için geçmiş kavimlerin başlarına gelenler veya gelecek elim azaplar haber verildiğinde, hemen ukalalaşarak, her şeyi sebep-sonuç ilişkisi olarak değerlendirir ve 'tehdit ettiğiniz azabı getirin' diye alay ederler de, inatla Allah'ın gücünü görmezden gelirler.[4]

❀ ❀ ❀

وَمَآ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُوْٓا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا

تَعْلَمُوْنَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنٰهُمْ جَسَدًا لَّا يَاْكُلُوْنَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوْا خٰلِدِيْنَ ﴿٨﴾

21:7 Biz, senden evvel de kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını (peygamber olarak) **göndermedik. Eğer bilmiyorsanız ehl-i zikre sorun.**

21:8 Biz, onları yemek yemez birer ceset olarak yaratmadık. Onlar (bu dünyada) **ebedî de değillerdi.**

Bu âyet, müşriklerin, peygamberin bir beşer oluşunu ileri sürerek, ona inanmamalarına binaen verilen cevaptır. Onlar da daha evvel peygamber seçilenlerin "rical"lerden seçilmiş olduğunu biliyorlardı ama bu, onların, peygamberi ve getirdiklerini yalanlamak

[4] Bkz. 6/10; 13/32

ve insanlar üzerindeki etkisini kırmak için ileri sürdükleri asılsız bir iddia idi.[5]

Eğer peygamberler insan değil de farklı bir yaratılışta olsalardı o zaman da, 'onunla biz bir miyiz, elbette onun yaptıklarını biz yapamayız' diye itiraz ederlerdi. Bu bakımdan beşere ancak bir beşer öncülük edecek ve davet ettiği ilkelerin ilk uygulayıcısı olacaktı.

Peygamberler de beşerdir, beşerî vasıfların hepsine sahiptir. Sadece insanlar arasından seçilmiş, kendilerine peygamberlik rütbesi verilmiştir. Onlar, sahip oldukları bu sorumluluğu insanlara duyurmak ve hakkı anlatmak için bu uğurda gereken fedakârlığı yapacaklardı. Heva perdesiyle basiretini körelterek onlardaki bu ayrıcalığı görmeyip yalanlayanlar, elbette vakti geldiğinde helak olacaklardır.[6]

❁ ❁ ❁

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

21:9 Sonra biz onlara olan va'd(dimiz)**in doğruluğunu gösterdik de hem kendilerini, hem de kimleri diliyorsak onları kurtardık. İftiracıları ise helak ettik.**

Allah, azap geldiğinde kurtuluşa layık olanlara dikkatleri çekerek, ibret alıp iman üzere yaşamaları gerektiğini ihtar ediyor. Mü'minler, ölümden ve musibetlerden ibret alarak günahlarına tövbe edip, hayatı daha anlamlı geçirmek için gayret ederler ve kurtuluşa ererler; münkirler ise helak olup elim azaba maruz kalırlar.[7]

❁ ❁ ❁

---

[5] Bkz. 16/43
[6] Bkz. 6/33, 39; 14/11; 18/106
[7] Bkz. 7/165; 10/103; 11/40-58, 66, 81, 94, 116; 12/110

لَقَدْ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ ۖ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

21:10 Andolsun, size öyle bir kitab indirmişizdir ki (bütün) **zikir** (ve şeref)**iniz ondadır. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?**

Allah, Kur'ân'ın şerefine ve onun kadrini bilmeye teşvik ediyor. Çünkü ancak Kur'ân'a uyanlar kurtuluşa ereceklerdir. Kur'ân'da vazedilen manevi ve toplumsal vecibelere uymakla, insanın kazanacağı onura ve erişeceği mutluluğa dikkat çekiliyor. Bu kitapla yaşamlarını düzenleyenler, yeryüzünün efendisi olacak bir ümmet meydana getirirler. Hangi toplum bu kitaba sarılmış ve gereğince amel etmişse şerefle yürümüştür. Başka toplumlar da onların idare ve himayesi altına girmişlerdir.

İnsanın insanca yaşayacağı tüm gerçekleri kapsayan uyarı ve ikazlar bu kitaptadır. İnsanın problemlerine çözüm getiren, hayatla ilgili meseleleri ele alan, doğru ile yanlışı ayıran, vicdanları rahatlatan ahlâkî değerleri ortaya koyarak dünyada güvenli ve temiz bir yaşamı; ahirette de ebedi saadeti müjdeleyen bir kitaptır.

Ey insanlar! Sizin için bu kadar önemli olan Kur'ân'ı, hayat tarzı edinmek için düşünerek okuyun!

"İnsan, düşündüğü için insandır. İnsanın vahye uygun düşünmesi gerekir. Vahye uygun düşünen bir kişi, her şeyden önce hangi amaç için yaşaması gerektiğini bilir. Lakin yüzünü dünyaya ve dünyalıklara döndürenler, geçici emeller üzerinde düşünürler de asla, insan olmak da ne demek, bunun hakkında düşünmezler.

İnsan, köle veya efendi olmak için değil, hür olarak Rabbe kulluk gibi yüce bir şerefle yaratılmıştır. İnsan, hayatın en yüce kanununu ifa ettiğinde, hür ve aklı başında yaşamış olur. Yapması gereken yegâne şey aklı perdeleyen, onu ve mutluluğu teşkil eden

şeyi görmeye engel olan hevasını aşmaktır. Unutmayalım ki maneviyat ve hikmetle beslenmeden mutlu olunmaz.[8]

❁ ❁ ❁

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿١١﴾

21:11 Biz (küfür ve) **zulüm eden nice memleketi kırıp geçirdik, sonra ardından da diğer kavm**(ler)**i yarattık.**

Burada, gerçekten yüz çevirenlerin helak olacakları anlatılarak bunlar uyarılıyor. Günah işleyerek ve küfrederek nefislerine zulmeden nice kasabalar helak edilmiştir.[9]

Bu kıssalar ve günümüzde yaşanılan hadiselerden ders almalı, kendimize gelmeliyiz. Neticede Allah'ın gücüne karşı koyamayız. Adını ne koyarsak koyalım, önemli olan ölümün geliş şekli değil hangi akıbete götürdüğüdür. Musibetler, uyanmamıza, günahlarımızdan arınmaya ve derecelerimizin yükselmesine vesile olmalı.

❁ ❁ ❁

فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾ لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَىٰ مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ ﴿١٣﴾

21:12 (Evet), **onlar azabımızı his** (ve müşahede) **ettikleri zaman hemen oralardan harıl harıl kaçıyorlardı.**

21:13 (Onlara:) **"Kaçmayın. İçinde bulunduğunuz refaha, yurtlarınıza dönün, çünkü sorguya çekileceksiniz"** (denildi.)

Bu âyetler, ister istemez, yaşadığımız 17 Ağustos depremini, tsunami felaketlerini düşündürüyor. Her şeyi bırakarak birçok insan

---

[8] Bkz. 43/44

[9] Bkz. 3/56; 6/47; 9/126

deprem bölgesini terk etmişti. İnsan, elbette göz göre göre tehlikeye maruz kalmak istemez ama tüm tedbir ve önlemlere rağmen ilahî ikaz ve azaptan da kimse kurtulamaz.

"Kaçmayın, dönün" ifadesinde bir istihza var. Allah'ın her yanı saran azabından kurtulmak ne mümkün? Hele de böyle zamanlarda onlar, şaşkınlıktan ne yapacaklarını bilmez hâlde yerlerinde çakılıp kalacaklar veya sağa sola sersemce koşturacaklardır.[10] İşte bu gerçekle karşılaşan insanlar, o gün nedametlerini haykıracaklar.

❁ ❁ ❁

قَالُوا يَا وَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٤﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوٰىهُمْ حَتّٰى جَعَلْنَاهُمْ

حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٥﴾

21:14 Dediler: "Ne yazık bize! Biz hakikaten zalimler idik."

21:15 Nihayet biz onları biçilmiş bir ot, ocakları sönmüş (bir kül yığını) **hâline getirinceye kadar daima feryatları bu** (söz) **olmuştur.**

Ne var ki pişmanlığın ve bu itirafın hiçbir faydası olmayacak.

İnsanın ufkunu genişleten, ilmin, medeniyetin, ahlâk ve faziletin temelini oluşturan, milletleri daldıkları gaflet uykusundan uyandıran, insana layık olduğu değeri veren ve bütünüyle rahmet olarak gönderilen bu nimeti idrak edemeyen inkârcı nankörler, elbette biçilmiş ot gibidir. Allah onları çok değerli bir insan olarak yaratmıştı. Fakat onlar bu değerin kadrini bilemeyip şuursuz, seviyesiz, sorumsuz bir hayatı tercih ettiler de bu elim azaba müstahak oldular. Kendilerine verilen değeri görmezden geldiklerini de o gün itiraf ederek; "doğrusu biz zalimler idik" diye feryat ederler. Sesleri

---

[10] Bkz. 11/116; 17/16

ve nefesleri kesilmiş, tüm umutları bitmiş bir vaziyette çaresiz kalakalmışlardır.

❁ ❁ ❁

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَآءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ أَرَدْنَآ أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّآ إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٧﴾

21:16 Biz göğü de, yeri de, ikisinin arasında bulunan şeyleri de oyuncular(ın işi) **olarak yaratmadık.**

21:17 Eğer biz bir eğlence edinmek isteseydik onu kendi canibimizden edinirdik elbet. Biz (böyle) **yapanlar da değiliz.**

Hiçbir şey boşuna yaratılmadığı gibi, her yaratılmışın kâinatta belli bir gayeye yönelik görevi vardır.

Bütün bunları yapan ve idare eden kudreti görsünler, ibret alıp iman etsinler. Doğup ölen, yeşerip kuruyanları görüp, her şeyin zeval bulacağını bilip hayatın cazibesine aldanmayarak, o güne hazırlanarak yaşasınlar. Bunun için görevlendirilen peygamberler vasıtasıyla belirtilen ilahî hükümlere uyarak, üstün yaratılmışlıklarını koruyarak; feryat eden zalimlerden olmasınlar.

Şayet yüce Allah bu kâinatı ve bu kitabı eğlenerek dinlenilsin diye gönderecek olsaydı; insanı akıllı, mükemmel vasıflarla yaratıp yeryüzü halifesi olmakla da sorumlu kılmazdı. Allah oyun ve oyalanmaktan beridir. Oyunu, aklını hevasıyla örten haktan gafil bazı yaratıklar oynarlar.[11]

❁ ❁ ❁

[11] Bkz. 6/73

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

21:18 Hayır, biz hakkı batılın tepesine (indirip) **atarız da o, bunun beynini parçalar. Bir de görürsünüz ki bu, yok olup gitmiştir.** (Allah'a karşı) **vasf** (ve isnat) **etmekte olduğunuz** (iftiralar)**dan dolayı yazıklar olsun size!**

Tarih her zaman kaydetmiştir ki ciddi hak ehlinin karşısında batıl yenilmiş; batıla karşı koyulacak güç olmadığı zamanlarda da batıl, Allah'ın helakine mucip kalmıştır. Günler, bir gün lehe bir gün aleyhe olmak üzere deveran edip durur. Bugün, eğer batılın hâkimiyeti altında ise hak ehli, bu, bir zaafın ve eksikliğin neticesidir. Hak'tan yana olanlar, zaaflarından uzaklaşıp Allah için hizmeti ön plana alarak birlik ve beraberlik şuuruyla hizmet ederlerse batıl, sarsılmaya ve çok geçmeden yıkılmaya yüz tutar. Bu da Allah'ın değişmeyen kanunlarından biridir. İlâhi emirlerin taşıdığı inceliği hiçbir zaman hatırdan çıkarmamak lazımdır.

İkbal, parıl parıl parıldayan ve keskin olduğu sanılan, ama aslında kırık ve işe yarâmaz bir kılıç gibi olan Arapların o İslâm öncesi durumlarını hatırlatarak der ki:

"Ey Araplar! Allah sizi BETTAR kılıcından daha keskin yaptı ve böylece size teveccüh buyurdu. Siz önceleri, çöllerde deve otlatır, deve sırtında göç ederdiniz. Sonra ilahî mucize tecelli etti; Allah, bırakın develeri, size dünyadaki diğer kuvvetleri râm etti ve onların idaresini ele geçirdiniz. Allah adına yemin ediyordunuz. O, sizin yüzünüzü kara çıkarmıyordu. Tekbir ve salâvat sesleriniz yankılar yapıyor, harp ve gaza sesleriniz ufukları çınlatıyor, mağrip ile maşrık arası inliyordu. Ne büyük harplerdi, ne şaşaalı gazalardı onlar!"

Şair, düşmanları kahreden gazalarını dile getirdikten ve sevincini belirttikten sonra bir an için durur. Arap'taki ilerleyişten sonra şu gerileyişi, birlikten sonraki parçalanışı, hâkimiyetten sonraki mahkûmiyeti, liderlikten sonraki uyduluk ve yönetilmeye dönüşü görerek teessüflerini bildirir:

"Şu sönüklüğe ve şu hareketsizliğe teessüf doğrusu! Ey Araplar! Baksanıza diğer milletlere! Nasıl ilerlediler, nasıl sizi geçtiler! Siz şimdi, içinde doğduğunuz hürriyet kadar bir şeye sahip değilsiniz! Tek bir ümmet -İslâm Ümmeti- iken bugün çeşitli ümmetlere ayrıldınız. Tek bir hizip -Allah'ın Hizbi- iken hizblere bölündünüz. Topluluk ve birliğinizi dağıttınız. Vahdeti parçalayıp birbirinize düştünüz."

"Efendiler! Biliniz ki, kim şahsiyet ve kerametini çiğner ve kendine güvenini yitirirse, ölür ve varlık sahnesinden silinir. Kim kışlasından kaçarak düşman saflarına sığınır ve onların sofrasında tufeyliler (başkalarından geçinen, asalak, parazit, dalkavuk) gibi yer-içerse ezilir, kovulur, sürülür. Size diyorum! Dünyada hiçbir düşman, sizin kendinize yaptığınız kötülüğü kendi düşmanına yapmamış, hiç kimse sizin kendi ümmetinize ettiğinizi bir başkasına etmemiştir. Siz, şu yaptıklarınızla Resulullah'ın (a.s) ruhunu incittiniz. O, üzülüyor, şikâyet ediyor ve etmeyin diyor."

Şair, zehirli oklara karşı onları uyardı; çünkü Araplar içinde Frenklere hüsnü zan besleyen, hayat binasının inşasında ve problemlerin çözümünde onlara itimat eden kişiler görüyordu. Haykırarak:

"Durun gafiller! Sakının Frenklere itimat etmekten! Kaldırın başlarınızı ve onların içyüzlerinde gizli olan fitneleri görün! Sizin için yegâne kurtuluş çaresi, onları kaynaklarınızdan kovmanız ve muhitinizi onların elinden kurtarmanızdır. Muhakkak ki batının felsefesi milletleri esir etmiş, onları aç-çıplak ve mahzun bırakmıştır. Yine o felsefe, Arap'ın birliğini parçalamış, mirasını taksim

etmiştir. Arap onların tuzağına düşünce, her şey ondan yüz çevirmiş, dünya ona dar gelmiş, kendisine ağlayan ve acıyan kimse bulamamıştır."

Şair, Arap milletini, onlara kapılmak ve ağlarına tutulmaktan sakındırdıktan sonra, Araplara moral ve cesaret veriyor:

"Muhakkak ki Allah, size keskin bir basiret vermiştir. İçinizde kor-ateşi henüz taşıyorsunuz. Kalkınız Ey Arap milleti! Hattab Oğlu Ömer'in ruhuna tekrar dönünüz. Kuvvetin gerçek kaynağı dîndir. Mü'min, azmini, ihlâsını, yakinini ondan alır. Vicdanlarınız ilahî sırrın emini oldukça ey çölün mimarları; dînin bekçileri ve yeryüzünde Allah'ın eminleri sizsiniz. Sizin derdinize deva, ne Cenevre ne Londra ve ne de Amerika'dır. Biliyorsunuz ki Yahudi, Avrupa siyasetinde söz sahibidir ve idaresine hâkimdir. Milletler, benliklerinde şahsiyetlerini ve kendi değerlerini bilme özelliği geliştirmedikçe ve silkinişin tadına ermedikçe, hürriyet ve istiklalin zevkini tadamazlar."

"— Bilin ki, Muhammed (a.s) ile beraber olmak, ancak Ebu Leheb'den kopmak ve ayrılmakla olur.

— Allah'a iman, ancak tağutu inkârla olur.

— İslâmî düşünce, milliyetçi ve vatancı fikirleri terk etmeden ve tümüyle materyalist felsefeyi inkâr etmeden olgunlaşmaz.

— Efendiler! Arap âlemi, varlık alanına hudut çizmekle, sınır koymakla çıkamaz. Fakat ancak İslâm dîni ve Muhammed (a.s) ile beraber olma ideolojisiyle kurulur ve varlığını ispat eder!"

"Müslüman'ın toprağı hudut, ufku sınır tanımaz. Tarih, onun kahramanlıkları ve akılları durduran hayat hikâyeleriyle doludur. Eski çağa çekil emrini verdi; hemen yeniçağ açıldı. O, harp meydanlarında ve kılıçların gölgesi altında tevhide tutunarak yaşar. Belalar onu sardığında ve harp ona pençesini attığında, Allah'a dayanır ve imanına sığınır."

Müslüman'ın kalbindeki hariç, senin bir benzerin gök-kubbenin altında yoktur. Hey! Nerede o bizimkiler? O Müslümanlar ki Avrupa cehalet ve karanlıklar içinde yüzerken, doğuyu da batıyı da terbiye edip yetiştirenler, sağlam akla, keskin basirete sahip olanlardır. Nerede onlar?"

Şair, milletlerin ve halkların hayatlarında yenilikten ve devrimden yoksun bir hayatı ölüme benzetir. "Çatışma ve mücadele, milletlere hayat bahşeden ruhtur. Yaptıklarını her an ölçüp biçen bir millet, kaderin elinde çekili duran keskin bir kılıçtır. Ona kimse karşı gelemez ve önüne hiçbir şey duramaz."

"Müslüman, iblis nizamının tek ve en ciddi rakibidir." diye çok etkili ve vurucu dokunuşlarda bulunmuştur. Allah rahmet etsin. Bizleri de uyanan, davanın şuurunda olarak dirilen, dirilten ve direnen kullarından eylesin."[12]

❁ ❁ ❁

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا
يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

21:19 Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur. O'nun huzurundakiler kendisine ibadet etmekten asla kibirlenmezler. Yorulmazlar da.

21:20 Onlar gece-gündüz ara vermeyerek O'nu tesbih (ve tenzih) **ediyorlar.**

Evrenin yaratıcısı, hâkimi, maliki ve rabbi olan bir tek Allah'tır. Âyette ifade edildiği gibi Allah bütün kâinat ve insanlar üzerinde hükümrandır. O'nun mülkünde ve hükmünde ortağı yoktur. Elbette bu gerçeği idrak eden her insan da sadece O'nun hük-

[12] İkbal'in Mesajı, Çev. Yusuf Işık, Hayra Hizmet Vakfı, Konya, 1979, s.112-123

müyle hareket eder. "O'nun katında olanlar, O'na kulluk etmekten çekinmezler ve usanmazlar" ifadesinin her ne kadar meleklere ait olduğunu söyleyenler varsa da, O'na kulluk hususunda büyüklük taslamayan abidler de sabır ve sebat ile ibadetlerine devam edip, içten gelen bağlılıkla sorumluluklarını yerine getirerek, Allah'ın rızasını hayatlarının merkezine alarak yaşadıkları için "gece-gündüz O'nu tesbih edenler" sınıfındadırlar. Kazandıkları manevi değerler itibarıyla bu kullar meleklerden daha üstün bir konumdadırlar. Çünkü insan kendi tercihiyle Allah'ı tevhid üzere tespih etmiştir.[13]

❁ ❁ ❁

أَمِ اتَّخَذُوٓا۟ ءَالِهَةً مِّنَ ٱلْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ

لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

21:21 Yoksa onlar yerden bir takım tanrılar edindiler de (ölüleri) **onlar mı diriltecekler?**

21:22 Eğer her ikisinde Allah'tan başka tanrılar olsaydı onların ikisi de muhakkak ki harab olup gitmişti. Demek, arşın Rabbi olan Allah, onların vasf (ve isnad) **edegeldikleri her şeyden yücedir, münezzehtir.**

Bu âyetler, tüm kâinatın bir kanun üzere nasıl bir ahenk içerisinde işlediğine dikkatleri çekmektedir. Maalesef bu gerçeği görmezden gelenler, akıl almaz oluşlara tabiat ve doğa olayı diyerek başka başka idareciler edinir, onları güç olarak görür ve önlerinde eğilirler. Çünkü Cenâb-ı Hak, emirleriyle keyfi yaşama razı olmamış, hayatı kanun ve kurallara bağlamıştır. Onlar da keyiflerine göre yaşamak için idare yetkisini dilediklerine vermişlerdir. Edin-

[13] Bkz. Tevhid: 2/255; 16/44; 20/8, 85 Tesbih: 10/10, 108; 16/82, 125; 17/44; 20/33, 34

dikleri bu ilahları, bazen arzularını yerine getirmede paravan olarak kullandıklarından, işlerine gelmediği zaman rahatlıkla yok sayabilip, gönüllerince yasalar koyabilecek yeni ilahlar edinmişlerdir.

Bakın şu Allah'ın yasasına bağlanmayıp çeşitli ilahların yasasına göre kanunlar koyan yeryüzü müstekbirlerine! Nasıl da karışıklıklar çıkarıyorlar! Allah'ın arzını diledikleri gibi kullanmak için ellerinden gelen her türlü zulmü reva görerek nasıl da insanları hizmetlerinde kullanıyorlar. Ama yeryüzü ilahi kanunla idare edilse elbette adalet, güven hâkim olacak; kötülerin şerri mazlumu inletmeyecektir.

Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilahlar olsaydı, her ilah kendi işine geldiği gibi komut verir, biri diğerine karşı çıkar; zayıf olan güçlü olanın yasasına boyun eğerdi. İkisi de muhakkak sürekli birbirlerine galip gelmeye çalışırlardı.

Bir ülkede birden fazla başkan olmadığı gibi evrende de, birden fazla ilahın bulunması mümkün değildir.

Şimdi düşünelim, hevası doğrultusunda kanun koyan ilahlar ve onlara tâbi olanlar mı yoksa her emri bir hikmete binaen vareden tek ilah Allah'a tâbi olanlar mı daha hür, daha rahat ve hayırlı yoldadırlar? Ne var ki hevasını ilah edinip aklıselimini bozanlar bu gerçeği anlamazlar. Yeryüzü müstekbirleri bu gerçeği görmeseler de her şeyi idare eden Allah'a boyun eğicidirler. Doğmak, ölmek, gece, gündüz, ay, güneş ve her şey o kanun çerçevesinde hareket eder. Peki, putperestlerin hangi tanrıları böyle bir şey yapabilir. Yüce Allah'ı sadece kâinatın yaratıcısı kabul edip yeryüzüne karıştırmayanlar, hangi mesnede dayanarak ilahlık iddiasında bulunurlar. Onlar gerçeğe değil zanna uyarlar.

Allah her şeyi yaratan, idare eden, bütün noksanlıklardan beri olan, mutlak hüküm ve iktidar sahibidir. Onu bırakıp da başka güce sığınandan daha sapık kim olabilir.[14]

❁ ❁ ❁

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ ﴿٢٣﴾

21:23 O, yapacağından mes'ul olmaz, fakat onlar mes'ul olurlar.

O, eksikliklerden beri olan Allah, her şeyi yaratılış gayesine göre bina ettiğinden yanlış, haksız, eksik hiçbir şey vücuda getirmez ki mes'ul olsun. O'nun iradesi sonsuz olup başka hiç bir kimsenin iradesi tarafından sorguya çekilemez. O, sınırsız hüküm sahibidir. Yaratıklar ise kendileri için konulmuş olan sınırlarla sorumludurlar. Hiç kimse Allah'a 'niye şunu böyle yaptın' diyemez. Âdemin yaratılışında; "Biz seni hamd ile tesbih edip dururken yeryüzünde fesat çıkaracak, kan dökecek birini mi yaratacaksın?" diye soran meleklere: "Sizin bilmeyeceğinizi ben bilirim." Uyarısıyla, yaptığı işlerdeki hikmeti meleklerin kavrayamadıklarını bildirir.

❁ ❁ ❁

أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً ۖ قُلْ هَاتُوا۟ بُرْهَـٰنَكُمْ ۖ هَـٰذَا ذِكْرُ مَن مَّعِىَ وَذِكْرُ مَن

قَبْلِى ۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٱلْحَقَّ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

21:24 Ondan başka tanrılar edindiler ha? Sen (onlara) **de ki: "**(varsa) **delilinizi getirin. İşte benimle beraber olan** (Müslüman)**ların kitabı,** (işte) **benden evvel gelenlerin kitabı** (da meydanda.)**" Hayır, onların çoğu hakkı bilmezler de bunun için yüz çeviricidirler onlar.**

---

[14] Bkz. 6/100; 10/66; 17/42; 21/19

Allah, tüm bu gerçekleri reddeden veya bu gerçeklere şüpheli bakıp eş koşanlardan delil istiyor. Hz. Âdemle başlayan insanlık ve peygamberlik silsilesinden beri gelen ana kaide; Allah'ın birliği, rabliği ve ilahlığıdır. Dolayısıyla da tevhid ilkesidir.

Çünkü tüm ilahî kitaplar, tevhidi hakikati ve doğru hayat tarzını gösteren kılavuzlardır. Bu kitaplar; hak ile batılın, hidâyetle sapıklığın, helal ile haramın arasını ayırıp, kalplerde bir nur, bir saygı, Allah'a dönüş ve haşyet meydana getiren haberleri verirler. Bu ikazlar da ancak takva sahipleri için bir öğüttür.

Ne ulûhiyet ne de rubûbiyet konusunda şirke mahal vardır. Tıpkı kâinat kanunları gibi insanlığı idare eden kanun da değişmez bir kaidedir. Allah, hem kâinatın hem insanların idare sistemini bu Kur'ân ile açıklamıştır. Ey insanoğlu! Tüm mevcudat nasıl O'na boyun eğiyorsa, sen de senin için vazedilen ilahî emirlere uy, rabbinin eğitiminde şerefli bir hayat yaşa, seni bütün âlemlere üstün kılan rabbine şükret, himayesine sığın.

❁ ❁ ❁

وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُوْلٍ اِلَّا نُوْحِيْٓ اِلَيْهِ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنَا۠ فَاعْبُدُوْنِ ﴿٢٥﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ ۭ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُوْنَ ﴿٢٦﴾

21:25 Biz senden evvel hiç bir peygamber göndermedik (ya'ni hiç biri müstesna değildir) **ki ille ona şu hakikatı vahy etmişizdir: "Benden başka hiçbir ilah yok. O hâlde bana ibadet edin."**

21:26 "O çok esirgeyici (Allah) **bir evlat edindi." dediler. O'nun şânı bundan yücedir, münezzehtir. Hayır,** (evlat dedikleri) **onlar, ikrâma mazhar edilmiş kullardır** (meleklerdir.)

Allah'ın şerefli kulları peygamberleridir. Kendisine Allah'ın oğlu denilen zat da, bir peygamberdir. Onlar böyle yakıştırmalarda

bulunarak küfürlerini perçinliyorlar. Resuller, Allah'ın elçisi ve kulu olduklarını defalarca söylemelerine rağmen, Allah'ı ve resullerini kızdıracak bu iftirayı yaparak, haklarındaki elim azabı çabuklaştırıyorlar. Allah, elçilerinin şanını yücelterek teselli ederken; münkirlere karşı sabır ile onların sözlerine aldırmadan, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için daveti sürdürmelerini tembihliyor.[15]

❁ ❁ ❁

لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾
وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَٰهٌ مِّن دُونِهِ فَذَٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَٰلِكَ نَجْزِي
الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

21:27 Bunlar söz(leriy)le asla O'nun önüne geçemezler. (Bilakis) **bunlar O'nun emriyle hareket ederler.**

21:28 Önlerindekini de, arkalarındakini de O bilir. Bunlar, onun rızasına ermiş olandan başkasına şefaat etmezler. Bunlar O'nun korkusundan titreyenlerdir.

21:29 Bunlardan kim "İlah O değil, benim!" derse onu derhâl cehennemde cezalandırırız. Biz o zalimleri de böylece cezalandıracağız.

Birinde olmayan şeyin onda var olduğunu iddia etmek nasıl çirkin bir işse, kendinde olmayanı söylemek de bir o kadar çirkindir. Kendisine ilaha dair bir nitelemede bulunarak, insanları kendine kul edinenler, elim bir azaba maruz kalacaklardır.

❁ ❁ ❁

[15] Bkz. 6/101; 10/68; 16/57, 62; 19/88-92. not

أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

21:30 Göklerle yer bitişik bir hâlde iken biz onları birbirinden yarıp ayırdığımızı, her diri şeyi de sudan yarattığımızı o küfür (ve inkâr) **edenler görmedi**(ler) **mi? Hâlâ inanmayacaklar mı?**

Tabiat âleminde, yağan yağmurların yeryüzünü açtığını görürüz. Su hayatın sebebidir. Her canlı sudan yaratılmıştır. Varlık su ile hayat buluyorsa Müslüman'da vahye uydukça hayat bulur, hikmetli hayata layık olur.[16]

❁ ❁ ❁

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا
لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

21:31 Yer(yüzün)**de, onları** (insanları) **çalkalar diye, sabit dağlar yarattık. Aralarından da bol bol yollar açtık. Tâ ki** (maksatlarına) **ersinler.**

Şimdi bir düşünelim; Allah yeryüzünü yaşama elverişli kılmasaydı, insanlar sersem bir halde ne yapacağını bilemez, kayda değer bir iş yapamaz, hayata anlam ve renk katamazdı. Bunun gibi vahiysiz insan da yolunu bilmez ve şaşkındır; yollar açar, seyahat eder, âlemin nimetlerinden istifade eder ama bir türlü maksada eremez. Çünkü yürüdüğü yollar hep cehenneme götüren çıkmazlardır.

---

[16] Bkz. 8/24

İnsanlar yeryüzünde gezip birbirlerini tanısınlar, Allah'ın rızkından nasiplerini arasınlar, sıla-i rahim yapsınlar, hikmeti anlayıp O'na şükretsinler diye yollar varedilmiştir.[17]

❁ ❁ ❁

وَجَعَلْنَا السَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۚ وَهُمْ عَنْ اٰيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾ وَهُوَ الَّذِى

خَلَقَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

21:32 Biz gökyüzünü de korunmuş bir tavan (gibi) **yaptık. Onlar ise bunun ayetlerinden yüz çeviricidirler.**

21:33 O; geceyi, gündüzü, güneşi, ayı yaratandır ve bütün bunlar kendi dairesi içinde yüzmekte (devretmekte)**dirler.**

Her varlığın yörüngesinde deveran ettiğini, durgun ve sabit olmadığını, birinin ötekine müdahale etmeden Allah'ın iradesi ile bir düzen içerisinde seyrine devam ettiğini görüyoruz. İnsanlık da; vahiyle hayat bulur, hayatına yön verir, uyanır, uyarır, dirilirse mecrasında akıp gidecektir. Kevni ve vahyi âyetlere karşı kör ve sağır davranıp yüz çevirenler ise ilahî daireden çıkıp, fitne ve fesat içerisinde mecrasından koparak kaybolup gidecektir.

❁ ❁ ❁

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ ۖ اَفَاِئْنْ مِّتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّ

نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ۗ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

21:34 Biz senden evvel de hiçbir beşere (dünyada) **ebedîlik vermedik. Şimdi sen ölürsen** (sanki) **onlar bâki midirler?**

---

[17] Bkz. 13/3; 15/19; 16/15. not

21:35 Her can ölümü tadıcıdır. Sizi bir imtihan olarak hayr ile de şer ile de deniyoruz. (Nihayet yine) **ancak bize döndürüleceksiniz.**

Bu bir sünnetullahtır; her insan Allah'ın dilediği kadar yaşar ve bir takım imtihanlardan geçer, süresi dolunca da ölür. Hiçbir kimsenin temennisiyle de ölümün süresi uzatılıp-kısaltılmaz.

Bu âyet, Hz. Peygamber'in ölümünü isteyen kâfirler hakkında nazil olmuştur. Onlara göre; nasıl olsa ölümden sonra hayat olmadığı için istemedikleri şahıslar ölünce elinden kurtulup rahatça emelleri doğrultusunda yaşayacaklardır. Bir düşünseler gerçeği idrak edecekler. Fakat peşin hüküm, taassup, kibir, inat ve tûl-i emelleri algılama melekelerini körelttiği için yüz çeviriyorlar. Oysa 'Hayyu'l-Kayyum' olan Allah'ın bâki dîninin önderleri ölse de dîni kıyamete kadar değişmeden müntesipleri tarafından yaşanacak ve uğrunda mücadele verilecektir. Bu dünyada ona karşı olanlar, ondan kurtulamayacakları gibi Allah'a döndüklerinde de inkâr ettiklerinden dolayı elim azapla karşılaşacaklardır.[18]

❀ ❀ ❀

وَإِذَا رَآكَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ ۚ
وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٦﴾

21:36 O küfr(ü inkâr) **edenler seni gördükleri zaman, seni istihza** (mevzuu)**ndan başka bir şey edinmezler: "Sizin ilahlarınızı diline dolayan bu mu?" derler. Hâlbuki çok esirgeyici Allah'ın** (indirdiği) **Kur'an'ı inkâr ile kâfir onlardır, onların kendileridir.**

---

[18] Bkz. 2/155; 3/144; 6/165; 10/51-53

Kendileriyle asla alay edilmesine tahammül edemeyip şirretleşen mütekebbirler, işlerine gelmeyen şeyleri gördüklerinde, duyduklarında hep alay mevzusu yaparlar. Bu onların en bariz özelliğidir. Peygamberle de, yaptığı davet işlerine gelmediği için alay ediyorlardı. Aslında onlar Allah ile alay ediyorlar. Çünkü vahyi gönderen de, elçiyi seçen de O'dur.

❁ ❁ ❁

وَيَقُولُونَ خُلِقَ الْإِنسَانُ مِنْ عَجَلٍ ۚ سَأُرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾

مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

21:37 İnsan(lar sanki) **aceleden yaratılmış. Size ayetlerimi göstereceğim. Benden onu acele istemeyin!**

21:38 "Eğer doğrucular iseniz, derler, bu tehdid(in tahakkuku) **ne zaman?"**

Müşriklerin acele isteyip durdukları şey, azabın başlarına gelmesidir. Bu tavırlarıyla da Allah'la, Allah'ın azabıyla alay ediyorlar. Yoksa kim azap ister. Bilmiyorlar ki her şeyin bir vakti vardır. İnsanların istemesine göre olsaydı, her şey hemen altüst olurdu.

❁ ❁ ❁

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَن وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَن ظُهُورِهِمْ

وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْتِيهِم بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا

هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا

مِنْهُم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤١﴾

21:39 O küfredenler yüzlerinden ve arkalarından (saran) **ateşi hiçbir suretle men edemeyecekleri, kendilerinin yardım da görmeyecekleri zamanı bir bilse**(ler)**di.**

21:40 Belki (bu), **onlara ansızın gelecek de kendilerini şaşırtacaktır. Artık onu redde muktedir olamayacaklar**(ı gibi)**, onlara mühlet de verilmeyecektir.**

21:41 Andolsun, senden evvelki peygamberlerle de istihza (alay) **edilmiştir de alay etmekte oldukları şeyler** (kavimlerinin) **içinden istihza eden o maskaraların kendilerini kuşatmıştır.**

Aslında bu durum dünyada da böyle tecelli eder. Kim biriyle alay eder, küçümser ve kınarsa o duruma düşmeden ölmez, derler. Çoğunlukla öyle de olur. Kibirden gözleri kör olduğu için bu durumu kavrayamaz; 'o, akılsız olduğu için bu duruma düştü' der de kendindeki o çirkin ve sevimsiz hâli yine göremez. İsterse inanmasınlar, o gün küçümsedikleri kişiler yüksek makamlarda sefa sürerken kendileri zelil olacaklardır.[19]

❁ ❁ ❁

قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِ ۬ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ

اَمْ لَهُمْ اٰلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا ۬ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ اَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا

يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾ بَلْ مَتَّعْنَا هٰٓؤُلَآءِ وَاٰبَآءَهُمْ حَتّٰى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ۬ اَفَلَا يَرَوْنَ

اَنَّا نَاْتِى الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَا ۬ اَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

21:42 Deki: "Allah'(ın) **geceleyin, gündüzün** (gelebilecek azabına karşı) **o çok esirgeyici olan** (Allah'tan başka) **sizi kim**

[19] Bkz. 13/32; 83/34-36

koruyabilir?" Hayır, onlar (korkmak şöyle dursun) **Rablerini hatırlayıp anmaktan** (bile) **yüz çeviricidirler.**

21:43 Yoksa onların bize karşı müdafaa edebilecek (başkaca) **tanrıları mı var?** (Taptıkları o nesneler) **kendi nefislerine yardım etmeye güç yetiremezler. Bizden ise hiç sahâbet göremezler onlar.**

21:44 Evet, biz onları da, atalarını da -(bu dünyada) **ömür**(leri) **tepelerini aşıp uzayıncaya kadar-** (yaşatıp) **geçindirdik. Fakat şimdi görmüyorlar mı ki biz o arza gelip etrafından** (tedricen) **eksiltip duruyoruz. O hâlde galip olanlar onlar mı?**

Allah'tan başka hiçbir şey sonsuz değildir. Arzın tedricen eksilmesi, gerek depremle, gerek sular altında kalarak, gerek savaşlarla bir milletten diğerine geçmesi ile olabilir.[20]

❀ ❀ ❀

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُم بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَئِن

مَّسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾

21:45 De ki: "Ben ancak vahy ile sizin başınıza gelecek tehlikeleri haber veriyorum." (Fakat) **sağırlar, inzar** (ve tehdit) **edilecekleri zaman duymazlar.**

21:46 Andolsun ki Rabbinin azabından onlara edna bir şey dokunsa muhakkak: "Yazıklar olsun bize! Biz gerçekten zalimlermişiz!" diyeceklerdir.

Allah kıyamete dair neyi haber vermişse bir şekilde benzeri yaşanıyor. Uyarı ve nasihatleri ciddiye almayanlar, bilahare başlarına gelen beladan dolayı ah-vah edep bin pişman oluyorlar ama

---

[20] Bkz. 13/41

geriye dönmek mümkün olmuyor. Ahirette de bu böyle... Bir farkla; dünyada tövbe ile kurtulma şansı var ama ahirette asla!

İşte bu son buluşmada suçlar itiraf edilir.[21] Tıpkı adi suçtan hüküm giyen suçlunun itirafta bulunarak ele ayağa düşüp bağışlanmayı istemesi gibi ama maalesef yargıdan geçip hakkında hüküm verilmiştir.

❁ ❁ ❁

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ
حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسٰى
وَهٰرُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَآءً وَذِكْرًا لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

21:47 Biz kıyamet gününe mahsus adalet terazileri koyacağız. Artık hiçbir kimse, hiçbir şeyle haksızlığa uğratılmayacaktır. (O şey) **bir hardal tanesi kadar bile olsa onu getiririz** (mizana koyarız). **Hesapçılar olarak da biz yeteriz.**

21:48 Andolsun ki biz Musa ile Harun'a bir ziyâ, takvâ sahipleri için de bir şeref olan furkânı verdik.

Tüm Peygamberler gönüllere nur olan ilahî mesajları getirmişlerdir, ancak bu nurdan iman edenler yararlanmıştır. Onu anladıkça takva duyguları gelişmiş, hayırla-şerrin, iyi ile kötünün arasını ayıracak ferasete, basirete sahip olmuşlardır.

Takva sahibi kimseler zanlarla değil ilahî vahiyle yollarını belirler ve sorumluluklarını yerine getirirler. İşte bu insanlar için Kur'ân öğüttür. Şereftir.[22]

❁ ❁ ❁

---

[21] Bkz. 7/5, 99
[22] Bkz. 9/16, 111; 25/52; 43/44

اَلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهٰذَا ذِكْرٌ
مُبَارَكٌ اَنْزَلْنَاهُ اَفَاَنْتُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ ﴿٥٠﴾

21:49 (Öyle takva sahipleri) **ki onlar tenhada da Rablerine candan saygı gösterirler. Onlar kıyametten korkanlardır.**

21:50 İşte bu (Kur'an) **da bizim indirdiğimiz feyz kaynağı bir zikirdir. Şimdi siz mi bunu inkâr edicilersiniz?**

Kur'ân'la rabbini tanıyanlar, kendilerine ne kadar değer verilip ikramlarda bulunulduğunu görerek derin bir saygı içerisinde kulluk ederler. Allah onları İslâm ile şerefyâb kılmış, takvada üstün derecelere yükseltip nitelikli, saygın konuma getirecek düsturları açıklayarak yüce hedefe, hürriyet diyarına selametle gidecek yolu göstermiştir. Bu şuurla Allah'ın rızasını hayatlarının merkezine alarak yaşayanlar, bahtiyar kullardır.

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ اٰتَيْنَآ اِبْرٰهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾

21:51 Andolsun ki daha evvel İbrahim'e de rüşdünü verdik ve biz onu(n buna ehil olduğunu) **bilenlerdendik.**

"İbrahim'e de rüşdünü verdik" derken peygamberlik emanetini taşıyabilecek bir kabiliyetin verildiğine işaret ediyor.

Rüşd: (İsabetli davranma) dalaletten uzak durma; reşid: doğru görüşlü, doğruyu bulan, olgun, doğru yolu gösteren mürşid anlamlarına gelmektedir. Peygamberler, ilahî vahyin idrakiyle rüşde eren, insanları irşad eden önderlerdir. Onları örnek alanlar da, vahyi idrak ettikçe rüşdüne erip ferasetli davranarak, işleri ehline vererek ve ehil olduğu işleri yapıp ehil olmadığı işlere ehliyet kesbederek irşad olup insanları irşad ederek, amaçladıkları hedefe varma so-

rumluluklarını yerine getirir ve Allah'ın seçkin kulları arasında yer alırlar. Allah, kimseye gücünün yetmeyeceğini yüklemez ve sormaz. Bu nedenle herkes gücünün yettiğinden sorumlu tutulur.[23]

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا

وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنتُمْ أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ

مُبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٥٥﴾

21:52 O zaman o, babasına ve kavmine: "Sizin tapmakta olduğunuz bu heykeller nedir?" demişti.

21:53 Onlar: "Biz atalarımızı bunların tapıcıları olarak bulduk." dediler.

21:54 (İbrahim) **dedi: "Andolsun, siz de, atalarınız da apaçık bir sapıklık içindesiniz."**

21:55 Onlar: "Sen bize gerçeği mi getirdin, yoksa sen şakacılardan mısın?" dediler.

Bu âyet-i kerime, akıllarda istifham yaratarak, düşünüp doğruyu bulma metodunu öğretiyor. Çünkü Kureyşli müşrikler, kendilerini doğruya davet eden Hz. Muhammed'e; Hz. İbrahim'in soyundan geldiklerini, inançlarında doğru ve Kâbe'nin koruyucusu olduklarını iddia ediyorlardı. Kendilerini yanılmaz gören müstağni kimseler, söylenen sözü, yapılan daveti anlamaya yanaşmadan taassup ve peşin hükümle reddederler. Oysa Hz. İbrahim, kavmini yargılamadan, küçümsemeden, 'bu heykeller de nedir?' diyerek, yaptıkları işin anlamsızlığını, inançlarının zan ve kuruntu olduğunu onlara düşündürmeye çalışıyordu. Ama onlar da tıpkı Mekke müş-

[23] Bkz. 2/286

rikleri gibi davranıyor, hiç düşünmeden atalarını taklit ettiklerini söylüyorlardı.

Akli melekelerini doğru düşünmekten uzaklaştıranlar, içerisine ruh oturtmaya çalıştıkları hayali şeylere tapmanın yanlış olduğunu bir gün anlayacaklar ama iş işten geçmiş olacak.

Cehalet, o kadar aklı kör eden bir garabettir ki; bataklıkta çırpındıkça batan insan gibi batıl inançları ile batırdıkça batırıyor insanı. Düşünmekten alıkoyan dogmatizm, peşin hüküm, ön yargı, gurur, benlik, taassup ve aklı kiraya verme gibi amiller; ne acı ki insanların ruhlarındaki hakikati anlama cevherini köreltmişlerdir. Demek ki insanları maddi-manevi kötü yollara götüren amillerin en acısı, düşünme kabiliyetini bu hastalıklarla yitirmektir. Yaptığını ilmi bir delile dayandırmayanlar, bu ve benzeri niteliksiz durumlara düşerek; mesnetsiz, mantıksız savunmalar içerisine girebiliyorlar. "Babalarımızı onlara tapar bulduk" diyebiliyorlar. Neden taptıklarını bilemiyorlar. Oysa aklıselim olan insan şunu-bunu taklit edeceğine; yaptığını bir gerçeğe, bir anlama, bir hakikate dayandırmalıdır. Basiret üzere hareket etmelidir. Çünkü Allah, kullarını körü körüne değil, bir basiret üzere imana davet etmektedir. Taklit, zan, kulaktan duyma şeylerle yapılan kulluğun hiçbir makbuliyeti yoktur.[24] Eğer zannımızca, kulaktan duyarak, atalarımıza uyarak ve sağduyulu vicdanlarımızın sesine kulak vermeyerek yaşamak bizleri kurtarsaydı, ne resule ne de elçilere gerek kalırdı.

❁ ❁ ❁

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الَّذِى فَطَرَهُنَّ ۖ وَاَنَا عَلٰى ذٰلِكُمْ مِنَ

الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾

[24] Bkz. 2/78, 170; 10/66; 12/108. not

21:56 O da: "Hayır!" dedi, "Sizin Rabbiniz hem göklerin, hem yerin Rabbidir ki bütün bunları O yaratmıştır ve hem de buna yakîn hâsıl edenlerdenim."

Zira mevcudatta bulunan bütün nesneler, açıkça yaratıcının birliğini ve rububiyetini teyit etmektedirler. O, insanların rabbi, göklerin ve yeryüzünün rabbidir. Bu bakımdan Hz. İbrahim, 'Rabbiniz' diyerek onlara bu gerçeği hatırlatıyor. Bununla demek istiyor ki; sizler ne kadar bu gerçeği görmeseniz de, göklerin, yerin rabbi nasıl Allah ise sizin de rabbiniz Allah'tır. O'nun Rubûbiyetine girmeseniz de, fiziksel olarak yaşamınızı ilahî kanunlar çerçevesinde sürdürürsünüz. Koca kâinatın yaratılışı ve seyri bu gerçeği nasıl ilan ediyorsa insanın varlığı ve vücudu da bu gerçeği ilan ediyor.

❁ ❁ ❁

وَتَاللّٰهِ لَاَكِيدَنَّ اَصْنَامَكُمْ بَعْدَ اَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾ فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا اِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿٥٨﴾

21:57 "Allah'a yemin ederim ki siz arkanızı dönüp gittikten sonra ben putlarınıza elbette bir tuzak kuracağım."

21:58 Derken o, bunları parça parça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı, belki ona müracaat ederler diye.

Hz. İbrahim, taptıkları heykellerin, başlarına gelenlere müdahale edemeyecek kadar âciz olduklarını ortaya koymak için onlara tuzak kuracağını söylüyor. Eğer taptıkları heykeller, gerçekten bir şey yapmaya kadir iseler öncelikle kendilerini koruyacaklarından, onlara kimse zarar veremez.

❁ ❁ ❁

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَآ اِنَّهٗ لَمِنَ الظّٰلِمِينَ ﴿٥٩﴾ قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى
يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهٗٓ اِبْرٰهِيمُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا فَأْتُوا بِهٖ عَلٰٓى اَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَشْهَدُونَ ﴿٦١﴾ قَالُٓوا ءَاَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا يٰٓاِبْرٰهِيمُ ﴿٦٢﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهٗ
كَبِيرُهُمْ هٰذَا فَسْـَٔلُوهُمْ اِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿٦٣﴾

21:59 Dediler: "Bunu bizim tanrılarımıza kim yaptı? Her hâlde o, zalimlerden biri olacak."

21:60 Dediler: "İşittik ki kendisine İbrahim denilen bir genç bunları diline doluyordu."

21:61 Dediler: "Onu insanların gözleri önüne getirin. Olur ki onlar da (aleyhinde) **şahitlik ederler."**

21:62 "Ey İbrahim!" dediler, "Sen mi Tanrılarımıza bu işi yaptın?"

21:63 Dedi: "Belki bu işi onların şu büyüğü yapmıştır! O hâlde (başlarına geleni) **onlara sorun, eğer söylerlerse!"**

İşte burada, davasından emin olan Hz. İbrahim'in, ilmi bir metotla, kendinden emin bir duruşunu görüyoruz. İnsanlar, fiili delillerden çok etkilenir ve deliller karşısında konuşacak bir şey bulamazlar. 64. âyette bu duruma düşen insanların hâli tasvir ediliyor.

❁ ❁ ❁

فَرَجَعُٓوا اِلٰٓى اَنْفُسِهِمْ فَقَالُٓوا اِنَّكُمْ اَنْتُمُ الظّٰلِمُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ نُكِسُوا عَلٰى
رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هٰٓؤُلَآءِ يَنْطِقُونَ ﴿٦٥﴾

21:64 Bunun üzerine vicdanlarına dönüp (birbirlerine) **dediler ki: "Hiç şüphesiz** (asıl) **zalimler sizsiniz, siz!"**

21:65 Sonra yine (eski) **kafalarına döndürüldüler: "Andolsun ki bunların söz söylemeyeceğini sen de bilirsin!" dediler.**

Batıl ehli, davaları uğruna ne kadar mücadele verseler de, hakkı delilleriyle ortaya koyanlar karşısında mağlup olurlar, fakat yenilgiyi kabul etmek onlar için bir bitiş olduğundan, bir manevra ile durumu düzeltmeye çalışırlar. "Nukisu" (n-k-s): baş aşağı etmek, düşünüp, taşınarak doğruyu bulmuşken, sonra inatla tekrar sapıp batılı savunmaya kalkışmak anlamına geliyor. Onlar böyle bir şaşkınlık içerisinde bocalarlarken; Hz. İbrahim, akli delillerle doğruyu idrak etmeleri için onlara yardımcı olmaya çalışıyor.

❁ ❁ ❁

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾ أُفٍّ لَكُمْ

وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانْصُرُوا آلِهَتَكُمْ

إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٦٨﴾

21:66 (İbrahim) **dedi: "Öyleyse Allah'ı bırakıp da size hiçbir şeyle ne faide ne zarar yapamayacak olan** (bu put)**lara hâlâ tapacak mısınız?"**

21:67 "Yuf size ve Allah'ı bırakıp tapmakta olduklarınıza! Akıllanmayacak mısınız?"

21:68 Dediler: "Onu yakın! (bu suretle) **Tanrılarınıza yardım edin, eğer** (bir iş) **yapanlarsanız."**

Şer ve zulmüne karşı koyamayacağı güçler karşısında susup sinmek yerine, farklı yöntemlerle uyarı yolları ararken, insanları sapıklığa iten heykelleri de kırıyor. Böylece bu heykellerin kendilerini dahi koruyamayacaklarını gözler önüne seriyor. O nasıl tanrı ki

kendine gelecek zarardan korunamıyor. Elbette yaratılan her varlık bir acziyet içerisindedir. İşte, davasını yılmaz bir azimle sürdüren Hz. İbrahim'in tek başına müşriklere karşı verdiği mücadele. O, yumuşak huylu olmasına rağmen küfrün karşısında yılmayan keskin bir mücahid.

Elbette hak davaya hakkıyla gönül verenler, zulmün ve cehlin karşısında asla susmaz; doğruluğuna ve hayrına inandığı davasının ikamesi için bütün gücüyle mücadele verirler.

Evet, Hz. İbrahim ve diğer bütün peygamberler, onlara ve getirdiklerine iman eden ümmetleri de hep bu doğrultuda mücadele vermişlerdir.

❁ ❁ ❁

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٦٩﴾

21:69 Biz de dedik: "Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve selamet ol!"

Allah her şeye kadirdir. Dilediği an dilediği şeyi en yararlı ve en zararlı hâle getirir.[25] 51. âyetten buraya kadar olan bölümde, Hz. İbrahim'in batıl ehli ile arasında geçen mücadelesi anlatılıyor.

Allah'tan başka yardımcısı bulunmayan ve onlara karşı koyacak hiçbir güce sahip olmayan Hz. İbrahim, 'Allah bana yeter, o ne güzel vekildir' demiştir. O yüce Mevla da, hiç umulmayacak bir şekilde yardımına yetişmiştir. Bilinen ve görülen gerçeklere göre ateş her zaman yakıcıdır. Şüphesiz ki ateşe 'yakıcı ol' emrini veren Allah, ona, 'serin ve selamet ol' emrini de verebilir. O, dilerse fizik kurallarını aşar. Bilim ile açıklanmayan olağanüstü işler yaratır. Göçük altında günlerce kalıp da ölmeden çıkan, yükseklerden düşüp de hiç yara almayan insanlar ve nice yangınlarda bir köşede hiç

[25] Bkz. 6/73; 16/40

zarar görmeden duran nesneler gibi hayretten hayrete düştüğümüz ne olaylarla karşılaşıyoruz. Bu ve benzeri oluşlar, insanların alıştığı biçimde olabileceği gibi alışmadığı şekilde de olabilir. Allah'ın yardımının gelmesinden ziyade inananların Cenâb-ı Hakka teslimiyet içerisinde olmaları gerekir. Bunu, sihirbazların imanlarındaki teslimiyette de görüyoruz. Firavun onlara: "Andolsun ki ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve hepinizi asacağım" dediğinde, o iman erleri: "Biz rabbimize dönücüleriz. Ey rabbimiz üzerimize sabır (ve dayanma gücü ver) ve hakka teslimiyet gösterenler olarak canımızı al." demişlerdi. Yine o İslâm ordularına: "Düşmanlarınız sizin için kuvvetlerini topladılar, onlardan korkun!" dediklerinde bu, onların imanlarını bir kat daha artırdı ve 'Allah bize yeter. O ne güzel vekildir' dediler." (3/173) İşte bu şekilde imanda teslimiyet gösterip Hakka karşı gelmekten sakınanlara güzel sonuç vardır.

❁ ❁ ❁

وَأَرَادُوا بِهِۦ كَيْدًا فَجَعَلْنَٰهُمُ ٱلْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

21:70 Ona (böyle) **bir tuzak kurmak istediler. Fakat biz, kendilerini daha ziyade hüsrana düşenlerden kıldık.**

Rivayetlere göre Cenâb-ı Hak, Nemrud'a ve kavmine sivrisinekleri musallat etti. Bu suretle onları yok etti. İşte bu olmaz sanılan yardımla Allah, Hz. İbrahim'i, ona hazırlanan tuzakların hepsinden kurtarmış ve hilebazları hüsrana mahkûm etmişti.

Şu bir gerçek ki inat ve gururla algılama melekelerini köreltenler, olaylardan ve öğütlerden ibret alamadıkları için zulme düşerler. Bunlar velev ki dünyada saltanat sürmüş olsunlar, onların sonu mutlak hüsrandır. O küfredenler ne kadar yalan, tuzak ve hile kurarlarsa kursunlar, asla kalbini imana açanlara engel olamazlar;

bir gün kurdukları tuzakları Allah başlarına geçirir. Allah'ın mekrinden kimse kurtulamaz.[26]

Değil mi ki ölüm gelip nice Karunları, Hamanları, Firavunları götürdü bu dünyadan. Ölümlü bir hayatta, değer mi geçici saltanatı kaybetmemek için zulüm yapmaya? Değer mi ilkesiz ve miskin yaşamaya? Değer mi korku ve tutku nedeniyle tavizler vermeye?

❁ ❁ ❁

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

21:71 Onu da, Lût'u da -içinde âlemler için bereketler verdiğimiz arza (ulaştırıp)**- kurtardık.**

Âyetlerin üslubunda öğüt ve örnek verme, hatırlatma ve övgüde bulunarak insanları uyarma ve teşvik vardır. Nitekim Hz. İbrahim, kavmini putlara tapmaktan; Hz. Lut'ta kavmini gayri ahlâkî davranıştan sakındırdığı için onlar tarafından zulme maruz kalmışlardı. Bu nedenden dolayı Allah onları helak ediyor; resulleri ile birlikte iyilik ve takva üzerinde hareket edenleri ise kurtarıyor. "İçinde âlemler için bereketler kıldığımız yere çıkardık" ifadesi hem maddi hem de manevi değere sahip olan yer anlamına gelmektedir. Buranın Suriye ve Filistin olduğu, haberler arasındadır.

Allah-u Teâlâ Hz. İbrahim'i, kavminin ateşinden ve onların aralarından kurtarmış, ona üstün manevi bir güç, ruhsal kararlılık ve iç huzuru bahşetmiştir. Elbette Allah, rızasını arayanı kurtuluş yollarına götürür ve onları, iradesiyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır.

❁ ❁ ❁

[26] Bkz. 7/99

وَوَهَبْنَا لَهٗٓ اِسْحٰقَ ؕ وَيَعْقُوْبَ نَافِلَةً ؕ وَكُلًّا جَعَلْنَا صٰلِحِيْنَ ﴿٧٢﴾

21:72 Ona (İbrahim'e) **İshâk'ı, üstelik bir de Yâkûb'u ihsan ettik ve** (bunların) **her birini salih** (zat)**lar yaptık.**

Cenâb-ı Hak, rızası doğrultusunda tavizsiz, tevhid üzere yaşayan Hz. İbrahim'i salih evlatla hem teselli etti, hem de destekledi. Onun soyundan, Allah'ın emriyle insanları hidâyete çağıran rehberler kıldı.

Bu âyetten aldığımız ders; çocuklar, genellikle aileden aldığı terbiye üzere şekillenirler. Bu bakımdan salih evlada sahip olmak isteyenler, eğitimde gereken ciddiyeti göstermeliler. Bunun için de aileyi sağlam temeller üzerine bina etmeliler. Aileler cemiyetin temel taşıdır. Toplumları oluşturan fertler orada yetişir. Dünyanın belki de en yararlı ve sevindirici nimeti, salih evlattır. Onların iyi işler yapması hem dünya hem de ahiret huzurudur. Bu bakımdan resuller ve mü'minler, rablerine, tevhid sancağını taşıyacak ve gözlerini aydınlatacak salih evlatlar vermesi için hep dua etmişlerdir.[27] Tabiî gayret ve duaya rağmen Hz. Nuh'ta olduğu gibi istenilenin -bir imtihan gereği- tam tersi de olabilir. Ama şu bir gerçek ki kişi elinden geleni yaptıktan sonra sapanlar yüzünden muaheze edilmez. Önemli olan, her işte Allah rızası doğrultusunda hareket etmektir. Allah, muttaki olarak iyi hareket edenleri mükâfatlandırır.

❁ ❁ ❁

وَجَعَلْنٰهُمْ اَئِمَّةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَآ اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرٰتِ وَاِقَامَ الصَّلٰوةِ وَاِيْتَآءَ الزَّكٰوةِ ۚ وَكَانُوْا لَنَا عٰبِدِيْنَ ۙ ﴿٧٣﴾

[27] Bkz. 2/128, 129; 3/37, 38; 7/189; 25/74

21:73 Onları emrimizle doğru yolu gösterecek imamlar (rehberler) **kıldık, kendilerine, hayırlı işler yapmayı, dosdoğru namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar bize ibadet edicilerdi.**

İlâhî ahlâk üzere yetiştirilen çocuklar, Allah'a haşyet içerisinde kulluk ettiğinden, ebeveynine de saygıda kusur etmemeye çalışırlar. Ebeveynler için çocuk ne kadar önemliyse, çocuklar içinde salih ebeveynler bir o kadar önemlidir. Çünkü çocuklar ebeveynlerin eseridir. Karşılıklı ülfet ve muhabbet ortamında yaşamak, insanın dünya cennetidir adeta.

Öyle bir İslâm ailesi ki; hep beraber hayırlı işlerin altına imza atma gayretiyle sosyal adaletin, kerim ahlâkın temini, mağdurların korunması, fahşa ve münkerin kalkması için namazı ikame edip zekâtı verirler; rahmetin tecellisi için de rablerine dua ederek, kaliteli bir toplum inşa etme duyarlılığı ve hassasiyeti ile gereken fedakârlığı yaparlar. Bu şuur ve duyarlılıkla sorumluluklarını yerine getirdiklerinden dolayı "Onlar bize ibadet ediciler." diye överek tanıtıyor Allah.

Rahmete ermek, rahmetle anılmak isteyenler; rahmetle yâd edilecek işlerin altına imza atmalı ve kendilerini aratmayacak hâlefler yetiştirmelidirler.

Allah'ım sahip olduğumuz hidâyetin hikmetini kavrayıp ahlâkî, içtimaî dayanışmayı temin etmeye çalışan önderlerimize ümmet kıl bizi, ümmete önder kıl, önder olabilecek evlatlar yetiştirmek için bizlere yardım et.

❀ ❀ ❀

وَلُوطًا اٰتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِى كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَآئِثَ ۗ

اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِيْنَ ۙ ﴿٧٤﴾

21:74 Lût'a, (evet) **ona da bir hüküm, bir ilim verdik. Onu, kötülükler yapmakta devam eden o memleketten kurtardık. Hakikat onlar fena bir kavim idiler, fasıktılar.**

Bu beyyine, peygamberlik emaneti verilen şahsiyeti buna ehil kıldığını açıklıyor. Hüküm ve ilim (vahiy) verilerek Allah'ın iradesini yerine getirmede gereken gayret ve ciddiyeti gösteren, doğruyu yanlıştan, hakkı batıldan ayıran ölçüye ve bu hususta Allah'ın verdiği yetkiye sahip olanlar peygamberlerdir. Bunlar, peygamberlerin sahip olması gereken temel unsurlardır. Cenâb-ı Allah elçiliği üstlenecek olanları, peygamberliğe layık ve ehil hâle gelecek şekilde hazırlar. İsteyen de onlardan duyduklarını basiretle idrak etmeye, iman edenle etmeyen arasındaki farkı görerek doğruyu ilmi bir haysiyetle yaşamaya gayret eder de; peygamberlerin ümmetleri olarak onlar da ilim ve hikmete vasıl olurlar. Allah'ım basiret ve sezgimizi, tefekkür ve muhakeme gücümüzü artır ki yolunda, önderlerimiz gibi sorumluluklarımızı yerine getirelim.

❁ ❁ ❁

وَاَدْخَلْنَاهُ فِى رَحْمَتِنَا ۗ اِنَّهُ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۚ ﴿٧٥﴾ وَنُوْحًا اِذْ نَادٰى مِنْ قَبْلُ

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ۚ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ

الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا ۗ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمَ سَوْءٍ فَاَغْرَقْنٰهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿٧٧﴾

21:75 Onu rahmetimizin ta içine koyduk. Çünkü o, salihlerdendi.

21:76 Nûh'u da (hatırla). **Çünkü o, daha evvel dua etmişti de biz onu kabul eylemiştik. Nihayet kendisini de, ehlini de o büyük sıkıntıdan kurtardık.**

21:77 Onun, ayetlerimizi yalanlayan kavminden, biz öcünü aldık. Hakikat onlar kötü bir kavimdiler. Biz de işte topunu birden (suda) **boğduk.**

Hz. Nuh, salihlerden yeni bir ümmet inşa ettiği için ona insanlığın ikinci atası da denmiştir. Hz. İbrahim ve Lut'tan önce Nuh (a.s), kavmini çok uzun seneler İslâm'ın güzelliklerine davet etmesine rağmen, kavmi inatla küfürde ısrar edip ona eziyete devam etmişti. O da bu kavmin helaki için rabbine yalvarmıştı. Cenâb-ı Hak da duasını kabul buyurup onları tufan ile helak etmiş ve kulunu sıkıntıdan kurtarmıştı. Zalimler için verilecek ceza hemen gelmeyebilir. Allah, hikmeti gereği cezayı, takdir edilen bir müddete kadar erteleyebilir. Fakat vakti geldiği zaman onlar ne bir saat geri kalabilirler ne de öne geçebilirler. Allah, âdil-i mutlaktır. İyileri görür de kötüleri görmez mi? Ancak sabretmesini bilmeyen insanlar bu gerçeği anlayamazlar.[28]

Müslümanların hayatında şu iki kelime çok önemlidir: ümit etmek ve sabretmek... Birincisini kaybeden ikincisini de kaybeder. İnanıyorsak, iyi sonuca kavuşacağımıza güvenerek, münkirlere karşı sabır ve sebat ile mücadele edip herhangi bir şüpheye düşmeden sabit adımlarla yolumuza devam etmeliyiz.

❁ ❁ ❁

[28] Bkz. 16/61; 23/43

وَدَاوٗدَ وَسُلَيْمٰنَ اِذْ يَحْكُمٰنِ فِى الْحَرْثِ اِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ ۚ وَكُنَّا
لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ۙ ﴿٧٨﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمٰنَ ۚ وَكُلًّا اٰتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ۟
وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوٗدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ۚ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾

21:78 Davud'u ve Süleyman'ı da (hatırla.) **Hani onlar ekin** (yahut bağ meselesi) **hakkında hüküm veriyorlardı. Hani kavmin davarı** (geceleyin çobansız olarak ekinin yahut bağın) **içinde yayılmış** (zarar yapmış)**dı. Onların** (verdikleri) **hükmün biz şahitleri idik.**

21:79 Biz onu(n fetvasını) **hemen Süleyman'a anlatmıştık.** (Zaten) **biz, bir hüküm, bir ilim vermiştik. Dağları ve kuşları, Davud ile birlikte tesbih etmek üzere, râm etmiştik.** (Bütün) **bunları yapanlar bizdik.**

Müfessirlere göre; bir adamın davarları başka bir adamın ekinine girmişti. Ekin sahibi Davud (a.s.)'a gelerek şikâyet etmiş, o da davarların tarla sahibine verilmesine hükmetmişti. Fakat Süleyman (a.s) bu görüşü kabul etmemiş ve ekinler eski hâline gelinceye dek davarların tarla sahibinde kalması fikrini öne sürmüştü. Bununla ilgili olarak Allah: "Biz doğru hükmü Süleyman'a öğrettik" buyuruyor.

Buradan da anlaşılıyor ki Allah Resulleri de içtihad ederler. Eğer içtihadlarında yanılırlarsa Rableri onları hemen uyarır. Mü'minler de nebilerini örnek alarak, acele etmeden, vahyi verileri dikkate alarak içtihadlarda bulunabilirler. Ayrıca onlara verilen içtihadlar Allah'ın bir ihsanıdır. Burada iki nebinin içtihadı arasında farklılık olmasına rağmen hiçbir kınamaya da maruz kalmıyorlar.

Davud ile Süleyman'dan her birine doğru hüküm verme kabiliyeti, Süleyman'a meseleleri idrak etme yeteneği de verilmiştir

Hâkim: Hüküm, hâkim olma, hâkimiyet; Türkçede "egemenlik" anlamında kullanılan "hâkimiyet" ise, hüküm koyma, hüküm verme yetkisi, yüksek egemenlik anlamına gelir.

"Siyaset biliminde bu terim; en yüksek iktidar ve mutlak iktidar anlamında kullanılır. Herhangi bir kimse ya da topluluğun hâkimiyeti elinde tutmasından maksat şudur: Onun her hükmü kanun mahiyetini taşır ve kanun olur.

Mevdudi'ye göre "bundan daha az kudret ve imkâna 'hâkimiyet' denemez. Ancak böylesi bir, 'hâkimiyet' bu gün artık farazi bir kavram haline gelmiştir."

"Hüküm" kelimesi yalnızca siyasal anlam taşımakla kalmaz her türlü "yargı"yı da kapsar. Böylece, İslâm'a göre yapılanmış her türlü değer yargısı, İslâm'a göre şekillenmiş olan toplumun hükmü; İslâmî ve böyle olmayan toplumun hükmü ise cahiliye hükmüdür.

"Allah'ın kitabı ve resulünün sünneti ile hükmetmeyi bir kenara bırakıp sırf kendi görüşü olan ve hevasından kaynaklanan "hükümler" ile hükmedenler kâfirler, zalimler ve fâsıklardır."

Hz. Peygamber'in hüküm vermek yetkisi ile ulû'l-emr ile müctehidlerin çıkardıkları Allah'ın hükümlerin çerçevesi içerisindeki ilmî ictihadlarının, esasen Allah tarafından tanınmış ve sınırları tâyin edilmiş olduğundan bağımsız bir teşri' olarak kabul edilemeyeceğini ve Allah ile birlikte ve O'nun hükmüne eşdeğerde hüküm koymak yetkisine sahip olmadıklarını ayrıca belirtmeye gerek yoktur."[29]

Bu noktadan hareketle bazı kimseler, "Her müctehidin bir görüş ve nasibi vardır." demişler. Bu hususta "Buhârî'nin Sahîh'inde

---

[29] Bkz. 4/59, 65, 135; 5/44–50; Şamil Ansiklopedisi, Şamil Yay. İstanbul 1990, C. 2, s. 301

Amr İbni Âs'tan rivayetle sâbit olduğuna göre Allah Resulü (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Hâkim, içtihâd ettiğinde doğruya ulaşırsa onun için iki ecir vardır. İctihâd edip hatâ ettiğinde ise onun için bir ecir vardır." (Ancak bir yargıç, doğru hükme varabilmek için elinden gelen çabayı harcarsa böyledir.) ...Sünenlerde rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulur: Kadılar üçtür: Bunlardan birisi cennette, ikisi ise cehennemdedir; bir kişi ki gerçeği bilir ve onunla hükmederse, işte o cennettedir. Kişi, insanlar arasında bilgisizce hüküm verirse o ateştedir. Yine birisi gerçeği bilir ve bunun tersine hükmederse, işte bu da cehennemdedir."[30] Muhakkak Allah Teâlâ, kadılardan şu üç konuda ahid almıştır: Hükümlerini az bir pahaya satmayacaklar, hükümleri konusunda arzularına uymayacaklar ve bu konuda hiç kimseden korkmayacaklar.

O hâlde insanlar arasında hak ile hükmet. Heveslere uyma... (38/26) "...İnsanlardan korkmayın da benden korkun. Âyetlerimi az bir bedel karşılığında satmayın..." (5/44) Bütün bunlar, âyetler çerçevesinde sorumlulukların ciddiye alınmasını, doğru bir hükme varabilmek için gereken araştırmaların yapılmasını, şahitlerin dinlenmesini, aceleci, keyfi davranış ve kararlardan şiddetle sakınılmasını ihtar ediyor.

❁ ❁ ❁

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِتُحْصِنَكُم مِّنۢ بَأْسِكُمْ ۖ فَهَلْ أَنتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾

21:80 Biz ona sizin için, sizi muhârebenin şiddetinden korumak için, giyecek (zırh) **san'atını öğrettik. Şimdi siz** (bundan dolayı) **şükredenler misiniz?**

---

[30] İbn Kesîr, Hadislerle Kur'an-ı Kerîm Tefsîri, Çağrı Yay, İstanbul 1985, C.10, s. 5355

Anarşi, terör ve savaşlarda karşılaşılacak zorlukları azaltmak, sakat kalma ihtimalini önlemek için zırh, kalkan, tank ve siper gibi teknolojik önlemler alarak korunmak gerekir. Bu donanımdan yoksun olanlar, içerden ve dışardan gelecek bela ve zararlara karşı koyamadıkları için ferdi, ailevi ve toplumsal olarak acımasız taarruzlara maruz kalırlar. Günümüzde İslâm âleminin hâli pürmelâli, düşmanların ise maddi-manevi refahı ve sahip oldukları teknolojik imkânlarla, ülkeleri tahakkümleri altına alıp istedikleri şekilde muamele ettikleri bilinen bir gerçektir. Müslümanlar maddi-manevi anlamda kalkınmadıkça, rasyonalistler gibi teknolojiyi putlaştırmadan, günün şartlarına göre gelişip zulme karşı mücadele metodu geliştirip Rabbin kendileri için lütfettiği izzetli yaşamayı hayatın gayesi hâline getirmedikleri müddetçe esaret altında yaşamaktan kurtulamazlar.[31] Verilen kabiliyet ve imkânları Rabbinin rızası doğrultusunda kullanmayanlar, gereği gibi şükretmeyi bilmeyenlerdir.

❁ ❁ ❁

وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِى بِأَمْرِهٖٓ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِى بَارَكْنَا فِيهَا ۚ وَكُنَّا
بِكُلِّ شَىْءٍ عَٰلِمِينَ ﴿٨١﴾

21:81 Süleyman'a da şiddetli esen rüzgârı (müsahhar kıldık ki) **bu, kendisini içerisine** (feyz-ü) **bereket verdiğimiz yere onun emriyle akar götürürdü. Biz her şeyi bilenleriz.**

Bu âyetten de anlıyoruz ki farklı metot ve malzemelerle yaşamı anlamlı ve yararlı kılmak için mücadele sahası geliştirilmelidir. Mesela arzın, arşın kanunlarının tespit edilerek onlardan yararlanılmaya çalışılması da izzetli bir görevdir. İnsan, zekâ ve kabiliye-

[31] Bkz. 3/200; 4/71; 8/60

tini kullandığı oranda rüzgârda, suda, toprakta, semada hayatı daha yararlı, anlamlı ve nitelikli kılacak kanunları keşfedip işlerini kolaylaştıracaktır. Mesela rüzgâr nasıl şiddetine göre çerçöpü önüne katıp istediği yöne götürüyorsa, mü'min bir kumandan da maddimanevi ilahî donanımla yola çıkarsa önüne çıkan bâtılı çerçöp gibi alıp götürecektir. Hz. Süleyman'da sahip olduğu donanımla münkirleri böyle dize getirmiştir. Asr-ı Saadet'in ve Osmanlı Devleti'nin temeli de böyle atılmıştır. Ama ne zaman Müslümanlar, Allah'ın yüce emirlerine gereği gibi sarılmaktan uzaklaşmışlarsa giderek sahip oldukları değer ve nimetleri kaybederek gerilemişler, akıl ve kabiliyetlerini gereği gibi kullanamadıklarından dolayı izmihlale uğramışlardır. Çalışmanın, meslek edinmenin, kalkınmanın, güçlenmenin şeref ve üstünlük olduğunu bilip bu uğurda gereken gayreti gösteren toplumlar kalkınır, ilerler ve güçlenirler. İmandan alınan cesaretle ve ilmi metotla yola çıkıp sorumlulukların yerine getirilmesi hâlinde sosyal dayanışma ve sosyal güç elde edilir ve ancak böylece fetihler yapılır, zaferler kazanılır.

Cenâb-ı Allah, Davud (a.s)'ın zırh yaptığını, Nuh (a.s)'ın marangoz olup gemi yaptığını, Lokman ve İdris (a.s)'ın terzilik yaptığını, Hz. Süleyman'ın da büyük bir deniz ticareti geliştirdiğini haber vererek, onların şahsında çalışmaya, ilerlemeye, gelişmeye teşvik ediyor. Maalesef bazı dîn bilmezlerin, İslâm'ın, dünyadan el etek çekmek demek olduğunu iddia etmeleri veya bazı fâsıkların 'dîn terakkiye manidir' felsefelerine aldanmaları sebebiyle Müslümanlar giderek geriledi ve çöktü. Dünyanın alâyişine kapılarak, hayatı oyun ve eğlence hâline getirenler, yeniden Kur'ân'ın yüce emirlerine bütünüyle riayet etmedikleri müddetçe düzelmeyi, huzur ve güveni sağlamaları mümkün değildir. Günümüzde münkirlerin çalışarak nerelere geldiklerini gıpta ile anlatanlar, onlar eliyle neler kaybedildiğini, ne zulümlere maruz kalındığını görmeyen;

Kur'ân'da başarı ve gücün nasıl kazanıldığını aklına sığdırmaya çalışmayan bahtsızlardır.

❀ ❀ ❀

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَٰلِكَ ۚ وَكُنَّا لَهُمْ

حَافِظِينَ ﴿٨٢﴾

21:82 Şeytanlardan onun için denize dalacak ve bundan başka iş(ler) **görecek olanları da** (teshîr ettik). **Biz onların nigehbânı idik.**

Şeytan tabiri, fena huylu, kötü ahlâklı kimseler hakkında da kullanılır. Bu gibi art niyetlilerin tuzaklarını akl-ı selim ile hareket edenler boşa çıkarırlar.

❀ ❀ ❀

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٨٣﴾

21:83 Eyyub'u da (hatırla). **Hani o, Rabbine: "Hakikat, bana** (bu) **dert** (gelip) **çattı. Sen esirgeyicilerin esirgeyicisisin." diye niyaz etmişti.**

Harp gibi, fakirlik ve zekâtı verilmeyen zenginlik gibi, tedavisine yönelinmeyen hastalık gibi imtihanlarla da karşılaşabilir mü'minler. Böylesi imtihanlarda mü'minler, Hz. Eyyub gibi ye'se düşmeden tedavi çareleri arayarak, tevekkül ve sabırla dua ederek, sonucu Allah'ın takdirine bırakarak rahatlamaları gerekir. Hz. Eyyub: "Rabbehu enni messeniye'd-durru ve ente erhamurrahimin" diyerek mevlasına sığınmıştı.

O, bu imtihanda örnek kılınmıştır ki inananlar, birisine musibet isabet ettiğinde 'buna müstahaktı, ettiğini çekiyor' demesinler. Her bir musibet veya imtihan sorusu, kul illa da hak ettiği için ve-

rilmez. Sıkıntı ve musibetler, gönülden duaya açılan kapıdır; sabır ve dualarla bu süreci geçirenler, Rab katında müjdelenenlerden olurlar. Sonuçta herkes imtihan olur ama kâfirlerin ebediyette alacakları bir mükâfat olmayacaktır.[32]

❀ ❀ ❀

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ ﴿٨٤﴾

21:84 Biz de onun (bu duasını) **kabul etmiş, kendisindeki o zararı gidermiş, tarafımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir hatıra olmak üzere hem ailesini, hem onlarla beraber daha bir mislini ona vermiştik.**

Rivayetlere göre Hz. Eyyub, mallarını, aile efradını kaybettiği gibi, yıllarca da hastalık çekmişti. Fakat o, umut ve sabırla Allah'tan yardım istemişti. Allah, yılmadan sabır ve sebatla içerisinde bulunduğu hâlden kurtulmak için çare arayan ve Rabbine niyaz eden her kuluna bir şekilde yardım eder. Fakat birçok insan gelen yardımı görmeyebiliyor veya çıkış yolu aramasını, sabretme metodunu bilmiyor olabiliyor. Allah, her duaya istenilen şekilde cevap vermeyebilir; duaları karşılıksız bırakmayacağına göre; "Allah'tan, değiştireceğimiz şey hakkında bize bir yol göstermesini, değiştiremeyeceğimiz şey hakkında sabır vermesini istemeliyiz." Bazı kimseler, içerisinde bulunduğu hâlden kurtulmak için acele eder ve çıkış yolu aramadan, metotsuz savaşa başlar da, derdin içine battıkça batarlar. Bu hâlleriyle hem kendilerini yer bitirir ve hem de çevrelerine sıkıntı vererek huzursuz bir şekilde yaşarlar. İmtihan uzadıkça sabırları tükenir ve dolayısıyla ya depresyona düşerler ya da

[32] Bkz. 2/155; 3/186; 21/35

intihara teşebbüs ederler. Sanki o günü garantilemiş de ölünce kurtulacaklarmış gibi... Oysa akıllı insan, değiştiremeyeceği şeyler hususunda kendisinden daha kötü durumlarda olanları görüp rahatlamalı; onlara da, kendine de sabır ve kurtuluş yolu göstermesi için tefekkür ederek sağlıklı bir yol aramalı ve rabbinden yardım istemeli ki, mutmain olsun. Tevekkül, teslimiyet ve sabır bütün dertlerin ilacıdır. Bütün peygamberlerin kıssalarında ümmetlerine bu düsturlar öğretiliyor. Onlar, göstermiş oldukları sabır-sebatın karşılığı olarak 'rahmetimize aldık' denilerek müjdeleniyorlar. Tarih şahitlik etmiştir ki, akl-ı selim sahipleri herhangi bir kaza sebebiyle canından, malından ve aile fertlerinden birçoğunu kaybetmelerine rağmen ağlayıp üzülseler de, derdin altında ah edip kendilerini tüketmiyorlar. Hayatı, ebedî saadeti kazanacakları bir fırsat bildiklerinden; kaldıkları yerden hayatlarını daha anlamlı ve yararlı olarak değerlendirmeye çalışıyorlar. Şu da bir gerçek ki uğranılan musibetler birçoklarının hayatlarının dönüm noktası oluyor ve dînî, manevî değerlerini hatırlatıyor. O hâlde bizleri uyaran, arındıran ve derecemizin yükselmesine vesile olan her musibeti bir şefkat tokadı bilip toparlanmalı, Rabbe özel ilticalarda bulunmalıyız.[33]

❁ ❁ ❁

وَإِسْمٰعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿٨٥﴾

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

21:85 İsmaîl'i, İdrîs'i, Zülkifl'i de (yâd et). (Bunların) **her biri de sabr** (ve sebat) **edenlerdendi.**

21:86 Onları da rahmetimizin içerisine soktuk. Onlar hakikaten salihlerdendi.

---

[33] Bkz. 9/126

Seçmek, seçilmek bir sünnetullahtır. Herkes daima kendine göre en iyisini, en güzelini seçip ona sahip olmak ister. Lakin bir kul için makamların en yücesidir Rabbi tarafından seçilmek ve rahmetle anılmak![34]

Siyerde; İdrîs (a.s)'ın, fende birçok şeyin altına imza attığı kaydedilir. Mesela tıp, astronomi ve hesap ilminde maharetlerinden bahsedilir. Nebi olarak ilk defa ata binip Kabil'in müfsit ahfadına karşı "Allah yolunda" cihada girişen de o idi; kendisine 30 veya 39 "suhuf" (sahife) verilmiştir.

Zülkîfl: Nasip ve kısmet sahibi anlamına gelir. İnsanları tevhide çağıran, Allah'ın sevgi ve övgüsünü kazanan nasipli peygamberlerden biridir.

İnsanlar, hangi kariyere sahip olursa olsun, hangi bilim ve keşiflerde bulunurlarsa bulunsunlar, Rabbin rızasını düşünmüyorlarsa yaptıkları iş kendilerine ebediyette bir yarar sağlamayacaktır. Maddenin üzerine mana yerleştirmeyen toplumlar giderek büyük hüsrana doğru yol alırlar. Mesela televizyon, atom vs. teknolojik gelişmeler her geçen gün maddî-manevî, ahlâkî, ailevî değerleri daha da bir kasıp kavurmaktadır; insanlar giderek mekanikleşmekte, hissizleşmekte, acizleşmekte, zevk sarhoşu olmaya başlamakta, bencilleşmektedirler.

❀ ❀ ❀

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ
لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾

21:87 O balık sahibini de (hatırla). **Hani o,** (kavmine) **öfkelenmiş olarak gitmişti de, bizim kendisini hiçbir zaman güç**

[34] Bkz. 2/136; 6/85, 86; 19/56

durumda bırakmayacağımızı sanmıştı. Derken o, karanlıklar içinde (kalıp): **"Senden başka hiçbir İlah yoktur. Seni tenzih ederim. Hakikat, ben haksızlık edenlerden oldum!" diye** (Allah'a) **niyaz etmişti.**

Yunus (a.s), birçok bakımdan örnekliği ile karşımıza çıkmaktadır. Bazı mü'minler, Allah'ın ğafur ve rahim sıfatlarını düşünerek bazı vazifelerinde ihmalkâr davranabiliyorlar. Bu ihmalkârlıklarından dolayı yaratıcılarının kendilerini sıkmayacağını zannediyorlar. Hâlbuki küfre karşı mücadele vermeyen, tebliği ihmal eden herkes ve her toplum, küfrün zulmünden yara alır, sıkıntı çeker.

Burada Yunus (a.s), davetine karşı duyarsız davranan ve hakkı inkârda inat gösteren kavmine (muğadiben) gazaplanarak, yani hiddetlenip öfkelenerek bulunduğu beldeyi terk etmiştir. Oysa bu görevi ona Rabbi vermişti, kendisine yeni bir talimat verilmedikçe görevini başka yerde sürdürmek için de olsa gidemezdi/gitmemeliydi. Çünkü görev, her şeyi bilen Allah tarafından verilmişti.[35] Kendi hesabına göre hareket etmesi sonucu, Allah ona öyle bir sıkıntı vermişti ki hem ruhunu hem de bedenini sıkmıştı. O yüce nebi, çok yanlış yaptığını anlayınca, "Doğrusu ben gerçekten büyük bir haksızlık ettim" diye Rabbine yalvarıp af dilemişti.

Buradan da anlıyoruz ki bir yerde sorumluluğu olan kişi, işini bitirmeden veya izin alması gereken yere durumu bildirip kendisine izin verilmeden bir yere ayrılmamalıdır. Özellikle de dava adamları mutlaka inandıkları davanın mükellefiyetlerini yerine getirmede azimli ve sabırlı olmalıdırlar. Eğer bir yerde gerçekten tebliğ etmeye yol bulunamıyorsa ve oralar gerçekten çorak toprak gibi verimsiz ise daha verimli toprakları arayıp yeşerecek tohumlar atmak için oraya hicret edilebilir. Fakat Allah'ın hoşnutluğunu kazanmada gayret göstermeyip rahat yaşamı tercih ettiklerinden dolayı bulun-

---

[35] Bkz. 27/20-21

dukları yerleri terk edenlerin kaçta kaçı rahat yaşamı elde edebiliyor ki? Kim hayatın sıkıntı ve meşakkatinden beri olabiliyor ki? Dünyada bu asla mümkün olmayan bir beklentidir. İslâm'ın ihyası için ilmi metotlarla mücadele edenler, hem zulmün yayılmasına engel olurlar hem de anlamlı bir hayatın kazandıracağı huzura kavuşurlar. Bunun için de her birimiz Kur'ân okulunda iyi bir öğrenci ve iyi bir kul olabilme gayretinde olmalıyız ki, iyi bir tebliğ metoduna kavuşalım. Müslüman olup da bu gayreti taşımayan fert ve toplumlar kınanmakta, uyarılmakta, ikaz ve ihtar edilmekteler.[36]

Farzedelim ki Hz. Nuh zamanındaki münkirler arasındayız; gemiye binip kurtulanlardan biri de biz olsak iyi olmaz mı? Hz. Yunus gibi yapıp ta farklı sıkıntılara maruz kalacağımıza, ebede giden yolculukta bazı sıkıntılara katlanıp sonsuz saadete erişen bahtiyarlardan olmak; o bahtiyarlar kervanına birilerinin katılmasına vesile olmak ne büyük ve ne sonsuz saadettir. Hem İslâm'ın karşısında azılı düşman olan Hz. Ömer, Hâlid b. Velid ve Ebu Sufyan gibileri bu kervana katarak düşmanı daha kolay bertaraf etme imkânı da olabilir. Bu dava kutsal; sancağının dalgalanması için direnmek, sabretmek, dayanmak, azmetmek gerekmektedir. Uyuyanları uyandırmak için her seferinde yeniden başlayarak, yine anlatmalı, sorular, misaller verilmelidir. Çünkü bir davaya gönüllerin bağlanması kolay olmadığı gibi yığınlarca batıl ve cahiliye kalıntılarını yok etmek de öyle kolay değildir. Dava adamı, kudret elinin bir vasıtasıdır. Her hâlükarda, her türlü şartlarda bu vazife yerine getirilmeli, gerisini Allah'a bırakmalıdır.

❁ ❁ ❁

فَاسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُنجِى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

[36] Bkz. 3/103, 110; 5/79; 7/164, 165

21:88 Bunun üzerine biz de onun (bu duasını) **kabul ettik, kendisini gamdan selamete erdirdik. İşte biz iman edenleri böyle kurtarırız.**

Mü'min de bir an gaflete düşebilir, zaaf ve öfke ile birtakım hatalar, günahlar işleyebilir ve sonra da bu hâlinden dolayı sıkıntı çeker, Rabbine karşı büyük bir mahcubiyet içerisinde bağışlanma diler. O rahim olan Rab de gamı giderip mağfiret eder, karanlıklardan aydınlığa çıkarır.[37]

Allah, davetine icabet ederek dua edenlerin duasına icabet edendir.[38] Teslimiyet; tevekkül ve sabırla gamları eritip selamete ermenin yoludur. Mü'minin tüm meşakkat, yorgunluk ve sıkıntılardan kurtuluşu da dünyaya veda ettiğinde gerçekleşecektir.

❁ ❁ ❁

وَزَكَرِيَّآ إِذْ نَادٰى رَبَّهُۥ رَبِّ لَا تَذَرْنِى فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ ٱلْوَٰرِثِينَ ﴿٨٩﴾

فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَوَهَبْنَا لَهُۥ يَحْيٰى وَأَصْلَحْنَا لَهُۥ زَوْجَهُۥٓ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ يُسَٰرِعُونَ

فِى ٱلْخَيْرَٰتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا خَٰشِعِينَ ﴿٩٠﴾

وَٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِن رُّوحِنَا وَجَعَلْنَٰهَا وَٱبْنَهَآ ءَايَةً

لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٩١﴾

21:89 Zekeriyyâ'yı da (an.) **Hani o, Rabbine: "Rabbim beni yalnız başıma bırakma! Sen varislerin en hayırlısısın." diye niyaz etmişti.**

---

[37] Bkz. 10/98. not
[38] Bkz. 2/186, 13/14. not

21:90 Biz onu(n) **da** (bu duasını) **kabul ve kendisine Yahyâ'yı ihsân ettik. Eşini** (doğurmaya) **sâlih kıldık. Hakikat** (bütün) **bunlar** (bu peygamberler) **hayır işlerinde yarışırlar, umarak ve korkarak bize dua ederlerdi. Onlar bizim için derin saygı gösterenlerdi.**[39]

21:91 Irzını (bir kal'a gibi) **koruyan kızı da** (yâd et) **ki biz ona rûhumuzdan üflemiş, kendisini de, oğlunu da âlemlere ibret kılmıştık.**

Enbiyâ Sûresi'nde, resullerin her birinde farklı bir imtihanın daha çok belirginleştiğini ve hepsinin de bu imtihandan başarıyla çıkıp insanlığa model olduklarını ve ortak esasta buluştuklarını görüyoruz. Hepsi de sabır, teslimiyet, tevekkül, ihlâs ve ihsan ile Rablerine teveccüh etmişlerdir.[40]

❁ ❁ ❁

إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَأَنَا۠ رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

21:92 Hakikat, bu sizin ümmetiniz bir tek ümmettir. (Şu tevhid ve İslam dini, bir tek din olarak, sizin dininizdir.) **Ben de sizin Rabbinizim. O hâlde** (başkasına değil) **bana kulluk edin.**

Bir tek Rab, bir tek dîn, bir tek kanun, bir tek ümmet; her şey bir tek olan iradeye boyun eğmiştir. Mü'minler, peygamberlerin önderliğinde rabbe itaat etmeyi kabul edip ilahî vecibeleri yerine getirerek farklı mekânlarda, farklı coğrafyalarda; farklı ırklara mensup olsalar da bir kelime etrafında toplanan ümmet olmuşlardır.[41]

---

[39] Bkz. 19/9- 14
[40] Bkz. 3/ 33- 37; 19/ 16
[41] Bkz. 2/ 213; 10/ 19

Burada özetle vurgulanıyor ki Allah indinde dîn, ancak İslâm'dır. Onun için bütün nebiler ve onların mü'minleri (Nahnu lehu muslimun) 'biz Müslümanlarız' demişlerdir.[42]

Tevhid, Allah'tan başka mutlak veli ve rab tanımamaktır. Kim Allah'tan başka veli edinirse hak yoldan sapmış olur.[43]

❀ ❀ ❀

وَتَقَطَّعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ ۖ كُلٌّ إِلَيْنَا رَٰجِعُونَ ﴿٩٣﴾

فَمَن يَعْمَلْ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِۦ ۖ وَإِنَّا لَهُۥ كَٰتِبُونَ

﴿٩٤﴾ وَحَرَٰمٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَٰهَآ أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾

21:93 (Muhâtablardan ba'zıları) **aralarında,** (din) **işlerinde fırka fırka oldular.** (Bununla beraber) **hepsi yine ancak bize dönücülerdir.**

21:94 O hâlde kim mü'min olarak iyi (amel)**lerden bir** (şey) **yaparsa onun sa'yinin** (karşılığı şükran olacaktır), **küfran** (ve mahrumiyet) **değil. Biz onun hiç şüphesiz yazıcılarıyız.**

21:95 Helak ettiğimiz bir memleket (ahâlisinin) **hakikaten** (mahşere) **dönmemeleri imkânsızdır.**

İlahi uyarıları kâfirler değil mü'minler ciddiye alır. Çünkü onlar Rablerine döndüklerinde verecekleri hesabı, hesap ederek yaşarlar. Haktan uzak fert ve toplumlar için, keşke dünya helaki ile hayat son bulsaydı. Maalesef bu hayatın bitimiyle yeni bir hayata geçiş süreci başlayacaktır. Tıpkı bir ceninin anne karnında hayat bulup dünyaya gelişi gibi... O kudret sahibinin iradesiyle mahşerde toplanacaktır insanlar.

---

[42] Bkz. 3/19, 85. not
[43] Bkz. 3/ 64; 6/ 153. not

حَتَّىٰٓ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُم مِّن كُلِّ حَدَبٍ يَنسِلُونَ ﴿٩٦﴾

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا

فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾

21:96-97 Nihayet Ye'cuc ve Me'cuc(un Seddi) **açılıp da her tepeden saldıracakları ve gerçek va'd olan** (kıyamet) **yaklaştığı vakit, işte o zaman o küfr** (ve inkâr) **edenlerin gözleri hemen belerip kalacak, "Eyvah bizlere! Doğrusu biz bundan gaflet içindeydik. Hayır, biz zalim kimselerdik."** (diyecekler.)

Müslümanların şuursuzluğu, pasifliği, tebliğsizliği nedeniyle Ye'cuc ve Me'cucler meydanı boş bulmuş, atlarını diledikleri yere sürüp oraları maddi-manevi tahrip ediyorlar. Belli azınlığın dışında insanlık, kültürel karışıklığın, bunalımın içerisinde çırpındıkça batıyor! Bu, dünya ehlinin kıyameti ve helaki değil midir?

Müslümanlar, istismara müsait veya atalete iten bir konu olarak, kurtarıcı mehdiler bekleyeceklerine; Firavunlara karşı Mûsâlar, Meryemler olmaya çalışsınlar. O güzide insanlar, cahiliyeye karşı verdikleri mücadele ile nasıl rahmetle anılıyorlarsa; onlara gıpta edenler de, yaptıklarına şükürle şahit olmak, gıpta edilmek ve rahmetle anılmak, istiyorlarsa gereğince çalışsınlar.[44]

❁ ❁ ❁

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾

لَوْ كَانَ هَٰؤُلَاءِ آلِهَةً مَّا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾

---

[44] Bkz. 18/94-98. not

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

21:98 Siz de, Allah'ı bırakıp tapmakta olduklarınız da hiç şüphesiz ki cehennem odunusunuz. Zira oraya gireceksiniz.

21:99 Eğer onlar (taptığınız o yalancı tanrılar) **eğer ma'budlar olsalardı oraya girmeyeceklerdi.** (Tapanların da, tapılanların da) **hepsi ebedî orada kalıcıdırlar.**

21:100 Orada (hakları) **inim inim inlemektir onların** (tapılanların). **Bunlar orada da** (sağır olup hiç bir şey) **duymayacaklardır.**

Bu tapanlar ve tapılanlar, o gün birbirlerini koruyamayacak/kayıramayacaklardır! Aldananlar da, aldandıkları için cehenneme gireceklerdir. Güzelliğe dair bir şey duymadıkları gibi tek duydukları seste birbirlerinin ıstıraplı inlemeleri olacaktır. Cehennemin verdiği ıstırabın, oradan çıkacak inlemelerin anlatılması bile yeter anlayana...

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا

يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنْتُمْ

تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾

21:101 Şüphe yok ki kendileri için bizden en güzel (bir saadet) **sebk etmiş** (takdir edilmiş) **olanlar, işte bunlar oradan** (cehennemden) **uzaklaştırılmışlardır**.

21:102 Bunlar, gönüllerinin dilediği (ni'metler) **içinde ebedî** (yaşar)**larken onun** (cehennemin) **gizli sesini bile duymazlar.**

21:103 O en büyük korku bunları asla tasaya düşürmez. Bunları melekler karşılayarak: "Bu, size (dünyada) **va'd olunan** (mutlu) **gününüzdür.**" (diye cennet kapıları önünde tebrik ederler.)

Bu âyetler, kabir hayatından, kıyamet ve hesap vermekten korkanların bütün korkularını gideren müjdeli âyetlerdir. Tüm bu korkuları giderecek ilaç ise, muvahhid olarak yüzünü Allah'a döndürüp, 'emrolunduğu gibi dosdoğru olmak'tır.

Cehennem, sıkıntıların, yorgunlukların, her türlü acı ve ıstırabın yaşandığı yer; cennet ise rahatın, mutluluğun, arzu ve emellerin en güzel şekilde yaşanacağı yerdir. Bu dünyada nimetlerin birçoğuna sahip olsak da sonuçta huzuru bozan, hoşa gitmeyen, şikâyet edilecek illaki bir şeyler olur. Bugün insan; eşini, aşını, evladını, çocuğunu, kendini, içerisinde bulunduğu ortamı beğenmeyebilir. Ama o gün, cenneti hak etmişse kişi, en güzel eş, en güzel mesken, en güzel binek, en güzel ortam; 'şu da olsaydı daha iyi olurdu' demeyeceği kadar eksiksiz ve mükemmel şartlar içerisinde şerefli konuklar gibi ağırlanır. Bütün bunlar, o bağışlayan, esirgeyen Allah'tan, bir ağırlama olarak lütfedilmiştir.

❁ ❁ ❁

يَوْمَ نَطْوِى السَّمَآءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُۥ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَآ ۚ إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٠٤﴾

21:104 (Yâd et) **o günü ki biz göğü, kitabların sahifesini dürüb büker gibi düreceğiz. İlk yaratışa nasıl başladıksa, üzerimize** (hak) **bir va'd olarak, yine onu iade edeceğiz. Hakikatte failler biziz.**

İşte tüm verilen bu haberler, göğün bir kitap sayfası gibi dürüleceği günde olacaktır. Ve her iş bitmiş, insanın alıştığı kâinat yok olmuş, bir başka kâinatta gözler açılmıştır. Tüm bu oluşlara inanmak için Allah, benzeri değişimleri gözler önüne serer. Geçmiş ve günümüzde yaşanan olaylar, hep bizler için birer ibret sahnesidir. Ve Allah, ilk yarattığı gibi yine, yeni âlemde yaptıklarımızın karşılığını vermek için huzurunda toplayacaktır. "Doğrusu biz yapanlarız" ifadesi Cenâb-ı Hakk'ın vaad cümlelerindendir. O, buna güç yetiricidir.

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِى الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِىَ الصَّالِحُونَ

اِنَّ فِى هٰذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾ ﴿١٠٥﴾

21:105 Andolsun Tevrat'tan sonra Zebur'da da yazmışızdır ki arza (ancak) **salih kullarım mirasçı olur.**

21:106 Şüphe yok ki bu (Kur'an)**'da abidler zümresi için** (umduklarına) **ulaşma** (çareleri) **vardır.**

Hz. Âdemle başlayan vahyi haberlerde hep bu gerçek anlatılmaktadır. Tarihin hangi devresinde olursa olsun imanla, azimle, vahiyle yola çıkanlar zamanla yeryüzüne varis olmuşlardır. Ama zamanla inanmış insanlar maddi-manevi donanımlardan mahrum olmuşlarsa gerilemişler ve bunun yerine karşı taraf güçlenmiş ve onlar da ümmet üzerine sulta kurmuşlardır. Allah, iman edenlere, verdiği hilafet sorumluluğunu yerine getirebilmeleri hususunda yöntem ve metotlarını öğretmiş, gereken tembihlerde bulunmuştur. Bunun için iman sahipleri, imanlarının gereğini yerine getirdiklerinde yeryüzüne mirasçı olabilirler.

Bu imtihanda "arza varis olmak, ne sürekli ne de ebedîdir. Arz Allah'ındır ve o, sadece salih kullarını dünya hayatında işledikleri salih ameller nedeniyle cennete varis kılar.

❀ ❀ ❀

وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾

21:107 Biz, seni (Habibim) **âlemlere** (başka bir şey için değil) **ancak rahmet için gönderdik.**

Bütün Resuller; insana yaratıcısını tanıtan, insanla Allah arasındaki muhabbeti işlek hâle getiren, adaleti tesis etmek için mücadele veren, zayıfa, mazluma yardım eden, zenginden fakirin hakkını adil kurallar içerisinde alan, fuhşu, rüşveti faizi yasaklayan, kısaca insan olmanın hikmet ve anlamını öğreten bir kitapla yolu aydınlatan rehberlerdir.

O hâlde âlemler için rahmet olan peygamber, "...Size ne verdiyse (emrettiyse) alın, size ne yasak ettiyse ondan sakının..." Ondan sadır olan hadisler Kur'ân'ı şerh içindir. Sünnet, ancak mücmel âyetleri açıklar.

Kulluğumuzda ve Kur'ân'ı anlamada sünneti Resulullah'a ihtiyacımız kesinlikle göz ardı edilemez. Bu husus imanımızın temeli olarak bilinmeli. Onun hayatını, en ince çizgilerine kadar hassasiyetle tahlil edip, aldığımız dersleri yaşamımıza düstur edinmeliyiz.

Müslim'den nakledilen bir hadisi şerifte, Resulullah'a nasıl uyacağımızı gene kendisinden öğreniyoruz. "Ben beşerîm. Ne zaman size dîninizle alâkalı bir şey emredersem o zaman onu kabul ediniz. Ne zaman da şahsi fikrime dayanarak size herhangi bir şeyi yapmayı tavsiye edersem, o zaman bilmelisiniz ki ben de insanım."

Aslında Kur'ân ve Sünnet diye bir ayrıma gerek yok, çünkü kaynağın tek olduğu malûm. Sünneti Seniye, Kur'ân'ı uygulayış-

tır.[45] Dikkat edersek, vahiy, ister metluv; ister Kur'ân'da yazılmış bulunmasın, her iki şeklinin de çıkış kaynağı birdir. İkisi de Allah'ın Resulu'nden, Allah adına gelmektedir. Bu vahiylerden birinde, Resulullah'dan lafız ve mana olarak aynen tebliğ edilmiş durumda bulunurken, diğerinde uygulayıcı bir mahiyette araya girerek, daha çok açıklayıcı olarak görülmüştür. Hz. Peygamber: "Bana Kur'ân ve onunla beraber O'nun gibisi verildi..." Şunu iyi biliniz ki, Allah resulünün haram kıldığı da Allah'ın harâm kıldığı gibidir. Çünkü O, dîn hususunda kendiliğinden konuşmaz. (53/4)

Sünnet kelimesi genelde Allah'a ve Resulullah'a nispet edilir. Allah'a nispet edildiği zaman adetullah, kanun manasında kullanılmıştır. Bu kelime, Hz. Peygamber'e nispet edildiği zaman da onun sözleri, yani hadis-i şerifleri, fiilleri ve takriri olarak anlaşılmıştır. Onun, ümmetini doğruya davet noktasında gösterdiği dikkat ve hassasiyeti örnek alarak, ona ittiba etmek için bizler de çok dikkatli olmalıyız ki, farzla sünneti, sünnetle tatavvuyu birbirine karıştırmayalım.

Sünneti, namazlardan önce kılınan nafilelere veya tatavvulara bağlamamalı, farzla arasının niye ayrıldığını tefekkür etmeliyiz.

"Kim Resul'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur."[46]

❁ ❁ ❁

قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾

21:108 De ki: "Bana sâde ilahınızın ancak bir ilah olduğu vahy olunuyor. Artık siz (bu vech ile) **Müslüman oluyor musunuz?"**

---

[45] Bkz. 16/44; 17/82; 18/110

[46] Bkz. 4/64, 80; M. Said Çekmegil, İnsanın Yolu İslam, 1979, s. 137,

Muvahhid, Allah'a sonsuz bir güvenle teslim olup, herhangi bir nedenden dolayı eğilip bükülmeden, tek rabbinin önünde eğilen yüksek bir şahsiyet abidesidir.

Ya tevhid doğrultusunda Müslüman olur, onurlu ve ilkeli yaşarsınız ya da çeşitli arzuların zebunu olarak, birçok efendinin kölesi olup şahsiyetsiz ve onursuz yaşarsınız. Siz bilirsiniz... İşte tevhid, işte şirk!

❀ ❀ ❀

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۖ وَإِنْ أَدْرِي أَقَرِيبٌ

أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾

21:109 Eğer (bu teklife karşı) **onlar** (yine) **yüz çevirirlerse** (o vakit de) **de ki: Size** (hakikatleri) **musâvât üzere bildirdim. Tehdid edilmekte olduğunuz** (o korkunç âkıbet) **yakın mı yoksa uzak mı, ben bilmem.**

Kur'ân, ilâhî sünnet gereği başlarına gelecek azap hakkında belli bir tarih vermiyor; onun yakın ya da uzak olduğunu kimselerin bilmediğini belirterek, bir gün muhakkak gerçekleşeceğini bildiriyor.

Azabın hemen gelmemesi insanlar için bir rahmettir. İnsanlar küfür, cehl ve dalalet içinde iken o, bunların hidâyete ulaşmaları için bir fırsattır. Bu tebliği alanların artık kendilerini savunacak hiçbir mazeretleri kalmamıştır. Yaptıklarının cezasını çekeceklerdir. Bu cezayı ne zaman vereceğini Allah bilir. O, gizli ve açık neyiniz varsa hepsinden haberdardır.

❀ ❀ ❀

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾ وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١١١﴾

21:110 "Hiç şüphesiz ki sözün açığını da O biliyor, gizlemekte olduğunuzu da O biliyor."

21:111 "Ben bilmem. Belki bu (mühlet) **sizin için bir imtihandır, bir zamana kadar bir faidelenmedir**, (bir geçinmedir.)"

Verilen fırsatı rahmete veya gazaba dönüştürmek, insanın aklını kullanmasına bağlıdır. Fırsatları aleyhlerine kullananlar bilsinler ki mühlet, değerlendirene kârdır.[47]

❁ ❁ ❁

قَالَ رَبِّ احْكُمْ بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَٰنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

21:112 (Peygamber) **dedi: Ya Rab, sen** (benimle o tekzib edenlerin arasını) **hak ile hükmet! Bizim Rabbimiz; O çok esirgeyen** (Allah)**'dır ki sizin vasf**(-ü isnad) **edegeldiklerinize karşı** (yegâne) **sığınılan O'dur."**

Tüm uyarı, ikaz ve müjdelere rağmen, küfre şartlanmış sapıkların kafasında yer eden peşin hükmü gidermek mümkün olmuyor. İşte bunlara karşı yapılacak mücadelede Allah'tan yardım taleb etmeli. O Rab ki insanlar arasında hak ile hükmedecektir.

Ve ahiru da'vâna elhamdulillahi Rabbil âlemin

صدق الله العظيم

[47] Bkz. 16/61

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

HACC SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Bu sûre, haccın bazı şiarlarından bahsettiği için bu adı almıştır. 78 âyettir.

Sûrede; tevhid ve ahiretle ilgili fikir ve deliller öne sürülerek akide ve ibadet konuları açıklanmaktadır. Sûre; müşriklere, kararsız Müslümanlara, gerçek mü'minlere hitap etmekte ve her birinin vasıflarını anlatmaktadır. Ayrıca sûre; iman, şirk, ibadet, cihad gibi konuları ele alır. Cihadın kapsamı içerisine giren hicret, hac ve savaş ibadetlerinin getireceği meşakkatlere sabredenlere, iki âlemde de mükâfat verileceğini müjdeler.

Müşriklerin, -hiçbir güce sahip olmadıkları hâlde- edindikleri putlara taptıklarını ve Allah Resulü hakkında kötü şeyler yapıp bu sebeple kendi kendilerine zulmettiklerini, bu ilahların kendilerine

bir yararı olmadığı gibi bu davranışlarından dolayı azaba maruz kalacaklarını da haber verir.

❁ ❁ ❁

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾

22:1 Ey insanlar, Rabbiniz(in azabın)**dan sakının! Çünkü o saatin zelzelesi büyük bir şeydir.**

"Ey İnsanlar!" hitabıyla bütün insanlar Allah'a itaate davet edilmektedir. "O saat" kelimesi mutlaka kıyameti ifade etmez. Bu dünyada suçluların uğrayacağı akıbeti de haber verir. Nitekim Kur'ân, hakka karşı mücadele veren kavimlerin acı sonlarından bahsetmektedir.

Ey insanlar! Rabbinize itaat edin, bilin ki kıyamet saatinin sarsıntısı, yani depremi çok korkunçtur. Bu depremin olmayacağını kimse inkâr edemez. Çünkü insanlık tarih boyu çeşitli depremlere şahid olmuştur. Şiddetine göre de tahrifatı olmuştur bu depremlerin. Kıyamet depremi ise görülenlerden çok daha dehşetli olacak, o gün mü'minler hariç diğerleri büyük elem ve acılara maruz kalacaktır.

❁ ❁ ❁

يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا

وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾

22:2 Onu göreceğiniz gün emzikli her (kadın kendi başının derdiyle) **emzirdiğini unutup geçer, yüklü her** (gebe kadın) **yükünü** (çocuğunu) **düşürür. İnsanları sarhoş** (olmuş gibi) **görürsün. Hâlbuki onlar sarhoş değildirler. Fakat Allah'ın azabı pek çetindir.**

Arz coşmuş, azgın dalgalar gibi önüne geleni savurup yerden yere vuruyor; insanoğlu bayılmıyor, ölmüyor, yüreklere dehşet saçan, her şeyi altüst eden bu faciada sarhoşlar gibi ne yaptığını, ne yapacağını bilmez hâlde sağa sola çarpa çarpa acı ve ıstırap içerisinde kıvranıp duruyor. Böyle bir günün dehşetinden kurtulmanın tek yolu ise iman edip gereğince amel etmektir.[1]

❁ ❁ ❁

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ ﴿٣﴾

22:3 İnsanlardan kimi Allah'(ın dini) **hakkında bir bilgisi olmaksızın münakaşa eder durur ve** (bu hususta) **her azgın şeytanın ardına düşer.**

Bu âyete göre kim olursa olsun hangi niyetle olursa olsun Allah'ın zatı ve fiilleri hakkında delilsiz konuşmak, ahkâm kesmek iftiradır, bozgunculuktur; şerri davet eden işlerin en fenası, en kötüsüdür. Mutlak ilmi Allah'a ait olan konularda tartışmak hiç kimseyi sonuca ulaştırmayacağı gibi bu durum azılı şeytanın ardından sürüklenmektir. Allah'ı idrak etmekten uzak bu kimseler, sanki her soruyu çözmüşler gibi bir de Allah'ın kudreti, ezelî ve ebedî sıfatları hakkında bilgisizce tartışıp dururlar. Değil Allah'ın zatı, sıfatları ve fiilleri hakkında konuşmak; dîn hakkında dahi ciddi bir araştırma yapmadan konuşup tartışmak yanlıştır. Bu durum, fitne ve fesada yol açtığı gibi Allah'ın lanetini de davet edecek büyük bir zulümdür.[2]

İnsanın, bilgisi olmadığı konularda tartışmaması gerekir. Bu, şeytani bir tavırdır. Bu bakımdan Müslümanlar, Allah ve âyetleri hakkında bir delile dayanmadan bilgisizce konuşmamalıdırlar.

---

[1] Bkz. 21/103

[2] Bkz. 3/66; 6/119; 10/69; 11/18. not

Ancak şeytanın dostları bu eğilim içerisindedir. Onu dost edinmek yoldan sapmaktır. Sapık yolun sonu da azaptır.

❁ ❁ ❁

كُتِبَ عَلَيْهِ اَنَّهٗ مَنْ تَوَلَّاهُ فَاَنَّهٗ يُضِلُّهٗ وَيَهْدِيْهِ اِلٰى عَذَابِ السَّعِيْرِ ﴿٤﴾

22:4 (Öyle şeytan ki) **aleyhinde şu** (ilahî) **hüküm yazılmıştır: "Kim bunu veli edinirse şüphesiz bu, onu saptırır, onu o alevli ateşin** (cehennemin) **azabına götürür.**

Heva ve hevesine uyarak, Allah ve dîn hususunda tartışanlar şeytanın arkadaşlarıdır. O (şeytan) da Hz. Âdem hakkında Allah ile cedelleşmeyi inatla sürdürmüş ve azabı hak etmiştir.

❁ ❁ ❁

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِىْ رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَاِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَّغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ؕ وَنُقِرُّ فِى الْاَرْحَامِ مَا نَشَآءُ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوْٓا اَشُدَّكُمْ ۚ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّتَوَفّٰى وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرَدُّ اِلٰٓى اَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْـًٔا ؕ وَتَرَى الْاَرْضَ هَامِدَةً فَاِذَآ اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَآءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَاَنْۢبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍۭ بَهِيْجٍ ﴿٥﴾

22:5 Ey insanlar, eğer siz öldükten sonra dirilmek hususunda herhangi bir şüphe içinde iseniz, şu muhakkaktır ki biz sizi(n aslınızı) **topraktan, sonra** (onun zürriyetini) **insan suyundan, sonra pıhtılaşmış bir kandan, daha sonra da hilkati belli**

belirsiz bir çiğnem etten yarattık. (ve bunları) **size** (kemali kudretimizi) **apaçık gösterelim diye** (yaptık.) **Sizi dileyeceğimiz muayyen bir vakte kadar rahimlerde durduruyoruz, sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyoruz, daha sonra da kuvvetinize** (yiğitlik çağına) **ermeniz için** (büyütüyoruz). **Kiminiz öldürülüyor, kiminiz de** (evvelki) **bilgi**(sin)**den sonra** (artık) **hiçbir şey bilmemek üzere ömrün en fena** (devresine) **doğru gerisin geri itiliyor. Sen yer** (yüzünü) **kupkuru ve ölü görürsün. Fakat biz onun üstüne suyu** (yağmuru) **indirdiğimiz zaman o, harekete gelir, kabarır, her güzel çiftten nice nebat bitirir.**

Allah, ilk yaratılışı ve evrelerini, yağmurla toprağın bağrındakilerinin yeşermesini, beyinleri çatlatırcasına açıklıyor.

Ey insanlar! Şu imtihan âleminde bazı geceler acı ve tatlı olarak görülen rüyalar neyse, ebedî dünyamıza nispetle bu dünyamız da öyledir.

Hani, rüyalarda geçen acı ve tatlı anlar, hasreti çekilen şeylere kavuşmanın verdiği hazlar uyanınca nasıl birden kayboluyorsa imtihan sahasından başka bir şey olmayan dünyamızla -netice olan- ukbamız birbirine nispetle aynıdır.

Vahiyden uzaklaşmış akıl, ebedî âlemi idrak edemiyorsa bu, onun yokluğuna delil ol(a)maz.

Ana karnındaki cenin nasıl hayat bulup bu dünyaya geliyorsa insanlar da ölümden sonra yeniden dirileceklerdir. Kenarda duran kuru ve cansız tohumun toprağa gömülüp de vakti geldiği zaman can bularak yeşermesi gibi insanlar da, geçici bir ölümle bilinmeyen bir âlemde bekler ve zamanı geldiğinde yeniden o toprağın altındaki tohum gibi can bulurlar. O gün münkirler, inkâr ettikleri gerçekle yüz yüze geldiklerinde inanacaklar ama bunun kendilerine bir faydası olmayacak.[3]

---

[3] Bkz. 16/70. not

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّهٗ يُحْيِ الْمَوْتٰى وَاَنَّهٗ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ۙ ﴿٦﴾

22:6 Bunun sebebi şudur: Çünkü Allah, hakkın tâ kendisidir. Hakikat, ölüleri O diriltiyor. O, şüphesiz her şeye hakkiyle kâdirdir.

Allah'ın gücünü görmek istemeyenlere ne anlatılırsa anlatılsın, mugalâta ile ölümden sonra dirilmeyi inkâr edeceklerdir.

Cenâbı Hakk'ın birliğine, tüm oluşları meydana getirip koyduğu kanunlarla idare etmesine nasıl kimse müdahale edemiyorsa, uhrevi bir hayatı başlatıp herkese yaptığının karşılığını vermesine de kimse müdahale edemeyecektir.

Evet, yaratılış sebebi budur. Allah gerçeğin ta kendisidir. Kıyamet saati gelecektir. Onun söyledikleri mutlaka gerçekleşecektir. Kıyametin kopacağına o hükmetmiştir. O, güçlü ve hâkimdir.

❁ ❁ ❁

وَاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِى الْقُبُورِ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّجَادِلُ فِى اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّلَا هُدًى وَّلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ۙ ﴿٨﴾ ثَانِىَ عِطْفِهٖ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ۭ لَهٗ فِى الدُّنْيَا خِزْىٌ وَّنُذِيقُهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٩﴾

22:7 Ve çünkü o saat elbette gelecektir. Onda hiçbir şüphe yoktur. Muhakkak Allah, kabirlerde olan kimseleri de diriltip kaldıracaktır.

22:8-9 İnsanlar içinde öylesi vardır ki ne bir bilgisi ne istidlal (kılavuzluk) **edeceği bir senedi ne de aydınlatıcı bir kitabı olmaksızın** (sırf insanları) **Allah yolundan saptırmak için** (kibir

ve azametle) **yanını eğip bükerek Allah hakkında kavga eder durur. Dünyada rüsvaylık onundur. Biz ona kıyamet gününde de yangın** (cehennem) **azabını tattıracağız.**

Evet, bazı insanlar, batıla dayanarak sağlam bilgisi, muhakemesi olmadan Allah ve yarattıkları hakkında tartışır dururlar. Evrim Teorisi, ruh göçü gibi tartışmalarla birbirini çürüten zanni görüş ve deneylerin sonucunda, birtakım nedenlerden dolayı yanıldıklarını ifade edip gerçekleri görmemek konusunda inat edenler, kendileriyle beraber hak düşünceden uzak kimseleri de saptırırlar.

Burada bilim ve ilim arasındaki farkı bilmede yarar vardır.

Bilim, beşerin ele aldığı konuyu deneysel yollarla araştıran ve doğru kanunlara bağlayan, isabet etme ve yanılma ihtimali olan; görme, duyma, anlama yoluyla elde edilen bilgilerin bütünüdür. Çürütülmesi mümkün değilse artık o ilim olarak görülür.

İlim, hiçbir iddiayla çürütülmeyen ilahî bilgilerdir. İnsanlar bu bilgiyle hayat tarzını vakıaya uygun şekilde anlamak için aklıselim ile düşünmelidirler. Ciddi ve samimi bir cehdle arayıcı olmadan Allah veya âyetleri konusunda tartışmaya girenler, üçüncü âyette de belirtildiği gibi "...Her türlü şeytani gücün peşine takılanlardır."

Evet, öyleleri var ki bulunduğu konum ve itibarını korumak için kürsülerde, meydanlarda Allah adına ölçüsüzce konuşurlar. Bu kimseler, iftira attıkları kişi karşılarında olmadığı için gayet rahat ve kendinden emin konuşup dururlar. Ama es-Sabır olan Allah, Resulü adına bir delile dayanmaksızın konuşan kimseleri zamanı gelince öyle bir hesaba çekecek ki sığınacak bir yer bulamayacaklardır. Çünkü bu cehlin cesaretiyle Allah adına bilgisizce konuşup dînin tahrif olmasına sebep olanların zararı sadece kendilerinde

kalmıyor, Allah'ın kurtarıcı yoluna henüz girmemişleri de saptırıyor.[4]

Tartışma, ancak bilgi edinmek ve gerçekleri bulup aydınlanmak isteyenlere fayda verir. Yoksa üstün gelmek, itibar kazanmak, bilgiçlik taslamak için tartışanlar Allah'ın azabını hak eden mütekebbirlerdir. Kibri de iki boyutta ele almakta fayda vardır. Biri; Hakk'ın karşısında büyüklenip üstünlük taslamak için Allah'ın yolunu saptıranlar, diğeri de; herhangi bir hıyanetten değil de halkın önünde üstünlük sağlamak, bulunduğu toplumda itibar kazanmak, mevki ve makamını kaybetmemek için eğilip bükülenlerdir. Hangi amaçla olursa olsun Allah adına doğruyu eğip bükenler kınanmakta, ikaz, ihtar ve ikab edilmektedirler. Allah, hikmetine binaen onlara mühlet verse de, bir süre sonra dînlerini tahrif eden İsrailoğulları gibi helak olmaktan kurtulamayacaklardır.[5]

Şu bir gerçek ki günahkârlık insanı batırmaz ama ed-dînden saptırmak, insanı dünya ve ahirette perişan eder. O gün bu kimselere bir azarlama ve suçlama olarak "Bu yakıcı azap yaptıklarınızdan ötürüdür" denir.

❁ ❁ ❁

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٠﴾

22:10 Bunun sebebi iki elinin öne sürdüğü şeylerdir ve çünkü Allah, şüphesiz, kulları hakkında zulümkâr değildir.

Evet, Allah, kullarının zulmüne razı değildir, bunun için kullarını zulmün karanlığından kurtaracak, ilmin aydınlığına erdirecek hem güzel melekelerle mücehhez kılmış, hem de ilahî uyarılarda

---

[4] Bkz. 2/204; 17/36; 31/6; 40/35, 56
[5] Bkz. 2/78, 79, 83; 5/13; 7/33, 37; 10/17, 69; 11/18; 16/116

bulunmuştur. Fakat aklını hevasına tâbi kılıp fücura meyledenler bu rahmeti göremeyip zulme düşmüşlerdir.[6]

Allah, insanlara bir imtihan gereği olarak yol gösterdikten sonra seçimi kendi tercihlerine bırakmıştır. Herkes cennet veya cehennemini, bedbahtlığını veya mutluluğunu kendisi hazırlar.[7] Tıpkı dünyada iyi-yararlı iş yapanın mutlu; kötü ve zararlı iş yapanın ise korkulu, endişeli ve de huzursuz olması gibi, o günde bu böyle tecelli edecektir. Allah âdil-i mutlaktır. Herkese hak ettiğinin karşılığını verecektir.[8]

❁ ❁ ❁

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ عَلٰى حَرْفٍ ۚ فَاِنْ اَصَابَهٗ خَيْرٌ اطْمَاَنَّ بِهٖ ۚ وَاِنْ
اَصَابَتْهُ فِتْنَةُ ِۨانْقَلَبَ عَلٰى وَجْهِهٖ ۚ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَ ۭ ذٰلِكَ هُوَ
الْخُسْرَانُ الْمُبِيْنُ ﴿١١﴾

22:11 İnsanlardan kimi de Allah'a, (dininin) **yalnız bir tarafı(n)dan** (tutup), **ibadet eder. Eğer kendisine bir hayır dokunursa ona yapışır. Eğer bir fitne isabet ederse yüzüstü döner. Dünyada da, ahirette de hüsrana uğramıştır o. Bu ise apaçık ziyanın ta kendisidir.**

Bu âyet; nerede çıkar, rahat ve haz alacakları şey varsa orada olmayı, oradan nasiplenmeyi, nerede bir sorumluluk ve iş varsa oradan uzaklaşmayı veya "Sen bana istediklerimi ver ki ben de

---

[6] Bkz. 91/6-10
[7] Bkz. 3/182; 5/16; 6/131
[8] Bkz. 2/281; 3/30, 185; 10/27. not

sana kulluk edeyim." gibi bir pazarlık içerisinde olmayı benimseyen insan tiplerini tanıtmaktadır.[9]

Tereddütlü veya çıkara dayalı imanın, Allah katında hiçbir değeri olamaz. İman, emrolunduğun gibi dosdoğru olmaktır. Mü'min, Rabbinin her emir ve yasağını dünya ve ahirette mutlak selamete kavuşturacağına inanarak bütün gücüyle yerine getirir ve imtihan olunduğunu asla unutmaz. Ne bolluk ne darlık ne de musibet ve sıkıntılar onu kulluğundan uzaklaştırmaz. Bu, tahkiki imanın insanı kavuşturduğu kararlılıktır. Taklit düzeyindeki iman, birtakım şüphelerle sarsılıp yön değiştirebilir. Dîn ve iman bir bilgi ve idrak işidir. Bu ölçüde oluşan iman köklüdür, sağlamdır. İman ve dîn konusunda eğitim ve öğretim görmeyen, sadece şuna buna uyarak dîndar olmaya çalışan kimselerin bu tehlike içerisinde olduğuna vurgu yapılarak taklidi imandan tahkiki imana yükselmeleri tavsiye ediliyor. Bu imanda şirke düşme yoktur, danışıklı dövüş, tereddüt, bahane ve taviz yoktur. Vahyî verileri bir bütün olarak kabul etmeyen veya ondan şüphesi olan veyahut aklını vahyin önüne geçiren kimseler Allah'a, onun istediği şekilde iman edemez.

Allah, bu hayatın herkes için bir imtihan olduğunu, inanarak imtihanı kazananların kurtulacağını, inkârcıların ise bedbaht olacağını kevnî ve vahyî âyetlerle göstermiştir.[10] Emana erişmek isteyen kişi, hiçbir değeri rabbinin rızasının önüne geçirmemeli. İnancını dünyevi kâr ve zarar aracı kılmamalı. Kim herhangi bir dünyalığı rabbinin rızasının önüne geçirip de ona sahip olmak için taparcasına bağlanırsa hüsrana düşecektir[11]

❀ ❀ ❀

[9] Bkz. 2/147; 4/141; 6/153
[10] Bkz. 2/155; 21/35; 29/2-3, 10
[11] Bkz. 3/136; 10/63. not

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنفَعُهُ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٢﴾

يَدْعُوا لَمَن ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ لَبِئْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ ﴿١٣﴾

22:12 O, Allah'ı bırakır da kendisine ne zarar ne fayda vermeyecek olan şeylere tapar. Bu ise (Haktan) **en uzak sapıklığın ta kendisidir.**

22:13 (Evet) **o, zararı faydasından daha yakın olana tapar.** (Taptığı o nesne) **ne kötü yardımcı ne fena yoldaştır!**

İşte, bir yar kenarında imiş gibi Allah'a bağlananlar, O'nun mutlak güç ve hâkimiyetini, mutlak koruyucu ve gözetleyici, yardım edici ve rızık verici olduğunu unuturlar da, bazı güçleri O'na ortak koşarak, onlardan yardım, rızık talep ederler.

Allah'ı bırakıp da yalvardıkları, sığındıkları ilahları -Allah dilemedikçe- zarar ve fayda vermeye muktedir değillerdir. Bu ilahlarından istediklerinin bazen gerçekleşmesi ise Allah tarafından imtihan edildikleri içindir. Allah'tan başka herhangi bir gücü, herhangi bir sebeple Allah'ın yapabileceğini yapabilmeye kadir görenler, büyük bir sapıklık içerisindedirler. Bu yaklaşım, imandan çıkıp şirke düşmektir.

Şirk; herhangi bir beklenti, sıkıntı ve korku gibi etkenlerden kurtulmak için Allah'a yakın gördüğü kişileri araya koyarak isteklerine onlarla kavuşmayı amaçlamaktır. Hâlbuki yardım istenenler de yardıma muhtaç. Birilerinin Allah ile arasında arabulucu olması için ilahlık vasfına sahip olması gerekir. Böyle bir özelliğe sahip bir varlık bulunamayacağından, Allah'a karşı arabuluculuk diye bir şey de olamaz.

❁ ❁ ❁

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾ مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ
يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ﴿١٥﴾

22:14 Şüphesiz ki Allah, iman eden ve güzel güzel amel (ve hareket)**lerde bulunan kimseleri altından ırmaklar akıp duran cennetlere sokar. Hakikat, Allah ne dilerse yapar.**

22:15 Kim dünyada da, ahirette de ona (o peygambere) **Allah'ın asla yardım etmeyeceğini sanıyorsa** (evinin) **tavan**(ın)**a bir ip uzatsın, sonra kendini** (yerden) **kes**(ip boğ)**sun da bir baksın,** (bu) **hilesi onun öfkelenmekte olduğu şeyi şeyi behemehâl giderecek mi?!**

Allah, bu âyetiyle muttakilere, gerek dünyada gerekse ahirette yardımcı olacağını müjdeleyerek imanî değerlerini muhafaza etmelerini istiyor. Kim ne yaparsa yapsın, hangi güce, statü ve sultaya, hangi teknolojik imkânlara sahip olursa olsun ve hangi tuzağı kurarsa kursun asla Allah'ın, peygamber ve mü'minlere olan yardımının önüne geçemeyecek, vahyinin etkisini ve ilahî hükümlerini de değiştiremeyecektir. Nitekim Allah, tüm zulüm ve sultalarına, öfke ve hilelerine rağmen Mekke müşriklerini nasıl hezimete uğrattıysa, her zalim, şımarık zorbayı da eninde sonunda hezimete uğratacaktır.

Tabiî Allah'ın yardımı da bazı şartlara bağlıdır. Önce dosdoğru iman edip hak dîne yardımda bulunanlara, birlik ve beraberlik şuuruyla bir kelimenin etrafında birleşenlere, Allah inayet eder.

Yeter ki mü'minler Allah için yaşasınlar. Hiçbir beşerî arzuya Allah'ın rızasını alet etmesinler.[12]

❁ ❁ ❁

وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ يَهْدِى مَنْ يُرِيدُ ﴿١٦﴾

22:16 İşte biz onu (Kur'an'ı) **böyle açık açık ayetler hâlinde indirdik. Şüphesiz ki Allah** (ancak) **kimi dilerse ona hidayet eder.**

Hidâyet ve dalalet, kaderin ya da alın yazısının keyfî bir sonucu değil, insanın kendi tutum ve eğilimlerinin bir sonucudur.

Demek ki resulleri aracılığı ile doğru yolu göstermek, açıklamak Allah'tan; kabul veya reddetme de insandandır. Çünkü Allah, hidâyeti isteyene vereceğini vadetmiş ve bu ilahî lütuf hiç kimseden esirgenmemiştir.[13]

Bu müjde, peygamberleri ve kitaplarını, birini diğerinden ayırmadan inanan her çağdaki Müslümanlar için verilmiştir.

❁ ❁ ❁

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِـِٔينَ وَالنَّصَارٰى وَالْمَجُوسَ

وَالَّذِينَ اَشْرَكُوٓا ۟ اِنَّ اللّٰهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ

شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

22:17 O iman edenler, o Yahudiler, o Sabiîler, o Nasrâniler, o Mecusiler, o (Allah'a) **eş koşanlar** (yok mu?) **Allah kıya-**

---

[12] Bkz. 3/125-128, 139; 5/56; 8/64-65; 11/49; 19/73-75; 35/43; 47/7; 48/24-25; 58/20-21

[13] Bkz. 3/133; 10/25, 108; 19/76. not

met günü (bütün) **bunların aralarını mutlaka ayıracaktır. Çünkü Allah her şeyi hakkıyla görüp bilendir.**

Dîn, Allah'ın, peygamberlerine gösterdiği yoldur. Tüm peygamberler, dîni dâva edinip yaşamada örnek alınacak şahsiyetlerdir. Bu nedenle resullerden herhangi birine inanıp diğerine inanmamak olmaz. Kur'ân'a, Hz. Muhammed'e ve ilahî vahiyle belirlenen hak dîn İslâm'a rağmen herhangi bir ayrıma gidip Yahudilik, Hıristiyanlık, Mecusilik ve benzeri dînlere inananlar veya Kur'ân'dan başka yol gösterici kitaplar edinerek, resulden başka mürşidi kâmil görüp bağlananlar fâsıktırlar. Çünkü hiçbir kitap Kur'ân'ın; hiçbir beşer de resulün önüne geçirilemez. Velev ki Tevrat, Zebur İncil ve bunlarla gelen peygamberler olsun. Onlar da Resulullah'a erişselerdi ona ve getirdiğine tâbi olurlardı. Hiçbiri başka bir adla ellerinde bulunan kitaba bağlanmazdı.[14]

Velhasıl, iman bir bütündür. İslâm, yaşanacak tek hak dîndir. Ondan başka dîn arayanlar, Müslüman olmanın dışında artı birtakım sıfatlarla, isimlerle anılanlar, dînde tefrikanın müsebbibi olduklarından, Allah indinde mes'uldürler.[15]

İnsanlardan kimileri sadece Allah'a tevhidî doğrultuda itaat eder; kimileri de desinler, sevsinler, hürmet etsinler diye, çıkara veya çoğunluğun rağbetine kapılarak Müslümanlığını sürdürmeye çalışır. Birinci saftakiler, Allah'ın kendilerine takdir buyurduğu Müslim isminden başka bir isimlenmeyi kendilerine layık görmezler. Ama ikinci saftaki insanlar, bir grup aidiyeti taşıdıklarından, insanları bir olan Allah'ın dîni İslâm'a çağırmak yerine "Benim grubuma giriniz" gibi tekliflerde bulunarak, İslâm'la bağdaşmayan bir davranış içerisine girerler.

❁ ❁ ❁

---

[14] Bkz. 6/155; 29/51; 41/33
[15] Bkz. 6/159; 23/53

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَآبُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ﴿١٨﴾

22:18 Görmedin mi, göklerde olan herkes (her şey) **ve yerde bulunan herkes** (her şey), **güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu hakikaten Allah'a secde ediyor. Birçoğunun üzerine de azap hak olmuştur. Allah kimi** (bedbahtlıkla) **hor kılarsa onu saadete kavuşturacak** (hiçbir kuvvet) **yoktur. Şüphesiz ki Allah ne dilerse** (onu) **yapar.**

Evet, canlı-cansız her şey Allah'ın koyduğu yasalara (sünnetullah) boyun eğerek secde etmektedir. Bu anlamda inkâr edenler de Allah'ın kanunlarına boyun eğicidirler.[16]

Bu hususta Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayetle Resullullah (a.s.) şöyle buyurmuş: Âdemoğlu secde âyetini okuduğu zaman şeytan ağlayarak uzaklaşır ve şöyle der: "Yazıklar olsun, insanoğlu secde ile emrolundu da, secde etti ve cennet onun oldu. Ben secde ile emrolundum da karşı geldim, cehennem benim için hak oldu."[17]

❀ ❀ ❀

[16] Bkz. 13/15; 16/48-49. not
[17] Müslim, Bkz. 7/206

هَٰذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ
مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿١٩﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
وَالْجُلُودُ ﴿٢٠﴾ وَلَهُمْ مَقَامِعُ مِنْ حَدِيدٍ ﴿٢١﴾ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا
مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٢٢﴾

22:19 Bu iki (sınıf, ya'ni iman edenlerle etmeyenler) **Rableri**(nin dini) **hakkında birbirleriyle da'valaşan hasım iki** (zümre)**dir. İşte o küfredenler** (yok mu?) **onlar için ateşten elbiseler biçilmiştir. Başlarının üzerine de kaynar su dökülecektir onların.**

22:20 Bununla karınlarının içinde ne varsa hepsi ve derileri eritilecektir.

22:21 Onlar için demirden kamçılar da var.

22:22 Ne zaman oradan, (çektiği) **ızdıraptan** (dolayı) **çıkmak isterlerse yine içerisine iade olunurlar** (ve kendilerine): **"Tadın** (bu) **yangın azabını!"** (denilir.)

Bu âyetler 17. âyete bir cevap niteliği taşıyor. Allah'ın davetine iman etmeleri için yapılan birçok teşvik ve tehdide rağmen hâlâ âyetleri hakkında tartışan, İslâm hakkında olmadık iddiaları öne sürüp imandan yüz çeviren, gizliden veya açıktan İslâm'a karşı mücadele geliştirenleri, o gün böyle elim bir azap beklemektedir.

❀ ❀ ❀

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾
وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ ﴿٢٤﴾

22:23 Şüphesiz ki Allah, iman edip de güzel güzel amel (ve hareket)**lerde bulunanları altından ırmaklar akıp duran cennetlere sokacak. Orada bunlar, altından bileziklerle, incilerle bezenecekler. Orada giyecekleri de ipektir.**

22:24 Onlar sözün en güzeline irşad edilmişler, kendisine çok hamd edilen (Allah)**'ın doğru yoluna iletilmişlerdir.**

Allah, düsturlarıyla iman edenlere dünyada güvenli ve temiz, ahirette de sonsuz saadet bahşedecektir. Ey Allah'ım! Bizleri sözü dinleyip en güzeline uyanlardan, affına, rahmetine, yardımına layık olup nimetine erişen bahtiyar kullarından eyle. "Elhamdulillahillezi sadekanâ va'dehu: Bize olan vaadinde sadık bulunan Allah'a hamdolsun." Rabbimiz! Bize, peygamberlerin vasıtasıyla verdiklerini de ikram et ve kıyamet gününde bizi rezil-rüsva etme!"[18]

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي
جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ
مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

[18] Bkz. 4/69; 10/10; 14/23

22:25 Hakikat, o küfredenler, o Allah'ın yolundan ve kendisi(ni ziyaret) **de yerli, misafir insanları müsavi kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoymakta olanlar... Kim orada zulüm ile ilhâda yeltenirse biz ona pek acıklı bir azap tattırırız.**

Allah'ın elçileri ve âyetleriyle alay edenlerin veya herhangi bir şekilde İslâm'a ve Müslümanlara zarar verenlerin o gün vay haline! Vay İnsanların hakka teveccühünü kırmak veya haktan saptırmak için sinsi planlar tertipleyenlere! Vay peygamberlerin ve mü'minlerin saygınlığına gölge düşürmek gibi fiili ya da zihnî muhalefet içerisinde olanlara! Vay mescidleri, dırara çevirmeye çalışarak, âyetleri tahrif ederek insanları haktan soğutup uzaklaştıranlara! Vay onlara aldanıp da safında yer alarak Müslümanlara karşı güç oluşturanlara!

İbn-i Abbas'a dayanarak İbn-i Hişam'ın kaydettiğine göre bu âyet, hicretin 6. yılının sonuna doğru, Mekke'ye hac ibadetini ifa etmek niyetiyle gelen peygamber ve arkadaşlarına engel olan müşrikler için inmiştir. Oysa tüm beşerî yasalarda bile "dîn, vicdan ve fikir özgürlüğü kısıtlanamaz" ibaresi olmasına rağmen, işlerine gelmediği zaman bu münkirler kendi yasalarını dahi çiğnerler. Allah'tan korkmaz, hak-hukuk tanımaz zalimlerden, hak-hukuk beklemek yerine, güçlü olmaya çalışarak bu zalimlere meydan verilmemelidir.

Ayrıca mabetler, ne bir şahsın ne bir ailenin ne de bir kabilenin özel mülkü olamaz. Mabetler, inananların istedikleri zaman özgürce gidecekleri yerlerdir. Hiçbir inanç sahibi, bir diğerinin mabedine girmesine engel olamaz. İsteyen kilise ve havrasına, isteyen de mescidine gidebilir. Hele bu mescid, Mescid-i Haram ise, işin seyri daha da ciddileşir. Çünkü Mescid-i Haram, bütün Müslümanların buluşacağı, ibadetlerini ve meselelerini konuşacağı beynelmilel merkezdir. Ferdî iman, ideal ve ibadetlerin önüne geçmeye güç yetiremeyen münkirler, toplumsal ibadetlere engel

olmak için her tür zulmü reva görürler. O gün, müşriklerin ellerinde tuttukları Kâbe'ye herkesin girip istediği ayini yapması serbest iken, inananların orada ibadet etmelerine yasak konulmuştur. Günümüz dünyasında ise Kudüs'te, Mescid-i Aksa'da ibadet eden Müslümanları bombalayarak toplu katliamlarda bulunurlar. Bunların elim azabı hak etmelerinin sebeplerinden biri de bizatihi emre muhalefet etmeleri ve insanların ibadetlerini, cemaatlerini ve haram olan beldenin hürmetini çiğnemeleridir.

Âyetin orijinalinde geçen "ilhad" kelimesi; işlenen küçük-büyük günahlara kadar bütün masiyetleri bir arada ifade eder. İşte mekânın hürmetinin büyüklüğü dolayısıyla yüce Allah, orada kötülük yapma niyetinde olanlara dahi tehditte bulunmaktadır. Aslında bütün bunlar Allah'a karşı yapılan bir isyan ve saygısızlıktır. Mülk O'nun, hükmü koyan O olduğuna göre itaat ve isyan da O'nadır.

❀ ❀ ❀

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرٰهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ
لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿٢٦﴾

22:26 Hatırla o zamanı ki biz Beyt'in yerini İbrahim'e: "Bana hiçbir şeyi eş tutma, Beyt'imi tavaf edenler, kıyam edenler, rükû ve sücûd edenler için iyice temizle." diye merci yapmıştık.

Kâbe, tevhid üzere inşa edilen ilk mabeddir. Fakat zamanla insanlar, dînlerine zanlarını, görüşlerini karıştırarak haktan saptıklarından, artık mescidlerde tevhid kandili yanmaz olmuştur. Allah da elçilerini, yeniden mescidlerde tevhid kandilini yakmaları için göndermiştir. Bu ise müşriklerin elebaşlarını kızdırmış ve yapılan davete karşı olanca şirretliklerini alenileştirmelerine sebep olmuştur. Zulüm ortalığı kasıp kavurunca, Allah'ın resulü ve mü'minler,

Rablerine karşı sorumluluklarını yerine getirebilmek için Mekke'den hicret etmişlerdir. Hz. Muhammed ve ashabı, verdikleri mücadele sonucu, Mescid-i Haram'ı nasıl maddi-manevi şirk pisliğinden temizlediler ise, bu uğurda gereken mücadeleyi ilmi metotlarla veren her ümmet de mescitlerini bu kirlerden temizleyecektir. Nasıl ki Mescid-i Haram İslâm'ın yayıldığı bir merkez ve üs ise bütün mescidler de İslâm'ın yayıldığı bir üs olmalıdır.

Şu bir gerçek ki, İslâm'ın hâkim olmadığı yerlerde Allah'a itaat esprisi unutturulur. Mekânlar ve araçlar tılsımlı nesneler hâline gelir. Kâbe, Allah'ın rızasına giden bir yol, bir vesile iken, çıkarcı cahiliyenin tahakkümü altında kalmış; fıkıhsızlar oraları da dileklerinin kabul kutusu hâline getirmişlerdir. Tıpkı Kur'ân'la hidâyet yolunu öğrenecekken bu hedefi göz ardı edip onu da bölümlere ayırarak amaçlarına ulaşmada aracı kıldıkları gibi. Müslümanları helake sürükleyen bu hâlden kurtulmalarının yolu, dînlerini kaynağından öğrenerek, ibadetlerini ve sorumluluklarını yerine getirmeleridir.

Allah katında dîn İslâm ise kulluk da şirkten beri, tevhid üzere olması hâlinde geçerli olacaktır. "Beytimi iyi temizle"den kasıt budur. "Temizlik imandandır" veciz sözünden hareketle Müslümanların maddi-manevi pisliklerden arınarak ibadetlerini tevhidî şuur içerisinde yerine getirmeye özen göstermeleri gerekir ki, Allah yanında makbul olsun.[19]

Tavaf, Kâbe yanında, ibadetlerin en özelidir. Yeryüzünde oranın dışında hiçbir yerin çevresinde tavaf yapılmaz. Hiçbir mescid de özel bir ibadet kastıyla ziyaret edilmez. Âyetteki kıyamdan maksat namazdır. Bu sebepledir ki Allah Teâlâ, rükû edenler ve secdeye varanlar buyurmuştur.

---

[19] Bkz. 5/90, 100

Burada namazı bir tevhid ve diriliş eylemi olarak değerlendirecek olursak; hac ibadeti de, gücü yeten mü'minlerin, bir araya gelerek senelik kongrelerini oluşturup münkirlere karşı kıyama kalkma ve hakkın hâkimiyeti ile yeryüzünden fitneyi kaldırma çarelerini arama eylemi olarak değerlendirilebilir. Müslümanlar, kıyam, rükû ve secdelerini bu şuur içerisinde yerine getirmeye çalıştıklarında ibadetlerini bihakkın yerine getirmiş olurlar.

Gel gör ki imanı gönlüne hakkıyla yerleştirmemiş şuursuz kalabalıklar, ne yıllık hac kongrelerini ne de cuma toplantılarını gereği gibi değerlendirmeden dağılırlar. İnsanları, ancak şuurlu ibadetler aslına yönelik eylemlere kavuşturur. İşte Hz. İbrahim, bu şuur ile Kâbe'yi inşa ederek o günün tağutî güçlerine karşı tek başına da olsa mücadelesini sürdürmüştür. Allah da, şanını yüceltmiş, gelecek ümmetlerin O'nu rahmetle anmasını sağlamıştır.[20]

❁ ❁ ❁

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾

22:27 "İnsanlar içinde haccı ilan et. Gerek yaya gerek her uzak yoldan gelecek arık develerin üstünde (süvari) **olarak sana gelsinler."**

Bu âyet, Mekke Müslümanlarına ve ebediyete kadar da bütün Müslümanlara hem müjde veren hem de sorumluluklarını hatırlatan bir mesajdır.

Roger Garaudy'nin ifadesiyle: "Hac, Allah'a doğru kesintisiz bir şekilde yol almadır. Allah'a yönelişin topluca yapılanı, toplum tarafından gerçekleştirilenidir. Hac, iman sahibi kişinin kısa vadeli

---

[20] Bkz. 3/96-97

ve geçici bütün kaygılardan kopmayı bilmesini ister. Herkesin ortasında Allah'ı "yeniden hatırlamasını" gerektirir. Dünyanın dört bir bucağından gelmiş diğer mü'minlerle birlikte Kâbe'ye topluca yönelmek suretiyle ümmetin (İslâm toplumunun) birliği ve bütünlüğü bilincine ermeyi teşvik edip tefrikadan sakınmayı öğütler."[21]

Demek ki ibadetler, kendi başlarına birer gaye değil, sadece Allah'ın hidâyetini yeniden hatırlamaya bir vasıtadır. Ayrıca, Allah'ın bizden yapmamızı istediği vazifeleri yerine getirebilme gücünü bulmanın çareleridir. İbadetler, dînin köklerini oluşturur. Bizim eylemlerimiz, o köklerin dalları, çiçekleri ve meyveleridir. İmanımızın sağlamlığı ibadetlerimiz aracılığıyla kendini gösterir."[22]

❀ ❀ ❀

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ
مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۖ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾ ثُمَّ لْيَقْضُوا
تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

22:28 "Tâ ki kendilerine âit menfaatlere şahit (ve hazır) **olsunlar. Allah'ın rızık olarak kendilerine verdiği dört ayaklı hayvanlar** (kurbanlıklar) **üzerine malum olan günlerde Allah'ın adını ansınlar. İşte bunlardan yiyin, yoksulu, fakiri de doyurun."**

22:29 "Sonra kirlerini gidersinler. Adaklarını yerine getirsinler ve o Beyt-i Atik'i (Kâbe'yi) **tavaf etsinler."**

---

[21] Bkz. 3/103. not

[22] Roger Garaudy, İslam ve İnsanlığın Geleceği, Pınar Yay; Ayrıca Bkz. 2/158, 196-198, 203. not

"Bu beldeye yemin olsun ki, İnsanlığın ilk merkezi olan Mekke, Allah'a kulluğa davetin yapıldığı ilk şehir... Beytinin bulunduğu şehir... Şehrin çok yakınında olan Arafat, ismini 'A-r-f' kökünden alır. Yani bilgiye ulaşma merkezi burasıdır. Hacca gidince bir süre burada (vakfe) durulur. Bunun manası şudur: Kulluk için önce bilgi gerekir. Bilgisiz kulluk mümkün değildir. Onun içindir ki ilme zaman ayırmalıdır... Mü'min kulluk bilgisini elde etme makamındaysa o anda Arafat'da bulunmaktadır.

Arafat şuuruna erince, Meş'ar'e hareket edilir. Meş'ar, bilginin şuura dönüştürüldüğü merkezdir. Arafat'ta elde edilen bilgiler, Meş'ar'de şuur haline gelmeli, amele dönüşmelidir.

Meş'ar'de şuurlandık; bilgilerimizi amele dönüştürürken karşımıza çıkacak engelleri aşmaya çalışmalıyız. Mina'dasınız! Allah'a kulluk uğruna her şeyimizi feda etmeliyiz! Bütün bunları yaptık ise tekrar Kâbe'ye, Allah'ın konuğu olma şerefine, vahyin aydınlığına erdiren eminliğe, ermişiz demektir.

Hz. Âdem'den bu yana hiç eksik olmayan amele yürüyorsunuz: Tavaf; emre amade beklemektir. Yani Allah'tan gelen tüm buyruklara "Lebbeyk ya Rabbi" demektir. Kâbe'nin hemen yakınında Zemzem var. Zemzem, rızkın Allah'tan olduğunu anlatır. Sonra Safa ile Merve arasında say var. Bu, rızkı aramak için çalışma zeminini, çalışma kuralını anlatır. Öyle her yerde rızk aranmaz. Allah'ın çizdiği sınırlar çerçevesinde rızkı aramalıyız. Hayatı vahiyle düzenlemeliyiz.

Bütün bunlar, hayatın özelliğini içerisinde toplamaktır. Arafat'ta duruş, Müzdelife'de yatış, Kâbe'nin etrafında yürüyüş. İşte bize maket bir hayat olarak sunulan ömür..."[23]

Orada Hac günü kurban kesmek, dünyevi menfaatin ötesinde Hz. İbrahim gibi itaati, Allah'a teslimiyeti sembolize etmektedir.

---

[23] Ali küçük, Besairu'l Kur'an.

Ayrıca, can almanın ciddi bir eylem olduğunun hissedilmesi, savaş ve haklı bir sebep olmaksızın hiçbir cana kıyılmaması ve sadece Allah'ın sözü üstün olsun diye engellere takılmadan yürümenin öğrenilmesi içindir.

Menasik; ibadet yeri, ibadetin yapılış şekli... Hac ibadeti için Mekke'ye gidenler, tavaf, vakfe, say, ihram ve benzeri fiillerin hepsini yerine getirdikten sonra maddi temizlikleri de yerine getirmeli ve Kâbe'yi tekrar tekrar tavaf etmelidir. Bir tavaf yedi şavt, bir şavt bir dolaşımdır. Şavt, gayeye doğru bir tur atmaktır.

Âyet-i kerimede geçen belirli günlerden maksat, teşrikin üç günü ile bayramın ilk günüdür. Bazılarına göre belirli günlerden kasıt, zilhiccenin ilk on günü ile Kurban Bayramı'nın birinci gününde kurban kesme vaktidir.

Allah, güçleri yeten mü'minlerine, maddi-manevi yarardan istifade edip toplumsal kalkınmaya, toplumsal dirilişe dinamizm kazandırmak için bu ibadeti ifa etmelerini emir buyurmuştur.

Hac ibadeti maksadıyla ziyaret edilen Kâbe, Arafat ve çevresidir. Zamanı ise Zilkade, Zilhicce ve Şevval aylarıdır. Ama sünnet-i Resul uygulaması Zilhiccenin onuncu günüdür.[24]

Haccın rükünleri ikidir.

1. Arafat'ta vakfe yapmak
2. Kâbe'yi tavaf etmek

Vakfe: Arefe günü güneşin zevalinden bayramın birinci günü şafak vakti sökünceye kadar Arafat'ta kısa bir süre de olsa durmak.

Tavaf: Kâbe'yi soluna alarak Hacerü'l-Esved köşesinden başlayarak etrafında dönmektir. Bu, Arafat'ta belirli vakitte belirli bir süre durduktan sonra Kâbe-i Muazzama'yı usulüne göre ziyaret etmektir.

---

[24] Bkz. 2/196-200; 5/97

Teşri: Kanun koymak, yol açmak. Teşrik günleri ise, ortak olma, işbirliği yapma, doğu tarafına yönelme, güneşte et kurutma anlamlarına gelmektedir.

Artık kim ilahî rahmetin üzerine tecelli etmesini istiyorsa şirkten ari, ilahî vahiy doğrultusunda Allah'a kulluk vecibelerini yerine getirsin.

❀ ❀ ❀

ذٰلِكَ ۖ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ عِنْدَ رَبِّهٖ ۗ وَاُحِلَّتْ لَكُمُ
الْاَنْعَامُ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْاَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا
قَوْلَ الزُّوْرِ ۙ ﴿٣٠﴾

22:30 İşte (emir) **budur. Kim Allah'ın hürmet** (edilmesini emreylediği şey)**lere tazimde bulunursa bu, Rabbi indinde kendisi için** (mahz-ı) **hayırdır. Karşınızda okunagelenler müstesna olmak üzere hayvanlar sizin için helal kılındı. O hâlde murdardan, putlardan kaçının, yalan sözden çekinin.**

Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, günah kirlerinden arınmış temiz bir vicdanla huzura erecektir.

Bir insan emirlere ne kadar riayet ediyorsa nehiylere de bir o kadar dikkat etmek zorundadır. "Ben, namaz da kılar, batılılar gibi de yaşarım; oruç tutar, içki ve kumar da oynarım." diyemez. Böyle çarpık bir yaşam, insanı zulüm ve tecavüzden alıkoymaz. Bu bakımdan İslâm, kaynağından öğrenilerek ihlâs ile yerine getirilmelidir. Hakikatler hakkıyla bilinmedikçe sahte değerler revaç bulacak ve insanlar zanlarının arkasından sürüklenerek zulme düşeceklerdir. "Putlardan ve yalan sözden kaçının." ifadesi sadece düzmece tanrılar için değil, asılsız inanç, uygulama ve sözlerden son derece

sakınmayı da ifade eder. Cenâb-ı Allah'ı birlemek ve O'na ortaklar yakıştırmamak, doğru konuşmak, yalan sözden uzak durmak... İşte bunlar Allah'ın yasaklarının en önemlilerindendir.[25]

❁ ❁ ❁

حُنَفَآءَ لِلّٰهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهٖ ۚ وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَآءِ

فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوِى بِهِ الرِّيحُ فِى مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣١﴾

22:31 Allah'ın muvahhidleri, O'na eş tutmayanlar olarak (kaçının, çekinin!) **Kim Allah'a eş koşarsa o, yüksekten düşüp de** (parçalanmış ve) **kendisini kuş kapmış yahut rüzgâr onu uzak bir yere atmış** (nesne) **gibidir.**

Yapılan işler çok cezbedici, yararlı olsa da veya insanlar arasında hayranlık uyandırsa da, bu işlerde şirk izi varsa Allah katında hiçbir değeri olmayacaktır. Bu nedenle yaptıkları işler ister küçük ister büyük olsun, havada uçuşan kuşların parçaları kapışına benzeyecektir. Kendisini, sonu gelmez sapıklıklara iten şeytan da kasırgaya benzetilmiştir.[26]

❁ ❁ ❁

ذٰلِكَ ۗ وَمَنْ يُّعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ فِيهَا

مَنَافِعُ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَآ اِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٣﴾

22:32 Bu, budur. Kim Allah'ın şeâirini büyük tanırsa şüphesiz ki bu, kalplerin takvasındandır.

---

[25] Bkz. 7/33. not

[26] Bkz. 6/71, 82. not

22:33 Onlardan muayyen bir zamana kadar sizin için menfaatler vardır. Sonra varacakları (kurban edilecekleri) **yer Beyt-i Atik'e müntehidir [Beyt-i Atiktir].**

Şeair: Hissetmek, bilmek, farkına varmak, farkında olmaktır. Allah'ı gereği gibi takdir eden, kendine verilen değeri görür; büyük bir saygı ve minnetle dînini dâva edinerek, ilahî emirleri tereddüt etmeden yerine getirir. Bunların hepsi, Rabbine karşı duyduğu takvasındandır.

"Takva" ise zarar verecek şeylerden çekinmek, bir tehlikeye karşı takviye güçle kendini korumaya almaktır.

"Takva", "İttika", "Muttaki" aynı kökten gelir. Tevhidi çizgiye riayette hassasiyet göstererek, sorumluluklarını tazim ve hürmetle yerine getirmektir. Rabbine karşı saygısızlık olan isyan ve günahlardan da şiddetle sakınmaktır, yani imanın amelle desteklenen bir aksiyonudur. Yarabbi! Senin rızanın hilafına duruş, düşünce ve davranışlardan bizleri beri kıl.[27]

❁ ❁ ❁

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ
الْأَنْعَامِ ۗ فَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا ۗ وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ إِذَا
ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ
فِيهَا خَيْرٌ ۖ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ ۚ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا

---

[27] Bkz. 5/35; 10/63; 18/9. not

مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ ۚ كَذٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

﴿٣٦﴾ لَنْ يَنَالَ اللّٰهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ ۚ كَذٰلِكَ

سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰيكُمْ ۚ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾

22:34 Biz her ümmet için kurban kesmeyi meşru kıldık, Allah'ın rızk olarak verdiği dört ayaklı hayvanlar üzerine (yalnız) **Allah'ın adını ansınlar diye. İşte sizin ilahınız bir tek ilahtır. O hâlde hepiniz O'na teslim olun.** (Habibim) **sen, itaat edenler ve mütevâzı olanları müjdele.**

22:35 (Öyle itaat eden ve mütevâzı olanlar ki) **Allah anılınca onların kalpleri kork**(u ile oyn)**ar. Onlar kendilerine isabet eden** (mihnetlere, zorluklara) **sabredenlerdir. Namazı dosdoğru kılanlardır. Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden** (Allah için) **harcarlar.**[28]

22:36 Biz, kurbanlık develeri de sizin için Allah'ın şeairinden kıldık. Onlarda size hayır vardır. O hâlde onlar ayakta dur(up boğazlanır)**larken üzerlerine Allah'ın ismini anın. Yanları üstü düş**(üp öl)**dükleri vakit de ondan hem kendiniz yiyin hem ihtiyacını gizleyen ve gizlemeyip dilenen fakir**(ler)**e yedirin. Onları, şükredersiniz diye, böylece size müsahhar kıldık.**

22:37 Onların ne etleri ne kanları hiçbir zaman Allah'a (yükselip) **erişmez. Fakat sizden O'na** (yalnız) **takva ulaşır. Size olan hidayetine karşı Allah'ı büyük tanımanız içindir ki O, bunları böylece size râm etmiştir.** (Habibim) **iyi hareket edenleri müjdele!**

---

[28] Bkz. 8/2; 9/124; 13/22

Kurban, hak yolunda, Allah'ın emirleri gereğince kesilen ve Allah'a yakınlaşmaya vesile olan, dînin açık alametlerindendir. Bir hayvan, "Bismillah Allah-u Ekber" denilerek kesilmelidir. Özellikle ibadet kastıyla kesilen hayvanların tasarrufunda mendub olan (beğenilen), üçte birini kendisi ile ailesine, üçte birini dostlarına, üçte birini de yoksullara yedirmektir.[29]

Hayvanları kurban ederken, Allah adının anılmasında yatan asıl ve derin mana, kendi hayatlarını yaratanın, yaşatanın yolunda nasıl feda edeceklerini düşünmeleridir.

Âyette sözü edilen şükür ve takva bu olsa gerek. Onun için olsa gerek, kurban kesmekten bahseden âyetlerin arkasından sıkıntılara göğüs germekten, her felakete karşı sabretmekten, mukaddes dava uğrunda müşriklerle mücadelede canlarını feda etme mevzuundan bahsediliyor.

Allah'ın emirleri, vahiy doğrultusunda şuurla, iyi niyet ve ihlâs ile yerine getirilmelidir. Bunlar, İslâm düsturlarında olmazsa olmaz temel unsurlardır. Şuurlu olur da niyeti iyi olmazsa, niyeti iyi olur da vahye uymazsa; amellerin makbuliyetini zayi eder.[30]

❁ ❁ ❁

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

22:38 Şüphesiz ki Allah (müşriklerin cezasını) **iman edenlerden defedecektir. Çünkü Allah, hıyânetkâr ve nankör olan kimseyi sevmez.**

---

[29] Bkz. 2/172-173; 5/3. not

[30] Bkz. 6/118-119, 121

22:39 Kendileriyle mukâtale (muharebe) **edilen** (ya'ni düşmanların hücumuna uğrayan mü'min)**lere, uğradıkları o zulümden dolayı** (bilmukabele harbe) **izin verildi. Şüphesiz ki Allah onlara yardım etmeye elbette kemaliyle kadirdir.**

Mekke müşrikleri Medine'ye hicret ettikten sonra da Müslümanları rahat bırakmayıp Medine'nin Evs ve Hazrec müşriklerine, peygamberi himayeden vazgeçip onunla savaşmaları ve aksi hâlde kendilerine harp açacaklarına dair kesin uyarı vermişlerdi.

Müslümanlara karşı ilan edilen bu harbe mukabil, Medine'de Yahudiler ve diğer gayrimüslimlerle yapılan anlaşmada, Kureyş ile olan alâkanın harp hâli olduğu belirtilmiş, onlarla işbirliği ve yardımlaşma yasaklanmıştı. Diğer toplumlarla münasebetler sulh esasına dayandırılmış, tarafsızlıklarına saygı gösterileceği belirtilmişti. Âyette de belirtildiği gibi Müslümanlarla Mekke müşrikleri arasındaki muharebenin başlamasına onlar sebep olmuştur.

Hz. Peygamber, ikinci Akabe Biatı'yla yapmış olduğu anlaşma sonucu Medine'de 3/1, 4/1 de olsa güç oluşturunca, cihatla mükellef kıldı mü'minleri. Sünnetullah çerçevesinde düşmana karşı güç toplayıp muharebe edenlere yardımı, Allah üzerine almıştır. Nitekim Bedir'de, Tebük'te, Uhud'da sayı ve silahça az olmalarına rağmen Müslümanlar düşmanlarını hezimete uğratıp galip gelmişlerdi.[31]

İman edenler, sünnetulaha uydukları, birlik ve beraberlik şuuru içinde hareket ettikleri, kendi nefis ve çıkarlarını geri plana itip dînlerini dava ettikleri müddetçe Allah, mü'minlerine yardım eder. Olayları ve sebepleri ona göre planlar. Yeter ki kulluktaki sorumluluklarını yerine getirmede samimi gayret içerisinde olsunlar.[32]

---

[31] Bkz. 8/60-66. not

[32] Bkz. 2/190-194; 3/139, 142, 160; 8/39; 9/13-15; 47/7

İslâm, toplumsal ıslahatı gerçekleştirip insanların sulh içinde yaşamalarını hedefleyen bir nizamdır. Buna mani olan fertlere cezai müeyyideler uygular. Toplumları da, fitneden vazgeçinceye kadar savaşarak, ıslah eder.[33]

Bir davanın ayakta kalması ve yaşaması, müntesipleri tarafından korunması ve savunulmasına bağlıdır. Davalar, savunmasız bırakıldıkça unutulmaya, saptırılmaya, karalanmaya maruz kaldığı gibi inanç sahipleri de yara alıp zulme uğrarlar. Mü'minler, bu saadet yolunun önünü tıkayanlara karşı güç oluşturup gereken mücadeleyi vermedikçe kâfirlerin zulmü altında yaşamaktan kurtulamazlar. Her zaman olagelmiştir ki pasif veya güçsüz toplumlar, müşriklerin zulmüne maruz kalmışlar, sömürülmüş ve yurtlarından sürülmüşlerdir.

Bu âyeti, dîninde şehadete eren Seyyid Kutub da veciz şekilde açıklayarak, inananlara sorumluluklarını hatırlatıp onların cihad ruhlarını harekete geçirmiştir. Onun Fizilâli'l-Kur'ân'ını okuyup da cihad ruhunu yakalamayan insana az rastlanır. O, diyor ki: "Şüphesiz her zaman şer ve sapıklık kuvvetleri yeryüzünde kol gezmektedir. Hidâyetle dalalet, hayırla şer arasındaki savaş sürüp gitmektedir. İman kuvvetleriyle küfür ve diktatörlük kuvvetleri, Allah'ın insanoğlunu yarattığı günden beri durmadan birbiriyle çarpışmaktadır...

Şer kuvvetleri azgın olabilir. Batıl kuvvetleri silahlanmış olabilir. Hiç çekinmeden hakkın üzerine yürüyüp onu tepelemek ve korkmadan vurup öldürmek isteyebilir. İnsanlar hayır yolunu seçtikleri zaman onu engellemeye çalışabilir. Hakka açılan gönüllerin önüne duvarlar çekmek isteyebilirler. İşte bütün bunlardan dolayı imanın, hayrın ve hakkın da kendisini ezilmekten koruyacak, fitnelerden muhafaza edecek, zehirli oklardan uzaklaştıracak kuvvete ve

---

[33] Bkz. 4/90; 8/60-61. not

güce ihtiyacı vardır. Allah onların mukavemet için hazırlıklı olmalarını, savunma için güç birliği yapmalarını ve her türlü cihad vasıtalarına sarılmalarını istemiştir. Hikmet sahibi yüce Allah, kendi davasını yüklenen insanların ve bu davayı korumak azmiyle ortaya atılanların, tembel miskinlerden müteşekkil olmamasını, keyif çatarak yan gelip yatıp sonra da hiç yorulmaksızın Allah'ın yardımının ve nusretinin hemen gelip çatmasını isteyenlerden oluşmamasını murat etmiştir. Allah'ın bilip de bizim bilmediğimiz sebeplerden ötürü Allah-ü Zülcelâl, mü'minlerin savunmasını yine mü'minlerin eliyle gerçekleştirmek istemiş ve başarıyı hiç yorulmadan gökten inen tesadüfmüş gibi elde etmemelerini irade buyurmuştur. Zira kolay ve rahat içerisinde çabucak kazanılan zaferlerin yitirilmesi ve kaybedilmesi de gayet kolaydır."[34]

❁ ❁ ❁

اَلَّذِينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ اِلَّآ اَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللّٰهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ
النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ
فِيهَا اسْمُ اللّٰهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنْصُرَنَّ اللّٰهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

22:40 Onlar (o mü'minlerdir ki) **haksız yere ve ancak "Rabbimiz Allah'tır" diyorlar diye yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah ba'zı insanları**(n şerrini diğer) **bazısı ile defetmeseydi içlerinde Allah'ın adı çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler muhakkak yıkılıp giderdi.** (Dinine) **yardım edenlere elbet Allah da yardım eder. Şüphesiz ki Allah kavidir, yegâne galiptir.**

---

[34] Daha ayrıntılı bilgi için Bkz. Fizilâli'l-Kur'an, C. 10, s. 236-244

Manastırlar, sosyal hayattan el etek çekmiş rahip ve rahibelerin ibadete çekildikleri yerlerdir. Kiliseler ise bilindiği gibi bütün Hıristiyanların ibadet yeridir. Ve manastırlardan daha geniş bir anlam ihtiva eder. Havra, Yahudilerin mabedidir. Mescidler ise Müslümanların ibadetgâhıdır. Bütün bu mabetler Allah için ibadete tahsis edilmiş yerlerdir. Mabetler, ekseriyetle insanlara güzel telkin ve öğütlerde bulunulan yerlerdir. Maalesef çıkış kaynağı ilahî vahye dayanmayan, tahrifata uğramış anlayışlarla yapılan ibadetler asla istenen amacı gerçekleştirmediği gibi kabul de edilemez. Çünkü ibadetler, akidenin bütünlüğünde kabul edilir. İman ve fazilete dair bütün değerler, ilahî espriyi fıkhetmeden, bu anlamda ciddi bir eğitimden geçmeden korunamaz. Aksi takdirde ne Allah'ın yardımı gelir ne zafer kazanılır ne de sahip olunan değerler korunabilir.[35]

Dîn kültürü kısıtlanan, inançlarından dolayı zulme uğrayan bir toplumda artık ahlâkî yozlaşma, kokuşma, cinayet ve cinnetlerin önü alınamaz olur. Mideleri aç bırakılanlar, doyurulmadığında nasıl hırsız oluyorsa; ruhları aç bırakılanlar da anarşi ve terörün kaynağı olurlar.

Mescidler, bir ilim merkezi, bir medrese veya tüm dallarıyla bir üniversite, eğitim için karargâhtır. Diğer bir ifadeyle halkın şikâyetlerinin dinlenilmesinde, ihtilafların çözülmesinde, birtakım kararların alınmasında, bugünkü deyimiyle milletin meclisidir. Bu okulda veya mecliste şuurlu cemaatler yetiştirildiğinde mescidler işlevini yerine getirmiş olur.[36]

❀ ❀ ❀

---

[35] Bkz. 47/7

[36] Bkz. 2/114-115, 251; 7/31; 9/17-18, 107, 108. not

اَلَّذِينَ اِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِى الْاَرْضِ اَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ وَاَمَرُوا

بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلّٰهِ عَاقِبَةُ الْاُمُورِ ﴿٤١﴾

22:41 Onlar, (o mü'minlerdir ki) **eğer kendilerine yer**(yüzün)**de bir iktidar mevkii verirsek dosdoğru namazı kılarlar, zekâtı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar.** (Bütün) **işlerin akıbeti** (nihâyet) **Allah'a döner**.

Şuurlu bir cemaat, binanın tuğlaları gibi saflarda kenetlenerek selamlaşır, birbirlerinin sorunlarını dînler, dertlerini paylaşır, birbirlerine sorumluluklarını hatırlatır, gönüllere şevk ve haz veren manevi havayı teneffüs ederek motive olup güçlerine güç katarlar. Mü'minler, sahip oldukları iktidar gücünü, suça iten tüm yolları tıkama uğrunda seferber ederler. Buna rağmen suç işleyip toplumun asayişini bozanları ise cezalandırırlar. Cahili sistemler gibi hevaları tahrik edip sonra da cezai müeyyideler uygulamazlar.

Şimdi içerisinde yaşadığımız durumu bir düşünelim: Faili meçhuller, yargısız infazlar, cinnet, cinayet ve olmadık keşmekeşler, hep ahlâkî düşüşün sebebi değil midir? Elbette namazdan gafil olup da namazla eyleme geçmeyen toplumlarda bundan başkası olamaz. Namazla nefsini ıslah etmeyenler, hevalarının kurbanı olurlar.

Zekât, sosyal dayanışmanın verdiği yakınlıkla, gönülleri fethedip yoksulluktan doğacak anarşinin önünü almada bir kalkandır. Zekât, cehaletten kaynaklanan sorunları ve başa gelecek belaları atlatıp ilmin kazandıracağı hayrın kapısını açarak, şerrin kapısını kapamaya yani tebliği ulaştırmaya kolaylık sağlar.

Zekât, tezkiyedir yani temizlenme, arınma manasına gelir. Dolayısıyla fakirin hakkının çıkarılması suretiyle sahibini cimrilik ve günah kirlerinden temizler.

Zekâtı, her şeyden önce rabbinin emri olduğu için, nedenini ve niçinini araştırmadan, Allah ve resulünün belirlemiş olduğu şekliyle vermeye çalışmak imanî bir vecibedir. İnsanların koydukları vergilerin toplanma ve sarf edilme yerleri hedefinden uzaklaştırabilir, bu görevi ciddi bir şekilde yerine getiren bir İslâm devleti bulunmadığı zamanda, kişiler zekâtlarını Rablerinin belirlemiş olduğu yerlere verirler. Zekâtlarımız hiçbir günaha alet edilmeden verilmelidir ki sağlayacağı yarar hâsıl olsun. İslâm, lüks ve refaha düşülmeden, zikir uyanıklığı içerisinde hayrı yapılan zenginliği teşvik eder.[37]

'İyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak' İslâm devletinin başta gelen görevleri arasındadır. İslâm'ın boyasıyla boyanmış kimseler bu emri gündemde tuttuğu sürece, kötülüklerin ve bozgunculuk yapan liderlerin tehlikeleri önlenmiş olur.[38]

❀ ❀ ❀

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَٰهِيمَ
وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ۚ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ
أَخَذْتُهُمْ ۚ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ
فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ مُعَطَّلَةٍ وَقَصْرٍ مَشِيدٍ ﴿٤٥﴾

22:42-44 Eğer (kâfirler) **seni tekzib ediyorlarsa onlardan evvel Nûh kavmi, Âd, Semûd** (kavimleri), **İbrâhîm kavmi, Lût kavmi ve Medyen yârânı da** (peygamberlerini) **tekzib etmişlerdir. Mûsâ dâhi tekzip edilmiştir. Nihayet ben o kâfirlere** (ceza

[37] Bkz. 2/43, 245, 261, 273; 9/60. not
[38] Bkz. 3/104, 110; 5/79; 7/164-165; 9/122; 11/116. not

hususunda) **bir mühlet verdim de sonra onları yakalayıverdim.** (Bak) **benim inkârım** (inkılâbım) **nasılmış!**

22:45 (Evet), **nice memleket**(ler vardı) **ki** (halkı) **zulümde devam edip dururlarken biz onları** (mahv-ü) **helak ettik. Şimdi duvarları tavanlarının üstüne çökmüş** (ıpıssız kalmış)**tır** (o yerler.) **Ve** (biz nice) **kuyu**(lar)**ı muattal,** (nice) **yüksek saray**(ları bomboş bıraktık.)

Allah her şeye kadirdir. Bu helaki, dilerse birbirlerine kırdırarak, dilerse bir takım afetlerle yok ederek yapar. Er veya geç tarih bunun böyle olduğunu hep kanıtlamıştır. Bu gerçeği kabul etmeyenler için 46. âyet cevaben, yeryüzü olaylarına dikkatleri çekiyor. Tarihi ve olayları düşünerek idrak gözüyle bakmaları ve ibret alıp iman etmeleri için yaşayanları uyarıyor Allah.

❁ ❁ ❁

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ
يَسْمَعُونَ بِهَا ۖ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَٰكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي
الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

22:46 (Hiç de) **yer**(yüzün)**de gezip dolaşmadılar mı ki** (bâri) **bu sebeple düşünecek kalplere, bu suretle işitecek kulaklara mâlik olsun**(lar?) **Fakat hakikat şudur ki** (yalnız maddi) **gözler kör olmaz. Fakat** (asıl) **sinelerin içindeki kalpler kör olur.**

Allah, insanlara, bahşettiği duyu ve melekelerle hakikati anlama kabiliyeti vermiştir. İnsanda eşyayı akledip idrak eden bir güç vardır. İnsan, duyu organları aracılığıyla algılar. Bu duyular hayvanlarda da vardır. Lakin onlar hakikati idrakten uzaktırlar. İşte bu bağlamda gördüğü, işittiği hâlde hakikati idrak etmeyenler hayvan-

lar gibidir. Allah onları üstün melekelerle donattığı hâlde, akıllarını hevalarıyla örttükleri için algılama ve doğruyu hissedebilme kabiliyetlerini yitirmişlerdir.[39] Burada tüm duyuları algılama merkezi olan kalbi, Resulullah (a.s.) şöyle tavsif (niteleme) etmiş: "Kalpler dört çeşittir. İçi kandil gibi parlayan pürüzsüz kalp (mü'minin kalbi), Üzeri örtülü ve bağlı kalp (kâfir ve münâfık kalbi), Tersine çevrilmiş kalp ve zırhlanmış kalp. (Bu da, içinde iman, nifak ve fısk bulunan kalptir.) Onda iman temiz su ile beslenen bakla gibidir. Nifak da cerahat gibidir; kan ve irinle beslenir. Bu iki maddeden hangisi diğerine galip gelirse o hâkim olur...

'Hiçbir kimse, farzlardan birini terk ettiği veya haramlardan birine devam ettiği müddetçe kalbinin sıhhat ve selametini koruyamaz.'"[40] (Bu hadis, iman bakımından insanların kalplerini belirtmektedir. Kalplerini örtüp tersine çevirenler, öğüt ve uyarılardan rahatsız olurlar. Kişi kalbini İslâm'a açar ise onun iman nuru ile aydınlanır.)[41]

İçlerinde iman ve nifak çatışması yaşayanlar, İslâmî, imanî hakikatlerden mahrum kalmış kimselerdir. Bunlara, nifaktan kurtarıp imana kavuşturacak öğüdün yapılması gerekir ki kalp gözleri, yani algılama duyuları açılsın. Kalbi hastalıktan kurtarıp sıhhat ve selamete erdirmenin tek yolu; şuur ve huşu ile okunan Kur'ân'dır. İlminiz var, huşu ve haşiyeniz yoksa yine gerçek sıhhatten söz edilemez.

Kalp dünyası geniştir. Kalbin hastalığı ve sağlığı meselesi önemlidir. Dünya ve ahiretin saadet ve felaketi buna bağlıdır. Kalbi ıslah etmenin yolu; önce ilim, sonra salih amel ve zikir uyanıklığıdır. Ayrıca ilim meclislerine de ihtiyaç vardır. Bu hususu Resulul-

---

[39] Bkz. 9/127; 17/54-47

[40] Bkz. 9/125; 10/57; 13/28; 17/82. not; Ruh Terbiyemiz, Said Havva, Davet Yay, 1980, Konya, s.125, 126

[41] Bkz. 2/7; 171; 6/39; 7/176; 179; 198; 10/43. not

lah (a.s.) şöyle açıklamış: "Cenâb-ı Hakk'ın bana verdiği ilim, bir araziye yağan yağmur gibidir. Bu arazinin güzel yeri suyu çeker, bolca nebat verir. Çukur olan yerler de suyu toplar. Cenâb-ı Hak insanları yararlandırır. Bir kısmı da çorak tarafına isabet eder. Orası ne suyu tutar ne de ot bitirir. İşte bu, Allah'ın dînini öğrenip de Allah'ın bana verdiği şeylerden yararlanarak, kendisi öğrendiği gibi başkasına da öğreten kimse ile bundan nasibini almayıp getirdiğim risaletten de faydalanmayan bedbaht kimsenin misalidir." (Buhari, Müslim)

Bunun için Resulullah (a.s.) "İlim meclislerine gidiniz. İlim ve hikmet sahibi kimselerin sözlerini dinleyiniz. Zira Cenâb-ı Hak, toprağı nasıl yağmur taneleriyle diriltiyorsa ölü kalpleri de ilim meclisleriyle diriltir." buyurmuştur. Yine bir rivayette: Resulullah (a.s.) ilmin ehemmiyetini anlatırken, sahabelerden Ziyad Bin Lebid el-Ensari: "İlim edinmek Kur'ân okumaktan da üstün müdür?" diye sormuş. Resulü Ekrem de: "Kur'ân da ilim ile fayda verir." diyerek Kur'ân ve ilim ilişkisine dikkatleri çekmiştir.

Evet, aklını hevasıyla örtüp kulağını hakka kapatanlar, ilahî rahmeti algılamaktan mahrum kalıyorlar. Olaylardan, arkeolojik kalıntılardan, nice Neronların ve Karunların servet ve statülerini bırakıp gitmelerinden düşünüp ders çıkarmıyorlar. Dünya, bilimsel ve teknolojik alanda geri kalmaktan, delilerden ve genetik özürlülerden değil; her zaman için maneviyat körlüğü içerisinde kalanların elinden çok çekmiştir.

Bilim, teknoloji bize iyinin ve kötünün standartlarını sağlayamaz. Onun yaptığı, önü açılmış bir yolda ilerlemekten ibarettir. Bunlar, iyi ve kötü yargılarımızdan -bilinen anlamıyla değerlerimizden- beslendiğinde hayır ve yarar sağlarlar.

Kalp; nuru az, imanı veya yakîni zayıf yahut hasta ve katı olunca başka şeyler tarafından yönetilir. Hevai arzular ona galebe

çalar. Bu anlamda kalbin yönetmesi ile yönetilmesi, insanın kendi iradesine verilmiştir.

Bütün bu uyarılardan anlaşılıyor ki salim kalple iman edip salih amellerle imanı korumadıkça, Allah indinde kurtuluş mümkün değildir.[42]

❀ ❀ ❀

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ ۚ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ

كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾

22:47 Senden (başlarına çatacak) **azabı**(n) **çabucak gelmesini isterler. Allah, tehdidinden asla caymaz. Hakikat, Rabbinin indinde bir gün sizin sayacaklarınızdan bin yıl gibidir.**

Akıllarını arzu ve emellerine takanlar, olaylar ve ölüm gerçeğine aldırmadan, dünyada daimi kalacaklarmış gibi bir hayat sürerler. Kendilerine hayat gerçeğini öğreten, ölüm ve ötesini hatırlatanlara karşı da; "Kim gitti de gelip haber verdi." diye alaycı tavırlar takınarak, tehdit edilmekte olundukları azabın çarçabuk gelmesini isterler. Bu sözü ancak yaratıcıyı hesaba katmayan cahiller söyler. Kibir ve inatlarından dolayı hakka davet eden sesi duymak, idrak etmek istemeseler de, ilahî azabın vakti geldiğinde kurtulamayacaklardır. İlahî irade, insan tasavvurunun dışında tecelli eder. "Doğrusu Rabbinin katında bir gün, saydıklarınızdan bin yıl gibidir" ifadesi mecazen söylenmiştir. Çünkü Allah için başı ve sonu belirlenmiş bir zaman parçası değil, sonsuzluk söz konusudur. Yaptığınız kötü amellerin sonuçları da hemen istediğiniz anda ortaya çıkmaz. Biliniz ki azabın gecikmesi, azabın olmadığı anlamına gelmez. Birden ölüm veya herhangi bir afetle bu hayata veda etti-

[42] Bkz. 2/171; 7/176; 17/45-47, 72; 20/124. not

ğinizde, istediğiniz azapla yüzleşirsiniz. Allah, zalimleri cezalandırma, mü'minlere ikram etme vaadinden asla caymaz. O, varlık âlemini ve sizi nasıl yoktan var etti ise sizi ölümden sonra diriltmeye ve dünyada yaptıklarınızın hesabını sormaya da gücü yetendir. İsterse inanmasınlar. İnanmayanlar bilsinler ki ahirete değil, cennete gitmeyeceklerdir.

❁ ❁ ❁

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا ۚ وَإِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿٤٨﴾

22:48 (Halkı sizin gibi) **zulümde devam edip dururken kendisine mühlet verdiğim nice memleket vardır ki ben onları nihayet** (azabımla) **yakalayıverdim. Dönüş ancak banadır.**

Allah'ın azabı, zalim diktatörlere er ya da geç ulaşmıştır. Belki zaman sürecinde tağuti sistemlerin idarecileri değiştirilerek sıkgevşet politikasıyla insanlar üzerinde uzun süre hükümranlıklarını devam ettirebilirler. Kendilerinin halklar üzerinde güç sahibi olduklarına, sultalarını ilelebet devam ettireceklerine inanabilirler. Ama mutlak güç ve hikmet sahibi olan Allah'ın verdiği süre dolduğunda, hiç beklemedikleri bir anda azap onları yakalayacaktır. Buna hem Kur'ân, hem de tarih şahitlik etmiştir.[43]

❁ ❁ ❁

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٤٩﴾

22:49 De ki: "Ey insanlar, ben size ancak (gelecek) **tehlikeleri apaçık anlatanım!"**

Bu âyet, Resulullah'ın müşriklere azap âyetlerini okuduğunda, bahsettiği azabı hemen indirmesini istemeleri üzerine inmiştir. Peygamber de olsa Allah'ın işlerine kimse müdahale edemediği

---

[43] Bkz. 3/178; 6/67; 7/183; 9/126; 11/102; 14/42; 17/58; 18/58

gibi O, hiçbir kimsenin sözüyle de hareket etmez. O, her işi hikmet ve kudretiyle vaktinde yapandır.

"Bu azap niçindir?" demeyesiniz diye Allah, resulleri aracılığı ile her kavme, anlayacağı dille ve çeşitli misallerle uyarılarda bulunmuştur. Resuller de, insanların bu hakikati anlamaları için ellerinden geleni yapmışlardır. Ne var ki aklın önüne birçok beşerî tabu koyanlar, bu hususta anlama kapasitelerini örttüklerinden, Resullerin davetini reddetmişlerdir.

Hz. Muhammed'den sonra uyarıcı resuller ve yeni âyetler gelmese de, onunla tamamlanmış olan Kur'ân'a uymayı hatırlatanlar olacaktır. Bu Kur'ân ilânihaye insanları uyarıcıdır. Kur'ân'dan haberdar olduğu hâlde, fikrî taassupla, okumadan, üzerinde düşünmeden körü körüne onu reddedenler, elbette bir gün inkâr ettikleri gerçekle yüz yüze geleceklerdir. O gün, 'bundan haberdar değildim' de diyemeyeceklerdir.

❁ ❁ ❁

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾

22:50 İşte hem iman edenler hem güzel amel (ve hareket)**lerde bulunanlar: Mağfiret ve bitmez tükenmez rızık onlarındır.**

Arka arkaya gelen bu ve benzeri âyetler, ilahî adaletin kişinin tercihi sonucu tecelli edeceğini haber vermektedir. Akl-ı selim ile düşünüp daveti kabul edenler, hayırlarına olan emirleri güçlerince yerine getirmeye çalıştıkları için Rableri onları böyle mükâfatlandıracaktır. O gün, onların bir anlık gaflet sonucu meydana gelen hatalarına, eksiklerine mağfiret olunacak, tükenmez rızıklarla izzet ve ikramlar içerisinde ağırlanacaklardır. Çünkü onlar, sözün en güzeline uymayı hayatın gayesi olarak bilmişler ve ona muhalif olan davranışlara karşı da mücadele ederek hem kendisine hem çevresi-

ne zarar verecek işlerden sakınmaya çalışmışlardır. Bu teslimiyetten dolayı mükâfatların en güzeline layık olmuşlardır. Bu rahmetin yayılmasına engel olanlar ise elim azaba maruz kalacaklardır.[44]

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٥١﴾

22:51 Ayetlerimiz(in akıllarınca, ret ve iptali) **için hususunda birbirini aciz bırakacak bir hâlde** (fesat yarışına) **koşanlar**(a gelince)**: Onlar da çok alevli ateşin** (cehennemin) **yâranıdırlar.**

Sulta sahipleri, ilahî uyarılara muhatap oldukları hâlde bütün dâhileriyle bir araya gelerek, büyük bir öfke ve hırsla, korkunç komplo ve entrikalarla İslâm davetinin önünü kesmeye çalışmışlardır. Onların, İslâmî gelişmenin önünü almak için uyguladıkları akıl almaz zulüm ve çevirdikleri entrikalar, insanların dikkatlerini İslâm'a daha çok çekiyor. Hakikatler anlaşıldıkça, uyuyanlar uyanıp davalarına sarılınca; her zaman olduğu gibi kendi sultalarını devam ettirmek isteyenlere gereken dersi vereceklerdir.

❁ ❁ ❁

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّىٰ أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ ۖ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾

22:52 Biz, senden evvel hiçbir resul, hiçbir nebi göndermedik ki o, (bir şey) **arzu ettiği zaman şeytan onun dileği hakkında ille** (bir fitne) **meydana atmış olmasın. Nihayet Allah, şeytanın**

---

[44] Bkz. 22/19-24. not

ilkâ edeceği (o fitneyi) **giderir, iptal eder. Yine Allah ayetlerini sabit** (ve mahfuz) **kılar. Allah** (her şeyi) **hakkıyla bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.**

Bu âyet-i kerime, insanların, peygamber de olsa aynı duygu ve melekelere sahip olduklarına, şeytanların her insana olduğu gibi onlara da vesvese vermek için uğraştığına işaret ediyor. Ne bir resul-nebi ne de Allah'a teslim olmuş, tevekkül ve zikir ehli kimse -belki birtakım beşerî vesveselerle, yanlış dürtülerle sarsılsalar da- yürüdükleri hak yoldan dönmemişlerdir.

Şunu unutmayalım ki beşer olarak zaaf, tutku, beklenti ve korkularımız vardır. Pusuda bekleyen şeytan, hemen oradan sızarak vesvese verse de mü'min, Rabbinin zikriyle toparlanarak ona galebe çalarsa vesveselerden kurtulur. Yine mü'minler ne zaman bir hayra, bir iyiliğe niyet etse şeytan hemen niyetlerini bozmaya çalışır. Mesela insan: "Kınanmayayım, kırmayayım, ürkütüp kaçırmayayım, tepkileri üzerime çekmeyeyim; insanlara iyilik yapmaya değmez, daha gençsin, hele bir hayatını kazan, canım artık yaşlandın azıcık da başkaları yapsın, bunlara nasıl olsa güç yetiremezsin, niye boşuna başını ağrıtasın" gibi vesvesecilerin marazi dürtülerine aldanırsa birçok hayırdan mahrum kalır. Bu ve benzeri vesveselerin etkisinden, insan, her şeye rağmen Rabbinin rızasını ön plana alarak ilmî, siyasi metotlarla kurtulabilir.[45]

❁ ❁ ❁

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِى الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِّلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ ۗ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِى شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾

[45] Bkz. 7/200-201

22:53 (Allah'ın buna müsaade buyurması) **şeytanın** (meydana) **atacağı** (fitneyi) **kalplerinde bir maraz bulunanlara, yürekleri katı olanlara bir imtihan** (vesilesi) **yapmak içindir. Hiç şüphe yok ki o zalimler** (haktan) **uzak bir ayrılık** (ve muhalefet) **içindedirler.**

İmandan yoksun veya cehalet sebebiyle hakikate karşı algılama melekelerini körelten katı kalpler, şeytanın fitnesine aldanırlar.[46]

"İmtihan vesilesi"nden anladığımız: 51. âyette bahsettiğimiz, zalimlerin hâkimiyeti ve zulmü karşısında acziyetten, çaresizlikten yumrukların sıkılması, yüreklere karabasanların çökmesi gibi acılarla kahrolunurken; "Bu zalimlere haddini bildiren Allah nerde, niye müdahale etmiyor?" diye Allah hakkında suizanna düşmeleri durumudur. İdraksiz kalpler, zikirsiz kimseler, bilmezler ki siz nerede iseniz Allah da oradadır. O, sabırlıdır ve her şeyi bir hikmet üzere idare eder.

❁ ❁ ❁

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ

قُلُوبُهُمْ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾

22:54 Bir de bu, kendilerine ilim verilenlerin onun (Kur'an'ın) **muhakkak Rabbinden** (gelen) **bir gerçek olduğunu bilip de ona** (tam) **iman etmeleri ve kalplerinden tam bir itmi'nan hâsıl olması içindir. Şüphesiz ki Allah,** (o suretle) **iman edenleri doğru yola iletir.**

Bu kitap, iman edenlerin imanını artırırken; 51. ve 53. âyette bahsedilenlerin hastalıklarının artmasına sebep olmaktadır. 46.

---

[46] Bkz. 26/221-222

âyette de bahsi geçen hasta kalplerin tedavisi için anlayacakları dilden misallerle uyarıcı, etkileyici tedavi yöntemleri uygulanmalıdır. Tedavide başarının yolu, öncelikle hastalığın teşhisidir. Sonra da uzmanı tarafından tedavi edilmesidir. Psikolojik ve biyolojik olarak her derdin devası vardır ama bazı hastalıkların teşhisi yapılsa da, bu hastalıkların sahipleri hastalıklarını kabul edip tedavi olmak istemedikleri için deva bulamazlar. Bu, hastalığını kabul etmeyenler, ölüm vakti yaklaşınca gerçeği anlayıp tedavi için can atarlar ama artık iş işten geçmiştir. İşte bunlar inkârda inatlaşan marazlılardır.

"Kur'ân, ilmi; gerçeğe uygun olmak, gerçekle örtüşmek anlamında kullanmıştır. İlmi, herhangi bir bilgiden titizlikle ayırmıştır. Bilginin ilim olabilmesi için zandan ayrılmasını sağlayacak sağlıklı ve tutarlı kavrayışı, kuruntu ve yanılgılardan seçilmesini sağlayacak realiteye uygunluğu, taklit ve bilinçsiz bağlılıktan ayrılmasını sağlayacak delile dayanmayı bir şart olarak ifade etmiştir. Kur'ân, mü'minlerin ilmin adamları olması gerektiğini çok değişik vesilelerle ve sürekli bir şekilde bildirmiş, istemiş ve hatta emretmiştir."

"Kur'ân'ın tercih edip kullandığı yakinin ne olduğunu anlamak için "ilm"den hareket etmek gerekmektedir. İlim en sade anlamıyla gerçeğe uygunluğu ifade etmesine karşılık; yakîn, gerçek olmayı, gerçeği yaşamayı, gerçeğe ermeyi ifade etmektedir. Kur'ân'da, ilahî lütuf gereği gönlündeki her türlü şevk ve şüpheden uzaklaşmış kişinin imanı, yakinin örneği olarak ifade edilmiştir. Ahireti gözleriyle görmüşçesine iman edenlerin durumunun yakînle aynı kökten türemiş "ikan" ile tanımlanması, konunun örneklerinden birini oluşturmaktadır. Yakin elbette ki, öncelikle mü'minlerden bazılarının özelliği olarak anlam kazanmaktadır. Ancak sadece mü'minlere ait kılınmıştır. Mü'minlerden bazıları dünyada yakîne sahip olurken; müşriklerin/kâfirlerin de yakîne

ulaşabilecekleri bildirilmiştir. Ancak bir farkla: Onların yakîne ulaşması ahirette gerçekleşecektir."

"Kur'ân, bir delilden hareketle oluşan ilim anlamında' ilm'el-yakîn'i kullanarak ilmin gerçekle bire bir örtüşmesine, gerçeği yansıtmasındaki önemine dikkat çekerken; 'ilm'el-yakîn'in sonucu olarak anlam kazanan yakîn durumunun üst aşaması olarak da 'ayn'el-yakîn'i kullanmıştır."[47]

❁ ❁ ❁

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ

عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

22:55 Küfür (ve inkâr) **edenler ise kendilerine o saat ansızın gelinceye yahut kısır bir günün azabı çatıncaya kadar ondan** (Kur'an'dan) **yana mütemadi bir şek içinde kalırlar.**

Haktan inen gerçekten şüphesi olanlar, varsın gülsün, eğlensin, tûl-i emellerinin arkasında serserice koşup dursunlar. Ölüm geldiğinde gerçeğe dair bütün şüpheleri zail olacak. "Yevmen akimin" çok kötü sonuçlar getiren, bütün ümitlerin ve kurtulma çabalarının sonuçsuz kalacağı gündür. Sen-ben davası bitmiş, mal ve makam ihtirasları diye bir şey kalmamıştır. Müşrikler kendilerini kasıp kavuran helake maruz kaldıklarında, yaşadıkları günler onlara hiçbir şey kazandırmamış ve başlarına gelen akıbetleri engelleyememişlerdir. Herkes nasıl bir karşılık göreceğinin korkusu içinde iken, elim bir azap ile kuşatılacaklardır. Çünkü mülkün sahibine nankörlük etmişlerdir.[48]

❁ ❁ ❁

---

[47] Bkz. 2/4; Celalettin Vatandaş, Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslâm Daveti, C.1, s. 277, 280

[48] Bkz. 3/13, 127; 8/12-14; 21/ 97; 51/40-46

اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحَاتِ فِى
جَنّٰتِ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَاُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ قُتِلُوٓا اَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ
اللّٰهُ رِزْقًا حَسَنًا وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ خَيْرُ الرّٰزِقِينَ ﴿٥٨﴾ لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا
يَرْضَوْنَهُ وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾

22:56 O gün mülk (ve saltanat yalnız) **Allah'ındır.** (Mü'minlerle kâfirlerin) **arasında O hükmeder. Artık iman edenler, güzel güzel de amel** (ve hareket)**lerde bulunanlar, naim cennetlerinin içindedir.**

22:57 Kâfir olup da bizim ayetlerimizi yalan sayanlar, işte onlar, onlar için de hor ve (zelil) **edici bir azap vardır.**

22:58 Allah yolunda hicret edip de sonra öldürülmüş veya ölmüş olanlar(a gelince)**: Allah onları muhakkak güzel bir rızık ile rızıklandıracaktır. Çünkü rızık verenlerin en hayırlısı muhakkak ki Allah'tır, bizzat kendisidir.**

22:59 O, her hâlde bunları hoşnut olacakları bir yere sokacaktır. Muhakkak ki Allah onlar(ın niyetlerini) **hakkıyla bilendir,** (ceza hususundaki) **hilmi cidden galiptir.**

Elim azaptan kurtulmak için rıza-i ilahî uğruna ne yapılsa azdır. Bu mertebeye de ancak imanda şahadete erip şükrünü eda eden, hidâyet hediyesini rıza-i ilahî dairesinde değerlendirenler erişir. O kimseler ki Ahsen-i Takvim'de yücelerek, sonsuz saadeti bahşedecek olan değere önem verip onun dışında hiçbir değerin önünde eğilmemişlerdir. Bu uğurda yurtlarını bırakıp hicret eden-

ler, gereken bedeli ödeyenler, sıkıntılı bir hayattan ferahlatıcı bir hayata geçeceklerdir. Bu kimseler ebedî âlemde mutluluk veren nimetlerle taltif olunacaklardır. Düşünelim; malın dünyada, canın da toprakta çürüyerek, ruhun ebedî hayatta yeniden can bulacağının idrakiyle hareket etmek aklın gereği iken; sadece dünyalıklara bağlanıp kalmak hevanın gereğidir. Ne mutlu aklını vahiyle ıslah edip her şeyini rıza-i ilahî doğrultusunda kullananlara![49]

❁ ❁ ❁

ذَٰلِكَ ۚ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٦٠﴾

22:60 Bu, böyledir. (Mü'minlerden) **kim** (müşrikler tarafından) **kendisine edilen ukubete** (cezaya) **tıpkısıyla mukabele eder de sonra yine aleyhine zulüm ve tecavüz olunursa Allah her hâlde ona yardım eder. Hiç şüphesiz Allah çok affedici, çok yarlığayıcıdır.**

Bu âyet-i kerime, Mekke müşriklerinden bir topluluk hakkında nazil olmuştur. Bunlar, Muharrem'in bitmesine yakın, bir grup Müslüman ile karşılaşmışlar ve şöyle demişler: "Muhammed'in ashabı haram ayda savaşmaktan hoşlanmaz. Haydi, onların üzerine bir hamle yapınız." Müslümanlar onlara; haram ayda kendileriyle savaşmamaları için hatırlatmada bulunmalarına rağmen, taarruza geçmişler. Müslümanlar da onlara cevap vermek zorunda kalmışlardı. Yüce Allah mü'minlere zafer verdi. Ancak haram ayda savaşmaktan dolayı Müslümanlar içten içe rahatsız oldular. "Kim haksız bir saldırıya uğrarsa misliyle karşılık verebilir." âyetiyle Müslümanlar rahatlatıldılar. Ancak kin ve nefretle haddi aşmamalı,

---

[49] Bkz. 2/218; 4/100; 8/72; 16/41. not

zulme düşmemelidirler. Allah; savaş, nefsi müdafaa ve kısasın dışında insanları öldürmeyi veya onlara zarar vermeyi haram kılmıştır.[50]

Size savaş açanlara karşı siz de bütün gücünüzle savaşın. Ama size saldırmazlarsa savaşa başlamamanız daha hayırlıdır. Allah, esirgeyen, bağışlayan olduğu için O'nun kulları olan mü'minler de esirgeyici, bağışlayıcı olmalıdırlar. Affetmek, imanın bahşettiği güzel meziyetlerdendir. Ancak 'affetmek' uyulması zorunlu bir emir değil, tavsiyedir.[51]

❁ ❁ ❁

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦١﴾

22:61 Bu, böyledir. Çünkü Allah geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar. Hakikat, Allah (her şeyi) **kemaliyle işitendir, hakkıyla görendir.**

Allah, mevcudatı, aklın izahta âciz kalacağı şekilde bina eden ve her şeyi en ince ayrıntılarına kadar bilip idare edendir. Bütün bu oluşları, hikmet ve iradesi çerçevesinde meydana getirmeye kadir olan Allah, insanı yarattığı gibi, imtihan ettikten sonra huzuruna çağırıp hesap sormaya da güç yetirendir.

Bir teşbihle, gece; küfür veya cahiliye karanlığı içerisinde geçen entrikaları ifade ederken, gündüz de; İslâm'ın aydınlığında geçen doğruluğu, güzelliği, adaleti, fazileti, insanın maslahatını ifade eder. Böyle olmasına rağmen İslâm'a karşı çıkanlar, ya onun hakikatinden habersizler veya hevasını ilah edinmiş karanlık ruhlu

---

[50] Bkz. 2/178, 190-194; 4/92; 16/126; 17/33. not
[51] Bkz. 3/13, 123, 127, 134; 22/15, 40; 42/40-43; 47/7

kimselerdir. Bunlar, tıpkı güneşten rahatsız olan yarasa veya başını kuma gömmüş devekuşu gibidirler. İsterler ki hiç gündüz olmasın da karanlık dünyalarında karanlık dolaplarını daha rahat çevirsinler. Harpler, hileler ve zulümlerle hep şu geçici dünyada sultalarını sürdürerek, tûl-i emellerine kavuşmak için didinir/didişir dururlar.

Yaratıcıları, yaratılışları bir olmasına rağmen inananlar ve inkâr edenler, tıpkı gündüz ve gece gibi birbirinden ayrı oldukları için ebediyette de yerleri cennet ve cehennem olarak ayrılacaktır. Şu dünyada, yaşayanların yaptıklarına hemen müdahale etmeyen Allah, kıyamet gününün hâkimidir, malikidir.[52]

❁ ❁ ❁

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ هُوَ الْبَاطِلُ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ
الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ ﴿٦٢﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَتُصْبِحُ الْاَرْضُ
مُخْضَرَّةً ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَطِيْفٌ خَبِيْرٌ ﴿٦٣﴾

22:62 Bu, böyledir. Zira Allah Hakk'ın ta kendisidir. Onların, kendisini bırakıp da taptıkları (putlar) **da hakikaten batılın ta kendisidir. Şüphesiz ki Allah, O,** (her şeyden) **yücedir, çok büyüktür.**

22:63 Görmedin mi, Allah gökten bir su (yağmur) **indirdi de** (o sayede) **yer**(yüzü) **yemyeşil olmaktadır. Şüphe yok ki Allah çok lütufkârdır,** (her şeye) **hakkıyla âgâhtır.**

Kim Rabbinin emirlerine itaat ederse aziz, kim de isyan ederse zelil olur. Şüphesiz ki Allah'ın, mazluma yardım etmeye, itaat ehlini mükâfatlandırıp isyankârları da cezalandırmaya gücü yeter. Bu geçici âlemde her şeyi bir hikmetle ve imtihan olarak icra eden

---

[52] Bkz. 1/4; 6/73

Allah, insanları iradeleri dâhilinde olan işlerde serbest bırakmıştır fakat o gün insan, bu serbestîsi elinden alınıp gerçekle yüz yüze gelince her buyruğa itirazsız boyun eğer.

O, her şeyden haberdardır. Toprağın bağrındaki tohuma sudan nasibini nasıl ulaştırıyorsa; insanların da amellerini, hardal tanesi kadar da olsa, o gün ortaya çıkarır. Yerde ve gökte hiçbir zerre Rabden gizli değildir.

❀ ❀ ❀

لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۗ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْغَنِىُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِى الْاَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ ۗ

وَيُمْسِكُ السَّمَآءَ اَنْ تَقَعَ عَلَى الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهٖ ۗ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ

رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾

22:64 Göklerde ne var, yerde ne varsa O'nundur. Hakikat, Allah (zatı itibariyle her şeyden) **müstağnidir.** (Sıfatları, fiilleri ile de) **bihakkın hamde ancak kendisi layıktır.**

22:65 Görmedin mi, Allah yerde ne varsa onları ve emriyle denizde akıp gitmekte olan gemileri size râm etmiştir. Semâyı, izni olmadıkça yerin üzerine düşmekten O tutuyor. Şüphe yok ki Allah insanları pek çok esirgeyicidir, çok merhametlidir.

"Görmüyor musun?" ifadesiyle, sıradan gibi düşündüğümüz durum ve olaylara, bu olayların arkasındaki yüce kudreti fark eden bir bakışla bakmamız istenmektedir. Bu hatırlatmadan anlıyoruz ki tüm ilahî oluşlar, sunulan nimetler ve yapılan uyarılar; insanın kâinatta çok önemli bir yeri ve vazifesi olduğuna işaret eder. Bunun için, sayılamayacak kadar nimetler ve peyderpey keşfedilen

hazineler, insanoğlunun hizmetine musahhar kılınmıştır. Nimetleri Rabbinin rızası doğrultusunda kullananlar yeryüzü halifeliğini icra etmeye ehliyetli iken; ilahî kanunların dışında hareket edenler ise yeryüzünü ifsada, anarşiye ve zulme boğarlar. Parsadan pay almak için boğuşanlar, biraz idrak etseler, yeryüzü, nimetleri işlendikçe artacak hazineler yatağıdır. Günümüzde henüz tükenmemiş olan petrol ve diğer madenlerin ardından keşfedilen atom enerjisi ve hidrojen molekülünün parçalanması, yeni kaynak kapıları açmıştır. Ama küfredenler ve cehalet içerisinde yüzüp dünyalıklara karşı doyumsuzlaşan açgözlüler, insanlığın başına beladırlar. Fildişi kulelerinde yaşamak onlara öylesine cazip geliyor ki, dünyayı bölüşürken dengesini bozarak, hem kendilerini hem de başkalarını felaketlerin arkasından sürüklüyorlar. Allah'ın sınırlarını gözetmeyenler, nemrutluklarının ilanı için her şeyi yaparlar. Küfrün ve cehlin yüzü bu, ama çeşitli politik maskeler kullandıkları için herkes tarafından hemen tanınmazlar. İşte bu asi hak tanımazlar, başlarına gelecek azapla tehdit ediliyorlar. Allah, insanlara karşı ziyadesiyle esirgeyen, acıyan olduğundan; semayı hemen tepelerine indirmeyip azabı erteliyor, dönerler diye. Boşlukta duran ama dünya varolduğundan beri düşmeyen semayı kudretiyle tuttuğuna dikkatleri çekerek "Görmedin mi?" diye soruyor, sanki "İman edip zulümden vazgeçmezlerse dünyayı başlarına yıkarım" der gibi de korkutuyor.[53]

Gemilerin denizde yüzmesini sağlayan kanunları koyan, bu kanunları nasıl keşfedeceğinizi size öğreten Allah'tır. Akıl, düşünce, muhakeme ve gözlem gibi yeteneklere sahip kılmasaydı yeryüzü nasıl imar edilecekti.

Eksiklerden münezzeh olan Allah "Âlim"dir; ezelî ilmiyle gizli-açık her şeyi bilir. "Halîm"dir; cezalandırmakta acele etmez.

---

[53] Bkz. 17/58; 32/21

"'Afuv"dur; hakikaten çokça bağışlar. "Ğafûr"dur; tevbe ile bütün günahları affeder. "Semi'"dir; en ufak fısıldaşmayı dahi duyar. "Basîr"dir; her şeyi görür. "Alî"dir; hükümranlık bakımından en yüce olan. "Kebîr"dir; büyüklükte dengi olmayan. "Latîf"dir; her şeyi en ince ayrıntılarıyla bilen ve işleri çok hassas düzenleyen. "Habîr"dir; her şeyden haberdar olan. "Ganî"dir; nimet ve rahmet hazineleri sonsuz olan. "Hamîd"dir; övgüye mazhar olacak işler yapan. "Rahîm"dir; çok merhametli olan. 59'dan 65'e kadar olan âyetlerin sonunda esmasıyla kendini tanıtan yüce Allah; kâinatı, kudreti ile yarattığını, her şeyi bir hikmetle, belli bir vakte kadar kontrolü altında tutup idare ettiğini, vakti geldiğinde güç ve kudretini farklı ve değişik boyutta göstereceğini bildirendir. Bütün bunlara inanılması için ölüm gerçeğine dikkatleri çekiyor.[54]

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

22:66 O, (önce) **size hayat veren, sonra sizi öldürecek, daha sonra da sizi yine diriltecek olandır. Hakikat,** (şu) **insan çok nankördür!**

Hayat ile ölüm mucizesinin sırrı, insan aklını hayrete düşürmektedir. Dünyaya gelişine müdahale eden, ölümünü engelleyen var mı ki ölümden sonrası da inkâr edilsin. O Allah ki insanları yoktan var eden ve verdiği süre sona erdiği zaman, onları başka âlemde diriltmek için ölüm yasasını koyandır. Yüce Allah'ın kudret ve vahdâniyetine delâlet eden binlerce âyet olmasına rağmen bunları inkâr edenler, ölüm ve ölümden sonra yeniden dirilme hadisesi üzerinde felsefe yapanlar; Allah'ın verdiği akıl ve melekelerini güzel kullanmayan nankör kimselerdir. Ölüm, insana, hayata

[54] Bkz. 2/284

değer vermeyi öğretir. Ölüm ve hayat, kimin daha güzel amel işleyeceğini kendilerine göstermek içindir. Ölüm, insanlar için nimetlerin en büyüklerinden biridir. Dünyada çekilmez acı ve sıkıntılar yaşayarak; "Ölsem de kurtulsam ya da ölse de kurtulsa!" diyenler az değildir. Mutlu-mutsuz, rahat veya huzursuz geçen bir ömür, mutlak ölümle yeni bir hayata geçiş olacaktır. O gün, inananlar, dünya hayatının sıkıntılarından, yorgunluğundan kurtulacak; münkirlerin ise acıları yüreklerini dağlayacaktır.[55]

❁ ❁ ❁

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُنَّكَ فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَىٰ
رَبِّكَ ۖ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾

22:67 Biz her ümmete bir ibadet yolu (şeriat) **gösterdik ki onlar bunun âmilleridir. O hâlde emirde seninle asla münâzaa etmesinler. Sen** (insanları sadece) **Rabbine davet et. Çünkü sen, şüphesiz dosdoğru bir hidâyetin** (yolunun) **tâ üzerindesin**.

Allah, peygamberlerin arasını ayıranı, zamanın, şartların ve konumların farklılığını ileri sürerek âyetlere itiraz edeni, ihtilafa düşüp münazaa edeni kulluğa kabul etmez. Mü'minlerin onlarla münazaaya (ağız kavgasına) girmemelerini emreder. Burada bahsi geçen "menseken" ifadesi, Allah'a yakınlaşmak için konulan dînin kurallarıdır. "Fela yunazi'unneke" sakın onlar seni aceleciliğe sevketmesin ve dîninde sana verilmemiş bir emri yapmaya itmesinler. Elinizdeki Kur'ân-ı Kerim'e bütün gücünüzle sarılın ve insanları da ona davet edin. Allah bu âyetiyle bir anlamda İslâm'ın, dîn adına

[55] Bkz. 3/158; 6/60-62, 93-95. not

bidat ve hurafelerle tahrif edilmemesi için kullarını uyanık olmaya, ilme dayanarak amel etmeye davet ediyor.[56]

❁ ❁ ❁

وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾

22:68 Eğer seninle (din meselelerinde) **mücadele ederlerse de ki: "Allah, ne yapar olduğunuzu çok iyi bilendir."**

Bir sözün veya metnin üzerinde iyice düşünüp anlamadan tartışmak; aydınlara, insanlığa, ahlâka sığmayan çirkin ve sığ bir davranıştır. Bu nedenle mü'minler, tüm uyarılara, gösterilen akli delillere rağmen, hâlâ mantıki felsefelerle işi yokuşa sürmek için inatla münazaa edenler ile tartışarak, fâsıkların küfürlerini artırıp üzerlerine gelmelerine izin vermemelidirler. Allah'ın öğrettiği güzel edeple kendinden ve ilminden emin olarak, "Allah yapmakta olduğunuzu en iyi bilendir. Benimle sizin aranızda şahid olarak Allah yeter. İhtilafa düştüğünüz şeylerde Allah, kıyamet günü aramızda hükmünü verecektir." deyip onlardan ayrılmalıdırlar.

Ey inananlar! Siz ancak gerçeğe erişmek, bilgi edinmek, ufkunuzu aydınlatmak için münazara eder, teatide bulunursanız faydalanırsınız. Üstün gelmek, itibar kazanmak, bilgiçlik taslamak için tartışan sapık zihniyetlilerden olmayın. Bu, edepten, terbiyeden uzak kalmış cahillerin, fâsıkların ve kâfirlerin çok çirkin işlerindendir.[57]

Bu âyetlerden anlıyoruz ki İslâmiyet; doğruluğu, eğriliği hakkında tartışmaya asla mahal olmayan, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah'ın dosdoğru dînidir. Allah, inananlara âyetleri ile hayat bahşetmiştir. Sakın onların mantıksız felsefeleri size vesvese verip de şüpheye düşürmesin, şükürden uzaklaştırmasın! Kendinizden ve

---

[56] Bkz. 3/103; 6/153; 11/112. not

[57] Bkz. 2/139; 3/66; 22/8-9, 68; 40/4, 56, 69

dîninizden emin olarak, sonuçta saadete götürecek "Sıratalmustakim"de sabit adımlarla yürüyün ve onları Allah'a havale edin.

❀ ❀ ❀

اَللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾

22:69 Hakkında ihtilaf edegeldiğiniz şeylere ait hükmünü aranızda Allah kıyamet günü verecektir.

Bugün inanmayabilirsiniz. Hükümleri hakkında tartışabilirsiniz. Haktan uzak batıl görüşlerle, sağlıklı bilgi ve delilden uzak mantıki zanlarla, Allah ve hükümleri hakkında ileri geri konuşarak, bu dîni, yani İslâm gerçeğini inkâr edebilirsiniz veya bir yar kenarında imiş gibi de inanabilirsiniz. Ama öyle bir gün gelecek ki ne tartışmaya mahal ne de hükümlerine en ufak bir itiraz imkânı kalacak. O, adili mutlaktır. Herkese hak ettiğinin karşılığını verecektir.

❀ ❀ ❀

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ اِنَّ ذٰلِكَ فِى كِتَابٍ اِنَّ

ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

22:70 Bilmedin mi ki Allah gökte ve yerde ne varsa (hepsini) **bilir. Bu** (zikr olunanların hepsi) **muhakkak bir kitaptadır. Hakikat, bu**(nları bilmek) **Allah'a göre pek kolaydır.**

Kâinatta ne cereyan ediyorsa o, yüce Allah'ın nezdinde kayıtlıdır. Ey insanlar! Göğün ve yerin derinliklerindekini bilen Allah, sizin de neyi hangi amaç ve ne niyetle yaptığınızı bilir. O, unutmaz, yanılmaz, eksik kaydetmez. "Bundan haberimiz yoktur demeyesiniz" diye yaptıklarınızı size göstermek için kaydetmiştir. Bu kayıt, ister bildirdiği ilahî vahiy hususunda yaptığınız tartışmalar olsun

isterse amelleriniz olsun, o gün her şeyin gerçekliğini size gösterecektir.[58]

❀ ❀ ❀

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ ۗ وَمَا

لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾

22:71 Onlar Allah'ı bırakıp da (Allah'ın) **kendisine hiçbir hüccet indirmediği, kendilerinin dahi** (ilah olduklarına dair) **bir bilgileri bulunmadığı şeylere** (putlara) **taparlar. O zalimlerin** (azâb-ı ilâhîyi menedici) **hiçbir yardımcısı yoktur.**

Bu âyet ve başka âyetler, Allah'ın gökte ve yerde emir sahibi olduğuna ve insanın da o emir sahibine itaat etmesi gerektiğine dikkatleri çekerek onları uyarmaktadır. Çünkü Allah'tan kuvvet almayan hiçbir nizamın ve hiçbir sistemin köklü ve kalıcı bir kuvveti yoktur. Allah'a dayanmayan her nizam, her kuvvet yok olmaya mahkûmdur. Allah'ın nizamından başka nizamlara uyanların dayanakları; kaba kuvvet, hurafe, evham ve zandır. Hiçbir zaman mutlak bir bilgiye ve temele dayanmazlar ve hiçbirinin, delil olsun diye ne vahyî bir dayanakları ne de ilmî ve akli hüccetleri vardır. Allah ise kendisinden başka ilah olmadığına şahitlik eder.[59]

Varlığı, yapanlar tarafından bilinen, çoğu kez arkasına sığınılarak işlerin yürütülmesi için paravana olarak kullanılan düzmece tanrıların hangisi her an yanınızda, hangisi daima sizi gözetleyebilmekte, başınıza gelenleri defedebilmekte? Bilakis onlar tâbilerinin yardımına, himayesine muhtaçlar. Söyleyin, Allah'tan başka edinilen tanrıların hangisi yaratmaya kadirdir? Bu ve benzeri yak-

---

[58] Bkz. 6/61-62; 10/61; 17/13-14; 21/47. not
[59] Bkz. 3/18

laşımlar, ne kendilerine fayda sağlar ne de kendilerini putperestlikten kurtarır.

❁ ❁ ❁

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِى وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ ۖ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ اٰيَاتِنَا ۗ قُلْ اَفَاُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذٰلِكُمُ ۗ اَلنَّارُ ۖ وَعَدَهَا اللّٰهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٢﴾

22:72 Karşılarında açık açık ayetlerimiz okunduğu zaman, o kâfirlerin suratlarında inkâr (görüp) **tanırsın. Kendilerine ayetlerimizi okuyanlara nerdeyse saldırıverecek olurlar! De ki: "Şimdi bundan daha çok kötü** (bir şey)**i haber vereyim mi? Ateştir! Allah bunu o küfür** (ve inkâr) **edenlere va'd etmiştir. O, ne kötü bir mercîdir!**

Allah'ın âyetleri, zevk ve heva sarhoşlarına okunduğunda, ilahlarına dokunduğu ve içlerindeki kötü duygu ve davranışlarını deşifre ettiği veya hevalarına engel açıklamalar olduğu için yüzlerinde derhal bir hoşnutsuzluk belirir. Çevreden korkmadıkları takdirde ileri geri konuşmaktan çekinmezler. Karşı koyma gücüne sahip olduklarında ise kaba kuvvete ve sindirme taktiklerine başvururlar. Onların belirgin özellikleri; münazaa, şamata, debdebe ve lafazanlık yapmaktır. Bunun için hevalarının önüne engel olan Allah'ın dînine davet edildikleri zaman, yüreklerine sıkıntı çöker. Ama ilahî davetten rahatsız olmanın, ilahlarına sarılmanın kendilerine o gün hiçbir yararı olmayacaktır. Çünkü yaratılmış hiçbir varlık, yaratanın icra ettiği, edeceği güce sahip değildir. Allah'ın, vaa-

dini yerine getirmesine hiçbir güç engel olamayacaktır. Onlar öfkelerinden kahrola kahrola o azabın içerisine düşeceklerdir.[60]

❀ ❀ ❀

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ
يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ ۖ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ
مِنْهُ ۚ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ﴿٧٣﴾

22:73 Ey insanlar! Size (şöyle) **bir misâl getirildi. Şimdi onu iyi dinleyin: Sizin** (o) **Allah'ı bırakıp da taptığınız** (putlar) **hakikaten bir sinek bile yaratamazlar, hepsi bunun için bir yere toplanmış olsalar dahi.** (Üstelik) **sinek onlardan bir şey kapsa, bunu ondan geri de alamazlar. İsteyen de âciz, istenen de!..**

İnsan, aklını salim olarak kullanmayıp vahiyden uzaklaştırdıkça, yaratıcının istediği insan olmaktan çıkıp saimeleşirse (otlağa başıboş salıverilmiş hayvan) artık her şey tersine işler.

Bir sineğin misal getirilmesinin sebebi; hakirliği, güçsüzlüğü, tiksinti verişi ve çokça bulunması, canlıların en zayıfı olmasından dolayıdır. O, konduğu yerden çoğu kez bir şey dahi alamadan hemen uçan, küçücük bir darbe ile ölen, konduğu yere saplandığında, kurtulmak için çırpındıkça batıp çıkamayandır. Allah da, kendinden başka ilahlar edinenlere, hem putların hem de puta tapanların aczini, hatta sineklerin, kendilerinden de putlardan da daha güçlü olduğunu temsilen anlatıyor.[61]

---

[60] Bkz. 6/4; 39/45
[61] Bkz. 2/26; 29/41

Ama ne yazık ki öğüt ve uyarıya karşı müstağnileşen, hevasını ilah edinip aklını putlaştıranlar, bilmezler ki her şeye mutlak manada kadir olan Allah'tan başka kimse zararı ve faydayı veremez.

❀ ❀ ❀

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦٓ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

22:74 Onlar Allah'ın kadrini hakkiyle ölçemediler. Şüphe yok ki Allah yegâne kuvvet sahibidir, mutlak galiptir.

Allah'ın kadrini gereği gibi bilmenin yolu Kur'ân'ı fıkhetmekten geçer. Onu da, beşerî zaaflardan ve şeytani dürtülerden e`uzubesmele çekip uzaklaşarak okuyanlar, Allah'ı; sıfatları ve esmasıyla tanıyan ve kulluk vecibelerini gereği gibi yerine getirenler başarabilirler. Yoksa Allah'ı gereği gibi değerlendirmek, en dâhi insanın bile takatinin dışındadır. Allah, insanoğlunun tasavvurunun çok üstündedir.

O'nu, Kur'ân'daki esma, sıfat ve fiilleriyle tanımayan veya işlerine gelmediği için akıllarına sığdırmak istemeyenler, Cenâb-ı Hakk'ın belirttiği gibi asılsız şeylere, başka ideolojilere sığınır; onları sever, onlardan korkar ve yardım beklerler. Peki, bu edinilen ilahların kendilerine ait böyle bir haberleri var mı? Hangi Peygamber böyle bir haber vermiştir.[62]

❀ ❀ ❀

ٱللَّهُ يَصْطَفِى مِنَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ ٱلنَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۗ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ ٱلْأُمُورُ ﴿٧٦﴾

---

[62] Bkz. 13/16; 16/73-74; 19/65

22:75 Allah, hem meleklerden hem insanlardan peygamberler seçer. Şüphesiz Allah (her şeyi) **hakkıyla işiten, kemaliyle görendir.**

22:76 Onların önlerindekini de, arkalarındakileri de bilir O. (Bütün) **işler ancak Allah'a döndürülür.**

Her şeyi işiten, mutlak bilen, mutlak bir güce sahip olan biri var mı ki yaratılmışlar arasında; yüce bir mevkiye sahip olanı ve takvaca en üstün olanı seçebilsin! Bu hususu, seçilmiş nebiler dahi bilmez. Allah'ın velileri de nebileri de kendilerine isabet edecek zarar ve faydadan beri değillerdir. Allah'ın murat etmediği bir şeyi, aracılık ederek yerine getiremezler. Hele ölmüşlerse, böyle bir şeyi onlardan beklemek hepten şirktir. İnsanlar, hayatta güçlerince yardımlaşır, dualaşırlar ama Allah'ın iradesini etkileyemezler. Cenâb-ı Hak, birilerinin refakatiyle hak etmeyenlere torpil geçmez. Bu gerçekle Resul, en yakınlarına; 'İman edin, salih amel işleyin, ben Allah'tan gelebilecekleri engelleyemem' demiştir. Onları Hakk'a, iyiye, doğruya davet edip irşad etmeye çalışmıştır. Bu hakikati idrakten uzak kalan cahiller, kimi zaman peygamberleri, salihleri, azizleri öylesine yüceltirler ki; yeryüzünde tasarrufa malik olduklarına, bunların vesilesi ile rızkın teminine veya fayda verici ve zararı önleyici olduklarına dahi inanırlar. Bu nedenle salih kimselerin hatıralarını canlı tutmak için türbeler yapar; buralarda ibadet ve dua ederek amaçlarına ulaşacaklarını sanırlar. Putperestlik olan bu hâlden kurtulmaları için Cenâb-ı Hak, her vesile ile kendisinin güç, kudret ve kuşatıcı olması açısından tekliğini, peygamber de dâhil hepsinin kendisinin kulu olduklarını, ancak takva ile Allah katında değer bulacaklarını bildirerek; şirke, putperestliğe düşmekten korunmanın yollarını göstermiştir.[63]

❁ ❁ ❁

[63] Bkz. 3/79-80; 5/116; 7/6-7, 117; 16/2

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۚ ﴿٧٧﴾

22:77 Ey iman edenler! Rükû edin, sücûd edin. (Diğer suretlerle de) **Rabbinize ibadet edin, hayır işleyin. Tâ ki umduğumuza nail olasınız.**

Allah'a iman; elçilerin getirdiklerine inanarak boyun eğmek ve uğrunda gerekenleri yerine getirmek için secde etmek, yani bedel ödemektir. Rükû, namazın rükûnlarından olup itaat şuuruyla baş ve belin yaratanın huzurunda eğilmesi demek; secde ise yüce zatın önünde alnı ve burnu yere değdirmektir. Daha derin bir ifadeyle rükû, dîn uğrunda yapılacak işlere eğilmek; secde ile de sahip olunan tüm imkânları rıza-i ilahî uğrunda tasarruf etmektir.[64]

❀ ❀ ❀

وَجَاهِدُوا فِى اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِهٖ ؕ هُوَ اجْتَبٰيكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِى الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ؕ مِلَّةَ اَبِيكُمْ اِبْرٰهِيمَ ؕ هُوَ سَمّٰيكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِى هٰذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ ۚ فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللّٰهِ ؕ هُوَ مَوْلٰيكُمْ ۚ فَنِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

[64] Bkz. 13/15; 16/48; 19/58; 22/18. not

22:78 Allah uğrunda (nasıl savaşmak lazımsa öylece) **hakkıyla cihad edin. Sizi O seçti. Din** (işlerin)**de üzerinize hiçbir güçlük de yüklemedi,** (tıpkı) **babanız İbrahim'in** (tevhid) **din**(inde olduğu) **gibi. Size daha evvel** (gönderdiği kitaplarda) **da, bu** (Kur'an'da) **da Müslüman adını -peygamber sizin üzerinize şahit olsun, siz de** (bütün) **insanların üzerine şahitler olasınız diye-** (Allah) **vermiştir. Artık dosdoğru namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a sarılın. O, sizin mevlânızdır. İşte ne güzel mevla O, ne güzel yardımcı O!**

Cihad; dinimizin ihyası, nefislerimizin haktan kaymaması, imanın ve İslâm'ın muhafazası; münkirlerin zulmünü bertaraf ederek dînin hâkim kılınması ve haktan gafillerin uyarılması için ilmî metotla yerine getirilmesi gereken bir vecibedir. Cihad, dînin zirvesi, olmazsa olmazıdır. Cihad; en büyük hedefe ulaşmak için eldeki bütün imkânları seferber etmek ve olanca güçle çalışmaktır. O Allah ki dîndeki mükellefiyetlerimizi selametimiz için vazetmiştir. Bu nedenle Müslümanlar, ilahî rahmete nail olmak için cihadı kaçınılmaz bir fırsat bilmeliler. Uğrunda hakkını vererek cihad etmek, dünya ve ahiretin selametini elde etmek; cihad ruhunun canlı tutulmasına bağlıdır. Bu dîn, diğer dînler gibi ağır, çekilmez yükler yüklememiştir. Bilakis İslâm gibi bir sıfatla müşerref kılarak; temiz, sağlam, ilkeli, rehavetten uzak, dinç, arkası ve önü aydınlık bir nur ile kuşatmıştır insanı.

Allah, hiç kimseye gücünden fazlasını yüklemez. Size zor gelen bir şeyi yüklemişse mutlaka bir çıkış ve ferahlık koymuştur. Hayat herkes için bir imtihandır. Bu imtihanı da ancak Allah'a hakkıyla teslim olanlar başarıyla bitirirler. Ona teslimiyetteki vecibelerimizi yerine getirirken, gücümüzü aşan hususlarda kolaylıklar vermiştir. Mesela, su bulunmadığı zamanlarda teyemmüm etmemiz, yolculuk ve hastalık hâllerinde oruç tutmamamız, namazı; seferde, korku hâlinde kısaltmamız, binitli iken eda etmemiz, ayak-

ta duramayacak kadar hasta iken oturarak, buna güç yetiremezsek yatarak kılmamız... Kör, topal, hasta, gazaya çıkmak için gerekli harcamaları bulunmayan fakir, borçlu ve bakıma muhtaç annebabası bulunan kimselerden cihad yükümlülüğünün kaldırılması gibi. Ayrıca Allah, diğer farz ve vaciplerde de buna benzer ruhsatlar verir.[65]

Hz. İbrahim, yüzünü Hanif olarak Allah'a dönmüş ve bu uğurda kavmine karşı gereken mücadeleyi tek başına vermiştir. Hanif: Dalaletten doğruluğa, şirkten tevhide, bir olan Allah'a dönen muvahhiddir. Diğer bir ifadeyle Haniflik, dîni Allah'a has kılmaktır.[66]

Allah, Hz. Âdem'den beri İslâm dînine mensup olanlara Müslüman adını vermiştir. Müslim, Hakka teslimiyeti ifade eder. Bu isim, Hz. İbrahim'de "Hanif Müslim" tabiriyle iyice anlam kazanmış ve sonra ümmet-i Muhammed'e özel isim olmuştur.

Siz, Musevi, İsevi, Nakşi, Süleymani, Muhammedi, Nurcu ya da şucu bucu değil; Allah'ın birlik içerisinde bir kelime etrafında topladığı Müslümanlarsınız. Artık insanları gruplara değil, Allah'a çağıranlar olun.[67]

Rabbin vasıflandırdığı isimden ayrılanların sebep oldukları felaket gösteriyor ki; ayrı lider, ayrı kitap, ayrı şeriat üzere gruplaşmak taassuba, taassub da tefrikaya sebep olmaktadır. Bu da, küfre karşı mücadelede gücü zayıflatmakla kalmıyor, 'inandım' diyenler arasında soğukluk ve husumet meydana getiriyor. Artık İslâm'ın ruhunu güve gibi kemiren hastalıklardan kurtulup Müslümanlar olarak şahitler olalım. Bize bu sıfatı veren, bu güzel ihsanı yapan Allah'a karşı şükrümüzü ifa edelim. O yüce Rab ki, zaafa düşme-

---

[65] Bkz. 2/173, 185, 286; 5/5-6; 16/106; 18/20
[66] Bkz. 3/19, 67; 4/125; 6/161; 10/105; 16/120, 123
[67] Bkz. 3/64; 41/33

yerek ahsen-i takvimdeki miraca yükselmemiz için, namazı ikame etmek üzere fasılalarla kendisiyle irtibat kurmamızı istemiştir.

Namaz, güçsüz, zayıf ve fâni ferdî, gerçek kuvvet kaynağıyla buluşturur. Namaz, kişi ile küfür arasındaki farkı ortaya koyduğu gibi gevşeklikten, tembellikten alıkoyan, kişiyi dinamik ve aksiyon sahibi kılarak mü'minliğini korumasında kuvvetli gücü bahşeden bir özelliğe sahiptir. Namaz, fertlerin cemaat olmasını sağlarken; zekât da cemiyet içerisindeki fertleri birbirine bağlar. Onları dağılıp bozulmaktan korur. Sağlıklı ve dengeli bir cemiyet inşa eder.

Allah'a sarılın. Allah'tan yardım dileyin. Allah'a güvenin ve O'nun hükmüne uyun. Sadece O'na itaat edin. Onunla güç bulun. O'dur sizin sahibiniz. Sizi koruyan, size yardım eden ve düşmanlarınıza karşı sizi muzaffer kılacak olan O'dur. O ne güzel Mevla ne güzel yardımcıdır. O Allah ki her şeyi en iyi bilen ve bir hikmet üzere bina edendir. Allah, kıyamet gününe kadar, dînine sarılıp itaatkâr olanlara her zaman yardım eder ve onlardan hoşnut olur. Kendilerini, hoşnut olacakları şerefli konuklar gibi ağırlar.[68]

Hamd, insanın insana tahakküm etmesini yasaklayan Allah'a; selam, zulme karşı kıyama kalkan resullere ve mü'minlere olsun.

صدق الله العظيم

[68] Bkz. 3/150; 4/45; 8/40

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

MU'MİNÛN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Bu sûre, imandan ve mü'minlerin özelliklerinden bahsettiği için bu adı almıştır. 118 âyettir.

Sûre, imanın bahşettiği huşu ile ilahî mesajı yaşayan örnek mü'minlerin vasıflarından bahsetmektedir.

Hz. Ömer'den rivayet edilen bir hadise göre Resulullah, bir ara vahiy geldiğinde kıbleye dönüp ellerini kaldırarak "Allah'ım! Bize nimetini artır, nimetini bizden eksiltme; bizi onurlandır, alçaltma; bize ihsan et, bizi mahrum etme; bizi seçkin kıl (düşmanlarımıza karşı) zayıf düşürme; bizden hoşnut ol ve bizi senden hoşnut kıl!" diye dua ettikten sonra, "Şu anda bana on âyet indi. Kim bu âyetlerin gereğini yaparsa cennete girecektir." buyurmuştur.

Emir ve yasaklara uyma hususunda gevşek davrananlar, sorumluluklarını yerine getirmede gereken ciddiyeti göstermeyenler, mutlak anlamdaki "mü'min" ismiyle anılmaya layık olamazlar.[1]

❁ ❁ ❁

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

23:1 Mü'minler muhakkak felah bulmuştur (korktuklarından emin, umduklarına nail olmuşlardır.)

Mü'min olmak; hayatın getirdiği zorluk, sıkıntı, meşakkat, evlad-u iyal derdine takılmadan, dağların dahi yüklenmediği ağır fakat yüce bir sorumluluğu başarmaktır.

Mü'minlerin kalpleri Allah'ın zikriyle mutmaindir. Yalnız bu, şu demek değildir; mü'min isen sıkılmayacaksın, üzülmeyeceksin! Bilakis toplumsal çarpıklıkları vahyî esaslarla düzeltmeye çalışırken birçok eza ve cefaya uğrayabilir Müslüman. Mesela, Şuayb ve Salih (a.s.) gibi sıkıntı çekebileceğini, Ashab-ı Uhdud gibi ateşe atılıp yakılabileceğini, Ashab-ı Karye'nin davetçisi gibi taşlanarak öldürülebileceğini; Ashab-ı Kehf gibi zulüm, baskı ve tehditle öz yurdundan kovulabileceğini, putlara karşı çıktığı için İbrahim (a.s.) gibi ateşe atılabileceğini, dürüst olarak inancının gereğini yaşayıp ondan asla taviz vermediği için Yusuf (a.s.) gibi zindana atılabileceğini, despot idarecilere, şirkî sistemlere karşı çıkıp onlara hakkı anlattığı için Hz. Mûsâ gibi zulme uğrayabileceğini, beşerî şirk düzenlerine karşı çıkıp Kur'ân'ın egemen olmasını istediği için Hz. Muhammed gibi -yüce Allah'ın ulûhiyetini müşrik topluma ulaştırıp onları yalnızca âlemlerin Rabbine kulluk etmeye çağırdığı için- öldürülmek istenip yurdunu terk etmeye zorlanabileceğini, yani hayat imtihanında her türlü sorunla karşılaşabileceğini unutmama-

[1] Bkz. 3/2-4

lıdır Müslüman. Kur'ânî değerlerle yaşantısı çatışan bir insanın imanı, şuursuz bir iddiadır sadece. Çünkü iman edip mü'min olmak bir bedel ister. Yepyeni bir yaşantı içine girmeyi gerektirir. Elbette mü'minin kurtuluş esprisini herkes kavrayamaz. Mü'min, bu kurtuluşu kendi iç dünyasında hisseder ve doğruluğunu pratik hayatında görür. Ve her şeyden öte sıkıntısız, kesintisiz memnuniyetin garanti edildiği ebedî kurtuluş müjdesiyle mutludur.

❀ ❀ ❀

اَلَّذِينَ هُمْ فِى صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۙ ﴿٢﴾

23:2 (Öyle mü'minler) **ki onlar namazlarında huşua riayetkârdırlar.**

Evet, namaz kılarken Allah'ın huzurunda bulunmanın huşû içerisinde divana dururlar.

Huşu: Allah'a karşı sevgi, saygı ve tevazu ile O'nun emirlerine boyun eğip hoşlanmayacağı şeylerden sakınmaktır. Yani temelli bir bilgi ve idraktir. Huşû, yalnız namazda değil, namazın dışında da Allah'ın her şeye muttali olduğunu düşünerek doğru hareket etmektir.

Şuurlu iman sahipleri, kesinlikle rablerine döneceklerini düşünerek hareket ederler.[2] Ne var ki mü'min de olsa beşerin gaflet içerisine düştüğü zamanlar vardır. Rabbi rahim olan Allah, onları namaz ile huzuruna çağırarak uyarır. Onlar da zikrine mani olan gafletten uyanır, huşû ile divana durup arınırlar.[3]

Namazda huşûyu sağlamak için gereken hazırlık ve donanımla kıbleye yönelip okunan sûrelerin anlamındaki engin düşüncelerle imanın gerektirdiği hayatlar inşa edilebilir. Namazda hiç olmadık şeyler de akla gelebilir, geliyor da fakat bu hâl namaz kılmaya

---

[2] Bkz. 13//21; 17/109; 19/58; 21/49. not
[3] Bkz. 7/170; 14/31; 20/14. not

mani değildir. Namazda ve sair zamanlarda gaflete düşürüp huşusuna engel olmaya çalışan şeytana karşı mü'minler, her daim savaşarak ve kulluk vecibelerini erkânına riayet ederek yerine getirmeye çalışırlar.

Huşû, namazın şartlarından değildir ama kemalindendir. Beş vakit namazla, düşmüş olduğumuz gaflet sonucu meydana gelen hata ve günah kirlerinden kurtulma fırsatını yakalarız. Bu bakımdan namazları aksatmamak ve vaktinde kılmak elzemdir.

Mü'minler, şuurla okuyacakları Kur'ân neticesinde erişirler bu makama; iyiliğe sevk etmeyen, kötülüklerden alıkoymayan Kur'ân tilaveti ve namaz, sırtta taşınan bir vebaldir. Vebalden kurtularak hayatın her karesini güzelliklerle süslemenin yolu, ilme eğilmeyi gerektirmektedir. Bu sebeple mü'minler boş şeylerden yüz çevirirler.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾

23:3 (Öyle mü'minler) **ki onlar boş** (lakırdılardan) **ve faydasız şeylerden yüz çeviricidirler.**

Mü'minler, ilmin bahşedeceği niteliğe kavuşmak için işin, sözün boş olanından yüz çevirirler. Âyette geçen "lağv" boş konuşmak, ilişmek, sataşmak, dil uzatmak, çirkin söz anlamlarına geliyor. Mü'minler, böylesi söz ve davranışlardan beri olmaya çalıştıkları gibi, cemiyet ve fert hayatında varolan bozuklukları, sapıklıkları gidermeye gayret ederler veya onlardan uzaklaşırlar.[4]

Mü'minlik gibi bir şerefe aday olanlar, zamanı çok anlamlı ve yararlı geçirmeye gayret ederler. Onların dinlenmelerinde düşünce, gezmelerinde tebliğ, nüktelerinde dersler eksik olmaz. Kendilerine lazım olmayan şeyin ardına düşmezler.

---

[4] Bkz. 7/199; 65/63; 28/55

Bu kadar çok işi ve güzel gayesi olması gerekenlerin, nasıl boş zamanı olur da; kahvelerde, oyun salonlarında, TV başlarında, kuaförlerde, güzel görünmek uğruna aerobik salonlarında tüketecek zaman bulabilirler? Toprakta çürüyecek can için bunca zaman ayıranlar, çürümeyecek ruhlarının dirilişi için zamanı değerlendirseler, hem insani hem imanî değerlerini korumuş olurlar. Halkının çoğunluğu Müslüman olan ülkeler, şirkî sistemlerin idaresi altında, en tabiî inanç özgürlüklerini dahi yaşayamıyorlar. Nesiller giderek dînden ve ahlâkî değerlerden uzaklaşıyor. İnsanlar doyumsuz, mutsuz ve huzursuzlar... Harpler, zulümler, her şey; Müslüman'ın şuursuzluğu nedeniyle nefsî, keyfî, zannî hareket etmesinden, ahireti boş vermişliğinden kaynaklanıyor. M. Akif'in deyimiyle:

Müslümanlık nerde! Bizden geçmiş insanlık bile...
Âlem aldatmaksa maksat aldanan yok nafile!
Kaç hakiki Müslüman gördümse makberdedir,
Müslümanlık, bilmem amma, galiba göklerdedir!

Kıymeti bilinmeyen birçok nimet vardır. Bunlardan bazıları hava, su, sıhhat ve boş vakittir. Akıl ve idrak sahibi olanlar, boş geçen vakitlerini ve bu yüzden gördükleri mahrumiyetleri düşünerek, gelecek günlerde vakitlerini daha iyi değerlendirirler ve geçmişi telafi etmenin gayretini taşırlar. Sahip oldukları nimetin ehemmiyetini kavrayanlar, israftan sakınır. Allah, iman doğrultusunda çalışanların hiçbir işini zayi etmez. Boş kaldın mı kalk çalış ve yalnız Rabbine rağbet et.[5]

❁ ❁ ❁

[5] Bkz. 3/195; 94/8

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكٰوةِ فَاعِلُونَ ۝٤

23:4 (Öyle mü'minler) **ki onlar zekât** (vazife)**lerini yapanlardır.**

O mü'minler ki boş, faydasız söz ve işlerden yüz çevirdikleri gibi sözün, işin güzelini-doğrusunu yapmaya gayret edip insanları, maddi-manevi pisliklerden, temizliğe-doğruluğa davet ederler. Onlar, Rabbinin her emrine itaatle sürekli bir arınma içerisindedirler. Bu davranışlarıyla mü'minler, çevreye sağladıkları yararla birlik, kardeşlik duygusunun gelişmesini, dayanışmayı sağladıklarından, kısa bir sürede güçlü bir ümmet oluşturabilirler. Zekât, fertler ve toplumlar için sosyal sigortanın teminatıdır.[6]

❀ ❀ ❀

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۝٥

23:5 (Öyle mü'minler) **ki onlar iffetlerini koruyanlardır.**

"Furûcihim" (f-r-c); günahlara dalmak, haktan dönmek manasına geliyor. Diğer bir ifade ile kelimeye ırz, namus olarak bakılırsa anlamı; kanun, nizam, temizlik, doğruluktur.

Bir cemiyetin inşası, iyi yetişmiş imanlı fertler eliyle kurulur ve idame ettirilir. Bu nedenle çok önem arz eden aile müessesesi, sağlam temeller üzerine bina edilmelidir. Bu ailede, imanın bahşettiği edep duygularıyla yetişenler, fahşa ve münkere itecek, yüzlerini kızartacak davranışlardan sakınırlar. Arzu ve isteklerini meşru yollardan tatmin etmeye, içsel dürtülerini Rabbin rızası doğrultusunda güçlendirmeye çalışırlar. "Utanmıyorsan istediğini yap" noktasına gelmemek için ilahî emirleri yerine getirmede titizlik gösterirler. Çünkü hayânın azlığı, Allah'ın emirlerine muhalefet

---

[6] Bkz. 22/41. not

sonucunu doğurur. Karma yaşam, sınırsız serbesti ile iffet ve hayâ ciddiye alınmaz olur. Ahlâksızlığın, hayâsızlığın revaç bulduğu toplumlarda, mü'minler için Hz. Meryem ve Hz. Yusuf en güzel örneklerdir.[7]

❁ ❁ ❁

إِلَّا عَلَىٰٓ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾

23:6 Şu var ki, zevcelerine yahut sağ ellerinin malik olduklarına (kendi cariyelerine) **karşı** (olan durumları) **müstesnadır. Çünkü onlar** (bu takdirde) **kınanmış değildirler.**

Mü'minler, Allah'ın belirlemiş olduğu sınırın dışına hiçbir şekilde çıkamazlar. İllaki neslin sağlıklı, insanların temiz ve huzurlu yaşamaları için fertler, meşru daireler içerisinde hareket etmeliler. Müstesna ifadesi 'cariye' mevzusunu ifade ediyor. Bu hususun İslâm'da yer alış şeklini çok iyi bilmek gerekir.

"Meleket" deyimi, "sağ ellerinizin sahip olduğu" yani meşru yollarla edinilen eşlerin dışındaki beraberliğin, imandan uzak, gayriahlâkî beraberlik olduğunu anlatmaktadır. "Eymanuhum" da; kocası olmayan kadın ile karısı olmayan erkek anlamına geldiğine göre âyet, nikâh akdi sahih olmadan bir araya gelmenin iffetsizlik ve haram olduğuna işaret etmektedir.

Cahiliye cemiyetlerinde kölelik, iş ve kazançta büyük bir sermaye sağladığından, vuku bulan savaşlarda harp esirlerini köleleştirmek âdeti, devletler arası bir kaidedir. Köleler, erkek olsun kadın olsun, efendisi tarafından emredilen her işi yapmaya mecbur edilmişlerdir. Bu nedenle çevresinde büyük düşman kitlesiyle karşı karşıya bulunan İslâm'ın, düşmanlarına karşı mücadele verirken köleliği kaldırması, savaş stratejisine aykırı olup düşmanlarına koz

[7] Bkz. 12/33; 17/32. not

vermek anlamına gelirdi. Zira Müslümanlar, düşmanlarından aldığı esirleri köleleştirmeyip serbest bırakacak olsalar dahi; düşmanların, aldığı esirleri köleleştirmelerinin önüne geçemeyeceklerdi. Ancak İslâm, savaşta esir düşenlerin dışında, köleliğin kaynaklarını kurutmaya çalıştı.

İslâm, bu gibi zorunlu hâllerde insanın fıtri ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak meşru cevaplar vermiştir. Mesela harplerin, ihtilal ve türlü kavgaların içinde bulunan insanlar, daha çok erkeklerdir. Ölüp öldürmek gibi çetin bir mecburiyet içerisindedirler. Bu bağlamda temiz bir toplum için taaddüd-ü zevcat ve cariye hususu ruhsatlar arasındadır. Zaruretlerin gerektirdiği durumlarda tanınan bu ruhsatları keyfî olarak suistimal etmek Müslüman'a yakışmaz.

Mut'a, yararlanılan şey; mut'a nikâhı da, belli bir süre içinde ve belli bir mal karşılığında kıyılan nikâhla yararlanılan evliliğe denir. Bu, batıl bir nikâhtır. İslâm hukukçuları, mut'a evliliğinin haram olduğunda görüş birliği içerisindedirler. Çünkü sahih nikâh akdinin birtakım özellikleri vardır ki onlar olmayınca nikâh olmaz. Nikâhta belli bir süre olmaz. Eşler, zaruretler doğmadıkça evliliklerini ilânihaye sürdürme akdi içerisindedirler. Mihr ve miras hakkına sahiptirler. Bu akdi içermeyen nikâhlar gayrimeşrudur.[8]

Haramları helal kılan zaruret, mut'ada söz konusu olamaz. Zira mut'a zaruret niteliğine sahip değildir. Hatta evlenme imkânı olmayanlara 'oruç tutmaları' tavsiyesi vardır.[9]

Kısaca, savaş ve benzeri sebeplerle meydana gelebilecek zaruretlere binaen tanınan ruhsat, emir değil, bir izindir. Ayrıca bu izin kayıtsız şartsız olmayıp adalet şartına bağlıdır ki mut'a nikâhı, zararı görüldüğünden, sonradan yasaklanmıştır.[10]

---

[8] Bkz. 2/221; 4/4, 24-25; 24/32-33
[9] Bkz. 2/173; 5/3; 6/119-145
[10] Bkz. 4/3. not

فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾

23:7 O hâlde kim bunların ötesini isterse şüphe yok ki onlar haddi aşanlardır.

23:8 (Öyle mü'minler) **ki onlar emanetlerine ve ahitlerine riayetkârdırlar.**

Tüm bu uyarı ve ikazların arkasından gelen bu husus çok manidardır. O mü'minler ki sözlerine riayet ederler. Çünkü iman ve güven, doğruluğun membaıdır. Bu ahit Allah'la insan, insanla insan arasında yapılan tüm anlaşmaları kapsar.

O mü'minler ki, her şeye muttali olan Allah'a itaatte kusur etmeden, işlerine hevalarını karıştırmadan, fıtrat emanetini koruma teslimiyeti içerisindedirler. Her itaat, Allah'la ahitleşmenin ve fıtratı kötülüklerden korumanın ahde vefasıdır. Yani mü'minler, fıtratlarının doğru yoldan sapmasına müsaade etmezler. Tüm emanetler, büyük emanetin korunmasına bağlı olarak yerine getirilirler ve mü'minler, asla emanete hıyanet etmezler. Emaneti ehline verir, doğru konuşur, verdikleri sözü yerine getirir ve ahde vefa gösterirler.

Ahit; yemin, söz verme, bir şeyi koruma anlamlarına gelir. Yani daha açık bir ifadeyle ahit, Allah'ın insanlara teklif etmiş olduğu hükümler ve hem de insanların Allah'a karşı veya Allah adına diğerlerine verdikleri sözü yerine getirmeyi taahhüt etmiş oldukları hususlardır.[11]

❀ ❀ ❀

[11] Bkz. 2/40; 3/76-77; 5/1; 6/152; 7/172; 13/20, 25

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾

23:9 (Öyle mü'minler) **ki onlar namazlarına devam ederler.**

"Salavatihim yuhafizûn" O mü'minler ki, Allah'ın davetinin hakikatine nüfuz ettiklerinden, icabetinde daim olarak Allah'ın kendilerine rahmet etmesini talep ederler. Dolayısıyla diğer bütün amellerini namazın yüksek anlam ve hikmetiyle değerlendirirler. Namaz ile Rabbi arasındaki bağı iyi kurmayanların, insanlar arasındaki bağları da düzgün olmaz. İnsan, imanı ilimle gönlüne yerleştirmişse ancak o zaman Allah'a ve kullara karşı sadâkatini korur.

İşte bu bakımdan "Onları ne bir ticaret ne bir alışveriş ve ne de bir iş Allah'ı zikretmekten, dosdoğru namaz kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar, kalplerin ve gözlerin dehşetle döneceği günden korkarlar."[12] (24/37)

"Salatihim haşiûn, salavatihim-yuhafizûn, ifadeleri, şuurlu bir şekilde devam ettirilen namazdır. Namaz; ruhun salahı, vaktin hamisi, sabrın ispatı, imanın muhafızı, dünya ve ahirete ait her tekâmülün esasını içinde toplayan ve bütün amellerin ibadet olmasını sağlayan baş ibadettir.

Namaz baş ibadet var mı ki eşi?
Var mı ki kurtulan namazsız kişi?
Şeytanla başlayan asli güreşi
Her gün beşe sıfır kaybedenler var.
...
İnsan, aklı ile bulur Rabbini
Ancak namaz ile bilir haddini
Nedamet bahrinde taşan aczini
Anlayıp tövbeyle doğrulanlar var

[12] Bkz. 2/238; 11/114; 17/78; 30/31

...

Namaz deyip geçme, her işi kapsar
Onsuz kalpler harap, kapalı ebsar
Haktan kesileni bir kasvet basar
Cehennem suratlı mürailer var.[13]

❀ ❀ ❀

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي

قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ

اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾

23:10 İşte onlar vâris olanların ta kendileridir.

23:11 Ki onlar Firdevs'e varis olacaklardır. Onlar bunun içinde ebedî kalıcıdırlar.

23:12 Andolsun biz insanı çamurdan (süzülmüş) **bir hülâsadan yarattık.**

23:13 Sonra onu sarp ve metin bir karargâhta [rahimde] **bir nutfe yaptık.**

23:14 Sonra o nutfeyi bir kan pıhtısı hâline getirdik, derken o kan pıhtısını bir çiğnem et yaptık, o bir çiğnem eti de kemik(ler)**e kalbettik** [çevirdik] **de o kemiklere de et giydirdik.**

---

[13] Dr. M. Esad Keşşafoğlu, Namaz, Sâlah Yay, Malatya 1973

Bilahare onu başka yaratılışla inşa ettik. Sûret yapanların en güzeli olan Allah'ın şanı (bak) **ne yücedir!**

Allah, bu kadar mükemmel varlığı, bir damla sudan meydana getirmiştir. Bu gerçek, insanın hangi evrelerden geçerek meydana geldiğini ve bundan dolayı da yaratıcısına şükretmesi gerektiğini göstermektedir. Ey insanoğlu! Yaratıcına karşı haddini, yaratılanlara karşı da üstünlüğünü bil ve şükrünü eda et!

O Rab ki insanı sayısız nimetlerle taltif etmiş olmasına rağmen, insanları kendisine itaate mecbur tutmamıştır. Bir imtihan gereği, istemiştir ki insan kendine verilen değeri takdir ederek şükredici olsun.

İnsan, insanın seyrettiği âlem, Kur'ân ve hatta her şey, Allah'ın birliğine ve kanununun tekliğine işaret eden delillerle doludur. Yaratılış ve ölüm gerçeğini görmelerine rağmen, nasıl oluyor da kimileri haktan yüz çeviriyorlar.

❀ ❀ ❀

ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾

23:15 Sonra siz bunun arkasından hiç şüphesiz ki ölüler (olacaksınız.)

23:16 Sonra siz kıyamet gününde muhakkak diriltilip kaldırılacaksınız.

Allah, yarı ölüm gibi olan uyku gerçeğiyle sizleri uyutup sonra uyandırarak hepinizi yeniden diriltmeye kadir olduğunu ispatladığı hâlde, nasıl oluyor da inanmıyorsunuz? Yaratılışınıza müdahale edebildiniz mi? Yaratılışın önüne geçebildiniz mi? Dünyaya geliş ve ölüm gerçeği nasıl inkâr edilemiyorsa kıyamet günü yeniden dirilmeyi de inkâr etmenin bir manası yoktur.

Ölüm, dünya ile ahiret arasında bir geçiş hattıdır. Ama yaşamın sonu değildir. Tıpkı geçici uykudan uyandı(rıl)ğınız gibi uya-

nıp kıyamet gününde de muhakkak yattığınız yerden kaldırılacaksınız.

Her şey insanın hayata gelmesiyle başlar. İnsan, tamamen âciz ve muhtaç bir varlık olarak dünyaya gelir. Gençlik ve olgunluk evrelerinden sonra yeniden âciz bir duruma gelir. Herkesin belli bir süreci vardır bu âlemde. Bir şey yapamayacak kadar âciz, çocuk ve ihtiyarların dışında, aklı başında irade sahibi herkes imtihanla sorumludur. İnsan ne yapıyorsa bu süreçte yapar. Yaşatan da öldüren de Allah'tır.[14]

Ölüm ve dirilişe insanın en ufak bir müdahalesi olamaz. İnsanlar, kendilerini karşılayan olaylara teslimdir. O gün, kimsenin yaşına, işine, mevkisine, makamına bakılmaz. Dünyaya nasıl tek başına, çıplak gelip kundaklandıysa yine öyle bir bezle kundaklanıp bir daha dönmemek üzere dünyadan ayrılacak; tıpkı anne karnına benzeyen tek kişilik karanlık hücrede konaklamak için yolculuğa çıkacaktır. İnsan öbür âlemin kenarında durduğunda, onun başında bulunanlar neler olduğunu bilemezler. Başındakilerin, ellerini ovuşturarak âciz bir vaziyette beklediklerini bir düşününüz. Tıpkı bir bebeğin dünyaya gelişinde, onu kıvrandıran sancıların akabinde bebeğin anneden ayrılması gibi, ruh da bedenden ayrılır. Ama bu defa ayrılan sadece beden değildir. Sevdikleri-sevmedikleri, alacakları-verecekleri...

Bir dakika öncesine kadar kanlı-canlı olan beden, yerini et yığınına bırakmıştır. İleriki saatlerde kokmaya başlayacak olan ceset, alelacele yıkanarak defnedilmek istenir. Bütün bunlar, yeniden dirilmek için delil değil midir?

❀ ❀ ❀

[14] Bkz. 3/185; 6/60; 7/25; 20/55

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَآئِقَ ۖ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿١٧﴾

23:17 Andolsun ki biz sizin üstünüzde yedi yol [gökleri] **yarattık. Biz yaratmaktan gâfil değiliz.**

Allah, ölümden sonra dirilmeyi ispatlamak için kâinat harikalarına dikkatleri çekiyor. Şu kâinat ki Rabbin emri doğrultusunda nasıl bir insicam içerisinde seyrine devam ediyorsa, insan da ancak O'nun nizamını dikkate alarak yaşarsa adalet ve güven içerisinde olur.

Gökyüzü; nasıl ki güneş, ay ve yer yer bulut, yağmur, fırtına gibi tabiî hâller sergiliyorsa, insan da yaratıcısının nizamını dikkate almadan yaşarsa zulüm ve sömürü gibi belalardan nasibini alır.

Kâinattaki bu ahenge dikkatler çekilerek şu mesaj verilmekte: Ey insan! Bütün bunlar üzerinde düşün, yaratıcını tanı. Bak, Allah, en küçüğünden en büyüğüne kadar her varlığı bir iş, bir amaç, bir yarar üzere meydana getirmiştir. Onu, insan tabiatına uygun vazifelendirmiş ve insanın hayatını idame ettirmesinde, tabiatı onun hizmetine amade kılmıştır.

Ey insanoğlu, bütün bunları idrak et ve şükredici olarak yeryüzünü yaratıcının nizamı çerçevesinde imar et, nimeti ifsat etme!

❁ ❁ ❁

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِى الْأَرْضِ ۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِۦ لَقَٰدِرُونَ ﴿١٨﴾

23:18 Gökten de yetecek kadar bir su indirdik de onu yerde iskân ettik. Hiç şüphesiz ki biz onu gidermeye de kâdiriz.

Allah, her şeyi bir hikmetle en mükemmel ve en faydalı şekilde meydana getirendir. O yüce Rab, göğü yedi kat tabaka ile nasıl

faydalı bir hâle getirmişse yeri de tabakalar hâlinde inşa etmiştir. Gökyüzünden su iner. Yeryüzünde hayat iskân edilir. Irmaklarda, denizlerde, göllerde, membalarda, kuyularda, toprak içlerinde - hayat için gerekli su- muhafaza edilir.

Her şey gibi su da bir plan ve projeye göre yağar, toplanır. Su, belli zamanlarda belli ihtiyaçlara göredir. Bazen de Cenâb-ı Hak bir imtihan gereği ihtiyacın altında veya üstünde yağdırır. Kuraklık ve sel gibi afetler meydana gelir. Görülüyor ki su, her canlının hayat bulmasına sebeptir. Suyun yokluğu, hayatın bitişidir.

❁ ❁ ❁

فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِۦ جَنَّٰتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَٰكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِن طُورِ سَيْنَآءَ تَنۢبُتُ بِٱلدُّهْنِ وَصِبْغٍ
لِّلْءَاكِلِينَ ﴿٢٠﴾

23:19 İşte bununla sizin için hurmalıklardan, üzümlüklerden nice bahçeler, bağlar yaptık ki içlerinde sizin için birçok yemişler vardır, onlardan yersiniz de.

23:20 (Sizin için) **Tûr-i Sînâ'dan çıkan bir ağaç da** (yarattık) **ki o** (yerden) **yağıyla ve yiyen kimselere bir katıkla beraber biter.**

O yüce Rab ki hava, su ve toprak ile tohumu buluşturarak, iklim şartlarına göre nice nebatlar bitirir. Saydığımız ve sayamadığımız ne çok nimetler sunulmuş. Renk, tat, şekil bakımından hiçbiri diğerlerine benzemiyor. O yüce Mevla, her gün, her mevsim gözlerimize kâinatı süslerken, damaklarımıza da değişik lezzetler sunuyor. Düşünelim; kiraz, muz, ananas vb. şeyler yemesek de olur. Yemeyenler yemez, ama Allah, her damağa, her göze; sevebilece-

ği, ayrı ayrı zevkleneceği şeyler sunmakta. Bitkiler âleminde zeytin çok faydalı ve uzun ömürlü ağaçlardandır. Elde edilen yağı, yenilecek zeytinleri ve yaprağı ile birçok hastalıklar için şifa sunar. Sadece bunlar mı? Hayvanlar âleminden de faydalanacağımız nice lezzetler ve faydalar sunmuştur Allah.

❀ ❀ ❀

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ
كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

23:21 Davarlarda da sizin için elbette bir ibret vardır. Karınlarının içinde bulunanlardan size içiririz. Onlarda size daha birçok faydalar vardır. Onlardan yersiniz de.

23:22 Hem onların üzerine hem gemilerin üstüne yükletilirsiniz.

Allah'ım, bu ne çok ikram, bu ne lütuf, bu ne ihsan! Bütün bunlarda, düşünenler için şükürlerine şükür katacak hikmetler vardır. Hayvanın yiyip hazmettiği gıdadan, içinde hiçbir bulanıklık bulunmayan ve saf bir şekilde sunulan sütünden; etinden, derisinden, tüyünden dışkısına kadar her şeyinden istifade etmekteyiz. Onlardan kimisi binek içindir. Yer çekimi kanununun yanında, suya kaldırma gücünü veren, gemilerin yapılışını size keşfettiren Allah'tır. Bütün bunlar, anlayan ve idrak eden akıllara hitap için kâinattaki iman delilleridir.

Evet, o yüce Allah ki her şeyi yerli yerince yapandır. Tüm bu oluşlara bakın. Sizi ve bu âlemi yaratan, öldükten sonra tekrar diriltecek olan O'dur. Bundan şüpheniz olmasın diye inkâr edemeyeceğiniz âyetleri arasında sizleri nasıl da yaşatıyor. Hiç şüpheniz olmasın ki bunları meydana getiren Allah, sizleri, öldükten sonra, kıyamet günü tekrar diriltecektir!

Allah, Hz. Âdem'le başlayan insanlık âlemine bu gerçeği defaatle Resulleri aracılığıyla haber vermektedir.

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِهٖ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ

اَفَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿٢٣﴾

23:23 Andolsun biz Nûh'u kavmine (peygamber olarak) **gönderdik de, dedi ki: "Ey kavmim, Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka hiçbir Tanrı'nız yoktur.** (Hâlâ O'nun ikabından) **sakınmayacak mısınız?"**

Kur'ân'ın metodu, ölüm ve kıyamet olaylarından bahsettikten sonra, insanlara verilen değere, yapılan ikramlara ve kâinat oluşlarına dikkatleri çekmek, öldükten sonra dirilmeye inanmayanları iknaya çalışmak şeklindedir. O Allah ki, iman ilkesini pekiştirmek için kâinatı bir ahenk içerisinde idare ettiği gibi insanlığa da, hem dünya nimetlerinden en güzel şekilde yararlanmaları hem de hayatlarını güven ve adalet içerisinde idame ettirmeleri için peygamberler aracılığı ile yol göstermiştir. Çünkü insan, fıtraten Allah'ı bilse de O'nun istediği gibi ibadeti, ahireti ve bunlardaki mükâfat ve mücâzatı bilemezdi. Allah, resulleri aracılığı ile dünyada ve ahirette nasıl yaşayacağımızı, ahirette hangi olayların olacağını bildirmiştir. Hz. Nuh da, haktan sapan kavmini uyarıyor ve bir olan Allah'ın nizamına davet ediyor.

Tevhidî anlamda dîni öğrenmek için resullere mutlak ihtiyaç vardır. Hz. Âdem'le başlayan tevhid dîni hiçbir zaman değişmemiştir ve insanlar ona, bu değişmeyen hâliyle davet edilmişlerdir. Ne yazık ki yaratılış gayesini göz ardı edenler; zan, heva, vehim, atalara uyma gibi indi görüş ve düşüncelerle çok tanrıcı inançların doğmasına sebep olmuşlardır. Allah, insanların inanç duygularını

yanlış yerlerde tatmin etmekten kurtulmaları için onlara yeni elçiler göndermiştir. Her elçi de insanları bir olan Allah'a kulluğa davet etmiş ve kendinden önceki peygamberlerin davetine uymayan kavimlerin durumlarını, helak oluşlarını anlatmıştır. Hz. Nuh ve kavmi de bunlardan biridir.

İnsanın Allah'a kendince inanması yetseydi; peygamberlere de, vahyî verilerle yol göstermeye de gerek olmazdı. Allah'a, istediği gibi iman etmek için peygambere iman etmek gerekir. Allah ile peygamberlerin arasını ayırarak, Allah'a inanıp peygamberlerine inanmayanlar, "Peygamberlerin birine inanıp bir diğerini kabul etmeyiz." deyip küfür ile iman arasında bir yol tutmaya yeltenenler var ya? İşte bunlar gerçek kâfirlerin ta kendileridir!..

❁ ❁ ❁

فَقَالَ الْمَلَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ
يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً ۚ مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي آبَائِنَا
الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾

23:24 Bunun üzerine kavminden ileri gelen kâfir bir güruh (şöyle) **dedi: "Bu, sizin gibi bir insandan başkası değildir. Size karşı şereflenmek, üstünlük** (sağlamak) **istiyor o. Eğer Allah** (peygamber göndermek) **dileseydi elbette** (bize) **melekler indirirdi. Biz evvelki atalarımızdan bunu duymadık."**

Peygamberlere, öncelikle toplumların elebaşları hep karşı çıkmışlardır. Dâvetçilerin hayat tarzına bakmadan, yaptıkları davet üzerinde düşünmeden, ön yargı, taassup ve çıkar duygularıyla, yapılan dâveti hemen inkâr ediyorlar. Çünkü bu dâvet, onların ilahlığını çürütecek açıklamalarda bulunuyor. Bunu kabul ettikle-

rinde, insanları istedikleri gibi idare edip sömüremeyeceklerini, onlara hükmedemeyeceklerini, tazim ve taltiften mahrum kalacaklarını biliyorlardı. Bu nedenle onun, peygamberlik iddiasında bulunarak kendilerine karşı büyüklük taslamak istediğini, "böyle bir şeye ihtiyaç olsa bile melekler veya rütbe, mevki ve servet sahibi üstün kimselerden olması gerektiğini" söyleyerek reddediyorlardı. Aslında bu indi görüşlü mütekebbirler, bilmiyorlar ki bu itirazlarıyla insan değerini küçümsüyorlar. Hâlbuki yaratılmışlar arasında insandan daha üstün bir varlık yoktur. Bir varlık başka bir varlığa örnek olamadığı için Allah, peygamberleri insanlar arasından seçer. Allah, peygamberliği şunun bunun isteğine göre değil, dilediğine verir.[15]

Meselelere basit ve dar açıdan bakanlar, olayı şahsi mesele hâline getirenler, bir de gerçekten atalarına uyuyorlarmış havası sergileyenler; düşünceden uzak, aklı kıt bir şekilde, işine geleni taklit edenlerdir. Düşünerek kendi melekelerini kullanmayanlar, öyle kolay kolay doğruyu anlayamazlar ki doğruya yönelsinler.[16]

Peygamberlik, ne şahsi görüş ve çıkar ne mevki-makam ne de dîn ve vicdan hürriyetini kısıtlayan bir sulta müessesesidir. Peygamberler, dîni sadece Allah'a has kılarak O'na kulluk etmeyi tebliğ ederken; asla baskı ve dayatmaya teşebbüs etmeden, akli ve nakli delillerle hakikati anlatıp insanları uyarmaya çalışırlar. Kendisine müdahale etmek isteyen veya dîn koalisyonu kurmak isteyenlere ise; sizin dîniniz (rejiminiz) size, benim dînim (İslâm) bana, derler. Onlarla asla dîn hususunda müşterek hareket etmezler.[17]

❁ ❁ ❁

[15] Bkz. 3/73-74; 16/2
[16] Bkz. 2/170; 5/104; 10/78
[17] Bkz. 10/41, 104

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾

23:25 "Kendisinde delilik olan bir adamdan başkası değildir o! Binaenaleyh bir zamana kadar onu gözetleyin!"

Akıllarını sadece dünya hayatına ayarlamış, başka bir hayatı aklına sığdırmaya yanaşmayan kimseler, Allah'a, ahirete inanıp da dînini dava edinerek, hiçbir dünyevi menfaate talip olmadan, her şeyini (canı, malı) bu uğurda esirgemeden ortaya koyan insanları elbette anlayamazlar da; "Delilik var bunlarda!" deyip işin içinden çıkarlar. Oysa hiçbir peygamberde, delilerde bulunan saçma sapan söz ve davranışlar asla görülmemiştir. Onlar, sözleriyle davranışları uyum içerisinde olan, ne dediklerini ve ne yaptıklarını bilen bir istikrara sahiptirler. Onlar, üstün dehaları ve ilmî haysiyetleriyle geçiciyi ebediye, basiti değerliye dönüştürecek bir eylem içerisindedirler. Madde tutsağı olan veya dînî, dogmalara bağlayan ya da pragmatizm hastalığına yakalanıp algılama melekeleri körelen taklitçi, hantal zihniyetler, ne peygamberi ne de onun öğretisini asla idrak edemezler. Bu, bir yerde işlerine de gelmez. Vahiy, bu insanları "Belhum adal" olarak vasıflandırır. "Hatta daha sapık, daha kötü" olduklarını bildirir."[18]

❁ ❁ ❁

قَالَ رَبِّ انْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾

23:26 (Nûh:) **"Hey Rabbim, dedi. Onların beni tekzip etmelerine mukabil sen bana yardım et!"**

Otorite mevkiinde olup da fıtratını bu denli bozan yobaz, zalim şirret kimselere karşı yapacak bir şey kalmadığında mü'minler, ilahî emirlere bütün güçleriyle sarılarak, Allah'tan kendilerini onla-

[18] Bkz. 7/179

rın elinden kurtarması için yardım isterler. Allah da kullarının gücünün bittiği yerde imdada yetişir, onlara yeni sebep kapıları açar ve onların kurtuluşlarına yardım eder. Önemli olan, Allah'ın bizden istediği şeyleri bilmek ve onları yapmaya çalışmaktır.

Dua, Allah'ın davetine icabetten sonra Allah'ın, kuluna icabetidir. Diğer bir ifadeyle vahiy, Allah'ın kula çağrısı; dua da, kulun Allah'a çağrısıdır.

Dua, kulun Allah'a derdini bildirmesi değil, o derdin dermanının ancak Allah'ta olduğunu bilmesidir.

Allah, duayı âlim ismiyle değil, vedûd (seven), kerîm (ikram eden), rahîm (merhamet eden) ismiyle dinler. Dua, beklemeyi bilmektir.[19]

❁ ❁ ❁

فَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا فَإِذَا جَآءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ ۙ
فَاسْلُكْ فِيهَا مِن كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
مِنْهُمْ ۚ وَلَا تُخَاطِبْنِى فِى الَّذِينَ ظَلَمُوٓا ۚ إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ ﴿٢٧﴾

23:27 Biz de ona (şöyle) **vahyettik: "Bizim nezaretimiz ve vahyimizle gemi yap sen! Nihayet** (helaklerine) **emrimiz gelip de o fırın kaynayınca ona her** (nev'i hayvandan erkek ve dişi) **ikişer çift ile aileni alıp içerisine gir!** (Kavminin) **içinden aleyhlerine söz geçmiş** (hüküm giymiş) **onlar müstesna. O zulmedenler**(in kurtulması) **hakkında bana hitapta bulunma! Çünkü onlar boğul**(maya mahkûm ol)**muşlardır."**

Bu âyette, Allah'ın, vahyî veriler doğrultusunda hareket eden kullarının imdadına hiç ummadıkları bir şekilde yetiştiğini görüyo-

[19] Bkz. 2/186; 7/55; 10/89; 13/14

ruz. O yüce kuvvet devreye girmiş, imansızlık ve şirk pisliğini temizliyor. Neyle? Su ile... İşte hayatın özü olan su ve toprak, bu defa dünyayı kirletenlerin helakine sebep kılınıyor. Kur'ân, Hz. Nuh ümmetinin nasıl bir felakete maruz kaldığını anlatarak, Allah'a karşı gelen Mekke müşriklerinin ve dolayısıyla tüm müşriklerin, bütün güç ve imkânlara sahip olmalarına rağmen ilahî azaba maruz kalacaklarını ifade ederek, hafızalardaki izi derinleştirmekte ve insanlığı uyarmaktadır.

Allah, sebepsiz de imdada yetişme gücüne sahipken, neden Hz. Nuh'tan gemi yapmasını, hayvanları da gemiye almasını istiyor? Allah, bununla insanların zihnî melekelerini ve güçlerini sonuna kadar kullanmalarını, ellerinden gelen bütün tedbirleri almalarını ve böylece yardıma layık olacaklarını öğretiyor. Allah'ın yardımı, tembel, gevşek ve hiçbir çaba göstermeyenlere gelmez.

Bu ve benzeri kavimlerin helakiyle; aklını putlaştıran, arzu ve emellerine kul olanların ne kadar değersiz varlıklar olduğu ortaya çıkıyor. Elbette kendine biçilen değeri koruyamayanlar, selin içerisinde sürüklenen çer çöp gibidirler.

❁ ❁ ❁

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا
مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ
الْمُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾

23:28 Artık sen, maiyetinde bulunanlarla beraber, geminin üstüne doğrulunca (şöyle) **de: "Bizi o zalimler güruhundan selamete erdiren Allah'a hamd olsun."**

23:29 (Şöyle de) **de: "Rabbim, beni bereketli bir menzile kondur. Sen konuklayanların en hayırlısısın."**

Küfrün ezici baskısından kurtulmak, elbette hamd etmeyi gerektirir. Sabr-ı cemil olan Cenâb-ı Hakk'ın, velilerine yardımı; zalimlere de azabı haktır. Mü'minler, her zaman yeryüzünde Rablerinin şerefli konuklarıdır. Ahirette de şerefli konuklar gibi karşılanıp ağırlanacaklardır.

Hz. Nuh'un ineceği yerin feyizli (manevi olgunlaşma, haz ve iç huzuru) ve bereketli olmasını dilemesi -Hz. Muhammed'in de uyguladığı bir sünnet olarak- bizlere kadar ulaşmaktadır. Bu duayı her mü'min, bir yere girerken ve oradan çıkarken; bir bineğe binerken ve binekten inerken okumalıdır.

❁ ❁ ❁

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾

23:30 Şüphe yok ki bunda nice ibretler vardır. Biz elbette (insanları) **imtihana çekenleriz.**

Kur'ân'ı Kerim'in önemle ele aldığı mevzulardan biri de, uzun bir süre verilen mücadeleden sonra, küfür ehlinin helakini, mü'minlerin ise zaferini anlatmasıdır.

Zaferin anahtar cümlesi mücadeledir. Zafer, zulme karşı tavizsiz, sabırla ve azimle verilen mücadele sonucu kazanılır. Kişi, mücadele sürecinde zaferi görmeden hayata veda edilebilir. Fakat şu bilinsin ki; inancı doğrultusunda yaşayanların ahirettedir zaferi! Zaten inananlar için geçici dünyadan ziyade, ukbadaki güzel neticeye kavuşmak önemlidir.

❁ ❁ ❁

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿٣١﴾

23:31 Sonra onların ardından diğer bir nesil yarattık.

Âdem'le başlayan insanlık serüveninde, hak ile batıl savaşıyla nesillerin yer değiştirmesi, canlı tablolar şeklinde gözler önüne seriliyor.

Küfür hep aynı millettir. İktidarı ele geçirdiklerinde; iktidarlarını muhafaza etmek, halkları maddi-manevi anlamda köleleştirip sultalarını rahatça sürdürebilmek için bütün politik oyunlara teşebbüs ederler. Olmadı mı zulüm, baskılarla ve faili meçhullerle, daha olmadı mı illegal savaşlarla, imanda kararlı olanları sindirerek, onların güçlerini, birliklerini dağıtarak iktidarlarını daim kılmaya çalışırlar. Fakat dünya, nice Firavunların, Nemrutların, Neronların, Leninlerin ve Maoların, tebaasıyla beraber helakine şahid olmuştur. İktidar, servet ve heva putuna tutulanlar, birçok vaatlerde bulunarak halkların başlarına gelmişler, sahip olduklarını kaybetmemek için de her türlü sömürü ve zulmü onlara reva görmüşlerdir.

❁ ❁ ❁

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ أَفَلَا
تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ
وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ
مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا
لَخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾ أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُمْ
مُخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾

23:32 Onlara da aralarında kendilerinden bir peygamber gönderdik. "Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka hiçbir Tanrı'nız yoktur. (Hâlâ azab-ı ilahîden) **sakınmayacak mısınız?"** (dedi.)

23:33 Onun kavminden -kendilerine dünya hayatında refah verdiğimiz hâlde küfr (ve inkâr) **eden, ahirete kavuşmayı yalan sayan- bir güruh dedi ki: "Bu, sizin gibi bir beşerden başkası değildir. Sizin yediklerinizden yiyor, içtiklerinizden içiyor."**

23:34 "Eğer kendiniz gibi bir insana boyun eğerseniz andolsun ki, bu takdirde siz mutlaka hüsrana düşenlersinizdir."

23:35 Öldüğünüz ve bir toprak, bir kemik olduğunuz vakit sizin herhâlde (diri olarak kabirlerinizden) **çıkarılmış olacağınızı mı vaad** (ve tehdid) **ediyor o?"**

İnsan, Allah'a vahiy bütünlüğü içerisinde inanmazsa dünyada arzu ve emellerine kavuşmak için zevk veren her şey onu çepeçevre kuşatır. Nasıl olsa öldükten sonra dirilmek yoksa niye kendileri gibi bir beşer olan elçilerin sözlerine inansınlar ki! Nasıl olsa bütün yapıp ettikleri yanlarına kalacaktır(!) Gerçekten de ahirete inancı olmayan fert veya topluluklardan güzel şeyler beklemek veya hakka tâbi olmalarını istemek, tutarlı bir davranış olmaz. Hatta böyleleri, tûl-i emeline engel olanlarla ölümü unuturcasına amansız mücadeleye girişirler.

Nitekim Hz. Muhammed, Mekkelileri hakka davet ederken bir tepenin başına çıkıp: "Desem ki şu tepenin arkasında bir ordu var, inanır mısınız?" dediğinde "Evet, ya Muhammed!" diye tasdik etmeleri, Hz. Muhammed'in, aralarında ne kadar inanılır ve güvenilir bir insan olduğunu gösterir. Buna rağmen Resul'ün yapmış olduğu davetin hevalarına engel olacağını anladıklarından; "Bizi bunun için mi çağırdın?" diye tepki gösterip peygamberimiz hak-

kında olmadık propaganda ve tezgâhlar kurarak, onu susturmaya ve davetinin önünü almaya çalışmışlardır.[20]

Bugün birçok insan da, nifak hastalığına yakalandığından, yeni bir mantık geliştirerek: "O, bir peygamberdi, Allah onun hatalarını direkt düzeltiyordu. Biz peygamber miyiz?" diyerek günahkâr yaşamlarını gizlemek istiyorlar. Oysa Allah, resullerini, beşer olarak düşmüş oldukları hatadan dolayı nasıl uyarıyorsa, inanmak isteyenlere de neyin yanlış neyin doğru; neyin iyi, neyin kötü; neyin sevap, neyin günah olduğunu Kur'ân ile açıklamıştır. İsteyenler iman edip onunla hayatlarının tashihini yaparlar.

Allah, insanları anlayacak kapasitede yarattığı gibi Kur'ân'ı da, hevalarıyla akıllarını örtmedikleri müddetçe anlayacakları şekilde ve misallerle açıklamıştır. Ey kâfirler! İnat ederek anlamazlıktan gelmeyin!

❁ ❁ ❁

هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ

وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾

23:36 "Tehdid olunageldiğiniz o şey ne kadar uzak, ne kadar uzak!"

23:37 "O (ya'ni hayat) **bizim** (şu) **dünya hayatımızdan başkası değildir. Ölürüz, yaşarız.** (Fakat) **biz** (tekrar) **diriltilecekler değiliz."**

İnkârda böylesine şartlanmış olanları hiçbir tehditle uyaramazsınız. Münkirler, reenkarnasyon felsefesiyle yeniden dirilme hadisesini çürütmeye kalksalar da, bu iddiaları kendilerini kurtarama-

[20] Bkz. 21/3; 23/24. not

yacaktır. Her can nasıl tek tek yaratılıp tek tek ölüyorsa yeniden dirilme hadisesi de aynen ilahî irade tarafından gerçekleşecektir.[21]

❁ ❁ ❁

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾

23:38 "O, Allah'a karşı yalan düzen bir adamdan başkası değildir. Biz onu tasdik ediciler değiliz."

Elbette insanlar, neye yakinen inanıyorlarsa ona göre hareket ederler. Dikkat edilirse burada da, Allah'ı inkâr etmediklerini ama peygamberin Allah adına yalan söylediğini ileri sürüyorlar. Çünkü onların inandığı Allah, yaratma gibi yüce işlerin dışında insanları idare etme gibi basit işlere karışmaz. Dolayısıyla insanları yeniden diriltip hesaba çekmeyen bir Allah'tır. Bu nedenle dünyada yaşayıp ölecek ve çürüyüp yok olacaklardır. O hâlde ne diye birileri kalkmış da Allah adına, insanların istedikleri gibi yaşamalarına engel olacak sözler söylerler. İnkârcı mantığı işte budur. Eliyle tuttuğuna, gözüyle gördüğüne inanır da; kuruyan ağaçların yeşerdiğini, toprağın altında önce bir kısmı çürüyen, sonra yeniden yeşeren tohumu görmezler.

❁ ❁ ❁

قَالَ رَبِّ انْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٢﴾

---

[21] Bkz. 6/94; 7/25; 18/48

23:39 (O peygamber): **"Rabbim, dedi, beni tekzip etmelerine mukabil Sen bana yardım et."**

23:40 Buyurdu: "Az bir (zamanda) **her hâlde pişman olacaklar onlar."**

23:41 İşte onları o müthiş (azap) **sayha**(sı), (Allah'ın bir) **adalet**(i) **olmak üzere, hemen yakalayıverdi de bir çerçöp hâline getirdik onları. Artık uzak olsun zalimler güruhu!**

23:42 Sonra onların ardından da başka başka nesiller yarattık.

Elbette bu yeryüzü, ebediyete kadar insanlara imtihan yeri olmaya devam edecektir. Kâfirlerin helakinden sora Cenâb-ı Hak onların kalıntılarından, kendi güç ve kudreti ile nesiller ve halklar meydana getirir. Onlar yeryüzünü imar ederler. Rablerinin emirlerine boyun eğerler.

Her milletin bir oluşma ve gelişme devresi vardır. Devlet olma hadisesi de bir imtihan sorusu olarak gâh mü'minler gâh nankörler arasında deveran eder.

"...O günleri biz insanlar arasında döndürür dururuz. Ta ki Allah, iman edenleri ortaya çıkarsın..."[22]

❁ ❁ ❁

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾

23:43 Hiçbir ümmet (helakleri için mukadder) **vaktini beriye getiremeyeceği gibi** (bundan) **geri de kalamazlar.**

Elbette ümmetlerin yıkılmasında sebepler vardır. Arka arkaya gelen âyetlerde, devletlerin ve imparatorlukların yıkılıp yok olma sebeplerinin temelinde; inkâr, azgınlık, haksızlık, ahlâksızlık bulunduğu görülür. Allah, hiçbir kasabayı, memleketi kendilerine

---

[22] Bkz. 3/140

uyarıcılar göndermeden helak etmez. Allah'ın milletlere uyguladığı yasa işte budur. Azabın bir an evvel gelmesini istemeyin. Her şey Allah'ın iradesine ve ilmine uygun olarak meydana gelir. [23]

❀ ❀ ❀

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَا ۖ كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ
بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ ۚ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا
مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِيْهِ
فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا
وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾

23:44 Sonra peyderpey (diğer) **peygamberlerimizi gönderdik. Bir ümmete peygamberi geldikçe onu tekzip ettiler. Biz de onlardan kimini kiminin arkasına kattık** (ceza olarak helak ettik) **ve onları hikâyeler yaptık. Artık uzak olsun imana gelmeyecek bir kavim!**

23:45-46 Daha sonra Mûsâ'yı ve birâderi Hârun'u bunca mucizelerimizle ve apaçık hüccetimizle Firavun'a ve onun ileri gelenlerine gönderdik de (iman etmeyi bir türlü) **kibirlerine yediremediler. Onlar mütekebbir ve müstebid adamlardı.**

23:47 Onun için dediler ki: "Kavimleri bize kulluk edip dururlarken bizim gibi iki beşere iman mı edecekmişiz?"

23:48 İşte onları tekzip ettiler ve helak edilenlerden oldular.

---

[23] Bkz. 7/34; 10/49; 16/61; 11/117; 17/15

Bu meallerden de anlıyoruz ki Kur'ân-ı Kerim, kıssaları çeşitli şekillerde; bazen uzun, bazen ayrıntılı ve bazen de kısa olarak ele almaktadır. Bu âyetler de, tekerrür eden tarihteki yanlış tabloları gözler önüne seriyor. Sahne, senaryo hep aynı ama oyuncular farklı; sahne kapatılıp yeni bir sahnede ve aynı rolde, yeni oyuncularla oyun devam ediyor. Sahnede hep peygamber ve onun getirdiği İslâm hedef alınmış, onu etkisiz kılmak için akla gelmedik komplo ve yakıştırmalarda bulunulmuştur. Hz. Peygamber'in büyücü, sihirbaz, kâhin, mecnun, saltanat ve iktidar düşkünü olduğunu veya bir melek olması gerektiğini söylemişler. "Biz, bizim gibi bu adama mı inanacağız? Kavimleri bize kul iken, biz şu iki insana mı uyacağız?" deyip yalanlıyorlar. İktidar hırsı, heva tutkusuyla hayırlarına ve iyiliklerine olan çağrıya karşı ne yapacaklarını bilmemenin çılgınlığı içerisinde en adi ve acımasız senaryoları yazıp oynuyorlar.

Kur'ân-ı Kerim, İslâm'a karşı olan bu hainlerin bir yandan helaklerini bildiriyor ve tıynetlerini açıklıyor diğer yandan ise mü'minlerini hem motive ediyor hem de onların kâfirlere karşı tedbirli olmalarını tembihlemiş oluyor.

Hz. Mûsâ'nın, Firavun'un zulmünden İsrailoğullarını kurtarmak için vermiş olduğu mücadeleye karşı Firavun: "Bize kulluk ve kölelik ederlerken onları sizinle mi gönderelim?!" diyor. Onlar böylesine köleleşmişken, koyduğumuz vergilere ses çıkarmazken, hak-hukuk, insan hakları ve hürriyetten söz etmezken; asgari ücretle çalışıp bütün kurum ve kuruluşlarımızı karın tokluğuna ayakta tutarlarken ve bizim özel olarak seçtiğimiz insanlar da bunların sırtından holdingleşirken, biz onları seninle niye bırakalım? Böylesi bir köle millet bulmuşuz, niye gönderelim? Onlar çalışıyorlar, sesleri çıkmıyor; faili meçhule gidiyorlar sesleri çıkmıyor ve kuzu kuzu her şeyi sineye çekiyorlar. Biz gece yarısı evlerine girip onları topluyoruz, kimsenin ruhu duymuyor. Duyanlar da itiraz etmiyor.

Böylesi köleleşmiş, böylesi sindirilmiş bir milletin sırtından geçinirken onları seninle niye gönderelim? Sen onları Allah'a kulluk yapmaya çağırarak bize karşı kışkırtıyorsun. Bir Allah'a kulluk demek böyle kulluklara karşı çıkmaktır. Bütün bunları hin aklıyla bilen Firavunlar, asla peygamber davetine rıza göstermezler, göstermedikleri için de onları ve davetlerini susturmak için her yola başvururlar. Firavun'la İsrailoğullarının yaşadığı bu dramı günümüz insanı da yaşamıyor mu? Hem de tüyler ürpertici boyutta. En kanunsuz en inançsız dönemlerde dahi böyle illegal yollarla insanlar gece baskınlarıyla toplatılmamıştır.

Nemrut ve Firavun'un saltanatlarının sürmesinin İsrailoğullarına ceza olarak verildiği, 17/5. âyette haber verilmektedir. Çünkü onlar, verilen mesajı öylesine hafife alıp bozmuşlardı ki başlarına bir kötü musallat edildi ve ev güvenliklerine, özel hayatlarına dahi saygı gösterilmedi; saldırıda bulunuldu. Bu, onlara bir ceza idi. Bugün bizlerin de başına bunlar geliyorsa bizler de bunları bir noktada hak etmişizdir. İsrail, Gazze'yi bombalarken, Filistinliler çaresizlik içerisinde tanklara karşı sapan taşlarıyla karşı koymaya çalışırken, İslâm âlemi kınamaktan ve tel'in etmekten başka bir şey yapamaz hâldedir.

Hayat bir imtihandır. Bu imtihanda Rabbimize dua ederiz. Rabbimiz kaldıramayacağımız kadar yük yüklemesin, ayaklarımızı sırat müstakimde sabit kılsın!

Bunları ifade etmemizin sebebi ne? Şimdi bir anket yapılıp sorulsa, acaba kaç insan "Ben kâfirim, Kur'ân'ı reddediyorum" der? Ama buna rağmen, iman ettikleri dînin kaç kişi farkında. Farkında olsalar bile dünyalıkları, onların bu değeri korumasının ve yaşamasının önünde engeldir. İşte bu bakımdan bu toplum, bir yerde bu zulmü, zilleti hak ediyor.[24]

---

[24] Bkz. 2/136; 4/136

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

23:49 Andolsun ki biz Musa'ya, (kavmi) **belki hidayete kavuşurlar diye, o kitabı** (Tevrat'ı) **verdik.**

Evet, Firavun'un boyunduruğu altında yaşayanlar, ne yapacaklarını bilmiyorlardı ve kölelik psikolojisiyle ruhen eziklerdi. İşte Allah, bu insanların kurtuluşuna yol gösteren Hz. Mûsâ ile onlara, onurlu ve ilkeli yaşam direktifi veren uyarılarda bulunuyor. İlahî uyarıları dikkate alıp doğrulanlar rahmete layık olurlar. Beşerî düşüncelerini, zanlarını nasmış gibi kitaba katıp onu tahrif edenler asla ilahî rahmete layık olamazlar. Bu bir sünnetullahtır, kim dünyevi değeri Allah'ın rızasının önüne geçirmeden emrolunduğu gibi dosdoğru hareket ederse ziyandan kurtulup ebedî saadete nail olacaktır. Bu hakikate tanıklığı yapanlardan biri de Meryem oğlu Hz. İsa'dır.

❁ ❁ ❁

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمَّهٗٓ اٰيَةً وَّاٰوَيْنٰهُمَآ اِلٰى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَّمَعِينٍ ﴿٥٠﴾ يٰٓاَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبٰتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا ۗ اِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾

23:50 Meryem'in oğlunu da, anasını da (kudretimize) **bir ayet** (ibret) **kıldık. Onları düz** (yani oturmaya yarar) **ve akarsuya malik bir tepede barındırdık.**[25]

[25] Bkz. 3/47; 4/171; 19/16-35; 21/91

23:51 Ey Resuller, temiz ve helal olan şeylerden yiyin. Güzel amel (ve hareket)**lerde bulunun. Çünkü ben ne yaparsanız hakkiyle bilenim.**

Peygamberler ilahî vahyi yaşayan en güzel örneklerdir. Hesaba çekilme hususunda kimseye imtiyaz tanınmayacağını, bilakis kendilerinin vahyi uygulayıcı örnekler olduklarını bilen peygamberlerin sorumlulukları, hesapları daha ağırdır. Çünkü Allah'ın herkese lütfetmediği, rahmeten verilen elçilik gibi bir unvanın kıymeti bilinmeli ve bu görev titizlikle korunmalıdır.[26]

İlahî bildiriler olmasaydı, neyin temiz neyin yararlı veya zararlı olacağı bilinemezdi de insanlar maddi ve manevi faydaya eremezlerdi. Helaller, temiz ve yararlı olan; haramlar ise pis ve zararlı olan şeylerdir. Hatta mekruh olanların da bu çerçevede düşünülmesi, onlardan sakınılması akla ve sıhhate daha uygundur. Çünkü bir kelam-ı kibarda; helal yemenin, salih amel işleme hususunda kişiye yardımcı olacağı bildirilmektedir. Çünkü alınan gıda bedeni güçlendirir. Hicazi'nin aktardığı bir rivayette: "Yiyeceği haram, içeceği haram, giydiği haram, beslendiği haram olan birinin 'Rabbim' diye dua etmesine nasıl icabet olunur."

Bu sebepledir ki selef âlimleri, hakkında kesin nas bulunmayan şeyler için "haram" demekten kaçınır, "mekruh" sevimsiz, hoş değil gibi ifadeler kullanmayı tercih ederlermiş.[27]

❀ ❀ ❀

وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَأَنَا۠ رَبُّكُمْ فَٱتَّقُونِ ﴿٥٢﴾

23:52 Şu (insanlar) **bir tek ümmet hâlinde sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Benden korkun!**

---

[26] Bkz. 7/6-7; 11/112; 17/73-74

[27] Hayrettin Karaman, Günlük Hayatımızda Haramlar ve Helâller, Nesil Yay, s. 21

İnsanlar tek bir nefisten ve fıtrat üzere yaratılmışlardır. Fakat bilahare nefislerine yüklenmiş duygularını arzuları doğrultusunda kullanmaya teşebbüs edenler, giderek sapıklaşmış ve Allah'a isyana düşmüşlerdir. Ne var ki fıtratlarında var olan inancı da yok edemediklerinden, Allah'a eşler koşarak iman etmişlerdir. Böylece hem nefislerinin isteklerini yerine getirmişler hem de iman ettiklerini zannederek rahatlamışlardır. Allah da, işe hevasını karıştırarak sapan bu kavimlere, arka arkaya -onları tevhide davet eden- peygamberler göndermiştir. Bütün peygamberler de insanlığı, selametle yürüyüp hevanın sürükleyeceği tehlikelerden sakındıracak olan, tek olan ve ortağı olmayan Allah'a ibadet etmeye davet etmişlerdir.

Allah'ın birleştirilmesini istediği şeylerden birisi de, peygamberleri ve peygamberler vasıtasıyla gönderdiği dînidir. Değişik peygamberlerle değişik mesajlar gönderilmemiştir. Allah'ın tek olan dînini; Îsevîlik, Mûsevîlik, Muhammedîlik diye isimlendirenler, Allah'ın birleştirilmesini emrettiği şeyi ayıranlardır. Bu kimseler, Kur'ân'ın beyanına göre hem dünyalarını fesada vermekte hem de ahiretlerini harap etmektedirler. Tüm bu uyarılara rağmen fikirlerini ideal hâline getirenlerin dîn konusunda bölünüp parçalandıkları 53. âyette haber veriliyor.

❁ ❁ ❁

فَتَقَطَّعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ زُبُرًا ۖ كُلُّ حِزْبٍۭ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾

23:53 Fakat (o kavimler) **dinlerde** (muhtelif) **fırkalara ayrılmak, her fırka kendi ellerindeki** (nezdlerindeki din) **ile böbürlenmek suretiyle parça parça oldular.**

Allah, Müslümanların bir ümmet halinde tek bir dîne bağlı kalarak yaşamalarını, Rabb'lerinin Allah, ortak dînlerinin İslâm olduğu bilinciyle hareket ederek birlik olmalarını istemiştir. Fakat dîn-

lerini gereği gibi fıkhetmeyenler, tevhid inancına bağlı kalmayarak bölük pörçük olmuşlardır.

Bir tek nefisten yaratılan, bir ümmet olan insanların, birtakım indi nedenlerden dolayı güzelim birliklerini parçalamaları, haktan uzak yeni bir birlik oluşturmaları ne acı! Allah, İslâm ümmetini bu salgın hastalığa karşı uyanık olmaya çağırıyor. Ama maalesef günümüzde, cemaat asabiyesi, hizipçilik, sizinki-bizimki çekişmesi, çekememezlik, bilinmeyenin ardına düşmek, nefis yarıştırmaları sebebiyle tefrikaya düşülmüştür. Bundan rahatsızlık duymak yerine herkes tuttuğu yoldan memnun. Bu durum öyle manzaralar arz ediyor ki her tefrik olmuş grubun kendi ruhbanı ve ruhbanlarının kitapları var. Bunlar çoğunlukla Allah ve Resulü'nün önüne geçirilip yol göstericiler edinildiklerinden, insanlar, Allah ve Resulü'nden ziyade gruplara davet edilir olmuşlardır. Oysa davet Allah'a yapılsa ne grup taassubu ne de tefrika belası doğacak.

Bir adamı öldürmek, bir âlemi öldürmek gibidir. Fitne de katilden beterdir. Müslümanların birliğini dağıtıp onları tefrikaya düşürmek ise en büyük fitnedir.[28]

Elbette ki Müslümanlar arasında hayırlarda yarışmak vardır. Ama hayır işlerini sadece biz yapalım, siz bizi seyredin veya biz ne yaparsak siz de onu yapın veyahut bize tâbi olun denmemeli! Bu hastalıktan; ilim, sağduyu, sabır ve sebat ile kurtulmalıyız. İlimle ihya olmamış kimseler bu sosyal fitnelere zor dayanırlar.

Burada iki noktaya dikkat çekiliyor.

a) Dîni parça parça etmek

b) Bu parçalar etrafında gruplar ve hizipler oluşturmak.

Dikkat edilecek olursa ikinci maddenin suç olması birinci maddeden dolayıdır. Yani gruplaşmak bizatihi bir olgudur. Bu suçun illeti dînin parçalanmasıdır. Eğer dînin sabiteleri parçalanı-

---

[28] Bkz. 3/19; 103; 5/31; 6/153-159; 13/37. not

yor, değişkenleri sabite hâline getiriliyor, varlığı kitabın müteşabih âyetleriyle izah ediliyor, insanlar dîni oluşturan ana rükünleri birbirinden ayırarak kendisini bunlardan biriyle tanımlıyorlarsa bu yapılanma, akide planında tevhide, sosyal planda vahdete aykırıdır. Ve işte buna tefrika denir.

Herhangi bir hizip, bir kişinin görüşü çerçevesinde toplanıp yardımlaşırken ve taraftarlık bilinciyle hareket ederken, fertlerinde diğer hiziplerle ilişkilerinin temelini sarsma duyguları oluşturur.

Grubun mantığı, kolektif düşünme alışkanlıklarını oluşturur. İstişareden uzak toplumlarda ferdîn kendine mahsus bir düşüncesi olmaz ve bu fert içinde yaşadığı toplumun tasavvurlarını aynen yansıtır. Bu tür toplumlarda ferdî şuur doğmadığı için rüya ile gerçek, canlı ile cansız, kendi ile toplum arasında bir fark görülmez. Ferdî şuur, bulunduğu toplumun tasavvuru içinde hapsedilmiş gibidir.

İslâm, insanları "sürü hayatı" içinde eritmeye karşıdır. "Şahsiyetlerin" doğmasını teşvik eder.

Toplumcu akımlar, soran, sorgulayan ve düşünenleri, reaksiyoncular diye gösterirler. "Şahsiyetler" bütün güçleri ile toplum putunu yıkmaya çalışırken, toplumlar da putunu muhafaza etmek, bu şahsiyetleri dizginlemek için çareler üretirler.

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de birleştirilmesini emrettiği şeyi ayırmamak gerektiğini ısrarla vurgulamakta, ayıranları ise sert bir üslup ile uyarmaktadır. İhtilafa ve tefrikaya düşen insanlar, Müslüman da olsalar müşriklerin amellerini yapmış oluyorlar. "Ümmetimin bölünmesi, parçalanması büyük bir zahmet, felaket ve musibettir." sözü makes bulması gerekirken; "Ümmetimin ihtilafı rahmettir." sözü Resulullah adına nasıl söylenir. Resulullah'ın Kur'ân'a zıt bir şey söylemesi, bu kimseleri övmesi anlamına gelir ki bu nasıl doğru olabilir?

"Bize uyun ki doğru yolu bulasınız." diyenler, bütünleri parçalamaya sebep olanlardır. 54. âyet bunların sapıklık içerisinde olduklarını haber veriyor.[29]

❀ ❀ ❀

فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾

23:54 Şimdi sen onları bir vakte kadar sapıklıkları içinde bırak.

Birçok âyette, Rabbi kabul edenlerin bir ümmet olduğu vurgulanır. Bu ümmet ayrı platformlarda ders yapabilir, fertler farklı dallarda ihtisas yapabilirler, buralarda asayişi korumak için gerekli tedbirleri alırlar ama görüş ve düşünce farklılığından dolayı birbirlerini dışlayarak saf dışı edemezler/etmemeliler. Bir ümmet ve kardeş bilinciyle dayanışma içerisinde olmalılar.

Allah, belki düşünür de içerisine düştükleri sapıklıklardan kurtulurlar diye insanlara mühlet vermektedir.

Ne yazık ki taassup sahibi kimseler, bir yerlere saplanıp kaldıklarından pek de uyanamıyorlar. Burada bazı meallerde "Şaşkınlıkları içerisinde bırak." ifadesi, ilmî yöne eğilmeyen kalabalıkları hatırlatıyor insana. Dînini birilerinden öğrenerek yaşamaya çalışanlar "Biz de şaştık kaldık, oraya gidiyoruz şöyle, buraya gidiyoruz böyle" diyorlar. Oysa niye şaşkınlık içerisinde kalsınlar ki. İnsanın elinde şaşmaz vahyî ölçüsü varsa bu şaşkınlık niye? Muhkem âyetler doğrultusunda İslâm gerçeği kavranılırsa kişi kimi dinlerse dinlesin şaşırıp kalmaz. Anlatılanları anlamamışsa anlama yoluna gider ve yanlış bir şey konuşulmuşsa uyarır, ecre nail olur. Bugün, İslâm âlemindeki şaşkınlık, muhkem âyetler doğrultusunda birlik olmayı bilmemektendir.

---

[29] Bkz. 2/135; 22/17

Bu âyetlerden de anlıyoruz ki mesele güç ve iktidar olma meselesi değil, bir kelime etrafında toplanıp rahmete layık olma meselesidir. Bu rahmete ancak Allah'ı bilip O'nun vahyine bir bütün olarak inananlar layık olacaktır. Bu imtihan da dünyalıklarla yani dünyevi değerlerle ölçülmez.

❁ ❁ ❁

أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ ۚ بَل لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

23:55-56 Onlar kendilerine imdat ettiğimiz (verdiğimiz) **mal ve evlat ile bizim hayırlarına acele ettiğimizi mi sanıyorlar? Hayır, onlar** (işin) **farkına varmıyorlar.**

Arka arkaya gelen bu âyetler gösteriyor ki dünyevi başarı, güç, iktidar ve etki sahibi olmak için imani değerlerinden -herhangi ciddi bir mazereti olmadan, kalbî rahatsızlık dahi duymadan- ödün verenler sanmasınlar ki sahip oldukları şeyler kendileri için hayır getirecektir. Bütün bunlar elbette insanın hayatını kolay ve rahat idame etmede bir gereksinimdir ve aynı zamanda sahibi için bir güçtür, ama bunların sorumluluğu da bir o kadar ağırdır. Kişi malı, mevkii ve çocuğu ile insan olmaz. Elinde bulunan dünyalıklar ile Allah katında şeref kazanamaz. Allah katındaki değeri ve mertebesi, işleyeceği salih amellere bağlıdır. Allah katında en üstün olanlar, Allah'ın buyruklarına karşı gelmekten en çok sakınanlardır.

Verilen nimetlerle Allah'a şükrünü artıracağına şımaranlar, imtihanı unutan gafiller, indi vehimleri ile "Biz Allah'ın sevgili kulları olmasaydık, bize bu mal ve oğulları vermezdi. Bize ceza olarak yokluk, sıkıntı verirdi. Allah bize başarıyı, malı, iktidarı, birinci parti olmayı vermişse demek ki biz kıymetli insanlarız." diyenler Yahudi zihniyetiyle düşünenlerdir.

Bu âyeti, Mevdudi: "Felah, kurtuluş; gerçek başarının bir birey veya ulusun maddi refahı ve geçici başarısından çok daha öncelikli, derinlikli bir kavramdır." şeklinde açıklar.

Refah ve zenginliği hakla batılın ölçüsü kabul etmek mutlak anlamda yanlıştır. Bu düşünce terk edilmedikçe salih akide, salih amel ve güzel ahlâk sahibi olmak mümkün değildir.

Bu kavrayıştan uzak olanlar maddeye ağırlık veriyor ve maddenin peşinde koşuşturuyor. Manevi değerler artık onlar için bir anlam ifade etmiyor, Müslüman'ım deseler de. Bu kimselere Hasan Basri Çantay der ki: "Allah kimin rızkını genişletir de bu kişi, kendisinin imtihan edildiğini görmezse onun sıhhatli bir görüşü yoktur. Allah, kimin rızkını daraltır da o kişi, kendisine yardım edildiğini görmezse onun da sıhhatli bir görüşü ve aklı yoktur. Yani bir insanın isyanına rağmen ona nimetlerin bolca verildiğini görüyorsanız, biliniz ki bu onun için rahmet değildir." Tüm bunlardan anlıyoruz ki maddiyat Allah'ın rızasını kazanmada bir araç olmaktan çıkıp amaç hâline gelirse insan, farkına varmadan gerçeklerden, doğrulardan uzaklaşır. Hâlbuki şu imtihan âleminde günler bir gün lehimize bir gün aleyhimize dönebiliyor. Bu dönüşümde gayretlerimizin de rolü var. 'İnandım' diyen insanlar, davalarına sahip olup davalarını her şeyin üstünde tutarlarsa bu insanlar dünyada temiz ve huzurlu bir vicdanla rahat olurken, ebediyette ise sonsuz saadeti kazanırlar.

Evet, inananlar cenneti arzu ediyorlarsa maddi değerlerden daha çok manevi değerlere önem vermeli ve o değerler doğrultusunda hareket etmeliler ki Allah katında değer bulsunlar.[30]

İmanın geniş ikliminde hem kendimizi hem de bizler için büyük bir imtihan olan çocuklarımızı Allah'ın rızası doğrultusunda yetiştirirsek, başarıya ve ilahî rızaya erişiriz. Allah'ın rızası göze-

[30] Bkz. 8/28; 9/55; 34/37; 43/33-35

tilmeden yapılan her iş, pişman olacağımız acı bir sonuca uğramamıza sebep olur. Özellikle de çocuklar hususunda Müslümanlar pek başarılı değiller. Neden? Çünkü dünyalıklarına verdikleri önem kadar çocuklarını ve ahiretlerini düşünmüyorlar. Onlara, iyi bir gelecek için gereken fedakârlıkları yapıyorlar da ebediyetleri için sözden başka ciddi bir gayretleri görülmüyor. Bir çocuk hastalandığında doktor doktor gezdirilir de; dîn noktasında böyle bir sıhhat arayışı içerisinde olunmaz.

Bu âyet-i kerime ve diğer verilen âyetleri okursak, mal ve çocukların imtihanının da önemli olduğunu ve iman imtihanını başarmada çok uyanık olmamız gerektiğini anlarız. Unutmayalım, herkese çalıştığının karşılığı vardır! Ve her nimetten sorguya çekileceğiz.[31]

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾

23:57-58 Hakikaten Rablerini büyük tanıyıp (O'nun haşyetiyle) **rikkate gelenler, Rablerinin ayetlerine iman etmekte sebat gösterenler,**

İlgili âyette, inkârcı kimselerin ve dünyası için değerlerini önemsemeyip göz ardı edenlerin durumları belirtildikten sonra hayırlı işlerde yarışan mü'minlerin genel durumundan ve önemli vasıflarından söz ediliyor. Mü'minler; Allah'a derin bir minnet ve tazimle itaat edip gerçekten Allah'a karşı duymuş oldukları haşyetle yasakladığı sevimsiz işlerden sakınırlar. Rableriyle her zaman

[31] Bkz. 53/38-39; 102/8

beraber olduklarının bilinciyle, büyük bir şükürle, kendilerini onur ve erdeme kavuşturacak işleri yapmakta sebat gösterirler.

Ürpermekten maksat, mü'minlerin, âyetleri okudukça Rabbin ne kadar büyük ikram sahibi olduğunu anlamaları, imanlarının güçlenmesi ve şahid olarak şükür ile şad olmalarıdır. Bu âyeti böyle anlamak daha isabetli iken maalesef kimileri ürpermeyi, huşû ve haşyeti, zikir halkalarında kendinden geçercesine coşmak olarak telakki ediyorlar. Oysa Kur'ân'a göre bu anlayışın sağlıklı olmadığını görüyoruz. Çünkü kabul edilen amel, Allah'ın mükellef olarak kabul ettiği şuurla, haşyetle yerine getirilendir. Şuursuz anışlar, insanı ıslah edici olmadığından makbuliyet arz etmez.[32]

Bu konuda Hristiyanlara yapılan: "Onlar, Allah'ın emretmediği şeyleri kendilerine dînde prensip ettiler ama onun da üstesinden gelemediler, hakkını veremediler." şeklindeki ikaz, dînde ruhbanlar edinen tüm insanlara yapılan bir ikazdır.[33]

Allah'a daha yakın olabilmek adına ruhbanlarına bağlanarak onların talimatları doğrultusunda, olmazsa olmaz kabilinden mükellefiyetlere girip bunun üstesinden gelirlerken, beri tarafta farz olanları ihmal edebiliyorlar. Mesela, farz olan ilme eğilmediklerinden, İslâm'ın temel esprisinden habersiz oldukları için evlat ve iyâline gereği gibi inanç duygusu veremiyorlar. Bu cehalet sebebiyle hem onların vebaline giriyor hem de toplumsal yozlaşmaya sebep oluyorlar. Nesiller gittikçe imanî değerlerden kopuyor, hayâ ve iffet mefhumu tükendikçe müptezel hayat revaç buluyor.

Şuurlu Müslümanlar, arzularını Allah'ın rızasının önüne geçirmemeye çalışırlar. Arzuların dînin önüne geçmesi söz konusuysa burada İslâm'ın gerçeği kavranılmamıştır. Ben Müslüman'ım dediği hâlde hak-batıl, bidat ve hurafe karışımında, ifrat-tefrit arasında

---

[32] Bkz. 7/55
[33] Bkz. 57/27

çelişkili hayat yaşayanların amelleri ıslah edici olmadığından, bu kişiler bunalım içerisinde olurlar. Gerçek huzur, hiçbir beşerî arzu ve emeli dînin önüne geçirmeden yaşamaya bağlıdır. Bu demek değil ki Müslümanlar hiçbir sıkıntıya uğramayacak. Bilakis hayat bir imtihan ve bu imtihanda herkes bir şekilde sıkıntılara uğrar. Sıkıntılar, sabredenlere müjdeler getirirken, sabırsız ve şükürsüzlere de sıkıntı üzerine sıkıntı olur.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

23:59 Rablerine eş tutmaz olanlar,

Rablerini vahiy doğrultusunda gereği gibi tanıyanların Allah'a eş koşmaları mümkün müdür? Ondan başka yaratan, her şeye gücü yeten, merhametli, her an koruyup gözeten, hayatlarını idame ettirmede sınırsız ikramlarda bulunan, saadet yolunu gösteren kim var ki onu ilah edinsinler? Böyle bir zulme düşmekten ittika ile Allah'a sığınırlar.

Demek ki temiz bir imanla tevhidi kavrayış çok önemli. Kur'ân-ı Kerim, Allah'a ait mutlak özellikleri varlıklara vererek ruhbanlar edinenleri ve Allah'ın demediğini diyenleri şiddetle azarlamaktadır. Çünkü bu tür yaklaşımlar, amelleri zayi ettiği gibi tövbe etmedikçe affı da mümkün değildir.[34]

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾

23:60 Rablerinin huzuruna döneceklerinden yürekleri kork(u ile çarp)arak vergilerini verenler,

---

[34] Bkz. 4/48; 7/33; 16/116

Allah'ın seçkin kulları olan bu mü'minler; ürpererek, Rablerine dönmenin şevki ile itaat hususunda maddi-manevi ne gerekirse onu ilmî bir haysiyetle, gönülden yerine getirmeye çalışırlar. Hayırlarda, ilahî tembihlere dikkat ederek, merkezden muhite açılarak gönülleri irşad etmeye veya yapmış oldukları infaklarıyla imanî, içtimai, ekonomik ve sosyal dengeyi sağlamaya çalışırlarken; kimsenin asalağı olmadan veya kimseyi sömürmeden hayatlarına devam ederler. Bütün bunları, Rablerine yüz akıyla dönmek için yaparlar.

❁ ❁ ❁

أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾

23:61 İşte bunlardır ki hayırlarda sür'at yarışı yaparlar ve bunlar onun için tâ önde gidenlerdir.

O mü'minler ki hayırlarda öne geçip Rabbinin rızasını kazanmaya ve eksikliklerini, kusurlarını telafi etmeye çalışırlar. Hayırlarda yarışırken, kimseden herhangi bir karşılık beklemeden "Ben varım!" diyebilen bir şuur ve itidalle hareket ederler.[35]

❁ ❁ ❁

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

23:62 Biz hiçbir kimseye gücünün yeteceğinden başkasını teklif etmeyiz. Nezdimizde hakkı söyleyen bir kitap vardır. Onlar asla haksızlığa uğratılmazlar.

---

[35] Bkz. 2/148; 3/135

O yüce Allah, her yarattığına yapabileceği kabiliyeti, kapasiteyi vererek görev vermekte. Şimdi düşünelim; herhangi bir eşyanın yapıcısı, nasıl kullanılırsa bu eşyanın iyi sonuç vereceğini bilerek onu yapıyor ve ona göre bir kılavuz hazırlıyor. Alıcı da kılavuza göre eşyayı kullanırsa eşyadan istenilen randıman elde ediliyor. Kılavuz dikkate alınmadan kullanılan bir eşya ya kırılır veya randımansız çalışır. Bir süre sonra da kullanılamaz hâle gelir. Demek ki her şey bir ölçüye göre hesaplanıp yapılır.

İşte Allah da, yapabilecekleri görevleri insanlara vahiyle bildirmiştir. Müslümanlar, herhangi bir mazeretten doğan güçsüzlüğün dışında sorumluluklarını yerine getirmek zorundadırlar. Sorumluluklarını yerine getirmemeleri hâlinde hem potansiyellerini kullanmadıklarından hem de toplumsal hayatın gidişine yön vermediklerinden hesaba çekilirler.

Kur'ân, mü'minlerine gerçek başarının yolunu göstermiştir. Onu, her isteyen anlayıp yaşamak kapasitesine sahiptir. Bu anlamda da Kur'ân bir hayat ve hidâyet kılavuzudur.

❁ ❁ ❁

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ هُمْ لَهَا

عَامِلُونَ ﴿٦٣﴾

23:63 Hayır, onların (kâfirlerin) **kalpleri bundan** (derin bir) **cehalet içindedirler. Hem onların bundan başka bizzat işlemekte oldukları daha nice** (kötü) **amel** (ve hareket)**leri de vardır.**

Arzuları, algılama melekelerini körleştirdiğinden, bazı kimseler o günü hesaba katmadan yaşıyorlar. Oysa mü'minler, bu gerçeği dikkate alıp istikamet üzere yürümeleri için ilme önem verirler. Çünkü bir şeyin önemi ciddiyetle kavranıldığı zaman o şeyi kaza-

nıp kaybetmeme noktasında gereken önlemler alınır. Fakat 'Müslümanım' dedikleri hâlde öylesine şaşkın kimseler var ki "Aman! Bilir de yaşamazsam daha günah olur." diye düşünerek kendi elleriyle idraklerini perdelerler. Oysa bununla hakka kapılarını daha da kapatarak kendi aleyhlerine cürüm işliyorlar. Güneşe gözü kapamakla güneş yok edilemediği gibi, hakkı öğrenmekten kaçmakla da hak yok edilemez. "İman ettik, demeleriyle bırakılıverileceklerini mi sandılar?"

❁ ❁ ❁

حَتّٰٓى اِذَآ اَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ اِذَا هُمْ يَجْـَٔرُونَ ﴿٦٤﴾

23:64 Nihayet refah içinde olanlarını azap ile yakaladığımız vakit onlar hemen feryâd ve istimdâd edeceklerdir.

"Mutrefîhim" kelimesi, dünya nimetleri hususunda geniş bir bolluğa sahip kılınan ve şımarıp azan; "Yec'erûn" kelimesi, bağırıp çağırmak, feryat etmek anlamlarına geliyor. Yani vereni unutup nankörce davranışlarla azgınlıkta haddi aşanların, o gün perişanlıkları anlatılarak mü'minlerin onlara benzemekten sakınmaları tembihlenmektedir. Çünkü zikir uyanıklığı içerisinde olmayanları bu hayatın cazibesi çeker. İnsanlar hakkıyla düşünseler görecekler ki dünyayı ifsada verenler hiçbir zaman Allah'ı, ahireti hesaba katmayan şımarık, servet, mevki ve statü sahipleri ve onlara özenenlerdir.

Allah, böylesi şımarık fert ve kavimlerin bu dünyada da yer yer kaçınılmaz felaketlere maruz kalacakları, hayata veda ettikleri zaman ebediyette elim azaba uğrayacaklarını haber vermekte ve düşünecek olanları uyararak nesillerin hakka kulak vermelerini istemektedir.

❁ ❁ ❁

لَا تَجْـَٔرُوا الْيَوْمَ اِنَّكُمْ مِنَّا لَا تُنْصَرُوْنَ ﴿٦٥﴾ قَدْ كَانَتْ اٰيٰتِيْ تُتْلٰى
عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُوْنَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِيْنَ بِهٖ سَامِرًا
تَهْجُرُوْنَ ﴿٦٧﴾

23:65 Bu gün (beyhûde) **sızlanmayın. Çünkü bizden** (kurtulmaya) **yardımcı bulamayacaksınız.**

23:66-67 Karşınızda ayetlerimiz okunuyordu da siz bunu kibrinize yediremeyerek gerisin geri dönüyor, geceleyin de (cemaat hâlinde ve beytin etrafında) **hezeyanlarda bulunuyordunuz.**

Âyetlere muhatap olmalarına rağmen, hakkı duymaktan rahatsız olduklarından, kendilerini düşmüş oldukları felaket çukurundan kurtarmak isteyen mütevazı, merhamet sahibi mü'minleri küçük görerek, kibir ve azametlerinden dolayı onların sözlerine kulak asmadıkları gibi geceden daha karanlık ruhları ile meclislerinde gizli toplantılar tertipleyerek, Kur'ân, resul ve mü'minleri imha etme amacıyla acımasızca komplolar kurarlar. Oysa uyarıları dikkate alsalardı ne kadar büyük bir rahmete davet edildiklerini anlarlardı. Ne var ki arzu ve emelleri algılama melekelerini örtenler, bu ilahî nurdan nasiplenmeye layık olamazlar. Allah, İslâm'a ve Müslümanlara karşı amansız düşman olan, Allah'ı, ölümü, ahireti hesaba katmayan bu şımarık kimselerle mü'minlerin tartışmaya girmemelerini, onların politik ve demagojik söylemlerine karşı çok uyanık olmalarını öğütlüyor.

❀ ❀ ❀

اَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ اَمْ جَآءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ اٰبَآءَهُمُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٦٨﴾

23:68 Bu (hak) **sözü iyice düşünmediler mi hiç? Yoksa kendilerine evvelki** (atalarına) **gelmeyen bir şey** (bir kitap ve bir peygamber) **mi geldi?**

İlahî mesajdan daha önce haberdar değiller miydi? Bu mesaj, yeni işitmiş oldukları bir şey mi ki karşı çıkmış olsunlar. Oysa basiretlerini körelten heva perdesini birazcık aralasalardı, söyleneni düşünür de ilahî nurla aydınlanırlardı. Ama şirkle kaplı zihinler bilgiye itibar etmezler ki iman gibi bir değeri takdir edebilsinler. Onların tek düşünceleri, ilah edindikleri hevalarının tatminidir. İşte onları gerçeklere inanmaktan alıkoyan şey de budur. Yoksa bu mesajı anlamadıkları için reddetmiyorlar. Çünkü bu ilahî mesajlar herkesin anlayacağı ifadelerle açıklanmış ve insanların insanca yaşayabileceği prensiplerle doludur. O günün insanları da bu günün insanları da, resulün ve Kur'ân'ın direktiflerini inceleseler, insani yaşantıya has bütün güzellikleri içerisinde topladığını görürler. Bu öyle bir çağrı ki hiçbir sınıf ayrımı yapmadan, doğruluk, adalet ve fazilet düsturları içermekte ve hiçbir keyfiliğe yer bırakmamaktadır. Onların tûl-i emellerinin önünde engel olan ilahî mesaj, disiplin ve adaletli bir düzen getirdiğinden, işlerine gelmediği için anlatılanlara uymak istemiyorlar, dolayısı ile bu mesajı reddediyor ve bu mesaja karşı çıkıyorlar.

❁ ❁ ❁

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ ۚ بَلْ
جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٠﴾

23:69 Yahut kendi peygamberlerini tanımadılar da şimdi onu inkâr mı edicilerdir onlar?

23:70 Yoksa "Onda bir delilik var" mı diyorlar? Bilakis o (peygamber) **onlara hakkı** (Kur'an'ı) **getirmiştir.** (Fakat) **onların çoğu hakkı çirkin görenlerdir.**

Münkirlere, istihza edilerek sorulan bir sorudur bu. Çünkü onlar Hz. Muhammed'i gerçek mânâda tanıyorlar. Onun doğru sözlü, güvenilir olduğunu, asla yalan söylemediğini ve hiçbir zaman hıyanet etmediğini, hatta daha peygamberlik gelmemişken ona "Emin" lakabının verilmiş olduğunu, onun kendine değil Allah'a davet ettiğini biliyorlardı. Çünkü ona dünyevi tekliflerin en caziplerini yapmışlardı ama o, hiçbirine rağbet etmeden insanları bir olan Allah'ın tevhid dînine davetine devam etmişti. Böyle bir kimse nasıl olur da Allah'a hıyanet eder ve ona karşı yalan söyler. Onlar peygamberi herkesten çok daha iyi tanıyorlar. Bu bakımdan attıkları hiçbir çamur tutmuyor, gerisin geri yüzlerine sıçrıyordu. Onu çekemeyenlerden başka herkes ona hayrandı, ona gıpta ediyordu. O, kaba ve katılıktan uzak, fikre açık, kibar, tabiatı gereği kavgadan hoşlanmaz, cana yakın, yoksulların ve zayıfların yardımcısı idi. Risaletinden sonra da ne söylüyorsa önce kendisi uyguluyor ve söylediğinin doğruluğunu gösteriyordu. Söylediği ile yaptığı arasında hiçbir çelişkisi olmayan bir şahsiyetti.

❁ ❁ ❁

وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَآءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ بَلْ

اَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ۙ ﴿٧١﴾

23:71 Eğer hak onların heva (ve heves)**lerine tabi olsaydı göklerde, yerde ve bunların içinde bulunan kimseler muhakkak ki fesada uğrar** (nizamından çıkar)**dı. Hayır, biz onlara** (ancak) **zikir**(ve şeref)**lerini getirdik. Onlarsa kendilerinin** (bu) **zikrinden yüz çeviricidirler.**

Şu insanlık anlasın ki gerçekler, arzulara göre asla değişmez/değiştirilemez. Cenâb-ı Hak insanların gönüllerindeki heveslerine icabet etseydi ve onlara uygun şekilde işleri düzenlemiş olsaydı, insanların heveslerinin bozukluğu ve muhtelif oluşu sebebiyle gökler, yer ve onlarda bulunanlar bozulup giderdi. Bir kısım insanın maslahatını düşünerek koydukları kanunların hangisi insanlığa huzur getirdi. Her gelen idareci, tâbileriyle baş başa verip yeni kurallar koyuyor, bu kuralları da işlerine geldiği gibi yasalaştırıyorlar ve bu durumdan, belli azınlığın dışında kim memnun? Yeryüzünün cinnet, cinayet, kaos, kan, gözyaşı ve karmaşa içerisinde olduğunu anlatmaya gerek var mı? Bu insanların üzerinden Allah'ın mutlak iradesi kalksa kim bilir daha ne sarsıntılar olur? Allah'ın, insanlığın adalet ve güven içerisinde idare olunması için bildirdiği dîn hâkim olmadığı müddetçe toplumlar, içerisinde bulundukları durumdan kurtulamazlar. Münkirler başta olduklarında, doymaz arzuları nedeniyle insanları köleleştirerek, sömürerek hizmetlerinde kullanırlar ve kendilerine başkaldıranlara, kıpırdamayacakları bir şekilde hadlerini bildirirler.

❁ ❁ ❁

أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّٰزِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ

لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾

23:72 Yoksa sen onlardan bir harç (ücret) **mi istiyorsun?! İşte Rabbinin harcı!** (O) **daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.**

23:73 Hakikatte sen onları doğru bir yola davet ediyorsun.

Doğru yola davet eden Allah'tır. Elbette bu davetin karşılığını, ücretini verecek de O'dur. Hiçbir memur veya görevli, amirinin dışında birinden ücret istemez/isteyemez, istese de geçerli olmaz.

Bunu hakkıyla bilen resul ve ona tâbi olan mü'minler, tebliğ ve irşad hizmetine karşılık bir ücret istemedikleri gibi bu hususta şan, şöhret, itibar anlamında en ufak bir beklentiye de girmezler. Onlar, kendi aralarındaki muhabbete, birbirlerine verdikleri değere, Rablerinin yanındaki izzet ve itibara rağbet ederek hareket ederler.

❀ ❀ ❀

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ ﴿٧٤﴾

23:74 Ahirete iman etmez olanlar, mutlaka (doğru) **yoldan sapanlardır.**

Doğruyu bulma veya haktan sapmada, ahirete inanma ve inanmama düşüncesi yatıyor. İnsanlar inandığının adamıdır. Davası hak da olsa batıl da olsa onu savunanlar inanç sahipleridir. Kimler neye inanırsa inansın, ahirete inanmadıkları veya orayı ciddiye almadıklarında, sapıklığın, zulmün her türlüsünü güçleri yettiği kadar işleyebilirler. İnanmayan veya bir yar kenarında imiş gibi inananlar için bu böyledir. İnanmak, ahireti ciddiye almaktır. Gidişata bakıldığında çoğu insan inanıyorum dese de inancını, dimağını Kur'ân ile besleyip diri tutmadığı için haktan uzak gafil bir ömür tüketir.

"Nasıl yaşarsan öyle ölürsün; hangi hâlde ölürsen o hâl üzere dirilirsin." hakikatini dikkate alarak bir hazırlanış içerisinde olmalıyız. Unutmayalım ki ölümle karşılaştığımızda dünyalıkların hiçbir ehemmiyeti kalmayacak. İmtihan için verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceğimize göre, her şeyi Rabbin rızası doğrultusunda değerlendirmeliyiz. Bu yaklaşım hem dünyamıza hem de ukbamıza fayda sağlayacaktır.

Müslümanca yaşamayı bilenler için ölüm bir beraattır, yani sıkıntılı, meşakkatli hayattan; sıkıntısız, meşakkatsiz, huzurlu ve mutlu bir hayata geçiştir. Öyleyse ne duruyoruz? Ölüp de aramız-

dan ayrılanlara göre çok daha şanslıyız. Tövbe etmek, salih amel işlemek için verilen fırsatı iyi değerlendirelim.[36]

Şunu da belirtelim ki ahirete inanmayanlar ahirete değil, cennete gidemezler.

❀ ❀ ❀

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَّلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾

وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتَّىٰ

إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٧﴾

23:75 Eğer biz onlara acıyıp da kendilerindeki zararı giderecek olursak yine sersericesine azgınlıklarında muhakkak devam ve inat edeceklerdir.

23:76 Andolsun ki biz onları (evvelce de açlık) **azab(ı) ile yakaladık da yine Rablerine baş eğmediler. Onlar yalvarıp yakarmazlar.**

23:77 Nihayet üzerlerine azabı çetin bir kapı açtığımız vakit (görürsün ki) **onlar bunun içinde ümitsizlikle donup kalmışlardır.**

Her şeyi tabiat olaylarına, sebep ve sonuç ilişkisine bağlayan inatçı, fıkıhsız kimseler, musibetlerin şefkat tokadı olduğunu, nimetlerin ise şükür vesilesi olduğunu görmezler. Algılama melekelerini bu kadar köreltenlere azabın hak olacağı haber verilir ki düşünüp uyansınlar.

Bu kapı ölümle herkese açılır ve o an gerçekle yüz yüze gelinir. Her ferdin ve her ümmetin bir eceli vardır. Vakti geldiğinde artık onu durduracak bir güç olamaz.

---

[36] Bkz. 9/127; 17/45-46

Küfürde inatlaşanlar, belli bir süre müreffeh yaşayıp sulta kursalar da bir gün onları da tarih lanetle anacaktır. Hiçbir kavim zulümle âbâd olmamıştır. Ve zalimlerin yıkılışları da çok korkunç olmuştur. Ebediyetteki durumları ise daha da korkunç olacaktır.[37]

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۖ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

23:78 O, sizin için o kulakları, o gözleri, o gönülleri yaratandır. (Böyle iken) **ne az şükredersiniz!**

Bütün bu organlar hayvanlarda da vardır. Ama onların insanlar gibi şükretme, idrak, irade ve akıllarını kullanma yetenekleri yoktur. Onlar sevk-î tabiî ile işlerini yürütürler. İnsan ise "ahsen-i takvîm" yani iradesiyle hareket edebilendir. İnsanın, hayatını renkli, anlamlı, zevkli kılması ve tabiatı, olayları değerlendirip ibret almasında kulak ve gözlerin etkisi büyüktür. Bir süre gözlerinizi kapayın, kulaklarınızı tıkayın, bunların ne büyük ikram olduğunu o zaman anlayacaksınız. İnsanlar, sahip oldukları nimeti kaybetmedikçe değerini bilmiyorlar. Kulağımız duymayabilir, gözlerimiz görmeyebilir ama akıl, kalp yani algılama yetilerimiz selim ise yaratılışın nedenini, yapılan tebliği anlayıp hak üzere yaşayabiliriz. Fakat akla, arzu ve emeller galip gelmiş ise bütün azalar sağlıklı da olsa her şey bozuk işler. Bu nedenle kalp, bir düşünme ve algılama merkezidir. Bu merkezi güzel kullanıp hidayete talip olan, vahiy doğrultusunda selim olarak işletirse dünya ve ahirette saadete erişecektir.[38]

Şüphesiz ki Allah, kimsenin küfrüne razı olmadığı gibi şükredenin şükrünü artırandır. Kişinin küfrünün de, şükrünün de karşılı-

---

[37] Bkz. 16/61; 23/43, 54-56
[38] Bkz. 2/171; 7/26; 22/46

ğı kendisine döner. Allah, her türlü övgüye layık, lütuf ve kerem sahibidir.[39]

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الَّذِى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾ وَهُوَ الَّذِى يُحْيٖ وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۗ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾

23:79 O, sizi yer(yüzün)**de yaratıp türetendir. Hepiniz ancak Ona** (dönüp) **toplanacaksınız.**

23:80 O, hem dirilten, hem öldürendir. Gece ile gündüzün ihtilafı da Onun (eseri) **dir. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?**

Hayat ve ölüm nasıl inkâr edemeyeceğimiz bir gerçek ise, insanların ölümden sonra dirilip huzurda toplanması da bir o kadar gerçektir. Zira hayatı veren, hayatın sırrını da bilir. Görmüyor ve düşünmüyorlar ki kâinattaki her şey O'nun kudretiyle ayakta duruyor ve işlevini sürdürüyor. Düşünenler için gece ile gündüzün peş peşe deveran etmesi, uzayıp kısalması, güneş, ay ve yıldızların bir yörüngede yüzmesi Allah'ın kudretine işaret ediyor. İnsan, melekelerini doğru biçimde kullanır ve bunları gerektiği şekilde değerlendirirse gerçeği bulur. Fakat verilen melekelerini arzu ve emelinin eline verenler aklederler mi ki inanabilsinler?[40]

❁ ❁ ❁

[39] Bkz. 2/152; 3/144; 14/7-8; 27/73; 76/2
[40] Bkz. 2/171; 10/42, 100

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْاَوَّلُونَ ﴿٨١﴾ قَالُٓوا ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾ لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَاٰبَآؤُنَا هٰذَا مِنْ قَبْلُ اِنْ هٰذَٓا اِلَّآ
اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾ قُلْ لِمَنِ الْاَرْضُ وَمَنْ فِيهَآ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ
وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ اَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنْ
بِيَدِهٖ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾
سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَاَنّٰى تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

23:81 Hayır, onlar evvelkilerin dediği gibi dediler.

23:82 Onlar "Öldüğümüz ve bir toprak ve kemik olduğumuz zaman mı hakikaten biz mi diriltilip kaldırılacakmışız?" demişlerdi.

23:83 "And ederiz ki bize de, atalarımıza da daha önce bu va'd olunmuştur. Bu, evvelkilerin masallarından başka bir şey değildir."

23:84 (Sen Habibim, onlara) **de ki: "Kimindir o yer ve ondaki** (bütün mahlûk)**lar, biliyor musunuz?**

23:85 "Allah'ındır" diyecekler. "O hâlde iyiden iyi düşünüp de ibret almaz mısınız siz?" de.

23:86 (Yine) **de ki: "Kim o yedi göğün Rabbi ve o büyük arşın sahibi?"**

23:87 (Yine bunlar) **"Allah'ındır" diyecekler. Sen de** (şöyle) **de: "Öyledir de** (Allah'tan başkasına tapmaktan) **sakınmaz mısınız?"**

23:88 De ki: "Her şeyin mülk (ve tasarruf)**u elinde bulunan kimdir ki daima O himaye ediyor, kendisi asla himayeye muhtaç olmuyor?** (Haydi, söyleyin) **biliyorsanız?"**

23:89 (Buna karşı da yine "Hepsi) **Allah'ındır." diyecekler. De ki: "O hâlde nasıl olup da böyle büyüleniyorsunuz?"**

Şimdi bütün bu sorular üzerinde düşünelim. Bizim olmayan şeylere 'benimdir' diyebilir miyiz? Desek de buna kim inanır? O hâlde kim kalkar da: "Dünyayı ben yarattım ve dünya benimdir!" diyebilir. Ancak geçici de olsa sahip olduğumuz şeylere 'benimdir' diyebiliriz. Hakikat bu iken, sorulan sorulara doğru cevap verilmesine rağmen nasıl olur da o ilahî davete kulak verilmez.

Doğru sözü tasdiklemek yetmez... Gereğini de yerine getirmek gerekir. Bu âlemi Allah yarattıysa O'nunla çatışmanın imkânı yoktur. Sadece O'na inanmakla kurtulacağını sananlar, aklın gerisinde kalan bahtsızlardır. Ey aklın gerisinde kalan bahtsızlar! Siz, size ait olan malı, başkasının keyfine göre kullanmasına razı olur musunuz ki Allah'ın mülkünde de dilediğiniz gibi hareket edesiniz? Hanenizde, birinin kurallarınızı çiğneyerek yaşamasına kaç gün fırsat verirsiniz? Her şeye rağmen o yüce Rab, kurallarına uyan, uymayan herkesi barındırmakta ve onların ihtiyaçlarını gidermektedir. Ama vakti geldiğinde Rabbimiz iyileri mükâfatlandırırken; kötüleri, sizin evinizde kural tanımayan kişileri dışarı attığınız gibi, himayesinden mahrum bırakacaktır.

Bütün bu sorulara doğru cevap vermelerine rağmen, doğruyu idrake yanaşmamalarının ilk sebebi kibirdir ve ilahî düsturların keyfî yaşantılarının önüne engel olduğunu düşünmeleridir. İnsanlar arasında sınıf farkını kaldırarak, adalet önünde eşitliği sağlama ve haksızlığı giderme hususunda sorumluluklar yüklenmek işlerine

gelmediği için daveti reddederek hayatlarını istedikleri gibi yürütmeye çalışırlar. Bunu da güya "Allah yeryüzündeki işlerle uğraşmaz. O, sadece âlemi yaratıp seyreden yüce bir makamdadır." şeklinde ifade ederler. Oysa Allah, elçiler aracılığı ile bunun böyle olmadığını, insanların kâinatın oluşumundan ibret almalarını, kendîne karşı gelmekten sakınmalarını birçok misaller vererek anlatmıştır.[41]

Şimdi bir anket yapılıp sorulsa kaç kişi "Ben kâfirim, Kur'ân'ı reddediyorum." der. Demezler, ama kabul ettikleri şey üzerinde düşünmedikleri için gayrimüslimler gibi haktan gafil bir hayat yaşarlar. Hayatta doğru hareket etmenin, söyleneni anlamanın ilacı tefekkürdür. Akıl, vahiy ve tefekkürle buluştuğunda dimağda iman ışığı yanar ve böyle insanlar yaratılış gayesini idrak ederek anlamlı, yararlı bir hayat sürdürürler.[42] Aklı vahiyden uzaklaştıranlar ise çok karanlık bir gecede ağzı açık bir kuyunun içerisine düşen insan misali, sefaletten ve zilletten kurtulamazlar. Küfür erbabı, cehaletin kapısını örtüp ilmin kapısını açmadıkça o karanlık kuyunun derinliklerinde azap içerisinde çırpınıp duracak; ilim erbabı ise renkli ve zevkli bir hayatın bahtiyarlığını yudumlayacaktır.

Kur'ân, birçok âyetinde "Akıl erdirenler, düşünenler için ibretler vardır." deniyor. Böylece insanların olaylar, kevnî ve vahyî âyetler üzerinde düşünmelerine yardım ediliyor.

Allah'ın âyetleri ve nimetleri üzerinde düşünmek en faziletli ibadetlerdendir. Tefekkür, insanı taklitçilikten kurtarır. Tefekkür, insanı bilinçli hareket etmeye sevk eder. Tefekkür, kulu şükre, şükür Allah'a kulluğa, kulluk da ibadete sevk eder.

❀ ❀ ❀

---

[41] Bkz. 6/13-15; 10/31-32

[42] Bkz. 22/46

بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ
مَعَهُ مِنْ إِلَٰهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ
سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾

23:90 Hayır, biz onlara hakikati getirdik. Onlarsa muhakkak yalancıdırlar.

23:91 Allah hiçbir evlat edinmemiştir. Onunla birlikte hiçbir tanrı da yoktur. (Öyle olsaydı) **bu takdirde elbette her tanrı kendi yarattığını** (sürükler) **götürür ve elbette kimi kiminin üstüne çıkıp** (galebe edip) **yükselirdi. Allah, onların bütün vasıf** (ve isnat) **ettiklerinden münezzehtir.**

Çocuk edinmek beşerî bir hâldir. Çocuk da, çocuğu dünyaya getirenler de varlıklarını sürdürmek için daima başka şeylere muhtaçtırlar. İnsan, hayatının ilk dönemlerinde kendini dünyaya getirene muhtaçken, bir gün gelir bu ihtiyaçtan beri olur. Hatta gün gelir yaşamını sürdürmek için muhtaç olduğu varlıklar kendine muhtaç olur. Kısaca yaratılanlar daima ihtiyaç içerisindedirler. Bu kadar muhtaç birileri nasıl ilah olabilir. Hangi akıl buna hükmeder.

Yaratılanlar ilah olsaydı ya da birden çok yaratıcı olsaydı, her biri kendi aklınca hükmeder, biri diğerine hükümran olmaya çalışırdı. Böylece yeryüzünde her şey hercümerç olurdu. Şu yeryüzü ilahlığına soyunanlara bir bakın! Halklarının ihtiyaçlarını ne kadar karşılayabiliyorlar. Kimin nasıl ıslah edileceğini, hangi yöntem ve metotlarla eğitileceğini, hangisinin sinesinde ne olduğunu, dilleri, ülkeleri ayrı olan insanların nasıl idare edileceğini nereden bilecekler? Hem o ülkelerin idarecileri büyük bir güç olsalar da insanlar, kendilerine hiç karşı koymadan boyun eğecekler mi? Harpler, ihti-

laller, sömürü, zulüm ve refahtan şımarmalar!.. Yeryüzü ilahlığına soyunanların idare ettikleri dünya bundan ibarettir.

❀ ❀ ❀

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾ قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي مَا

يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾

23:92 (Öyle Allah ki) **gizliyi de, aşikârı da bilendir O. İşte O,** (kâfirlerin kendisine) **kattıkları eşlerden** (münezzehtir) **çok yücedir.**

23:93 De ki: "Rabbim, eğer onların tehdit edilmekte oldukları (azabı) **herhâlde bana göstereceksen"**

23:94 "O hâlde, Rabbim, beni zalimler güruhunun içinde bırakma."

Bu âyetle çok önemli bir dua öğreniyoruz. "Ya Rabbi bizleri zalimler güruhundan kurtar, onlara maruz kalacakları elim azap geldiğinde bizleri de helak etme!" diyerek Allah'ın himayesine sığınmalı ve herhangi bir nedenden dolayı da kimse kendi kendine ceza istememeli.

Şu bilinsin ki dünyada ceza bazen toplumsal olarak gelir. Allah'ın gazabı geldiğinde bu gazap yalnızca günahkârları kapsamaz, dîndarları da içine alabilir. Bu bakımdan şerli ve kötü bir toplumda yaşamak zorunda olanlar, her zaman dua ile Allah'a sığınmalı ve asla onların zulmüne göz yummamalı, güçlerince mücadele etmelidir veya oralardan hicret etmeye yol aramalıdır ki (gelecek azaptan korunma tedbiri almış olduklarından dolayı) ecir alsınlar.[43]

❀ ❀ ❀

[43] Bkz. 2/218; 7/155, 165; 8/25; 11/116; 16/47

وَإِنَّا عَلَىٰٓ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَٰدِرُونَ ﴿٩٥﴾

23:95 Onlara vaad (ve tehdid) **ettiğimizi sana göstermeye de elbette kâdiriz.**

Bu da Allah'ın cari sünnetlerindendir. Sen onların içinde iken Allah onlara azap edecek değildir. Ve mağfiret dilerken de Allah onlara azap edici değildir. Azap geleceği zaman Allah, peygamberini ve mü'minleri kurtarır.[44]

❁ ❁ ❁

ٱدْفَعْ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ ٱلسَّيِّئَةَ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾

23:96 Sen kötülüğü en güzel (haslet)**le defet. Biz onların neler vasfetmekte olduklarını çok iyi bileniz.**

Bu emir, İslâmî düsturlar içerisinde kötülüklerin defedilmesi, İslâm'ın ihyası, Müslümanların selamet içerisinde yaşamaları, gönüllerin İslâm'a ısındırılması için uygulanması tavsiye edilen güzel meziyetlerdendir. Diğer bir ifadeyle başarıya ulaşmanın, insanlara rahmet ve esenlik götürmenin yollarından biri de kötülüğe iyilikle karşılık vermektir. Kötülüğe iyilikle muamele, çoğu yerde düşmanlığı dostluğa, öfkeyi sevgiye dönüştürebiliyor. İyiliği yaparken de çok dikkatli olmalı. Zira şeytanlaşmış kimseler asla iyiliğe kanıp da yapacaklarından vazgeçmezler. Bu sebeple Allah'a sığınmalı. Yani kişi, niçin, neden iyilik yapacağını bilmeli. Mesela gazaba sabır, bilgisizliğe hilm, kötülüğe af ile karşılık vermeli. İslâm'daki "Ne zulmediniz ne de zulme rıza gösteriniz!" düsturu dikkate alınarak hareket edilmelidir.[45]

---

[44] Bkz. 8/33; 10/103; 12/110

[45] Bkz. 2/178-179; 4/92; 5/45; 3/134; 13/22

Nitekim Mekke'de mü'minler, güçsüz olduklarından dolayı yapılan zulümlere karşı daveti sabırla, iyilikle yapıyorlardı. Fakat cihad emrinden sonra Allah, hem Bedir'de hem de ondan sonraki büyük fetih hadisesinde onlara vadettiklerinin bir kısmını göstermiştir.

Sözün özü: "İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin kârıdır."; "İyilik et, denize at. Balık bilmezse Hâlık bilir."; "Bir kötülüğü defetmek için ceza lazımsa o cezayı vermek de bir zarurettir." Hak uğruna gerekeni yapanlar var ya, dünya yurdunun güzel sonu onlarındır.

❁ ❁ ❁

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾

23:97 Ve de ki: "Rabbim, şeytanların dürtüştürmelerinden (vesveselerinden) **sana sığınırım."**

23:98 "Rabbim, onların huzurumda bulunmalarından sana sığınırım."

Şeytan, insanları zaaflarından yakalayıp aldatmak için daima pusuda bekler. Mü'minler ise gaflete düştüklerini hatırladıklarında şeytanın şerrinden Allah'a sığınarak korunmaya çalışırlar. Bunun yolu ise Allah'a ilmî bir itaat içerisinde olmaktır.

❁ ❁ ❁

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّىٓ أَعْمَلُ
صَٰلِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّآ ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَآئِلُهَا ۖ وَمِن وَرَآئِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ
يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

23:99 Nihayet onlardan her birine ölüm gelip çatınca (tekrar tekrar şöyle) **diyecektir: "Rabbim, beni** (dünyaya) **geri gönder."**

23:100 "Tâ ki ben zâyi ettiğim (ömrüm) **mukabilinde iyi amel** (ve hareket) **de bulunayım." Hayır, onun söylediği bu söz** (hakikatte) **boş laftan ibarettir. Önlerinde ise diriltilip kaldırılacakları güne kadar** (kalmalarına mani) **bir engel vardır.**

Bu hasret, bu pişmanlık niçin çekiliyor? Ailesine, çocuğuna, mevki ve servetine dönmek için mi? Hayır! Yeniden dünyaya dönerek ahiret için gerekli azığı toplamak için... Çünkü o anda dünyalıkların hiçbir anlamının kalmadığı anlaşılmıştır.

Allah-u Teâlâ, fırsatı kaçırmışların durumunu haber vererek, düşünenlerin, bugün kendilerini felaha erdirecek olan salih işleri ertelemeden, üşenmeden yerine getirmelerini istiyor.

İnsanlar tekrar diriltilecekleri güne kadar ne dünyada ne de ahirettedirler. Mahiyeti açıklanmayan berzah âlemindedirler.

Berzah: İki şey arasındaki engel, madde âlemi ile mana âlemi, ölümden sonra ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem. Bu âlemdeki süreci uyku hâline benzetebiliriz. Bunun asıl mahiyetini ancak Allah bilir. Bunun sorgulamasını yapacağımıza, Rabbimizin rızası doğrultusunda elimizden geleni yaparak müjdelenenlerden olalım.

❀ ❀ ❀

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾

23:101 Sûr'a üfürüldüğü zaman da artık aralarında o gün (böbürlenecekleri) **soyları soplar**(ı) **olmadığı gibi** (birbirinin hâlini) **de soruşturamazlar onlar.**

Sûr'a üfürüldüğünde, ikinci hayata adım atılmış olur. Bu olaylar, hep irademiz dışında gelişir. İradeyi kullanma bu dünyaya has bir özelliktir. Birbirimizle istediğimiz oranda yardımlaşırız, istediğimizi yaparız, istemediğimizi yapmayız. Ama o gün, mutlak irade sahibinin hükmüne kimse itiraz edemez. Orada salih amelin dışında dünyalıkların hiçbir faydası olmaz, herkes kendi işiyle, derdiyle meşguldür.

❁ ❁ ❁

فَمَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾

23:102 Artık kimin (sevap) **tartıları ağır gelirse onlar korktuklarından emin, umduklarına nail olanların ta kendileridir.**

23:103 Kimin de tartıları hafif gelirse onlar kendilerine yazık edenlerdir. (Onlar) **cehennemde ebedî kalıcıdırlar.**

İnsanlar ister inansın ister inanmasınlar, bu dünya nasıl meydana geldi ise o kıyamet de vuku bulacaktır. Kevnî âyetler ve olaylar üzerinde düşünenler, bu günün gerçekliğine inanarak ve güzel işler yaparak Rabbin ikramına, iltifatına nail olacak; imandan yüz çeviren fâsıklar ise bedbaht olacaklardır. Kim zerre kadar hayır işlemiş ise ve kim de zerre kadar şer yapmışsa ortaya konulacaktır.

Kıyamet günü için adalet terazileri kurulacaktır. Hiç kimseye haksızlık edilmeyecektir.

Allah-u Teâlâ, kâfir, münâfık ve müşriklerin yerini belirlemiştir. Onlar, iman edip kendilerini düzeltmedikçe cennete giremezler. Bunların dışında her amelin derecesi vardır. Ameller çeşit çeşittir. O, bağışlayandır. Kullarının istemeden düşmüş oldukları kusurlarını affeder.[46]

❁ ❁ ❁

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾

23:104 (Cehennemin) **ateş(i) yüzlerine vurup yakacak, orada onlar, dişleri sırıtıp kalacakladır.**

Zalimler için yaşasın cehennem! Bu azap, onların inkârlarından, Allah'a iftira, elçilere ve mü'minlere olmadık eza ve cefada bulunmalarındandır. O gün suçlarını kabul edecekler ama artık Allah onları dinlemeyecek; tıpkı dünyada onların Allah'ı dinlemedikleri gibi...

Allah, olacakları, en canlı, can alıcı ve en ürkütücü şekilde anlatarak ibret alacak olanları uyarıyor.

❁ ❁ ❁

أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾

23:105 (Onlara şöyle denilecek): **"Karşınızda ayetlerim okunurken onları tekzib eden siz değil miydiniz?**

---

[46] Bkz. 4/145; 5/72; 7/182, 153; 6/54, 132, 160

23:106 Dediler (diyecekler): **"Ey Rabbimiz, bedbahtlığımız bize galebe etmişti. Doğru yoldan sapanlar güruhu idik biz."**

Artık yalanlamayacakları şekilde her şey ortaya dökülmüş, yalancılar yaptıklarını bir bir itiraf etmiştir. Tıpkı yaramaz, huysuz, yalancı çocuklar gibi zoru gördüklerinde suçlarını kabul edip özür diler, ele ayağa düşer, ama bu badireyi aştıktan sonra yine bildiklerinden vazgeçmezler. Hatta bir daha suç işlerlerse, cezayı hak edeceklerini kabullenmiş gibi görünürler.

❀ ❀ ❀

رَبَّنَآ اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَّا ظٰلِمُوْنَ ﴿١٠٧﴾

23:107 "Ey Rabbimiz, bizi buradan çıkar. Eğer (yine küfre) **dönersek artık hiç şüphesiz ki biz zalimlerizdir."**

Azaptan kurtulmak içindir bütün bu itiraflar. Tıpkı hırsızın, caninin hâkim önünde yalvararak kurtulmaya çalışması gibi. Ama onlar huysuzluğu, yolsuzluğu huy edinen yalancı kimselerdir. Serbest bırakıldıkları an yeniden eski alışkanlıklarına dönerler. İşte bu arsız kimseler, hâkimin eline bir daha düşerlerse artık bu defa özürleri, yalvarmaları kâr etmez ve onlara gereken ceza verilir. İşte 108. âyet de bu gerçeğe işaret ediyor.

❀ ❀ ❀

قَالَ اخْسَـُٔوْا فِيْهَا وَلَا تُكَلِّمُوْنِ ﴿١٠٨﴾

23:108 (Şöyle) **buyurdu** (buyuracak): **"Yıkılıp gidin içerisine! Bana** (bir şey) **söylemeyin."**

O, rahmeti çok olan yüce Allah, resulleri aracılığıyla çeşitli ikazlar yapıp insanları sapıklıktan hakka davet ediyor. Onlar, kendilerine yapılan bu tebliği düşüneceklerine, zulüm ve alayla mukabele ediyorlar. Elbette tanınan bu kadar mühlet ve toleransa rağmen

yola gelmeyen arsızları dinlemenin faydası yok. Onlar, huzurdan kovulur, bir değere tâbi tutulamazlar. Çünkü onlar değil uyarı ve ikazlara kulak vermek, bilakis iman edenleri ve İslâmî değerleri alaya almaları sebebiyle bu cezayı hak etmişlerdir.

❁ ❁ ❁

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ
خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰ أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ
مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾

23:109-110 Çünkü kullarımdan bir zümre vardır ki onlar: "Ey Rabbimiz, iman ettik. Bizi yarlığa, bizi esirge. Sen esirgeyenlerin en hayırlısısın" derlerken, siz onları eğlence edindiniz. Hatta bu, beni hatırlamayı size unutturdu. Siz onlara (istihza ile) **gülüyordunuz.**

Münkirlerin maruz kalacakları azap sahnesini duydukça mü'minler, Rablerinin himayesine girip bağışlanmayı hak ettikleri için hamdlerini yeniler ve varsa kusurlarının bağışlanmasını dilerler.

Aklını hevasının peşine takan, maddeyi putlaştıran zavallılar, güçleri ellerinde bulundurdukları sürece tek marifetleri, inananlarla alay etmek ve onları köleleştirmeye çalışmaktır. Bilal-ı Habeşi, Suheyb-i Rumi, Ammar bin Yasir ve daha birçok güçsüz ve çaresizlere olmadık zulmü yapmışlar ve onlarla alay ederek: "Hani nerde Rabbiniz? Gelsin de kurtarsın sizi." gibi sözlerle inananları rencide edip imanlarından döndürmeye çalışmışlardır. Aynı zihniyet sahipleri, aleni veya daha sinsi planlarla zulümlerini devam ettirmektedirler. Âlemlerin Rabbi olan Allah, bir imtihan gereği

olarak insanlara bu dünyada istediklerini yapma muhayyerliği vermiştir. Rabbimiz, olanlara acil müdahale etmeyerek kullarını sınamaktadır.[47] Ama dîn gününde, bu muhayyerliği kaldırıp hükmünü icra edecek ve hiçbir kimse de O'nun hükmüne karşı gelemeyecektir. O gün zalimlerin vay haline!

❁ ❁ ❁

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿١١١﴾

23:111 Ben (sizin o istihza ve ezalarınıza) **sabır** (ve tahammül) **ettiklerine mukâbil bugün onları** (mü'minleri) **mükâfatlandırdım. Şüphesiz ki onlar muradlarına erenlerin ta kendileridir.**

Tüm alay ve işkencelere rağmen gevşeklik göstermeyen, sabır ve sebat ile imanı doğrultusunda mücadele verenler işte böyle müjdeleniyor. Onlar için dünya yurdunun sonu ne güzeldir. İşte inananlar, bu günde tahtlar üzerinde kurulup birbirlerine bakarlar.

❁ ❁ ❁

قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ ﴿١١٣﴾

23:112 Buyurdu (buyuracak): **"Yerde kaç yıl kaldınız?"**

23:113 Dediler (diyecekler): **"Bir gün yahut bir günün bir kısmı** (müddetle) **kaldık. Sayanlara** [meleklere] **sor şimdi."**

Yazık, bir rüya gibi gelip geçen hayatı beyhude tüketenlere! Elçiler ve tebliğciler dünya hayatının geçici bir imtihan olduğunu söylemelerine rağmen, hevalarının körelttiği akılla, kendi felsefele-

---

[47] Bkz. 2/114; 29/2; 3/146, 186

rine dayalı iddialarıyla inkârda diretenlere, dünyada geçirdikleri zaman bir gün kadar kısa gelecektir. Onlar, zevkten sarhoş oldukları günlerin tadını nasıl da unutmuşlardır.

Şu dünyaya nispetle görülen rüya ne ise, ahirete göre de dünya odur. Bunu idrake yanaşmayanlar, o gün bu gerçeği nasıl da idrak ediyorlar.

❁ ❁ ❁

قَالَ اِنْ لَبِثْتُمْ اِلَّا قَلِيلًا لَوْ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾

23:114 Buyurdu (buyuracak) **ki: "Az bir zamandan** (fazla) **kalmadınız!** (Cehennemde kalacağınız ebedi zamanları) **hakikaten bir bilseydiniz!"**

İnsanlar keşke bu habere kulak verip gerçekle rüyayı ayırt edebilselerdi; işte o zaman aldanmayacaklardı. Ahirete hazırlık yapılmadan yaşanılan dünya, bir rüya aldatmacası gibidir. Bunun için onları bırak, yesinler, eğlensinler! Dünya hayatı onlar için bir oyalanma ve eğlence yeridir. Kâfirler, hayatın sadece dış yüzünü bilirler. Mü'minler ise bu dünyayı ahirete giden bir köprü bildiklerinden, onu iyi değerlendirme gayret ve uyanıklığı içerisinde o çetin güne hazırlık yaparlar. Çünkü onlar, iman edip salih ameller işleyerek, kısa bir ömrü verimli değerlendirmenin yollarını Kur'ân'dan öğrenmişlerdir.

❁ ❁ ❁

اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾

23:115 "Ya sizi ancak boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"

O, yüce kudret sahibi, hiçbir şeyi boşuna yaratmamıştır. En küçüğünden en büyüğüne kadar her varlığa tabiatına uygun vazife-

ler yüklemiş ve bunları, insan hayatının idamesinde yararlı kılmıştır. İnsan hayatını anlamlı kılan, ona değer katan temel özelliklerden biri de sorumluluktur. İlahî vahiyle hayatın gerçeğini kavrayan, haddini bilen, gücünce sorumluluklarını yerine getirenlerin hem dünyası hem ukbası mamur olur. Kendisine verilen değeri keyfine göre kullananlar, gerçek anlamda insanlığının değerini yitirmiş olduklarından, dünyalarını da ukbalarını da berbat etmiş olurlar. Velev ki dünyada servet, kariyer sahibi ve keşiflerde bulunmuş olsunlar. İnsanı insan kılan asıl öğe, Rabbine döneceğine inanarak sorumluluğunu yerine getirmesidir.[48]

❁ ❁ ❁

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ رَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾

23:116 (Kayıtsız şartsız) **mülk** (ve tasarruf) **ancak kendi hakkı olan Allah** (böyle abes ve zatına yakışmayacak şeylerden) **çok yücedir. O'ndan başka hiçbir İlah yoktur. Arş-ı kerimin Rabbidir** (O.)

Allah'ın yarattıkları, yaptıkları, söyledikleri haktır ve gerçektir. Vahiy bu gerçeği açıklıyor. İman, Hz. Âdem'le başlayan vahyi ve vahyi bildiren peygamberlerin arasını ayırmadan inanıp dîni Allah'a has kılmaktır. İmandan sonra artık keyfî ve bilinçsiz yaşamak yoktur. İslâm'ın, vahiy doğrultusunda insanın yaşantısına, fiillerine müdahale eden yüce bir anlamı ve yönü vardır. Dîn anlaşılıp yaşanılırsa mü'minlik şerefine nail olunur.[49] Bu gerçeğe, O yüce Allah'ın zatında, sıfatlarında, fiillerinde, hükmünde ortaklar koşanlar bu şereften mahrum olurlar.

❁ ❁ ❁

---

[48] Bkz. 21/16-17

[49] Bkz. 2/112; 3/19, 85; 7/54

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ ۙ لَا بُرْهَانَ لَهٗ بِهٖ ۙ فَاِنَّمَا حِسَابُهٗ عِنْدَ رَبِّهٖ ۭ اِنَّهٗ لَا

يُفْلِحُ الْكٰفِرُوْنَ ﴿١١٧﴾

23:117 Kim Allah ile beraber diğer bir tanrıya, bunu (ispat edecek) **hiçbir delili olmamasına rağmen taparsa onun hesabı** (cezası) **ancak Rabbi nezdindedir. Hakikat şudur ki kâfirler korktuklarından emin, umduklarına nail olamayacaklardır.**

İman, tevhidî bir eylemdir. Buna davet edilenler, daveti bir bütün olarak kabul etmek zorundadırlar. Her şeyin sahibi, idare edeni, koruyup kollayanının azamet sahibi Allah olduğunu söyledikleri hâlde Allah'a eş koşmadan iman etmemelerinin altında yatan sebep, arzularına tâbi olma tutkusudur. Onlar, daima ilahî uyarılara süfli arzularını karıştırarak hareket ederler.

Allah-u Teâlâ ise imanı; peygamberin tebliğlerini şeksiz-şüphesiz, itirazsız kabul edip bu tebliğlerle amel etme düsturuna bağlamıştır (2/285). Buna rağmen, bilgisizce ahkâm kesmeyi, Allah'tan başka mutlak otoriteler kabul etmeyi (4/60, 65), bâtınî ilme sahip olunabilir felsefesine kapılıp gaybdan haber verdiğini söyleyenlere ve onlara yardım edenlere inanmayı (2/255), günahta bilerek ısrar etmeyi (3/135), dünyevi çıkarlar için kâfirlere yaslanan, onları alkışlayan, onlara şirin görünmek için Allah'a isyan edenleri (5/51-52), dîni Allah'a has kılmamaktan dolayı tefrikaya düşmeyi (3/19, 85), Allah'ın koyduğu had cezalarını insafsız kabul edip onun yerine başka kanunlar koymaya çalışmayı, İslâm, imanın dışına çıkmak olarak niteler. Hatta iyi niyetle de olsa Allah'a yaklaşmak için aracılar koymak, şirkî tehlikeleri içerir (9/31; 39/3). Allah'a ortak koşanların vay hâline![50]

---

[50] Bkz. 4/60; 5/44-45, 47, 49; 6/153; 8/37

Bu kadar tehlikeli olan durumlardan korunabilmek için Kur'ân'ı (fikirlerine, düşüncelerine, emellerine kavuşmak için okumak yerine) amel etmek için okumalı ve bildiğimiz ya da bilmediğimiz hatalarımızdan dolayı bağışlanmak maksadıyla sürekli yüce Rabbe yalvarmalıyız. 118. âyette hatırlatıldığı gibi.

❁ ❁ ❁

وَقُل رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾

23:118 (Habibim) **de ki: "Ey Rabbim,** (mü'minleri) **yarlığa, esirge! Sen acıyanların en hayırlısısın."**

Mü'min, daima bu zikir uyanıklığı içerisinde olmalıdır. Çünkü ölüm gelinceye kadar imtihan devam eder. Beşerî kaygı ve beklentilerle, zaaf ve korkularla, şeytanın taarruzlarına maruz kalıp yıkılabiliriz. Bu tehlikelerden korunmanın yolu Allah'a mûti olarak yönelip O'nun himayesine sığınarak bağışlanma dilemektir.

Hayat, Allah'a karşı duyulan huşu ve haşyetle anlamlı, Kur'ân ahlâkıyla mücehhez olmakla huzurlu, Allah'a teslimiyetle mutmain hâle gelir. Daim mutluluk ise sırat-ı müstakimin sonundadır.

Estağfurullah, estağfurullah, estağfurullah el-Azim. Allahumme ente's-selamu ve minke's-selam, tebarekte ya zel celal-i ve'l-ikram... İkram sahibi olan gani Allah'ım, kerim Allah'ım, vehhab Allah'ım, rezzak Allah'ım, kadir Allah'ım! İkram et bize ilminden, ikram et bize sabrından, ikram et bize hilminden, ikram et bize merhametinden! Ya Rabbi, ikram etmeyi nasip et ikram ettiklerinden! Allah'ım İslâm'ın inşirahına, Kur'ân'ın ahlâkına erdir! Ya Rabbi güçlü bir iman, ilmî bir haysiyet ver! Zikrinle uyanık, zikrinle mutmain kıl, zikrinle teslimiyete ve sekinete ermiş bir kalp ver!..

Âmin, velhamdulillâhi rabbi'l-âlemin!..

NÛR SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, ilahî nurun en mükemmel tezahürünü ve bu nurun dünyanın her tarafını aydınlatacağını izah ettiği için "Nûr" adını almıştır. 64 âyettir.

Sûre, Müslümanlara, İslâm iktidarının kurulmak üzere olduğunu açıkça müjdeliyor ve genel İslâmi adap kurallarını anlatarak, sağlam nitelikli fertlerden oluşan aile müessesini inşa ediyor.

Sûre; ferdi, aileyi ve toplumu koruyucu önemli unsurlardan olan iffeti, ahlâkı zedeleyen, insanı rezil ve rencide edecek söylemlerden uzaklaştırmakla kalmayıp, önleyici tedbirler almakta ve fenalıkları bertaraf edecek hükümler vazetmektedir.

Allah, hüküm ve kurallarıyla İslâm cemiyetini inşa etmiştir. Müslümanlar, ilahî uyarıları dikkate alarak yaşarlarsa hevai dürtü-

lerin baskısından, şeytani vesveselerden korunup, temiz, huzurlu ve mutmain oldukları bir ömür geçirirler.

❀ ❀ ❀

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾

24:1 (Bu), **indirdiğimiz ve** (hükümlerinin tatbikini) **farz kıldığımız bir suredir. Onda açık açık ayetler indirdik. Ta ki iyice belleyip ibret alasınız.**

Bu, katımızdan indirilen, anlaşılmasında kapalılık olmayan açık âyetlerdir. Kur'ân, sadece öğüt ve ikazları değil, ahlâksızlığın önünün alınması için caydırıcı had cezalarının uygulanmasını emreden hususları da açıklamaktadır.

Âyette geçen kelimeler, verilen hükümlerin önemini vurgulamaktadır.

Sûre: Yüksek rütbe, derece, mevki, şan, şeref, yapısı güzel ve yüksek binanın bir kısmı veya katları manasına gelir.

Kur'ân bölümlerinin sûre ismiyle adlandırılması, şehirlerin surları gibi şeref ve yüksekliklerinden dolayıdır. Ve bunlar Kur'ân'dan bir kıta ve başı sonu belli olan 114 bölümden her birine verilen bir isimdir de.[1]

İnzal: Yukarıdan aşağı inmek, bir yere yerleşmek anlamına gelir. Allah'ın, Kur'ân'ı veya bir şeyin sebeplerini indirmesi gibi.[2]

Farz: Resulullah'ın, vahyî ilahiyle mutlaka yapılması gerektiğini söylediği, kendisinin de hiç aksatmadan yaptığı işlerdir.

Âyet: İşaret, açık alamet, delil, belge, ibret gibi manalara gelir. Kur'ân'da âyet, sûrelerin belli bölümlerine, Allah'ın varlığına, birliğine, kudretine ve yüceliğine delalet eden yazılı ve kevnî işaretlere denir.

---

[1] Bkz. M. Said Çekmegil, Kur'an'a Muhatap Olmak, Bileşik Yay., İstanbul, 1996.
[2] Bkz. 2/22; 6/155; 57/25

Bu sûrede, inananların dîn ve hayatlarının şaibeden uzak, arı duru, bir hayatı ve imtihanı anlayarak yaşamaları için emirler, yasaklar, muaşeret kuralları, hikmetli öğütler ve aydınlatıcı bilgiler yer almaktadır.

❀ ❀ ❀

اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِى فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِى دِينِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَآئِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾

24:2 Zina eden kadınla zina eden erkekten her birine yüzer değnek vurun. Eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız bunlara, Allah'ın dini(ni tatbik) **hususunda, acıyacağınız tutmasın. Mü'minlerden bir zümre de bunların azabına** (bu cezalarına) **şahit olsun.**

Allah, mü'minlerin selamet içerisinde sağlam bir toplum inşa etmeleri için gerek dünyevi, gerek uhrevi caydırıcı müeyyideler koyarak, onları kötü işler yapmaktan sakındırmıştır. Temiz bir toplumu inşa etmenin yolu Allah'a itaatten geçer. Çünkü insanoğlu, arzu, zaaf ve tutkuları sebebiyle üzücü ve nahoş şeyler yapabilir. Nitekim İslâm'dan uzak kişilerin, gayrimeşru ilişkileri, zulümleri ibretiâlem değil midir?

İnsanoğlu, Hz. Yusuf gibi yoğun baskılar altında kalabilir, onun, iradesine hâkim olduğu gibi iradesine hâkim olamayabilir. Bir anlık yoğun duyguların etkisiyle, böyle çirkin bir şeye gafletle düşebilecekken, birden had cezası aklına gelirse hemen toparlanır. Çünkü toplum içerisinde rezil olmak, insanı dehşete düşürür ve insan bundan uzaklaşır. Rahmeti bol olan Allah, tövbe edeni affeder ama toplum affetmez. Hatta "teyzesi, amcası, dayısı da yapmış-

tı" diye, böylesi bir rezilliği yedi ceddine taşıyabilir. Suçsuz insanlar da bundan nasibini alırlar. Bu nedenle Müslümanlar, "Şüyû vukuundan daha zararlıdır." ilkesine binaen, kötülüklerin üstünü örtmeye çalışırlar. Pişman olanlar namaz ile affedilme rahmetinden ümitvar olurlar. İşlediği günahtan pişman olan sahabe, Resulullah'a: "Beni temizle." deyince Resulullah: "Sen şimdi namazdan çıkmadın mı? Yazık sana, git Allah'a tövbe ve istiğfarda bulun." demesine rağmen sahabe: "Beni temizle." sözünü dördüncü kez tekrarlayınca Hz. Peygamber: "Bunda akıl hastalığı var mıdır?" diye sordu. Böyle bir hastalığının olmadığını söylediler. "Şarap içmiş olabilir mi?" diye sordu. Bir adam kalkıp içki kontrolü yaptı. Onda şarap kokusu tespit edemedi. Hz. Peygamber: "Sen böyle bir suçu işledin mi?" diye bir daha sordu. Sahabe "Evet" cevabını verdi. Artık emir buyurdular ve o kişiye had cezası uygulandı.[3]

Yine bir rivayette: "Yahudiler Resulullaha (a.s) gelerek, bir zina hadisesini ihbar ederler ve haklarında ne hükmedileceğini sorarlar. Resulullah (a.s) onlara: "Siz, recm (hükmü) hakkında Tevrat'ta ne bulursunuz?" diye sordu, Onlar:

"Biz zina edenleri teşhir ederiz, bunlar bir değnekle de dövülürler."

Abdullah bin Selam bunlara:

"Yalan söylediniz! Tevrat'ta recm (âyeti) vardır" dedi. Bunun üzerine Tevrat'ı getirdiler. Ve kitabı açtılar. Yahudilerden birisi, elini recm âyetinin üzerine koyarak ondan önceki ve sonraki âyetleri okumaya başladı. Abdullah bin Selam ona:

"Elini kaldır!" dedi. O da elini kaldırınca recm âyeti görünüverdi. Yahudiler: "Ya Muhammed! Abdullah bin Selam doğru söylemiştir; Tevrat'ta hakikaten recm âyeti vardır" dediler. Bunun

---

[3] Bkz. Müslim, Hudud 22; eş-Şevkânî, Neylü-l-Evtar, VII, 95, 109; ez-Zeylaî, Nasbu'r-Raye, 111, 314 vd. 12/23-37; 17/32

üzerine (Resulullah zinanın vukuu hakkında şahid istedi. Dört Yahudi, zaniler hakkında şehadet ettiler.) Resulullah da bunların recmolunmalarına hükmetti de recmolundular."

Yine Ömer (ibn Hattab)'in bir hutbesinde şöyle dediği rivayet olunmuştur; "Bir hakikattir ki Allah, Muhammed (a.s)'ı Hak Peygamber olarak gönderdi. Ona indirdiği âyetler içinde recm âyeti de vardı..." Bu rivayetin dipnotunda: "Evli bir erkek ve evli bir kadın zina ederse (zina da beyyine veya gebelikle veya ikrar ile) sabit olursa (aile namusunu kirleten) bunları taşlayınız!" Bu âyetin okunması nesholunup hükmü ibka olunmuştur."[4] denmektedir.

Allah, Kur'ân'ı koruma altına aldığı halde (15/9), Hz. Ömer gibi bir sahabeye böyle bir iddiayı yakıştırmak büyük yanılgıdır. Ayrıca Resulullah (a.s), kabul ettikleri Tevrat ile hüküm vermek istemesi karşısında Yahudiler, Kur'ân'a inanmadıkları halde Kur'ân'daki hüküm işlerine geldiği için onun hükmüne müracaat etmiş olabilirler. Eğer Kur'ân'daki hüküm daha ağır olsa idi hiç Resulullah'a gelirler miydi? Bunları düşünmeden, hadislerde 'recm vardır' diye bir iddianın ileri sürülmesi ve bunun İslâm'a maledilmesi, hadisleri araştırmadan kabul etmelerinden olabilir. Kur'ân'ın âyetleri ne neshedilir ne de bir âyeti çıkarılır. Ancak âyetlerin uygulaması konusunda zaman, durum ve şartlara göre içtihadi hükümler getirilebilir. Recmi, Kur'ân'da olmadığı halde, birtakım rivayetlere dayandırarak İslâm'ın bir hükmü imiş gibi eserlerinde yazanların kitaplarını okurken daha dikkatli olmak gerekir. Rabbimizin de beyan ettiği gibi "Ne az düşünüyor, ne az iman ediyorsunuz."[5] (69/41, 42)

Kur'ân, her şeye rağmen böylesi çirkin fiilleri yapanların suçu açığa çıkmışsa, hem zaniyi yola getirmek hem de böyle şeylere

---

[4] Sahîh-i Buhârî; 1162, 1482, 2176 nolu hadisler
[5] Bkz. 4/59; 6/119; 10/59

tevessül edecek olanların önünü kesmek için suçlunun, mü'minlerden bir topluluğun önünde cezalandırılmasını istemiştir. Bu ceza ile hem iffet korunmuş olacak hem de bu, yüz kızartıcı işi yapmayı düşünenlere karşı caydırıcı bir etki oluşturacaktır. Bu nedenle ceza, acıma duygusuyla ertelenmeden âyette belirtildiği gibi uygulanmalıdır. Bunun ihmali, toplumların yozlaşmasını ve çöküşünü hızlandırmaktır. Şu bir gerçek ki her günahkâr çevresi tarafından uyarılsaydı, kınanıp ayıplansaydı, günahları açıktan işlemeye cesaret bulamazdı.

İslâm'da asıl olan, ayıpları örtmektir. Günahlar, Allah ile kul arasında kaldığında ve suçlular büyük bir pişmanlıkla tövbe edip kendilerini düzelttiklerinde, bağışlanmaları umulur.[6] Ama ortaya çıkan bir suç varsa onun da hesabı görülmelidir. Çünkü hevaya dayalı suçlar sepici mikrop gibidir, önü alınmazsa etrafa yayılır. Dolayısıyla mikrop yayılmadan bataklığı kurutmak elzemdir.

Celde cezası, bedene zarar vermeden, kişinin, yediği dayağı hissetmesidir. Allah ğafûr ve rahîmdir; günahların hem önünü alır hem de tövbe edenleri bağışlar.

Âyette geçen "refet" fiili rahmetin en büyüğü, acımak, esirgemek anlamına gelir. Denilmiştir ki rahmet geneldir. Refet ise kötülüğü uzaklaştırma hususundaki acıma duygusudur.

Acımak, merhamet etmek insani bir duygudur. Ancak toplumsal veya sosyal içerikli ağır suçları önlemek için ceza müeyyidelerini uygulamamak merhametsizlik olur. Bir zaniyi cezalandırmamak, masum insanların canının yanmasına, gayrimeşru çocukların doğmasına sebep olur. Düşünülüp, değerlendirilse mesele idrak edilecek ve Allah'ın şeriatındaki refet görülecektir.

Bazı rivayetlere dayanarak, verilecek cezanın recm olduğunu söyleyenler olsa da âyette yüz sopa vurulması emrediliyor. Bir

---

[6] Bkz. 19/59-60; 25/70; 28/67

anlamda recmde, daha ağır gibi görülse de acı çekenler "Ölür kurtulurum." diye düşünebilirler. Ama mü'minlerden bir topluluğun karşısında, yüz sopa yemek daha ağır olsa gerek. Allah, kullarına hangi caydırıcı cezayı vereceğini en iyi bilendir.

Yine bir rivayette, aşiretten biri suç işlediğinde, hatırı sayılanlar araya girerek ceza verilmemesini talep ederler. Resulullah (a.s.) "Benden Allah'ın koyduğu cezayı kaldırmamı mı istiyorsunuz?" Sizden öncekiler de "İçlerinde güçlü ve itibar sahibi kimseler bir suç işlediklerinde onlara cezayı uygulamayıp, zayıf kimselere uyguladıkları için helak oldular. Allah'a yemin ederim ki suç işleyen kızım Fatıma da olsa, mutlaka cezalandırırım." demiştir. Suç, mahkemeye intikal ettikten sonra yöneticilerin dahi suçluyu affetme yetkisi yoktur. Hz. Peygamber'in bu tarzdaki kesin ve kararlı tavrı bunun açık delilidir.[7]

İbni Kesir'de verilen habere göre: "Cezaları aranızda affediniz. Muhakkak ki bana ulaşan bir ceza vacip olur. ...Yeryüzünde uygulanan bir ceza, muhakkak ki yeryüzü halkı için onlara kırk sabah yağmur yağmasından daha hayırlıdır. Allah'ın dîni hususunda sizi bir acıma tutmasın. Biliniz ki Allah, size, sizden merhametlidir."

Cezayı vermek ve uygulamak hukukun işidir. Cezayı bireyler vermeye kalktıklarında, bu durum sıkıntılara sebebiyet verebilir. Bu iş aile reisine havale edilse ya öfkesinden haddi aşar ya da fıtri merhamet duyguları kabararak suçluyu hoş görür.

Gayrimeşru yaşantılar, başka sistemlerde meşru gösterilse de, bu durum temiz fıtratın kabul etmediği bir yaşantıdır. Gayrimeşru yaşantının getirdiği elem ve gözyaşı herkesin malumudur. Buna rağmen Allah'ın hükmünü ağır bulanlar, çocuklarının başına bu işi

---

[7] Ebu Davud, Hudud 4776

getirenleri ellerine geçirseler linç ederler. Bunu yapamayınca da "Asın, öldürün!" diye feryat ederler. Ne merhamet değil mi?(!)

Hevalarına kul olan, hayâ ve edepten yoksun kişiler gayrimeşru ilişkiyi meşru hâle getirmek için yasa çıkarsalar da insanlık, bu olayın ahlâkî açıdan kötü, dînî açıdan günah, sosyal açıdan da şerli olduğunda görüş birliği içerisindedir. Çünkü gelişmeler de gösteriyor ki sağlıklı toplumun idamesi, sağlıklı ailelerle mümkündür. Bunun için her sistem, aileyi ayakta tutacak yasalar çıkarmaya çalışmıştır. Fakat hiçbir müeyyide İslâm kadar aile binasını koruyucu olamamıştır.

İslâm'ın hâkim olduğu zamanlarda, batıla, zulme, cehle, haksızlığa vs. hepsine karşı kırmızı ışık yakılmıştır. İlme, ahlâkî değerlere, kötülüklerle cihada karşı da yeşil ışık yakılmıştır. İlahî nur ile karanlıklar aydınlatılmıştır. Mü'minler, kardeşlik duygularıyla birbirlerini maddi-manevi görüp gözettiklerinden, insanlar güven içerisinde yaşamışlardır. Heva ve çıkarlar bir tarafa atılsa kim istemez bu ilahî yasayı?

Allah'ı bilen, kendini seven, dînini iyi fıkhetme gayreti taşımalı ve emirleri dikkate almalı ki temiz ve asude bir hayat yaşayabilsin. Öyle ise mü'min, kendisine temiz bir hayatı bahşedecek olan aile müessesesini kurarken üçüncü âyeti dikkate alarak hareket etmeli, arzularını ve zaaflarını ilahî ölçünün önüne geçirmemelidir.

❁ ❁ ❁

اَلزَّانِى لَا يَنْكِحُ اِلَّا زَانِيَةً اَوْ مُشْرِكَةً ۖ وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَآ اِلَّا زَانٍ اَوْ مُشْرِكٌ ۚ وَحُرِّمَ ذٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾

24:3 Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan kadından başkasını nikâhlamaz. Zina eden kadını da zina eden veya

müşrik olan bir erkekten başkası nikâhlamaz. Bu (suretle evlenmek) **mü'minler üzerine haram kılınmıştır.**

Aile müessesesi İslâm'da çok önemli bir husus olduğu için Müslümanların, Allah'ın sınırlarını gözetmeleri farzdır.

Allah, İslâm milletinin sağlam temeller üzere bina edilmesi için Müslümanlara, aile müessesini iffetli, şirkten uzak, temiz kimselerle kurmalarını emretmiştir. Aileyi kirleten zanilerle ve imanı zedeleyen müşriklerle evlenmek, mü'minlere haram kılınmıştır. Zira bu tür evlilikler, insanı imansız etmez ama fıska düşürür.[8]

Allah, müşrikler de zaniler de necis oldukları için mü'minlerin onlarla nikâhlanmalarını yasaklamıştır.

Bu âyet, fakir sahabelerin -geçim sıkıntısı çektiklerini gerekçe göstererek- zina yoluyla para kazanan kadınlarla evlenmek için Resulullah (a.s.)'tan izin istemeleri üzerine indirildi. Bu sahabelerin, o kadınlarla evlenmelerine izin verilmedi. Nikâhın önem ve ehemmiyetini kavramayan veya bir an gözü karartan yoğun arzu sebebiyle böylesi yüz kızartıcı fiili irtikâp ettikten sonra pişman olarak tövbe ile temizlenenlerle evlenmek caizdir.[9]

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki mü'minler, zina eden facir bir erkek ve facir bir kadınla evlenemezler. Nikâhlanan eşlerden herhangi birinin bir başkasıyla zina etmesi hâlinde de nikâhları batıl olur.

Allah, nikâhta İslâmi değerlere göre hareket edilmesini emrederken, birçok ahlâksız kimse, sadakat ve edeplerinden dolayı temiz kimselerle evlenmeyi tercih eder ama hâlâ da o berbat hayatlarını sürdürmeye devam ederler. Bu ahlâksızlar başkalarının ahlâkını kirletirken, böyle bir pisliğin içerisine annelerinin, kız kardeşlerinin veya eşlerinin düşmesine asla razı olmazlar. Buna rağmen o

---

[8] Bkz. 2/221; 4/24-25; 5/5. not

[9] Bkz. 2/160; 4/17-18, 31; 25/70-71

temiz eşleri tarafından uyarıldıklarında, onları, dövmekle, boşamakla tehdit ederler. Fakat nikâh kurallarını bilmediklerinden veya acizliklerinden dolayı bu zavallılar, Allah'ın kerih gördüğü evliliklerini hâlâ sürdürürler. Ama birçok kimse dünyevi meseleler ve geçimsizlik sebebiyle ayrılmayı göze alır da, eşleri ahlâksız ve facir diye ayrılmayı göze alamaz. Tövbeye yanaşmayan bu necis kimselerle beraber yaşamanın manası ne? Allah'ın sınırlarını çiğnemekten korkan, imanlı, izzeti nefis taşıyanlar, böylesi bir hayatı sürdürmekten ikrah ederek kurtuluş yolu ararlar. İmanın bahşettiği faziletli, nitelikli hayata razı olanlara, Allah bir çıkış yolu ihsan eder.[10]

Temiz İslâm toplumuna, bu necis insanları sokmamalı. Faziletli ve iffetli kimselerle evlenmeli. Ebeveynler de bu tür kişilerle çocuklarını evlendirmelidirler.

Bu suçta kadın-erkek ayrımı olmaz. Ne var ki cahiliye insanları, kadına daha çok dil uzatır olmuşlar. Bu suçta kadın maddi alanda daha büyük yara almakta ise de, kadın ve erkek, Allah'ın cezasına aynı oranda çarptırılırlar.

Böylesi çirkin bir suçun işlenmesinde tahrik edici tavır ve davranışlara sebebiyet verenlerin payı olsa da, aklını, iradesini vahyin kontrolüne vermeyenler, sınırları göz ardı ederek tahriklere kapılanlar da suçludur. Suça tahrikten ve de suçu işlemekten dolayı sanıktırlar.[11]

Bu tür iffeti bozan fiiller cezasız bırakıldığında, fâsıkların nikâha rağbeti azalır. Dolayısıyla iffetin kadri bilinmez, iffet ehli takdir edilmez. Pek tabiî ki fıtratını bozmamış, ilahî vahiyle terbiye olmuş iffet sahipleri, fıska düşürücü işlere tevessül ederek aile müessesinin de cemiyetin de ifsadına sebebiyet vermezler. Evlilik,

---

[10] Bkz. 4/130
[11] Bkz. 14/21; 28/63

fertle toplum arasında en önemli geçiş noktasıdır. Bu nedenle Müslüman, yuvasını İslâmi çerçeveler içerisinde kurarak, Muhammed ümmetinin devamını sağlayıp dîni yeryüzüne hâkim kılacak nesli yetiştirmeyi hedeflemelidir. Aile, arzuların biçimlendirdiği bir olgu değil, ahlâkî boyutlar içeren sosyal bir yapıdır. Bu bakımdan evlilik, güzellik ve mal sahibinin ötesinde imanlı olanla yapılmalıdır. Ama ekseri fıkıhsız Müslümanlar, bu önemli hususta dînden çok maddi değerleri ön plana çıkardıklarından, bozuk bir nesil her geçen gün çığ gibi büyümekte. Müslüman isek nikâh ibadetini keyfilikten kurtarıp Rabbin rızasına dönüştürmek zorundayız. Gerçek değer akide değeridir. Üstünlük ise ancak takva iledir.

Temel esaslara aldırış etmeksizin kurulan yuvaların çoğu kez sonuçsuz ve yararsız kaldığını zaman bizlere ispatlamıştır. Çünkü birbirine en yakın ilişki eşler arasında kurulan ilişkidir. Bu ilişkide etkilenme ve etkileme diğer ilişkilerden daha çok olur. İslâm, insan psikolojisine uygun vaazlar içermektedir. Allah'ın rahmetini kazanmanın yolu, emirleri fıkhederek yaşamaktır. Felah İslâm'da, huzur imtihanı anlamada ve Allah'a teslimiyettedir.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۙ ﴿٤﴾

24:4 Namuslu ve hür kadınlara (zina isnadıyla) **iftira atan, sonra** (bu babda) **dört şahid getirmeyen kimseler**(in her birine) **de seksen değnek vurun. Onların ebedî şahitliklerini kabul etmeyin. Onlar fasıkların tâ kendileridir.**

Müheymin olan Allah, kullarının acı çekmemesi, toplumda itibarlarının korunması, yuvalarının selameti için ağır müeyyideler koyarak; işin ehemmiyetini dikkate almadan gelişigüzel konuşanla-

ra mani olmuştur. Böyle bir şayiayı çıkaran, dört şahid getirmelidir. Getirmediği takdirde seksen değnek vurulması ve ebedî şahidliğinin kabul edilmemesi onun cezasıdır. Bu ise iftiracının, o toplumda itibarının sarsılması, güvenilmez bir kimse olarak dolaşması demektir. Daha acı olanı ise Allah'ın belirlemiş olduğu sınırın dışına çıkarak fâsıklardan olmasıdır. Hangi insan bu kadar ağır bir cezaya maruz kalmak ister.[12]

İffetli insanları bu çirkin fiil ile yaftalamak, canlarını almaktan daha ağırdır. Bu bakımdan dört şahid getirmeden konuşma cüretini gösterenler, bu cezaya toplum önünde çarptırılmalıdır ki ehl-i iffete dokunulmasın.

Çünkü böylesi suçlamalar, toplumda huzursuzluklara, yuvaların yıkılmasına, cinayetlere, çocukların unutamayacakları ve geleceklerini de etkileyecek kapanmayan yaralara sebebiyet verir. Rabbim sen ne yüce ne kerim ve ne rahimsin. Kullarının huzurunu temin etmek için her türlü tedbiri aldırmış ve arınmanın yollarını göstermişsin.

❁ ❁ ❁

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾

24:5 Meğerki bu (hareketten) **sonra tövbe** (ve rücû) **ve** (hâllerini) **ıslah ederler. Çünkü Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

Fakihler, "Sadece tövbe cezayı kaldırmaz. Suçluya gerekli kamçı cezası uygulanır." demişlerse de bu hususta farklı görüşler vardır. Hatta Mevdudi: "Suçlayan, ahlâk dışı bir hareketi gözleriyle görse bile, gizliyi açığa vurup kirin yayılmasına çalışacak yerde suçun yerinde kalmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte eğer yeterli şahidi varsa gördüğünü toplumda yaymaktan kaçınarak sorunu

[12] Bkz. 4/15-16

yetkililere götürüp suçluların mahkemece cezalandırılmalarını sağlayacaktır." diye açıklamada bulunmuştur. İşte gerçek tövbenin şartları budur.

❀ ❀ ❀

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ
أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ
لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرَؤُا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ
تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ
اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾

24:6 Zevcelerine zina isnat eden ve kendilerinin kendilerinden başka şahidleri de bulunmayan kimseler(e gelince): **Onlardan her birinin** (yapacağı) **şahidlik, kendisinin hakikaten sadıklardan olduğunu Allah'a yemin** (ile) **dört** (defa ifade ve tekrar edeceği) **şahidliktir.**

24:7 Beşinci (şahadet) **de eğer yalancılardan ise Allah'ın lâ'neti muhakkak kendisinin üstüne** (olmasını ifade etmesi)**dir.**

24:8-9 O (kadın)**ın billahi onun** (zevcinin) **muhakkak yalancılardan olduğuna dört** (defa) **şahadet etmesi, beşincide de eğer o** (zevci) **sadıklardan ise muhakkak Allah'ın gazabı kendi üzerine** (olmasını söylemesi) **ondan bu azabı** (cezayı) **defeder.**

Buradan da anlıyoruz ki dünya rüsvalığından kurtulmak için yalan yere yemin edenlerin işi Allah'a kalmıştır. Oysa iman eden bir mü'min, Rabbinin huzuruna temiz gitme gayreti taşımalıdır.

Bir insan dünya rüsvalığından çekinerek böyle bir iftirada ısrar ettiğinde Allah'ın lanetine davetiye çıkarmış olur. Düşünebiliyor musunuz temiz ama iftiracı, yalancı şahidler karşısında kalan ama kendini bir türlü temize çıkaramayan birinin çaresizliğini ve içerisine düştüğü kahrı?! Ona bu kahrı yaşatan, her tür laneti hak etmez mi?! Böylece Allah'ın, meleklerin ve tüm insanlığın lanetine bu davranışlarıyla davetiye çıkarmıştır.

Lanet; uzaklaştırma, hakaret etme, azap etme, düşmanlık gibi anlamlara gelir.

Allah'ın kula, kulun kula laneti olur. Kulun kula laneti, Allah'ın laneti ile buluşursa hayır namına bir şey kalmaz. Böyle bir durumun dışında Müslümanlar birbirlerini lanetlememeliler. Lanet, sıddıkların şanından değildir. Çünkü bir mü'mine lanet etmek, onu öldürmek gibidir.

"Hiç biriniz diğerine; 'Allah sana lanet etsin' demesin."

"Bir kul herhangi bir şeye lanet ederse o lanet semaya yükselir. Fakat göklerin kapısı bu fena söze karşı kapanır, yere iner, onun da kapıları kapanır. Sonra sağa, sola başvurur, girecek yer bulamayınca lanet, müstahak olana döner. Eğer lanete layık değilse bu defa lanet edene döner..."

Müslüman, Müslümana hiçbir şekilde lanet etmemeli; kâfirlere lanet hususunda, bilginler lanet etmemenin daha güzel ve tutarlı olacağını savunmuşlardır. Sonuçta Allah, lanete layık olanlara gereken cezayı verecektir. Mü'minler özellikle birbirlerine hayır dualarla selameti dilemeliler.[13]

Birçok âlim, "Bu yeminden sonra, suçlama ister kabul edilsin isterse edilmesin, ayrılma kendiliğinden gerçekleşir." demişlerdir.

---

[13] Bkz. 3/61; 4/52; 7/44; ayrıca bkz. Riyâzü's-Sâlihin; 1581, 82, 84, 86, 87 nolu hadisler

Ama bir mü'min, İslâm hükmü altında suçu ifşa edilmiş ve suçunun cezasını çekmişse hem ibret olacak hem de bu cezayı çekerek eski değerine kavuşmuş olacaktır. Bunu da 10. âyetten anlıyoruz.

❁ ❁ ❁

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَاَنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

24:10 Ya üzerinizde Allah'ın fazl-u rahmeti olmasaydı, ya hakikat Allah tövbeleri kabul eden yegâne hüküm ve hikmet sahibi olmasaydı (hâliniz neye varırdı?)

O yüce Allah, tövbeleri kabul etmese, bizleri hikmetsiz hükümlere, nizamsız idarelere bırakıverse idi ne olurdu hâlimiz? Sen onu suçlarsın, o seni. O sana göre ahlâksız, sen ona göre. Derken bir keşmekeş olur ve içinden çıkılmaz bir hal alır toplumun durumu. İşte Allah, insanlığı bu keşmekeşten kurtarıp sağlıklı birey, aile ve toplumun oluşması için vahyî ölçüler vazetmiştir. Bu ölçüleri dikkate alarak yaşayan birey, aile ve toplum; sağlam, güvenli bir yapı oluşturacaktır.

❁ ❁ ❁

اِنَّ الَّذِينَ جَآءُو بِالْاِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْاِثْمِ وَالَّذِى تَوَلّٰى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾

24:11 O uydurma haberi (iftirayı) **getirenler, içinizden** (mahdud) **bir zümredir. Onu** (o yalanı) **sizin için bir şer sanmayın. Bilakis o, sizin için bir hayırdır. Onlardan herkese kazandığı günah** (nispetinde ceza) **vardır. Onlardan** (günah)**ın büyü-**

günü deruhte (ve irtikâb) **eden o adam** (yok mu? işte) **en büyük azap onundur.**

Bütün bu âyetler, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'ye yapılan iftira hakkında inmiştir. Ve tarihte "İfk Olayı" diye geçmektedir. İfk; büyük yalan, iftira anlamına gelmektedir.

Rivayetlere göre hicretin beşinci yılında Benî Mustalik kabilesine karşı düzenlenen seferden dönülürken sefere katılan Hz. Aişe, ihtiyacı için ordugâhın dışına çıktı. Döndüğü zaman, boynundan gerdanlığının düşmüş olduğunu gördü.

Hz. Aişe, gerdanlığını aramaya gitti. Döndüğünde, ordu oradan ayrılmıştı. Yokluğu farkedilir de geri dönüp kendisini ararlar düşüncesiyle oturup bekledi. Bu arada olduğu yerde uyuyakaldı. Ordunun artçı neferi Saffan b. Muattal, kendisini görerek devesine bindirdi ve orduya yetiştirdi.

İkinci konaklamada, Hz. Aişe'nin, devesinin üzerinde olmadığı anlaşıldı. Bir süre sonra genç bir askerin devesiyle geldiği görülünce, münâfıklar bunu fırsat bilerek dedikoduya başladılar. Müslümanlar bunun iftira olduğunu anladılar ama aralarında, Hz. Aişe'ye atılan bu iftiraya katılan zayıf karakterlilerde vardı. Fakat Allah, Hz. Aişe'nin masumiyetini bizzat açıklamakla kalmamış, Müslümanların böylesi durumlarla karşılaştıklarında nasıl bir tavır sergilemeleri gerektiğini de belirtmiştir. Bu olay, Sahih-i Buhari ve Müslim gibi kaynaklarda detaylı olarak anlatılmaktadır.

Bu olay üzerine inen âyetler, suçsuzlara iftira atmanın ne büyük bir cürüm olduğunu ve bundan dolayı iftiracıların ağır cezalara maruz kalacaklarını haber vermektedir. Şu bir gerçek ki kâfirler, pusuda bekleyerek Müslümanların kusurlarını ararlar ki ifşa edip de aleyhlerine propaganda yapsınlar. Müslümanlar, münâfıkların şayialarına karşı temkinli olmalı, birbirlerine sahip çıkarak kenetlenmelidirler. Hz. Peygamber, isteseydi, şerefine karşı girişilen bu saldırının sorumlularını bulup cezalandırabilirdi. Fakat tam bir ay

her şeye sabırla katlandı/lar. Meselenin açıklığa kavuşması için itidalle bekledi/ler. Vahyin nüzulünden sonra da gereğince muamele edildi. Bütün bunlar, özelde Hz. Ebu Bekir ailesinin, genelde tüm Müslümanların ahlâken ne kadar temiz, adaletli, sabırlı insanlar olduğunu gösterdi.

Bu olayla insanlar, Hz. Peygamberin gaybı bilmediğini bütünüyle anlamış oldular. Onun bildiği ancak Allah'ın kendisine öğrettiğiydi. Eğer O, gayb bilgisine sahip olmuş olsaydı böylesine zor durumda kalmaz, soruşturmada bulunmaz ve tövbe tavsiye etmezdi. Belki de vahyin bir ay sonra gelmesinin nedeni buydu.

Çoğu bela ve musibetler, insanın, dirilip direnmesine, azminin bilenmesine, iman yönünden sorumluluklarının farkına varmasına, olgunlaşmasına, karakter ve ahlâkının düzelmesine vesile olur.

Felaketlerle; sadece maruz kalanlar değil, takınacakları tutumların belirlenmesi açısından diğer insanlar da imtihan edilmektedir. Musibetlerin toplumsal yararlarının en başta geleni ise fertleri ve toplumları birbirine yaklaştırmasıdır. Müslüman'a düşen, şer olarak nitelendirilen fiillerden uzaklaşarak güzel işler yapmaya gayret göstermesidir.[14]

❁ ❁ ❁

لَوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَٰذَآ

إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾

24:12 Onu işittiğiniz vakit erkek mü'minlerle kadın mü'minlerin, kendi vicdanları (önünde)**, iyi bir zanda bulunup da "Bu, apaçık bir iftiradır." demeleri** (lâzım) **değil miydi?**

[14] Bkz. 2/155, 216; 21/35

Bir haber karşısında mü'minlerin, haberi getirenin kim olduğunu dikkate alması, haberin doğruluğunu araştırması ve bilmediğinin ardına düşmemesi gerekir. Önem arz eden haberleri ise merciinden öğrenmelidir.[15]

Nice aileler, nice güçlü imparatorluklar, yayılan yıpratıcı dedikodularla yıkılmıştır. Kesin deliller olmadan konuşulmaması, gözle görülen olaylarda bile bir cebriye olup olmadığı tespit edilmeden ithama gidilmemesi, hele bir takım hadiseler mü'minler hakkında şüyû bulmuşsa burada da belirtildiği gibi iyi zan beslenilmesi gerekmektedir. Eğer bir mü'min, mü'minliğin faziletini kuşanmak istiyorsa itidali elden bırakmamalıdır. Özellikle bir mü'min hakkında bir şayia vuku bulmuşsa diğer mü'minlerin, o mü'mini savunmaları gerekir. Mü'minler, kardeş gibi birbirlerini savunmaz iseler, iftira okları daha çok geliştirilir. Böylece inananlar arasındaki güven sarsılır, dayanışma bozulur. Bu sebepten, çıkan şayianın kimin hakkında çıktığı, kimlerin bu şayiayı sahiplendiği, kimlerin bunun yaygarasını yaptığı dikkate alınmalıdır.

Bilinsin ki dillerin açtığı yara, kılıcın açtığı yaradan daha derindir.

O hâlde sizler, "Emrolunduğunuz gibi dosdoğru olun." Onların, hakkınızda yaymış oldukları iftiraları sizin için bir şer sanmayın. Bilakis o, sizin için hayırdır. Müslümanlar arasında birliği, dayanışmayı ve güveni bozan herkese, kazandığı günah nispetinde ceza vardır. Onlardan günahın büyüğünü deruhte edenlere ise en büyük azap vardır.[16]

Günahtan pay almamak için, Müslümanlar hüsn-ü zan sahibi olmalı, asla bir mü'min hakkında ciddi delili olmadan ileri geri konuşmamalıdır.

---

[15] Bkz. 4/83; 17/36; 49/6-7
[16] Bkz. 16/25; 29/13

Suçsuza suç, erdemlilere kötülük isnat etmeye çalışanları savunmayın ki hesap günü kendinizi savunamaz bir duruma düşmeyesiniz.

❀ ❀ ❀

لَوْلَا جَآءُو عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ ۚ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَآءِ فَأُولَٰٓئِكَ عِندَ اللَّهِ
هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
لَمَسَّكُمْ فِى مَآ أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۚ ﴿١٤﴾ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ
وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِۦ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا ۖ وَهُوَ عِندَ اللَّهِ
عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

24:13 Buna karşı dört şâhid getirmeli değil miydiler? Mademki onlar (bu) **şâhidleri getiremediler, o hâlde onlar Allah indinde yalancıların ta kendileridir.**

24:14 Eğer dünyada ve ahirette Allah'ın fazl-u rahmeti üstünüzde olmasaydı içine daldığınız (bu) **yaygaradan dolayı sizi her hâlde büyük bir azap çarpardı.**

24:15 O zaman siz o (iftirayı) **dillerinizle** (birbirinize) **yetiştiriyordunuz,** (hakkında) **hiçbir bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylüyordunuz ve bunu kolay sanıyordunuz. Hâlbuki bu**(nun günahı) **Allah indinde büyüktür.**

Âyette belirtildiği gibi laubali, sıkılmaz, umursamaz bir hayat yaşayanlar, bilmedikleri şeyler hakkında nasıl da -sanki çok önemli bir şeyi ortaya çıkaracaklarmış gibi- dedikodu kervanına katılıp bu çirkin, çirkin olduğu kadar da yalan şayiayı, önemsiz bir şeymiş gibi aralarında konuşuyorlar. Hele konu, Resulullah ve onun eşleri-

ne dil uzatmak ise bu daha büyük bir zulümdür. Bunun için onu tanıyıp ona iman edenler, gelebilecek zarar ve sıkıntıya karşı onu ve ailesini koruyacaklardır. Bir ordunun komutanı yara alırsa orada müthiş sarsıntılar, dağılmalar olur. Bu bakımdan Müslümanların böyle durumlarda sıkı önlemler almaları ve olayı asıl merciine götürmeleri gerekir. İman ettiği hâlde resule saygı duymayanlar, ona sıkıntı verecek şeylerden sakınmayanlar ve ona eziyet edenlerle gücünce mücadele etmeyenler için mutlaka elem verici bir azap vardır.[17]

❁ ❁ ❁

وَلَوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَآ أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَانَكَ هَٰذَا

بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

24:16 Onu duyduğunuz zaman: "Bunu söylememiz bize yakışmaz. Hâşâ, bu büyük bir iftiradır!" demeniz (lazım) **değil miydi?**

Mü'minlerine karşı şefkatli ve merhametli olan, elinden geldiği kadar onları himaye etmeye çalışan bir nebi hakkında söylenen sözlere, değil iştirak etmek; bilakis mü'minlerin bu duruma üzülmeleri, Hz. Peygamberi incitecek davranışlara karşı tavır almaları gerekirdi. Değil resul, herhangi bir mü'min hakkındaki söylentilere karşı da tavır almaları gerekirdi.

İftira ve başkasını suça teşvik etmenin veya bir ayıbı bulup ortaya çıkarmanın yanlışlığını ortaya koyan bir rivayet de şudur: "Birbiriniz hakkında her türlü (kötü) zandan sakının. Çünkü kötü zan, son derece aldatıcıdır. Birbirinizi, ayıbınızı aramak için gözetlemeyin. Biriniz hakkında tecessüs göstermeyin, ayıplarını açığa

---

[17] Bkz. 9/61; 49/1-5

vurmaya çalışmayın. Kendini Allah'a teslim etmiş olanları incitmeyin. Kim ki kardeşinin ayıbını açığa vurmaya çalışırsa, Allah da onun ayıbını ortaya çıkarır. Bir mü'min, başka bir mü'minin ayıbını örterse, Allah da onun ayıbını örter."

❁ ❁ ❁

يَعِظُكُمُ اللّٰهُ اَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهٖٓ اَبَدًا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

24:17 Eğer siz iman eden (kimse)**lerseniz, böyle bir şeye, hayatta bulunduğunuz müddetçe bir daha dönmenizi Allah haram kılıyor.**

24:18 Ve (işte) **size ayetlerini açık açık bildiriyor. Allah** (her şeyi) **hakkıyla bilendir, tam bir hüküm ve hikmet sahibidir.**

Akıllı, düşünen, muhakeme sahibi olan mü'minler, kendilerine ve başkalarına zarar vermezler. Başkalarının da kendilerine zarar vermesine fırsat vermemeye çalışırlar. Bu şuur uyanıklığıyla da, ilahî düsturları öğrenip gereğince amel ettikleri sürece sıhhat bulup toplumlarının tabibi olurlar.

Müslümanlar, âyetler doğrultusunda ahlâkî, amelî kuralları öğrenmeden zanlarıyla, kulaktan duymalarla hareket ederlerse elbette İslâm'ın bahşedeceği şahsiyet ve karaktere sahip olamazlar. Dolayısıyla dışardan gelen baskılara, etkilere karşı mukavemetsiz olduklarından, çabucak mikrop kapıp yayan varlıklar hâline gelirler.

Allah âlimdir; hem kullarını selamete erdirecek hususları, hem de kullarının neyi, niçin yaptığını en iyi bilendir. Hâkimdir; hükmünü yerine getirendir. Mü'min ise O'nun hükmüne uygun hareket edendir.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

24:19 Kötü sözlerin iman edenlerin içinde yayılıp duyulmasını arzu edenler (yok mu?) **Dünyada da, ahirette de onlar için pek acıklı bir azap vardır.** (Onları) **Allah bilir, siz bilemezsiniz.**

Kur'ân, "fahşa" terimini imani, ahlâkî değerleri tahrip eden tüm çirkin ve uygunsuz davranışları ifade ederken kullanmıştır. İmansızlar, İslâm birliğini bozmak, Müslümanların ahlâkî değerlerini tahrip etmek için en sinsi ve en etkili zehirlerini basın-yayın yoluyla yayarlar.

Müslümanlar, cahiliyenin hâkim olduğu toplumlarda yaşarken, ahlâkî değerlerini korumak için hem İslâmi kurallara çok dikkat etmeli hem de bu muzır yayınlara karşı mücadele etmelidirler. İnsani, vicdani ve imani duygusu olan kimseler, iffet ve hayâyı rencide edici müstehcen söz, görüntü ve davranışlardan sakındıkları gibi ifsada değil, ıslaha giden yolda zulmü engeller ve erdemli davranışların öncüsü olmaya çalışırlar.

Hayâ, imanın nizamıdır. Bir şeyin nizamı bozulunca parçaları darmadağın olur. Her dînin bir ahlâkı vardır. İslâm'ın ahlâkı da hayâdır. Kötülüklere kapı açan, hayâ duygusunu törpüleyen ve giderek küfre kadar götürebilecek davranışlardan şiddetle sakınılmalıdır.

Hayâ, bir ahlâktır ki, fena sözleri terk etmeğe sevkeder. Hak sahibinin hakkını ifada kusur etmekten meneder.[18]

---

[18] Bkz. 17/32

Mevdudi, tefsirinde; "Siz bilmezsiniz..." yani, "Bireysel eylemlerin tüm toplum üzerindeki etkisini siz bütünüyle kavrayamazsınız. Bu eylemlerden etkilenen halkın sayısını ve bu eylemlerin toplumun kolektif hayatında yaptığı etki birimini en iyi bilen Allah'tır. Öyleyse Allah'a ittika etmeli ve O'nun belirlediği kötülükleri ortadan kaldırmak için elinizden geleni yapmalısınız. Geçiştiriliverecek önemsiz meseleler değildir bunlar. Aksine bunların oldukça ciddi etkileri ve sonuçları vardır" der.

İslâmî ahlâk kurallarından uzak kalanlar, hem nefislerinde hem de toplumda fahşanın yayılmasına sebep olduklarından, dünya ve ahirette elim bir azaba maruz kalırlar.[19]

Dünya azabı; aile huzurunun bozulması, boşanmaların artması, çocukların yuvalara terk edilip aile terbiye ve şefkatinden mahrum kalmaları şeklinde ortaya çıkar. Bu durum, dengesiz bir cemiyetin doğmasına sebep olur. Daha ne gibi zararları vardır, bunu hakkıyla bilemeyiz.

Allah, kimin keyfî, zanni yaklaşımlarla hayatın cazibesine kapıldığını, kimin emirlerine karşı duyarlı bir şuur geliştirip yaşamak istediğini bilendir.

❁ ❁ ❁

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

24:20 Ya üzerinizde Allah'ın fazl-u rahmeti olmasaydı ya hakikat Allah çok esirgeyici, çok merhametli olmasaydı (hâliniz neye varırdı?)

İlahî emirler bildirilmeseydi ve bizler de iman etmeseydik, elbette bu bahsedilen çirkin fiillerden beri olamaz; ulu orta konuşup ulu orta davranışlarda bulunarak, aramızdaki bağların kesilmesine,

---

[19] Bkz. 4/85; 16/25

nefislerimize kin tohumlarının ekilmesine kendi elimizle sebep olur, birbirimize acı çektirmeye devam ederdik. İmansız, ahlâksız ve acımasızca davranışlarda bulunanların vahşeti herkesin malumudur. Doğru yolu gösteren Allah'a hamdolsun, ilahî düsturlara uyanlara selam olsun.[20]

❀ ❀ ❀

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ وَمَن يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ
الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ ۚ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

24:21 Ey iman edenler, şeytanın adımları ardınca gitmeyin. Kim şeytanın adımlarına uyarsa şüphesiz ki o, kötülüğü ve gayrimeşruyu emreder. Eğer üzerinizde Allah'ın fazl-u rahmeti olmasaydı içinizden hiçbiri(niz) **ebedî temize çıkmazdı. Ancak Allah'tır ki kimi dilerse temize çıkarır. Allah hakkıyla işiten,** (her şeyi) **kemaliyle bilendir.**

Şuurlu mü'minler, bir anlık gaflet ve öfke sonucu şeytana uymuş olsalar bile, hemen Rabbe dönüp bağışlanma dileyerek hâllerini düzeltirler.[21]

Şeytan; zayıf karakterli, cahil ve iradesiz kimselere vesvese verir. Günahı zamanın şartlarına bağlayıp öyle olması gerektiğine inandırarak, ilahî sınırları aşama aşama çiğneterek istediği sonuca ulaşır.

---

[20] Bkz. 5/16; 6/127; 27/59; 40/7

Kur'ân-î sınırları bilmeyen veya zaaf ve tutkularından dolayı ikinci plana atan zayıf karakterli, cahil, iradesiz kimseler, ekseriyetle duyguları, hisleri, heyecanları ve dürtüleriyle hareket ederek şeytana davetiye çıkarmış olurlar. Hasmını mağlup etmek için pusuda bekleyen şeytan da edepsizliği ve kötülüğü süsleyerek, bunları cazip hâle getirip duyguları tahrik ederek, insanları, istedikleri şeyleri yapmaya teşvik eder. Bu da, ahlâkın ölümü, cahiliyenin dirilişidir. Cahiliye dirilirse ahlâk ölür.[22]

İyilik hususunda dînî kuralları dikkate almayanlar; dünyevi meselelerde istediklerinin en iyisine sahip olmak için bütün melekelerini kullanırlar, olmadımı yan bilgilere müracaat ederler de; dînî meselelerini, kulaktan dolma bilgilerle işlerine geldiği gibi halletmeye çalışırlar!

Bu âyetin ışığında Hicazi'de şu tembihi yapmış; "Tuhaftır ki bazı Müslümanlar, kadınlarla erkeklerin bir arada yaşamalarını savunmaktadırlar. Bilmezler ki insanı ulvi ideallere yükseltecek Allah korkusu, herkeste aynı oranda mevcut olmadığı gibi hakikatten gafiller de çoktur. Şeytanın gireceği açık menzil bırakırsanız felaketler çoğalır."

Gençliğin hevai duyguların arkasında sürüklenmesinin sebebi, Allah'a haşyet duymalarını sağlayacak eğitimden yoksun olmalarıdır. Okullar, kamusal alanlardaki birliktelikler, buraları "gayrimeşru ortamlar, ilişkiler yuvası" hâline getirdi. Çocuklara, ailede köklü inanç duyguları verilmiyor; çevre, okul, medya, birazcık da olsa var olan ahlâkî duyguları törpülüyor! Sonra da gençlerden dürüstlük bekleniyor! Allah hidayet etsin bu gençliğe ve gençliği yönlendirmeye çalışanlara! Gençler, hayatı sorgulamaz, olaylardan ders almazlarsa kendi elleriyle yaptıkları yüzünden dünya ve ahirette pişmanlıktan kurtulamayacaklar. İşte, bu anlamda vahyin hedefi,

---

[22] Bkz. 7/202; 16/100; 26/221-223

haktan her bir sapmayı tekrar aslına rücû ettirmektir. Fertler, ilmin haysiyetiyle kendi nefislerinde olanı değiştirmeye çalışmadıkça ailelerini değiştiremezler. Böyle kişilerin toplumu değiştirmeleri de mümkün değildir. Kurtuluşun yolu Kur'ân bilincine ulaşmaktır. Kur'ân bilincine sahip olmadan, cehaletin sürüklediği ahlâksızlığın önü alınmaz. Hele de cahilî ortamlarda yaşanıyorsa korunmak daha da güçleşir. Bu bakımdan mü'minler, Kur'ân-î eğitime ağırlık vermeliler. Takvayla kendilerini koruma altına aldıklarında, temiz bir hayat sürdürüp temiz bir toplumu oluştururlar.[23]

❁ ❁ ❁

وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

24:22 Sizden (dinde) **fazilet ve** (dünyada) **servet sahibi olanlar, akrabasına, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere vermelerinde kusur etmesin. Affetsin, aldırış etmesin. Allah'ın sizi yarlığamasını sevmez misiniz? Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

Bu âyet, Hz. Aişe (r.a.) hakkında gaflet sonucu şayialara iştirak edenlere yardım etmeyi keseceklerini söyleyenlere bir uyarı niteliğindedir. Yani mü'minlerin öfke ve nefret göstermemeleri, rahmete sebep olacak davranışlarda bulunmaları isteniyor. Çünkü insan beşerdir, fücura da takvaya da müsait yönüyle, yer yer gafleti sonucu hata ve kötülüklere düşebilir. Mü'minler, birbirleri arasında uyarıcı ve bağışlayıcı olarak kardeşçe bir dayanışma içerisinde

[23] Bkz. 7/201; 15/42; 16/99; 17/65

olmalılar. Allah'ın, kulunu bağışlaması, mü'minin mü'mini bağışlaması ile barış ikliminde huzur ve güven verici bir atmosferde yaşamak temin edilmiştir. Mü'min olmak, hatadan beri olmak demek değildir. Mü'min, gafleti sonucu bir günah işlemiş olsa da hemen arkasından tövbe edip hayırlı bir iş yaparak rahmete layık olur. Allah'ın bizi bağışlamasını nasıl arzu ediyorsak, bizler de iyiliğe talip olanları bağışlayalım, onlardan yardımımızı esirgemeyelim. Birbirimizi Allah için destekleyelim ve yardımlarımızla; ne kimsenin günaha ne de asalak ve miskinliğe düşmesine sebep olalım. Kötülüğe karşı iyilik şiarımız olsun, zor olsa da bunu, dünya ve ahireti kazanmak için yapalım. Gazaba sabır, cahilliğe hilm, kötülüğe iyilik ile karşılık vererek, ıslah etme yolunu arayalım.[24]

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ
وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾

24:23 Namuslu, (kötülüklerden) **habersiz mü'min kadınlara** (iftira) **atanlar, dünyada da ahirette de lanetlendiler. Onlar için büyük de bir azap var.**

24:24 O günde ki aleyhlerinde kendi dilleri, kendi elleri, kendi ayakları, onların neler yapıyor idiklerine (olduklarına) **şâhidlik edecektir.**

---

[24] Bkz. 2/224-225; 5/89; 13/22; 23/96. not

24:25 O gün, Allah onlara hak olan cezalarını tastamam verecek, şüphesiz onlar da Allah'ın apaşikâr Hakk'ın ta kendisi olduğunu bileceklerdir.

Bu ihtardan, günahın 'şüyû vukuundan beter' olduğunu anlıyoruz. Bu nedenle günahların, şüyû bulmadan örtülmesi gerekir. Çünkü her çirkin şeyin şüyû, günaha meyilli olanların, günaha bağışıklık kazanmasına sebep olacaktır. Bu müfteriler, hem ebediyete giden selamet yolunu tıkadıkları, hem de dört şahid getiremedikleri için lânete (Allah'ın rahmetinden uzaklaşmaya) maruz kalacaklardır. Bu ihtar ve ikazlar bir Müslüman için öyle kolay değil ki böyle şeylere teşebbüs etsin!

❀ ❀ ❀

اَلْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ ۚ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ
وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ ۚ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ ۖ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

24:26 Kötü kadınlar (ve kötü sözler) **kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara** (ve kötü sözlere), **temiz kadınlar** (ve temiz kelimeler) **ise temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara** (ve temiz kelimelere yakışır). **Bunlar** (temiz kadınlar ve temiz erkekler) **o** (iftiracıların) **diyeceklerinden çok uzaktırlar. Onlar için mağfiret ve çok şerefli rızık vardır.**

Bu, 3. âyetin bir başka boyutuyla, nikâh hususunda dikkatli olmaya davettir. "Habis" kelimesi, çirkin, pis, düşük, değersiz şeyleri; "Tayyibat" kelimesi ise temiz olan, hoşa giden, helal olan şeyleri ifade etmektedir. Âyet, ailenin temiz zemin üzerine kurulması gerektiğini tembihliyor. Çünkü kötüyle iyi bir arada duramaz.

İnsan, iyilik, temizlik, doğruluk ve güzellikten yana bir kişilik kazanmışsa habis biriyle yaşayamaz. Bir şekilde beraber olma durumunda kalsa bile dostluğunu, beraberliğini veya evliliğini uzun zaman devam ettiremez. Bu nedenle Allah, Müslümanlara bu tür evlilikleri yasaklamıştır.

Nikâh; kadın ve erkeğin ismetidir, ahdidir, kendisini dayadığı, tutunduğu şeydir. Dîn ayrılığı ancak nikâh bağını çözer! İman, Müslüman erkeği ve kadını birbirine helal kılan bağın, akdin olmazsa olmaz şartıdır. Aksi takdirde erkek ve kadın birbirine helal olmaz. "Bu, Allah'ın hükmüdür."

Bilinçten uzak kılınan namaz, sahibini nasıl ıslah etmiyorsa; İslâmî çerçeveler dışında kurulan yuva da huzur vermez. Ailenin salahı, toplumların salahı olduğundan, nikâh ibadetini icra ederken ilahî ölçüler dikkate alınmalıdır. Müslümanlar, bu imkânlar hâsıl olmadıkça nikâhlanmamalı. İffetini korumalı, gönüllerini helal olmayan noktalardan uzaklaştırmalıdırlar.[25]

Evlenecek şahıslar, şu hususları dikkate alırlarsa -Allah'ın izniyle- pişman olmazlar. Öncelikle eşinin takva sahibi olmasına samimiyetle özen göstermeli, beşerî duygularını karıştırmadan beklentilerini açık bir lisan ile dile getirmeli, mü'min olan ebeveynin rızasını almalı, sözüne güvenilir kişilerle istişare etmelidirler. Her şeye rağmen evlilikleri, bazı nedenlerden dolayı olumsuz seyrediyorsa bunun yeni bir imtihan olduğunu düşünüp sabretmeli; birlikte yaşamak çekilmez hâle gelmişse şayet ayrılmalıdırlar.[26]

[25] Bkz. 2/221; 24/3. Not
[26] Bkz. 2/229, 231; 4/19, 35, 128, 130

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَدْخُلُوا۟ بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا۟
وَتُسَلِّمُوا۟ عَلَىٰٓ أَهْلِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

24:27 Ey iman edenler, kendi (ev ve) **odalarınızdan başka** (evlere ve) **odalara sahipleriyle alışkanlık peyda etmeden ve selam da vermeden girmeyin. Bu, sizin için daha hayırlıdır. Olur ki iyice düşünür** (hikmetini idrak eder)**siniz.**

Bu düsturlar, kötülüğü, meydana gelmeden önlemek, toplumu ıslah etmek amacını taşımaktadır.

Allah'ın, kutsal kıldığı aile müessesini koruyucu niteliği olan müeyyidelerde, eve izin alınıp selam verilerek girilmesi ve kapının üç kez çalınması, "Kim o?" sualine kendini tanıtacak bir cevap verilmesi gibi prensipleri vardır. Amaç, gelen misafirin kim olduğunu ev sahibinin tanımasıdır. Kapının önünde, içeriyi görecek şekilde değil de yan durarak, ev sahibine toparlanacak gerekli zaman tanınmalı, buyur edilmeden girilmemelidir. Bu kural, sadece dışarıdan eve girenler için değil, ev içerisinde de kapalı odalara girmesi gerekenler içindir.

"Teste'nisu" ifadesinden hareketle ulema, aile halkından birisinin odasına girmek istenildiği zaman odadaki kimseyi, öksürmek suretiyle haberdar etmeyi kâfi addetmişlerdir. Resul-ü Ekrem de: "Teste'nisu, Kişinin, Allah'ı tesbih ve tekbir ederek yahut öksürerek oda sahibinden izin istemesidir." buyurmuş.

Selam berekettir, karşıdakine "Benden yana güven içerisinde ol." mesajını vermektir.

Hülasa: Cahiliye âdeti üzere şuursuz, selamsız, başkasının haremgâhına baskın yaparcasına girmek men edilmiştir. Çünkü her insanın kendine özgü bazı hâlleri vardır ki başkaları tarafından o hâllerinin farkına varılmasını istemez. Bu başkaları, kişinin ana ve

babası olsa bile.[27] Böylece sırlar korunmuş olur. 28. âyet, bu adab-ı muaşereti daha da dikkate almamızı istiyor.

❁ ❁ ❁

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ ۖ وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ
ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

24:28 Eğer orada bir kimse bulmazsanız size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Şayet size "Geri dönün!" denilirse dönüp gidin. Bu, sizin için daha temizdir. Allah, ne yaparsanız hakkıyla bilendir.

24:29 Meskûn olmayan, içerisinde sizin için bir menfaat (ve alâka) **bulunan** (ev ve) **odalara girmenizde size bir vebal yoktur. Açıklayacağınızı da, gizleyeceğinizi de Allah bilir.**

Bu geri dönme hükmü, basit anlamda geri dönmeyi ifade eder. Kimsenin kapısında, inatla durarak görüşmek veya kucaklaşmak için beklemeye hakkımız yoktur. Çat kapı başkalarının evine gidenler geri çevrilmeye hazır ve razı olmalılar. En güzeli, imkânlar dâhilinde randevulu gitmektir. Allah, neyi niçin yaptığımızı bilir. Bu bakımdan düşünce ve niyetlerimizi O'nun rızasına göre ayarlayalım ki işimiz kötü amaçlara alet olmasın. 29. âyetten de bunu anlıyoruz.

---

[27] Sahîh-i Buhârî, C. 12, s. 168

Evlere girmek için izin isteme adabı, beklenmedik fitne sebeplerinden korunma yolunda bir icraattır. Kur'ân, fitnenin yolunu kesmekte, ayrıca tahrik ve teşvik edici bakış ve davranışlardan da sakındırmaktadır.

❁ ❁ ❁

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ

اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

24:30 Mü'min erkeklere söyle, gözlerini (harama bakmaktan) **sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar. Bu, kendileri için çok temiz** (bir hareket)**dir. Şüphesiz ki Allah,** (kullarının ne) **yapacaklarından hakkıyla haberdardır.**

Evet, bakışları, uygun olmayandan çevirmek gerekir. Serbest bakışlar, serbest konuşmalar, sınırsız kadın-erkek beraberliği, fitneye giden yolu kolaylaştırmaktadır.

İslâm, temiz bir toplum kurmada, tedbirini en baştan alır. Fıtri arzular; salim, emin ve nezih olarak, meşru daireler içinde rahattır. Bu temizliğe sahip olmak için mü'minler, bakışlarını, gülüşlerini, şakalarını ve tüm hareketlerini edep dairesi içerisine almalılar. Hafifmeşreplikten şiddetle sakınmalılar.

❁ ❁ ❁

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا

يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوبِهِنَّ وَلَا

يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ اِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ اَوْ اٰبَآئِهِنَّ اَوْ اٰبَآءِ بُعُولَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَآئِهِنَّ اَوْ

اَبْنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِىٓ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِىٓ اَخَوَاتِهِنَّ اَوْ
نِسَآئِهِنَّ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ اَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ اُولِى الْاِرْبَةِ مِنَ
الرِّجَالِ اَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلٰى عَوْرَاتِ النِّسَآءِ وَلَا يَضْرِبْنَ
بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوٓا اِلَى اللّٰهِ جَمِيعًا اَيُّهَ
الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

24:31 Mü'min kadınlara da söyle: gözlerini (haramdan) **sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Zînetlerini açmasınlar. Bunlardan görünen kısmı müstesna. Baş örtülerini, yakalarının üstünü** (kapayacak surette) **koysunlar. Zînet** (mahal)**lerini kendi kocalarından yahut kendi babalarından yahut kocalarının babalarından yahut kendi oğullarından yahut kocalarının oğullarından yahut kendi biraderlerinden yahut kendi biraderlerinin oğullarından yahut kız kardeşlerinin oğullarından yahut kendi kadınlarından yahut kendi ellerindeki memlûkelerden, yahut erkeklerden yana ihtiyacı olmayan** (yani erkeklikten kalmış bulunan) **hizmetçilerden, yahut henüz kadınların gizli yerlerine muttali olmayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizleyecekleri zînetleri bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar. Hepiniz Allah'a tövbe edin ey mü'minler. Tâ ki korktuğunuzdan emin, umduğunuza nail olasınız.**

Gözü haramdan sakınmak, iffeti korumada önemli bir faktördür. Sahibini faziletlerle besleyen, bayağı düşürücü kötülüklerden koruyan da tesettür ve hayâdır.

Örtülerine de dikkat etsinler. Çünkü örtünmenin ana gayesi, fitne unsurunun ortadan kalkmasıdır. Örtü -toplumun örfü de dikkate alınarak- dikkat çekici, cazip, dar ve ince giysiler şeklinde olmamalıdır. Edep ve vakar içerisinde hareket edilmelidir ki ilahî emrin bahşedeceği takva hâsıl olup fitnenin önü alınmış olsun.[28]

Örtü, İslâm'ın simgesi, Müslüman kadının şiarıdır. O, sadece bir metre bez parçası değil, Allah'ın âyetini üzerinde taşıyarak herkese sessizce verilen bir mesajdır.

Örtü, mü'minle gayrimüslimi birbirinden ayıran bir âyettir. "Erkeğinki de saç kadınınki de" diyen felsefeciler, düşünmezler ki İslâm akla hitap eder ama mantık dîni değil vahîy dînidir! Örtü, hayânın muhafızı, pazarlıksız imanın itirafıdır.

Allah, her kavmi özel bir soru ile imtihan eder. Bu asrın Müslümanlarının da özel sorusu tesettürdür. Fâsıkların dayatmalarıyla belli yerlere tesettürlü girme yasağı konulur. Birtakım hedefler uğruna bu yasağa kimileri uyar, kimileri ise Rabbinin emrini her amacın önünde tutar. Bazı haktan gafiller de başını örtmemek için "Alışmamışım, sıkılıyorum, okuyorum, çalışıyorum, gencim, herkes bana bakar, eşim istemiyor, hele bir emekli olayım" gibi bir dizi bahane ileri sürerler.

Yine örtülü olduğu hâlde, sulta sahiplerinin uyguladıkları keyfî yasaklara ciddi bir direnç göstermeden, kariyer, mevki ve ekonomik kaygılar nedeniyle, iffetini koruyan örtüsünü açıp zalimlere itaat ederler! Tıpkı İsrailoğullarının sığır kesme emrine itirazları, cumartesi avlanma yasağına uymayanların sınavı kaybetmeleri, Talut'un askerlerinin su ile denenmesi gibi, böyleleri de kendileri için özel olan bu sınavı kaybederler. Dikkatle düşünülürse onlar, helal olan şeylerle sınanmada kaybettiler! Ya ilahî emirle sabit olan hususlarda, günümüz insanlarının tavize yeltenmeleri nasıl değer-

---

[28] Bkz. 7/26-27

lendirilmeli? "Allah'a itaat olunmayan yerde kula itaat olunmaz" düsturu, bu tür durumlarda neyle, nasıl açıklanabilir?![29]

Her sınav, bir eleme operasyonudur. Kalburun üzerinde kalanlar kazanıyor. Başını bir örtüp bir açanlar, perukla işi halletmeye çalışanlar, kendileriyle ve dînleriyle çelişki içerisinde olanlardır. Bunlar da İsrailoğullarının düştükleri durum içerisinde değiller mi? "Bugün açalım ki, yarın hizmet edebilelim.", "Harp hiledir." Mantığıyla ve zanni görüşlerle işi kitabına uydurma yoluna gidenler, bir ikilem içerisinde değerlerinden tavizler verenler, günaha girdikleri gibi cahillere de kötü örnek olurlar. Ne kadar büyük bir vebal altında olduklarını düşünselerdi, asla böyle bir şeye tevessül etmezlerdi!

"Yürürken de gizli ziynetlerini teşhir etmesinler." uyarısından anlaşılıyor ki sefihliğe, hafifmeşrepliğe, istismara meydan verecek davranışlardan kendilerini muhafaza etmeliler. Kadınlar, iffetlerini koruyarak sosyal hayatta sorumluluklarını yerine getirir ve gücünün yettiği işlerde çalışabilirler.

Allah'ı hakkıyla tanıyıp O'na inanan ve O'nu seven, şeksiz şüphesiz itaat eder. Allah'a itaatte zannî, keyfî, kulaktan duyma hareket edenler, kimlik ve şahsiyet kaybına maruz kalıp iki arada, saygınlıktan uzak kalmış, şaşkın kimselerdir. Kendine ve dînî vecibelerine karşı şuurlu duruşu olmayanlar, dışardan gelen telkinlere aldanırlar ve böylece ayakları istikametten kayar.

Kendini İslâm'a nispet eden kimi Müslümanlar, popüler kültürün etkisiyle siyasaldan soyutlanmış, folklorik, günübirlik, suya sabuna dokunmayan, vicdanlara hapsedilmiş, uçları açık dîn algılı bir yaşam selinin etkisinde savrulmaktalar.

Cahiliye döneminde bazı ileri gelen müşrikler, Peygamber (a.s.)'ın hak davetinin kitleler tarafından kabulünü önlemek amacıyla birtakım eğlence ve şölenler düzenliyorlardı. Vahidî tarafın-

---

[29] Bkz. 2/67-71, 249; 7/163. not

dan naklolunan İbn Abbas'ın rivayetinde Nadr bin el-Haris'in, insanları kandırmak, eğlendirmek ve saptırmak için şarkı söyleyen ve dans eden cariyeler getirdiği kaydedilmiştir. Peygamber'in (s.a.) vaaz ve telkinlerinden kimin etkilenmekte olduğu haber alınısa Nadir b. el-Haris ona cariyelerden birini musallat eder ve bu cariyeye, "Buna yedir, içir ve bunu eğlendir ki Muhammed'in telkinlerine uymasın." derdi. Cahiliye döneminde uygulanan bu yöntemin modernicesi, popülizm tehdididir. Günümüz Nadr b. el-Haris temsilcileri ise medya denilen aracılardır.

Müslüman aile, kendi sosyalitesini oluşturmamış olmasının bedelini bugün acı bir şekilde ödemektedir. Nitekim günümüz Müslüman ailesi, Müslümanca yaşamanın çabasında değil, rahat yaşamanın kaygısındadır.

Ailenin merkezinde olan kadına kapitalist toplumlarda reva görülen; daha çok kazandırmanın, sınır tanımayan tüketmenin nesnesi rolüdür. Laisizmin egemen olduğu gerici modern(!) toplumlarda ise genelde eğitim, özelde üniversite sorunu, Müslüman kadını mağduriyetin ötesinde zillete dûçar etmiştir. Kadın, bugün gerçekte mağduriyetinin doruk noktasını yaşamaktadır. İki cinsten biri olmasına rağmen kadın, gerçek rolüyle toplum içinde âdeta kaybolmuştur. Akideden soyutlanmış ve imaj elde etmenin çok rollü aktörüne dönüştürülmüştür. Ona reva görülen bu zillet, bilakis lütufmuş gibi sunulmuştur.

İnandığı gibi yaşamayan insanın yaşadığı gibi inanmaya başlaması, tam da dünyevileşmenin neticesidir. Dünyevileşen tip, maslahat (iyilik, düzen, asayiş, barış) diye mefsedeti (fesad) savunmaya başlar. Sığınmacıdır, bazen tövbekâr bazen de itirafçı ağzıyla geçmişine küfrederek, içinde bulunduğu anı meşrulaştırıp yenidünyasında kabul görmeye çalışır.[30]

---

[30] Fikir Dünyası Dergisi S. 4, s. 15

Allah'ım! Bize iman gücü, amel zenginliği, günaha karşı iradeli duruş sergilemek için katından bir güç ver! Yardımını bizlere ihsan et!

❀ ❀ ❀

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

24:32 İçinizden bekârları ve kölelerinizden, cariyelerinizden salih (mü'min) **olanları evlendirin. Eğer fakir iseler Allah onları** (evlenmeleri sayesinde) **fazl**(u kerem)**iyle zengin yapar. Allah'**(ın lütfu) **boldur,** (O, her şeyi) **hakkıyla bilendir.**

Evlilik, iffet ve erdemin temeli olduğu gibi günaha karşı da koruyucu en etkili ilaçtır. Bekârlık da, şeytanın günah tohumlarını ekme alanıdır bir nevi. Bu nedenle Allah, mü'minlerine tedbirler önererek iffetlerini korumada pratik hâl çareleri de göstermektedir. İslâm ekonomisi, her ne kadar kişiye kendi emeğiyle kazanmayı temel esas görerek sağlasa da, bir zarurete mebni olarak ihtiyacını karşılayamayanların temiz bir aile ortamı tesis etmeleri için -gereksiz maddi engellerden uzaklaşarak yuva kurmalarına- devletin veya gücü yetenlerin yardımcı olmalarını emretmektedir.

Burada "Salih olanları evlendirin." derken bu hususa riayette titizlik gösterilmeli. "İlla da evleneceğim." diye de birtakım gayri İslâmî yaklaşımlardan kaçınılmalıdır. Çünkü insanların hakiki anlamda birbirlerine dostluğu, yardımcı olmaları, birbirlerini koruyup desteklemeleri; onların aynı sahih imanı ve istikameti benimsemiş olmaları hâlinde mümkündür. Ortak hayat, ortak çabalarla yürütülür. İmani konudaki aykırılık, aile birliğini temelden anlamsız kılan bir kırılma çizgisidir. Bu nedenle evliliğe değil de özellikle iman beraberliğine atıf yapılmış olması gerçekten manidardır. Çünkü

imanın sağladığı ahlâkî hususlar, hakiki dostluğu kazandıran temel faktörlerdir.

Evlilikte, tecrübeli büyüklerin yönlendirmesi olsa da çiftlerin rızası alınmalı. Köleye dahi yapılmayacak zorlamalara gidilmemelidir. Çoğu zaman kanaatkârlıkla kurulan yuvalar, aynı kanaatkârlıkla idare edilir. Bu durum, dar ve zor şartlardan kurtulma nedeni olur. Kadın da yuvasındaki asli görevleri aksatmadan bütçeye bir şeyler yaparak katkıda bulunabilirse Allah, lütfuyla onları zenginleştirir.

Bu, Allah'ın, evlenen herkese servet bahşedeceği anlamında düşünülmemeli. Amaç, para hesabına dayalı bir yaklaşıma engel olmaktır. Çünkü ebeveynler, maddi sebepleri öne sürerek çocuklarının evlenmelerini engelleyebiliyorlar. Evlilikte eş seçimi önemlidir. Yuvayı yapacak, çocukları eğitecek, birbirlerine iyi veya kötü günde destek verecek eşi seçerken, her şeyden daha çok dîni ve ahlâkı iyi olanı seçin. Çocuklarınızı doğruya yönlendirici tedbirler alın. Onları karşılıklı rıza ile evlendirin. Nikâh akdini sağlam temeller üzerine bina edin. Yerine ve durumuna göre farz-ı 'ayn olan nikâh ibadetini yerine getirmede acele edin. Dünyevi değerler uğruna bu ibadeti geciktirmeyin!

❁ ❁ ❁

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ

وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ

خَيْرًا ۖ وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ ۚ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ

إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ

بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٣﴾

24:33 Nikâha (evlenmeye çare) **bulamayanlar, Allah kendilerini fazl**(u kerem)**inden zengin kılıncaya kadar,** (zinaya karşı) **iffetlerini korusun. Ellerinizin malik olduğu** (köle ve cariyelerden) **mükâtebe** [anlaşma] **isteyenleri, eğer onlarda bir hayır biliyorsanız, kitâbete kesin, onlara, Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici metaını kazanacaksınız diye cariyelerinizi, eğer kendileri de iffetli olmak isterlerse, siz fuhşa mecbur etmeyin. Kim onları** (buna) **mecbur ederse şüphesiz ki Allah onlara** (o cariyelere) **kendilerinin ikrâhlarından sonra da çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

1. âyetten 33. âyete kadar olan bölümde, ahlâkî ve edebî hususlar açıklanarak, takva sahibi olmak isteyenlere gereken öğütler verilmiştir.

Mihr ve nafaka temin etmekten âciz olanlar, Allah kendilerine bir kapı açıncaya kadar iffetlerini; oruç tutarak, Allah'a sığınarak korumalılar.

Fıtratındaki sağduyuyu kullananlar, en derin bataklıkta bile yozlaşmaya meydan okuyan taraflarıyla temiz yaşamayı becerirler; Hz. Yusuf, Hz. Meryem, Hz. Asiye gibi.

İbni Kesir'deki bir rivayetten şunu öğreniyoruz: "...Demir bir yüzük bile almaya gücü yetmeyen bir adamı Allah Resulü evlendirmiş ve Kur'ân'dan ezberlemiş olduğunu kadına öğretmesini, onun mihri kılmıştı." O resul ki nikâhın en kolay olanına teşvik ederken, bu kolaylığı sağlamayanlar, mihri olabildiğince yüksek tutanlar, her türlü eşyayı "olmazsa olmaz" şartı ile dayatanlar, aca-

ba vebal altında olmazlar mı? Hayatı yaşanamaz konuma getirmenin suçunu taşımazlar mı?

Tüketim, kuşkusuz, bilinç denetiminde anlamlı ve gereklidir. Tüketimin denetimden çıkmış hâli istihlaktir. İstihlâkte, bilinçli harcamanın, kullanmanın yerini helak ediş almıştır. Denetimden çıkmış davranışların zararı sadece failine dokunmaz. Bu durum kontrol altına alınmazsa verdiği zayiat aileye sirayet eder ve toplumsallaşır. Ey akıl sahipleri ibret alınız![31]

"Sağ ellerin malik olduğu" erkek ve kadın kölelerden herhangi birinin, sahibi tarafından ahlâksızlığa zorlanması, çok çirkin ve insanlık dışı bir şeydir. Bir Müslüman asla böyle çirkin şeylere tevessül etmez. Böylesine iğrenç bir iş, ancak arzularının esiri olan kimselerin, Allah'a ve ahiret gününe inanmayanların yapacakları bir iştir.[32]

❁ ❁ ❁

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ

وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

24:34 Andolsun ki biz (din hükümlerini) **açık açık bildiren ayetler, sizden evvel gelip geçmiş olanlardan misal**(ler)**, takvaya erenler için de öğüt**(ler) **indirdik.**

Harama bakmak, iftirada bulunmak, müşrik kâfirlerle evlenmek vb. şekillerde ilahî sınırları aşmak yasaklanmıştır. Temiz bir toplum, ancak temiz fertlerden oluşan ailelerle inşa edilir.

Âyette; insanlar, fahşanın ve inkârın hâkim olduğu şerli kavimlerin başına gelen belaların kendi başlarına da gelmesini iste-

---

[31] Bkz. 6/141; 17/27; 7/31; Ebu Davud, Sünen, en-Nikâh, Bab: 31; İbn Hanbel, C. VI, s. 82

[32] Bkz. 4/3; 23/5-7; 24/26. not

miyorlarsa dînî değerlerine sarılsınlar, uyarısı yapılmaktadır. Gelip çatacak olan şerlerden korunmak için Allah'ın zikriyle uyanık olmayı ve yapılan öğütleri dikkate alarak yaşamayı unutmayın!

❁ ❁ ❁

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ
فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ
لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِىٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ
يَهْدِى اللّٰهُ لِنُورِهٖ مَنْ يَشَآءُ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

24:35 Allah, göklerin ve yerin nûrudur. O'nun nûrunun sıfatı, sanki içinde bir çerağ bulunan bir hücredir. O çerağ bir sırça (kandil) **içindedir. O sırça** (kandil) **de sanki bir inci** (gibi parıldayan) **bir yıldızdır ki güneşin doğduğu yere de, battığı yere de nispeti olmayan mübarek bir ağaçtan, zeytinden tutuşturulup yakılır. Onun yağı, kendisine bir ateş dokunmasa da, hemen hemen ışık verir.** (Bu ışık da) **nûr üstüne nûrdur. Allah, kimi dilerse onu nûruna kavuşturur. Allah, insanlara meseller irad eder. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.**

Bu bir misaldir. Sınırsız olan, sınırlı olan insan idrakine sunuluyor. Böylece küçük bir modelle büyük rahmetin gönüllere tecelli edip insanları cehaletin karanlığından kurtarmasına ve ilmin aydınlığına kavuşturmasına dikkatleri çekiyor. Cehaletin kapısını örtüp ilmin kapısını açmadıkça sefaletten, rezaletten kurtulunmaz. Cehalet, hırsı, arzuyu kamçıladıkça zulmün kapısı açılır. Unutmayın!

İlim, tefekkür ve zikir, insanı kötülüklerden koruyan kalkanlardır. İşte o "kandil" Allah'ın, peygamberine indirdiği vahiydir ki mü'minin kalbi onunla aydınlanır.

Kur'ân'ın mesajları ışık saçmaktadır. O'nun hikmet dolu muhtevası, sağduyu ile ve ön yargılardan uzak olarak okunursa gönüllere nur huzmeleri sirayet etmeye başlar.

Bu nur, mutlak ilim sahibi olan Allah tarafından yakıldığına göre, o kandilin yakıtı, hiç bitmemecesine doğuya ve batıya erişecektir. Yani amacı itibariyle mesajı evrenseldir. O nurun sırrına varanlar aydınlığa kavuşur.

Allah, hayat nizamı olan dînine de, bu dînin kitabına da "Nur" demiştir.[33]

Nur, aydınlanmayı, görmeyi ve eşyanın nasıl olduğunu anlamayı sağlarken; karanlık, varlığı kaplayarak, yokluğu, korkuyu, şaşkınlığı getirir ve insanların ne yapacaklarını bilmez kılar.

Hakikat nuruna başvurmadan, küfrün, şirkin ve fıskın karanlık yüzü, bakılarak görülmez.

Nur, kendisi görünen ve eşyayı görünür kılan şeydir. Bu teşbihten yola çıkarak imanı ile gönlünü aydınlatan insanlar, bu aydınlığı çevresine de yansıtır ve o nurdan habersiz karanlık ruhların aydınlanması için emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i 'ani'l-münker düsturuyla gönülleri aydınlatmaya çalışırlar.

Allah, bu nuru almaya kimin layık olup olmadığını da bilir. Aklını örtüp dünyevi emeller ve zevkler peşinde koşanlar, bu nura erişemezler. Düşüncelerini ipotekleyen, grup taassubundan dolayı tefrikaya düşen ve velilere bağlandığını iddia ederek bidat-hurafe yığını arasında kalanlar -Allah'a ve resulüne inanıp Allah'ın yasalarını kabul etmiş görünseler de- şirk hastalığına bulaşmış olduklarından, o ilahî nurun aydınlattığı yolu göremezler. Bu yolda, ancak

---

[33] Bkz. 2/257; 4/174; 5/15-16; 9/32

aklıselim ile vahye sıkıca sarılarak, onu anlayıp yaşamak için okuyanlar yürüyebilirler.

Şeriat, kandilin camıdır. Kandili yakmışsanız, elbette sönmemesi için camı geçireceksiniz. Kandil var yağı yoksa camla uğraşmanın ne anlamı vardır.

"Bir kandil yuvasına benzer." ifadesiyle kalbi de düşünebiliriz. Bu nur bir kalbe sirayet ederse o nuru kalpten kimse alamaz. O nur ile kişi, bütün cephesiyle yüzünü Allah'a döndürür. Ve nurun şevkiyle çevrelerini de aydınlatırlar. Resuller ve tâbileri, yol gösteren birer yıldız gibidirler, kim onlara uyarsa kurtulur.[34]

O nuru engelleyecek de yoktur. Bu nur, yani hakikatin ışığı, hiçbir cemaatin, hiçbir liderin tekelinde değildir. Her insan, bu nurdan direkt yararlanır. Yeter ki talep etsin. Mü'minler, nur üstüne nura kavuştukça da, manevî ve ahlâkî boyutta derece derece yükselirler. Mü'minin, her ne kadar beşer olarak fücura kayması, zikzaklar çizmesi söz konusu olsa da o, bu nur ile yeniden toparlanır ve azami derecede takvada zirveleşmeye çalışır. Bu kadar büyük bir imkânı da ellerinde bulunduruyorlar iman nuruna sahip olanlar. Rabbimiz, gönüllerimizi nurunla aydınlat! Bizleri o nurla onurlandır!

❁ ❁ ❁

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ

وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾

24:36 (O kandil) **o evlerde** (yakılır ki) **Allah, onların yüce tanınmasına ve içlerinde adının anılmasına izin vermiştir. On-**

[34] Bkz. 9/100

lar buralarda sabah ve akşam O'nu (Allah'ı) **tespih** (ve tenzih) **eder**(ler).

Bu âyet-i kerime, üstteki âyet-i kerimeye atıfta bulunuyor. Anladığımız şu ki -hiçbir gölgenin, hiçbir bulutun engelleyemediği gün gibi aşikâr olan- Allah'ın nurunu idrak edenler, ahsen-i takvimde yücelere ulaşacaklardır. Çünkü onlar, zikir uyanıklığı içerisindedirler. Bu şuur onları Rabbin beğeneceği güzel işlere yöneltirken, çirkin ve hoş olmayan şeylerden de uzaklaştırır.

Şu bir gerçek ki kullar idrak etsin veya etmesin, O Allah, zaten yücedir ve eksikliklerden, kusurlardan beridir. Kullar, Allah'ı övmekle, Allah'a kulluk etmekle yücelirler. Bu bakımdan, hayatlarının her karesini şuurlu anışlarla rıza-i ilahîye teslim olarak yaşayanlar, geçici hiçbir menfaatin önünde eğilmezler. Bu kimseleri hiçbir şey, Rabbinin rızasını kazanmaktan alıkoyamaz. Çünkü şuurlu yaşantıları, onları hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar muhteşem ve de dehşetli bir günde, yüce Rableri ve sevdikleriyle buluşturacaktır.

Allah'ı tanımaya götürmeyen, hoşnutluğunu kazandıracak işlere sevk etmeyen, dînini yüceltmeyi öğretmeyen tevhid veya esmaü'l-hüsnaları tekrarlamak, Allah'ın istediği bir anış değildir. Bu faaliyetler, sahibine ciddi bir sorumluluk yükleyip onu harekete geçirmediği gibi malayaniden de uzaklaştırmadığından, yapılan tesbihatlar, bir teybe yüklenmiş seslendirmeye benzer. "Yalvara yakara, huşuyla, hafif bir sesle, sabah akşam Rabbini an. Sakın gafillerden olma." derken, günümüzde birçok kimsenin zikir halkalarında cezbeye tutulmaları, kendinden geçmeleri, şuursuzca ve garip hareketlerle bağırıp dövünmeleri, mü'minlere yakışır bir hâl değildir.[35]

---

[35] Bkz. 2/152; 7/55, 205; 8/2; 9/124; 13/28; 15/ 98; 22/35

Elbette ki hayat, insanlara güç sorumluluklar yükleyip onlardan bedel ister. Zaten hayatın hangi boyutuna baksak, bir bedel istendiğini görürüz. Hiçbir şey bedelsiz elde edilmiyor. Ama o gün için bugünden ödenen bedel, insana sıkıntısız, meşakkatsiz elde edilen bir mükâfat olarak dönecektir.

O hâlde kişi ne yapıyorsa şuurunda ve farkında olarak yapmalıdır ki yaptıkları değer bulsun. Örneğin, papağana öğrettiğiniz "babacığım" kelimesini papağanın devamlı söylemesi, ne papağanı evlat, ne de baba dediği şahsı baba kılar. Şöyle bir misali de düşünebiliriz: Babasına sürekli "baba, baba" diyen bir çocuğa, nihayetinde o baba: "Ne diyorsun, söylesene" der ve hâlâ çocuk aynı şekilde nakaratına devam ederse baba kızmaz mı? Eğer herhangi bir talep yoksa onun sürekli 'baba' demesinin ne anlamı var. Bir teşbihle, sadece 'hu, hu' diyenleri düşünelim. 'Hu, hu' kelimeleri tam bir kelam ifade etmez. Böyle bir kelime, ne iman ne küfür ne emir ne nehiy ne de bir talep ifade eder. Sadece o an, Allah'ın varlığını hatırlar ama bu hatırlayışla beraber O'nun beğenmeyeceği şeylerden beri kalınmıyorsa bu nasıl bir hatırlayıştır. İşte şuurdan uzak, "Allah'ı çokça zikredin," düsturuna aykırı anışlar, Allah Resulü'nün zikir anlayışında görülmemiştir. Ruhbanlı dînlerde olduğu gibi yalnızca mescidlerde, dîn adamlarının eşliğinde belirli ritüelleri yapmak İslâmî değildir. Bir zikir insanı harekete geçirmiyor, sorumluluklarını hatırlatmıyorsa bin tesbihatın yararı nedir?

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin." Bu da gösteriyor ki bireylerin yetiştirildiği evler, İslâm temeli üzerine bina edilmeli. Ev hayatı; asalet, kutsallık gibi hükümler dikkate alınarak yaşanmalı. Yoksa öyle veya böyle, her evde Allah anılıyor.

"Evlerinizi Allah'ın zikriyle aydınlatın." denirken, çokça Kur'ân okumak kastedilmektedir. Çünkü Kur'ân okunan ev, içinde oturanlara genişlik verir. Yani içinde Kur'ân okunan ev, yaşayanlarına; imtihanı, sabrı, tevekkülü, teslimiyeti, gayreti öğretir. Maddi

alanda geniş eve ve imkânlara sahip nice insan bu genişliği anlayamaz. Bu genişlik, gönül huzurudur. Hamd etmek, şükretmektir. Eğer bu şuurdan yoksun iseniz, yoksulluğunuz, evinizin darlığı, eşyanızın yokluğu sıkar veyahut da her şeyiniz var, gönül huzurunuz yoksa yine sıkıntılı bir hayat yaşarsınız.

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin." sözünden şunu da anlayabiliriz: "Kabir" deyince, daracık bir yer; "ölü" deyince de hareketsiz, fonksiyonunu yitirmiş bedenler akla geliyor. Demek ki evler kabre çevrilince, içerisindekiler fonksiyonunu yitirmiş, hareket kabiliyetini kaybetmiş, duygu ve düşünceden yoksun varlıklar hâline gelmişlerdir. Kur'ân, hayat verecek şeylere çağırıyor. İslâm'la hayat bulmayanlar, bu hayattan adeta geldikleri gibi gidenler, ibadetsiz, eylemsiz yaşayan insanlar, evlerini kabirlere çevirenlerdir.[36]

Hiçbir kitap sadece okunmuş olmak için okunmazken; bugün "İnandım!" diyen birçok kişi, Kur'ân'ı maalesef anlamadan okuyor. Bununla da kalmayan kimi insanlar, Kur'ân'ı -Allah ve Resulü'nün vaatlerinde olmadığı hâlde- zanlara dayandırarak, tasnifler yaparak okuyup dilekler kutusu hâline getiriyorlar. Kur'ân'ı baştan sona anlamadan hatmetmektense bir âyeti, bir kelimeyi anlayarak okumak daha efdaldir. Bu şekilde Kur'ân okunan bir ev, içinde oturanlara genişlik verir ve hayrı çoğaltır, şeytanı defeder. İçinde Kur'ân okunmayan ev ise oturanlara dar gelir, hayrı azaltır. Bu evde melekler değil şeytanlar hazır olur.

Arınmak ve yücelmek, nerde olursa olsun, Allah'ı, idrakle anarak gerçekleşir. Böylece her insan, hayatın gayesini vahyî ölçülerle anlamaya çalışarak nimete erenlerden olur. Bunun için kalbî, kavlî, amelî tesbih ve zikirden geri kalmamalıdır.

❁ ❁ ❁

---

[36] Bkz. Sahîh-i Buhârî, C.1, Hadis: 273; Ayrıca bkz. 2/126; 9/108-109; 8/24; 10/87; 27/80

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ
يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾

24:37 (Öyle) **adamlar** (vardır ki) **onları ne bir ticaret, ne bir alışveriş Allah'ı zikretmekten, dosdoğru namaz kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar, kalplerin ve gözlerin** (dehşetle) **döneceği günden korkarlar.**

İşte Allah'ın nuruyla aydınlanan bu mümtaz kişileri, hiçbir dünyevi meşguliyet Allah'ı anmaktan alıkoyamaz. Böyle kimseler, hangi işte olursa olsun, hep Rablerinin rızasını gözeterek hareket ederler.

Mü'minler, ölüm gelinceye kadar her gün maddi-manevi sınavlarla karşı karşıya bulunurlar. Bu imtihanlarda, kimileri maslahat ve rızık endişesiyle tavizler verirken kimileri de Rabbin rızasını her şeyin üstünde tutar. Çünkü onlar, gözlerin ve gönüllerin dehşetten döneceği günü yakinen idrak ederler. O günü hatırlayıp işlerini vaktine en uygun biçimde yerine getirmeye çalışırlar. Kazançlarına haram karıştırmadıkları gibi, alışverişlerini namazlarına engel kılmazlar. Çünkü namaz, mü'minin en değerli manevi kazancıdır. Onunla mü'min, günde beş defa, maddi-manevi temizliğe kavuşur. İnsan ne kadar da zikir ehli olsa gafleti sonucu hatadan beri olamıyor. İşte namaz, Rable buluşmak ve bağışlanmak için en iyi fırsattır.

Ama Allah'ın nuruyla aydınlanmayan kimseler, ezan sesinden ziyade para sesine kulak vererek büyük bir gafletle maddenin kulu olurlar. Namazı eda etmedikleri gibi, kullara karşı vermeleri gereken zekâtı da vermezler. Namazla otokritik yapmayanların hayatında, İslâm ciddi bir şekilde yer etmemiştir.

İman ve inanç eğitiminden sonra manevi eğitimin en başta gelen ibadeti namazdır. Namaz sayesinde insan tevazu sahibi olur. Kötü ve çirkin fiiller namazla törpülenir.

Namaz ve zekât insanı kötü davranışlardan alıkoyar. Şimdi en cimri insanı düşünelim. Bu cimri insan, kendinden daha muhtaç birine, kendini de mağdur bırakmadan hayır yaparsa ve yaptığı hayırdan daha fazlasının kendisine verileceğini bilirse elindekinden vermez mi?[37]

Allah'ın verdiklerinden -Allah'ın istediği gibi- vermek, sosyal dayanışmayı temin ettiği gibi isyanın da önünü alır. Yapılacak ufak bir iyilik, bir diğerini hayata döndürebilir.

Her ne kadar rızık; insanların yetenek, beceri, hareket ve bilerek çalışma seviyesiyle orantılı olsa da bunun istisnası olabilir. Bizler için birer imtihan sorusu olan nimetlerin farklı olmasında bilinmeyen birçok hikmetler vardır. Bu ibadetle, cimriliğin sürüklediği bencillikten kurtulduğumuz gibi birbirimizi tamamlayarak, maddi-manevi dayanışmada bulunarak, güçlü bir cemiyetin temelini de atmış oluruz. Bütün bunlar zulmün, ahlâksızlığın önünü alan faktörlerdir.

Hele cahiliyede -gelir dağılımının böylesi dengesizliğinde- bu dayanışma daha bir anlam bulur. N. Fazıl'ın ifadesiyle "Bir kişiye dokuz, dokuz kişiye bir pul" reva görülürken, insanlar paylaşmayı bilirlerse denge sağlanır ve anarşinin çıkması engellenmiş olur.

Hayatın gereksiz harcamalarından vazgeçen herkes, bu kutlu ibadeti yerine getirme imkânı bulur ve mağdur insanlara el uzatarak huzur verir, huzur bulur. Ama Müslüman, yapacağı yardımlarla birilerinin günahına vesile olmamalıdır.

---

[37] Bkz. 2/245; 267, 272-277; 3/134. not

Zekât, infak veya sadaka, merkezden muhite yayılarak büyük bir halkaya kadar genişler. Herkes kendi yakınını gözetse yaralar çabuk sarılır.

Nisap miktarı mala sahip olanların, zekâtlarını Allah'ın taksimine göre vermeleri farzdır. Zekât, bizden olan ulû'l-emr eliyle verileceği gibi; ulû'l-emrin olmadığı ortamlarda herkes zekâtını kendisi verir.[38]

Bir kimsenin zekât vermesi kendi ihsanı olmadığı gibi alan için de bir dilencilik değildir. Zekât, Allah'ın farz kıldığı emr-i ilahîdir. Vermek nasıl haksa almak da Allah'ın tanıdığı haktır. Taksim eden tarafından ölçüsüz, tartısız ve hediye olarak da alınmaz...

Zekât, her şeyden önce kulun, Allah'ın emrine itaat edip kulluğunu göstermesinin en güzel nişanesidir. Kulun vazifesi, neden ve niçin diye sorgulamadan, Rabbi tarafından aldığı emri en güzel şekilde yerine getirmesi ve yaptığı işin ecrini sadece Rabbinden beklemesidir.

O gün, Rabbine karşı şuurlu kulluk edenlere, vadedilmiş olan huzur ve esenlik vardır.

❁ ❁ ❁

لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهٖ ۗ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَآءُ

بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوٓا اَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ

[38] Bkz. 2/215, 271, 267; 9/60, 103

الظَّمْاٰنُ مَآءً حَتّٰٓى اِذَا جَآءَهٗ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَّوَجَدَ اللّٰهَ عِنْدَهٗ فَوَفّٰىهُ

حِسَابَهٗ ۗ وَاللّٰهُ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾

24:38 Çünkü Allah, kendilerini işledikleri amellerin en güzeliyle mükâfatlandıracak, onlara fazlından daha ziyadesini de verecektir. Allah kimi dilerse onu sayısız rızıklandırır (sevaba kavuşturur.)

24:39 O kâfirler(e gelince:) **Onların amelleri,** (etrafında dağlar ve tepeler görünmeyen) **dümdüz ve engin çöllerdeki bir serap gibidir ki susayan onun bir su olduğunu sanır. Nihayet o buna vardığı zaman onu bir şey olarak bulamamıştır. Kendi** (ameli) **yanında** (yalnız) **Allah'ı bulmuştur. O da onun hesabını tastamam vermiştir. Allah, hesabı çok süratli olandır.**

Vahiyden haberdar olan iki insan zümresi... Bir zümre, vahyin nuruyla aydınlanmış ve vahyin gereğini yerine getirerek kâr üstüne kâr elde etmişken; diğer zümre ise o nurun üstünü hevalarıyla örtmüş ve karanlıklar içerisinde kalmış bahtsızlardır. İman eden zümre, hayatlarının önemli ve netice veren işlerle dolu olduğunu ileri süren inançsızlara bir örnek olarak verilmiştir ki, hevaya tâbi olunarak yapılan işlerin, bir seraptan öteye gitmediğini anlasınlar.

Ne kadar tüyler ürpertici bir tasvir?! Darda kalıp umutsuz olduğunuz anda karşınıza çıkan umutla neşelenirken, birden umutların seraba dönüşmesi ve hesabını veremeyeceğiniz daha kötü bir sonla karşılaşmak! Bu durumda yüreklerdeki tükenmişliği bir düşünelim.[39]

❁ ❁ ❁

[39] Bkz. 13/17; 14/18; 18/104

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾

24:40 Yahut (kâfirlerin ameli) **öyle derin bir denizdeki karanlıklar gibidir ki onu** (o denizi) **bir dalga kaplayıp bürümektedir. Bunun üstünde bir dalga, onun üstünde de bir bulut.** (Hülasa) **birbiri üstüne** (yığılmış tabaka tabaka) **karanlıklar.** (Hani) **o**(raya düşen bir kimse) **elini çıkardığı vakit hemen hemen bunu bile göremez. Allah kime nur vermemişse artık onun için bir ışık yoktur.**

Ne kadar ezici, yıpratıcı bir haber?! O kadar iş yapmışsınız ama birini bulup da ortaya çıkaramıyorsunuz! Çünkü yapılanlar gelip geçiciydi ve heva ürünleriydi!

Bu tür kişiler, dünya hayatında halkın en bilginleri ve etiketlileri olsalar da, hayatlarını haktan uzak yaşadıkları için yapmış oldukları hizmetlerin ecrini alamazlar. Çünkü haktan uzak olanlar, cehalet karanlığından aydınlık yolu göremezler ki amellerinin hayrını görsünler.[40]

❁ ❁ ❁

[40] Bkz. 2/17

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُسَبِّحُ لَهٗ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ
قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهٗ وَتَسْبِيحَهٗ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلّٰهِ مُلْكُ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِى سَحَابًا
ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهٗ ثُمَّ يَجْعَلُهٗ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهٖ وَيُنَزِّلُ مِنَ
السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهٖ مَنْ يَشَآءُ وَيَصْرِفُهٗ عَنْ مَنْ
يَشَآءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهٖ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ ﴿٤٣﴾ يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ اِنَّ
فِى ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِاُولِى الْاَبْصَارِ ﴿٤٤﴾

24:41 Gör(müş gibi bil)**medin mi, göklerdekiler, yerdekiler ve havada kanatlarını çarpa çarpa uçan kuşlar, hakikatte hep Allah'ı tesbih** (ve tenzih) **ediyor**(lar). (Hem) **her biri duasını da, tespihini de muhakkak bilmiştir. Allah, ne yaparlarsa hakkıyla bilendir.**

24:42 Göklerin ve yerin mülk (ve tasarruf)**u Allah'ındır. Dönüş ancak Allah'adır.**

24:43 Görmedin mi şu hakikati ki Allah bulutları (dilediği yere) **sürüyor, sonra aralarında bir imtizâc hasıl ediyor, sonra da onu** (birbiri üstüne binmiş) **bir yığın hâline getiriyor. İşte görüyorsun ki yağmur bunların arasından çıkıyor.** (Allah), **içinde dolu bulunan gökten** (yukarıdan) **bazı dağlar** [gibi bulutlar] **indiriyor da bununla kimi dilerse ona musibet veriyor, kimi**

de dilerse ondan bunu bertaraf ediyor. Onun şimşeğinin parıltısı nerdeyse gözleri çalıp kamaştırır.

24:44 Allah gece ile gündüzü evirip çeviriyor. (Bütün) **bunlarda** (görür) **gözlere malik olanlar için elbette birer ibret vardır.**

"Görmez misiniz?" derken ispat manasına gelen bir soru ile kâinat tablosuna dikkatleri çekerek, akledebilme kabiliyetini hepten yitirmemişlere bir daha ışık tutuyor.

Gökte uçan kuşlar, yürüyen bulutlar, çakan şimşekler, yağmurkar, gece-gündüz ve daha saymakla bitiremeyeceğimiz oluşlarda, görebilenler için ibretler vardır.

Ey insanlar! Gök ve yerdeki âleme dikkatle bakınız! Allah'ın, kâinata kanunlarıyla hükmedip onu nasıl idare ettiğini görünüz. Her varlık, kâinat sahnesinde yerini almış, ilahî kanunun dışına çıkamadan görevini yerine getiriyor.

Ey hakikati tefekkürden uzak gafiller! Her gün görüp de karşısında duygulanılmayan ve bir umursamazlıkla seyredilen kâinata bir daha tefekkür ederek bakın! Yerçekimi kanunu nedeniyle hiçbir şeyin sema boşluğunda durması mümkün değilken, gökyüzünde kanatlarını çırparak uçan varlıklara bu akıl almaz sanatı öğreten kim?

Ey tüm varlıklardan üstün ve mükemmel donanımla yaratılan insan! Bak! Varlıklar, Allah'a itaat ederek nasıl fıtratlarını koruyorlarsa sen de Rabbinin kanunlarına uyarak yaratılış gayeni yerine getir de, Rabbini hamd ile tesbih et!

❁ ❁ ❁

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِّن مَّآءٍ ۖ فَمِنْهُم مَّن يَمْشِى عَلَىٰ بَطْنِهِۦ ۚ وَمِنْهُم مَّن يَمْشِى عَلَىٰ رِجْلَيْنِ ۚ وَمِنْهُم مَّن يَمْشِى عَلَىٰٓ أَرْبَعٍ ۚ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾

24:45 Allah her hayvanı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üstünde yürüyor, kimi iki ayağı üstünde yürüyor, kimi de dört (ayağı) **üstünde yürüyor. Allah ne dilerse yaratır. Çünkü Allah her şeye hakkıyla kâdirdir.**

Her şey, bir olan ilahî gücü ispatlıyor. Şüphesiz sadece insanda değil, dünyamızda bulunan bitki, hayvan ve bakteri gibi içerisinde hayat unsuru bulunan her şeyde su mevcuttur. Aynı maddeden meydana gelen şu varlık âlemindeki çeşniliği görüp yaratıcı gücü idrak edebiliyor muyuz?

Birinde olan özellik diğerinde bulunmaz. Mesela, kaplumbağanın vücudunu kuşatan bir kabuğu, balığın pulu, kirpinin okları, örümceklerin kiminin altı, sekiz ya da on ayaklı olmaları vs.

Varlıkların kimileri suda, kimileri karada yaşıyor. Kimileri ehil, kimileri vahşidir. Her birinin kendine has organı, duyu kuvveti, farklı beden hacmi, ömrü, davranış ve görevi vardır. Ya nebatat âlemi? "Bunların hepsi bir su ile sulanıyor ama her birinin tadı, rengi birbirinden farklıdır ve hiçbiri diğerine benzemiyor. Allah, dilediğini yaratıyor. O her şeye kadirdir. Ne az düşünüyor, ne az şükrediyorsunuz. Hâlâ aklınızı kullanıp da Allah'ı hamd ile tespih etmeyecek misiniz?[41]

❁ ❁ ❁

[41] Bkz. 13/4 21/30

لَقَدْ أَنْزَلْنَآ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

24:46 Andolsun ki biz açık açık ayetler indirdik. Allah, kimi dilerse onu doğru yola iletir.

Varlıklar üzerinde tefekkür eden insan, yaratıcı gücü, idaredeki mükemmelliği, kendine verilen değeri görür de hidâyet çağrısına icabet eder. Yaratıcı karşısında haddini bilmeyen, yaratılmışlar içindeki üstünlüğüne şükretmeyi bilmeyen, aklını kibir ve inatla örten basiretsizler, ilahî davete imandan körü körüne yüz çevirdiklerinden, Allah'ın en değerli hediyesi olan hidâyetini almaya layık olamazlar.

Allah'ın bir insanı hidâyete erdirmesi, bu insanın vahyî davete icabet etmesine bağlıdır.[42]

❁ ❁ ❁

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

24:47 (Münafıklar): **"Allah'a da, peygambere de inandık, itaat ettik." derler de sonra bunun arkasından içlerinden bir zümre yüz çevirirler. Bunlar mü'min adamlar değildir.**

Hidâyet, ikiyüzlü, içten hesaplı, arzu ve emellerine kul olanlara da nasip olmaz. İman; samimi yönelişle, şeksiz-şüphesiz ve itirazsız, ilahî davete bir bütün olarak inanmaktır. Bu iman bir gönülde yer etti mi, onun neticesi hareketlerde beliriverir. İslâm, hareketli bir akide nizamıdır. Menfi hiçbir şeye tahammül etmez. İslâm'ın çok açık eğitim metodu, itikadi düşünceyi pratik hareketler hâline

---

[42] Bkz. 2/2; 19/76

dönüştürme esasına dayanır. İnsanların hareketleri, söylediklerini yalanlıyorsa bu insanlar gerçek anlamda inanmış değillerdir.

Bu âyetten anlıyoruz ki dün de bugün de çifte standartçı insanlar dünyamızı işgal etmekte. Mesela Hıristiyanlar, Allah Resulü Hz. İsa'nın yolunda olduklarını, İncil'e inandıklarını söylerler ama buna rağmen İslâm'a ve Müslümanlara karşı amansız, acımasız komplolar düzenleyerek ve zulümler yaparak, İslâm'ın yaşamasına fırsat vermemeye çalışırlar. Allah'a ve Resul'e inandıklarını iddia eden kimileri, İslâm hukukuna riayet ettiklerini söylerler fakat bu hukuku yasalaştıralım diyen mü'minlere de eziyet ederler. Tevrat'a ve Hz. Musa'ya inandıklarını söyleyen Yahudiler de bu çelişkilerin ve ikiyüzlülüklerin içerisindedirler.

İslâm, Allah'ın rızasına uymadığı görülen tüm bireysel ve toplumsal pratiklerin sorgulanmasını gerektiren eylemci ve dinamik bir dîndir. İslâm'a girmek en büyük şeref ve itibardır. İslâm'ın temel ilkesi "Lâ ilâhe illallah"tır. Bu şuurlu teslimiyete erişmek, insanı kurtaracaktır. Dîn, iman; bir bilgi, bir idrak işidir. Dîn, bir amaçtır, amaca da araçla gidilir. Dîn bir hobi (uğraş) olamaz. Şuurdan yoksun iman, köksüzdür.[43]

❁ ❁ ❁

وَإِذَا دُعُوٓا إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾

24:48 Onlar, aralarında hükmetmesi için Allah'ın resulüne davet edildikleri vakit, (bakarsın ki) **bir fırkası hemen yüz çevirip dönücüdürler.**

Hüküm, kayıtsız şartsız Allah'ındır. Başkalarını da mutlak hüküm sahibi görmek, Allah'a değil de onlara boyun eğmek, insanı, İslâm camiasının dışına iter.

---

[43] Bkz. 22/11. not

İman ettiğini iddia edip sonra Allah'ın kitabı ile Resulü'nün sünneti dışındaki bir hükme, zorunluluk sonucu başvurulabilen bir takiyye olmadan, kalbî bir rahatsızlık duymadan razı olan kimsenin nifakını bu âyet açıklamıyor mu?

❁ ❁ ❁

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾

24:49 Eğer hak kendilerinin lehinde ise itaatle koşa koşa ona gelirler.

Bu âyet de açıkça gösteriyor ki peygamber ve onun yolunda yürüyen mü'minler, hiçbir sebeple âyetleri, yani ilahî hükümleri eğip bükmeden, emrolundukları gibi uygularlar. "Hükmet" emri bu gerçeği vurgulamaktadır. Hükmü, hevalarına göre birilerinin lehine veya aleyhine kullanmak gibi bir zulme düşmezler. Demek istediğimiz o ki burada inkâr edilen imanın kendisi değil, salih amellerin kaynağı olan inançlar bütünüdür. Başka bir ifadeyle yapılması, yerine getirilmesi gerektiğine inanılan bütün ibadet ve salih amel türünden yükümlülükler, yerine getirilmediğinde imanın inkârı kapsamına girerler. İmam Cafer es-Sadık'a göre; "Kişinin İslâm'dan çıkması için yeterli olan şey, hakka aykırı bildiği bir görüşü belirtmesi ve bu görüşünde diretmesidir." İmanı inkâr eden kimse, Allah'ın emrettiği şekilde davranmayan ve ona razı olmayan kimsedir.[44]

Bunlar açıkça Allah'ın hükümlerinin, kanunlarının tatbik edilmesini istemezler ama dıştan da Müslüman'mış gibi görünerek, çirkin yüzlerine İslâm'ın güzel maskesini geçirirler. Niye? Çünkü onların en belirgin özellikleri, hak veya haksızlık, doğru veya yanlış ölçeğinden ziyade, kanunları daima kendilerinden yana çevirme-

[44] Bkz. 5/50

leridir. Fâsıkların, nifak sarasına tutulanların kanunu, "Kendi ilahını kendin yap ve tap; sonra acıkırsan ye!" hükmüne dayanır. Haksızlık yapmaktan rahatsız olmayan, hakka dayanamaz. İslâm ise sınıf ayırımı yapmayan, taraf tutmayan, adaletli hükümler manzumesidir. Bu ilahî nizam, bütün kötü âdetleri, ahlâksızlıkları, yolsuzlukları, putperestlikleri kökünden yıkarak; insana insan olduğunu, insanca yaşaması gerektiğini ve sadece adil-i mutlak olan yaratıcıya kul olmasını salık veren müeyyidelerdir. İlahî hükümler mükemmeldir. İnsanı en ciddi şekilde disipline edecek kurallardır. Beşerin koyduğu hükümler, beşer kadar noksanlık içerisindedir. Beşer; zaaf, acz ve taraf tutma gibi noksanlıklar içerisinde olacağından Cenab-ı Hak, mü'minlerini ilahî müeyyidelerle korumaya almıştır. İnsanlık da ancak bu yasalar doğrultusunda idare edilirse adaleti tesis etmiş olur. Ve ancak gelişen dünyada ilahî adalet dikkate alınarak maslahata yönelik yasalar konulabilir.

50. âyet de, bu ölçünün dışında; içlerinde kararsız, dışlarında ikiyüzlü olan bu kimseleri tasvir ederek, onların hasta ruhlu kimseler olduklarını haber veriyor.

❁ ❁ ❁

أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ ۚ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾

24:50 Kalplerinde bir (küfür) **maraz(ı) mı var bunların? Yoksa** (onun hak peygamberliğinden) **şüphe mi ettiler? Yahut Allah'ın ve resulünün kendilerine haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar. Hayır, asıl zalimler** (haksızlar) **kendileridir!**

Allah bütün varlıkların yaratıcısıdır. Peygamber de, O'nun kontrolünde, insanları hakka davet edendir. Allah mutlak adalet sahibidir, kimseye zulmetmez. Bir kısmının menfaati için bir diğer

kısmına zarar vermez. Bu menfaatler, ister fertler ister sınıflar ister devletler namına olsun, bir şey değişmez. Allah'ın hükmünden başka hükümlerde mutlak adalet aramak mümkün değildir.

Adalet ve doğruluktan yana olan vicdan sahibi bir insan, yapılan uyarılar üzerinde düşündüğünde, hiç kimseye haksızlık edilmediğini, bilakis haksızlığın önünün alındığını mutlaka idrak eder. Âyette de belirtildiği gibi idrakini hevasıyla marazlaştıranlar, ancak Allah ve Resulü hakkında şüpheye düşerler. Oysa onlar, hükmün kendi lehlerinde olacağına kanaat getirdikleri zaman, Resulullah'ın yanına gelerek ona iman ettiklerini söylerler.[45]

İşte bunun için Allah'ın ve resulünün verdiği hükme rıza göstermeyenler, zalimlerin ta kendileridir. Ki onlar adaletin yerleşmesini istemezler.

❁ ❁ ❁

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ

يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾

24:51 Mü'minlerin -aralarında hükmetmek üzere Allah'ın resulüne davet olundukları vakit- sözü ancak: "Dinledik, itaat ettik!" demeleridir. İşte asıl muratlarına erenler bunlardır.

Bu iman, Allah'a mutlak manada teslimiyetten doğmaktadır. Bir karar ve hüküm verme sorumluluğu varsa asla taraf tutmadan gereken açıklamayı yaparlar. Çünkü mü'minler, Allah'ın insanlar için istediği şeylerin, insanların kendileri için istediklerinden daha hayırlı olduğunu bilmekte ve bunun için de Allah'a güvenmektedirler. Yani Allah Resulü'nün davetine icabet, mutlak bir zararı def edici ve mutlak bir rahmeti celb edicidir. Bu teslimiyet onları kalbî

---

[45] Bkz. 4/65; 5/43-44, 47

mutmainliğe eriştirirken, onlara; dünyada adalet, güven ve temiz bir yaşam bahşedip ebedî saadeti de kazandıracaktır. Yeter ki bu nizama bütün beşerî katkılardan, heveslerden uzak olarak dosdoğru itaat edilsin.

❁ ❁ ❁

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾

24:52 Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse, (geçmiş günahlardan dolayı) **Allah'tan korkarsa,** (gelecek günahlarından nâşî de) **Ondan sakınırsa kurtuluşu bulanlar da bunların ta kendileridir.**

Mutluluğa ermenin yolu; Allah'a, yüksünmeden, sokranmadan, haşyetle, iştiyakla, her emir ve yasağına gücünce itaat etmek ve ölüm gelinceye kadar sorumluluklarının farkında olarak yaşamaktır. O kullar ki, gafleti, yani unutkanlığı sonucu bir yanlışa düşmüşse hemen toparlanır ve büyük bir saygı ile af dilerler.

Bu âyetler, bir anlamda da İslâm'ın hukuksal ve siyasal otoritesini vurgulamakta. Müslümanlar, her meselede Allah ve Resulü'ne itaat etmeyi kaçınılmaz bir prensip görmeliler. Bu insani ve adil olan hukuksal ve siyasal otoriteye, kalbinde hastalık bulunan egoistler veya Allah'ın affına sığınmayı suistimal edenlerden başkası karşı çıkmaz.[46]

❁ ❁ ❁

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ ۖ قُلْ لَا تُقْسِمُوا ۖ طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

[46] Bkz. 4/58; 5/8; 22/41

24:53 (Münafıklar) **eğer kendilerine emredersen** (cihada) **behemehâl çıkacaklarına, olanca hızlarıyla yemin ettiler.** (Onlara) **de ki:** "(Beyhûde) **yemin etmeyin.** (Bu), **âdet**(iniz) **veçhile** (sade dilinizin gevelediği) **bir itaattir. Şüphesiz ki Allah, yapageldiğiniz şeylerden hakkıyla haberdardır."**

Bu âyet-i kerime, nefislerindekileri saklayarak ve birçok mazeretler ileri sürerek Resulullah'ı ve mü'minleri aldatıp sorumluluklardan kaçmak isteyen, bir yar kenarında imiş gibi iman eden kimselere yapılan bir ikazdır.[47]

Yalan ve aldatma fiili; doğruluğun, dürüstlüğün zıddı çirkin bir fiildir. Sahtekâr, zayıf karakterli kimseler yalan söyler. Bu kişilerin en bariz özellikleri de insanlar üzerinde etkin olmak için çok yemin etmeleridir. Palavracıdırlar. Hep yapamayacakları şeyleri söyleyerek insanların yanında yer almak, onlara yaranmak ve onlardan menfaat koparmak için çevirmedikleri dolap kalmaz ama ciddi bir işle sorumlu oldukları zaman, bin bir mazeret uydurup oradan sıvışırlar. Politikacılar anlatılıyor sanki. Görünüşte birtakım ilkeleri ve öğretileri söz konusu olsa da, onları tanıdıkça bin bir maskenin arkasındaki gerçek yüzleri görülebilmektedir. Bunlara, vahyin ilminden habersiz kimseler aldanır. Buna rağmen insan, yalan yere yemin eden aldatıcıların oyununa gelebilir. Şeytanın, Hz. Âdem ve eşine "Ben size öğüt verenlerdenim." diye yemin etmesi gibi. Hz. Âdem, şeytanın, Allah adına yalan söyleyebileceğine ihtimal vermemiş veya bir anlık gaflet sonucu şeytanın düşmanlığını unutmuş da yalanına aldanmış olabilir; fakat insan, rabbi tarafından tanıtılan düşmanına karşı temkinli olmak için gereken tedbiri almazsa bela ve musibetlerden kurtulamaz.[48]

---

[47] Bkz. 22/11; 29/10; 24/47
[48] Bkz. 7/21-22

Bu bakımdan denilmiştir ki: "Aldanmak ahmaklık, aldatmaksa alçaklıktır." Hele de dînî duyguları, politik hırsları için araç olarak kullanıp insanları aldatanlar, en alçak suçlulardır. "Ben şunu yapmazdım veya yapardım da, işte beni aldattılar." gibi savunmaların o gün bir geçerliliği olmayacaktır. "De ki yemin etmeyiniz." O emri, yapacağınız ve yapmayacağınız işleri bilmeyen biri için yapmıyorsunuz. Dolayısı ile ancak kendinizi veya başkalarını aldatabilirsiniz. Ama Allah'ı asla! Her şeyi bilen Allah, o gün kimin aldandığını ortaya çıkaracaktır.

❀ ❀ ❀

قُلْ اَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ
مَا حُمِّلْتُمْ ۖ وَاِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا ۗ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

24:54 De ki: "Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin." Eğer yine yüz çevirip dönerseniz onun (peygamberin) **uhdesine düşen, ancak ona yükletilen** (tebliğ vazifesi)**dir. Sizin üstünüze düşen** (vazife) **de size yükletilen** (itaat)**dir. Eğer ona itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz. Peygambere ait olan** (vazife) **apaçık tebliğden başkası değildir.**

Allah, elçileri ile apaçık saadete giden yolu göstermiştir. Peygamberler de bu konuda üzerlerine düşen görevi hem söyleyerek hem de yaşayarak yerine getirmişlerdir.

O, öyle bir lider ki önünde eğilinmez, uğruna kurbanlar kesilip ayağına halılar serilmez. O, halkıyla beraber aynı şartlarda -hatta sahip olduğu imkânları halkıyla paylaşmak için daha da mütevazı- bir hayat yaşar.

Artık sizler, ister bu kişiyi takdir edip önder seçer, açtığı yolda ilerlersiniz; isterseniz de yüz çevirir, dilediğiniz gibi yaşarsınız. Sizi yar kenarından kurtarmak için uzatılan eli, kör bir taassupla

tutmazsanız, ona değil kendinize yazık etmiş olursunuz. O, arkasına kalabalıklar toplamak için değil, insanca yaşamak isteyenlere yol göstermek için gelmiştir. Bu görevini yaparken de zorlayıcı herhangi bir yola başvurmamıştır. Eğer ona itaat ederseniz doğru yola, kurtuluşa ve felaha götüren gerçek nizama kavuşmuş olursunuz.

Ey insanlar! Siz hangi lidere, niçin bağlandınız? Edindiğiniz önderlerin vasıfları, amaçları nelerdir? Size neyi vadediyorlar?

Bir düşünür şöyle demiştir: "Putperestler, oylarını, putu yüceltmek kastıyla değil, kendi düşük durumlarından doğan geçerliliği korumak kastıyla kullanırlar. Yürürlükte kalması istenilen, putun iktidarı değil, putperestlik aracılığı ile sağlanan çıkarlardır."

❀ ❀ ❀

وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى
الْاَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۪ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِى
ارْتَضٰى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًا ۟ يَعْبُدُونَنِى لَا يُشْرِكُونَ بِى
شَيْـًٔا ۟ وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾

24:55 Allah, içinizden iman edip de güzel güzel amel (ve hareket) **de bulunanlara yemin ile va'd etti ki kendilerinden evvel gelenleri nasıl** (kâfirlerin) **yerine getirdi** (hâkim kıldı) **ise onları da yeryüzünde muhakkak** (müşriklerin) **yerine geçir**(ip hükümran ede)**cek, onlara kendileri için beğendiği dini** (İslam'ı) **herhâlde payidar kılacak, onların korkuların**(ı üzerlerinden kaldırdık)**tan sonra** (hâllerini) **kati bir eminliğe çevirecektir.** (Tâ ki) **onlar** (bu güvenlik içinde) **bana ibadet etsinler, bana hiçbir**

şeyi ortak tutmasınlar. Kim bundan sonra nankörlük ederse artık onlar fâsıkların ta kendileridir.

Allah'ın bu vaadi tüm zamanlar için geçerlidir. Ancak bu müjdeye, adı Müslüman olanlar değil, imanda samimi, amelde muttaki, sadakatte içten ve Allah'a uymada şirkin her türlüsünden uzak, ihlâslı olanlar nail olacaklardır.

Maddeyle manayı harmanlayıp manayı maddeye alet edenler, istenilen rahmete erişemezler. Bu rahmetsizlerin bazıları ise İslâm'ı dava edinen tebliğcileri, terörün kaynağı olarak gösterip onları pasifize ederek, gerçeğin üzerini örtmeye çalışırlar. Müslümanlar, mücadelelerini; şiddet, anarşi, terör ve irtica gibi kavramları cihatla karıştırmadan, hikmetle, güzel öğütle ve açıkça sürdürürlerse geç de olsa inkârcı zorbaların sultasını yıkabilirler.[49]

Pek tabiî ki iman edip teslim olmadan cihad cesaretini yakalamak mümkün değildir. Bilinsin ki iman, cesareti besler. Bilgi, cesarete yol gösterir, onu kontrol eder.

Kim faziletli ve değerli olmak istiyorsa şuurlu bir imanla iradesini kullansın.

Elbette Allah'ın vaadi haktır. Sözünde mutlak sadık olan O'dur. O'nun vaadi, çizmiş olduğu sünnetullaha göre tecelli eder.

❁ ❁ ❁

وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾ لَا

تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ ۚ وَمَأْوٰيهُمُ النَّارُ ۖ وَلَبِئْسَ

الْمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

[49] Bkz. 22/78

24:56 Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, o resule itaat edin! Tâ ki ilahî rahmete kavuşturulasınız.[50]

24:57 Sakın o küfredenlerin yer(yüzün)**de** (bizi) **âciz bırakıcı olduklarını sanma. Onların varacakları yer ateştir. Şüphesiz o, ne kötü bir dönüştür.**

Siz bu emirlere riayet ederseniz, Allah'ın rahmetine nail olursunuz. Öncelikle iktidarı gönüllerinize hâkim kılarak, temiz ve huzurlu bir yaşama kavuşursunuz. Size engel olmak isteyen kâfirler ne kadar güçlü olsalar da, Allah'ı âciz bırakamazlar. Elim bir azap onları beklemekte. Yeter ki siz Asrısaadetteki mü'minler gibi imanı gönüllere yerleştirin.

❁ ❁ ❁

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا
الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ
مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا
عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

24:58 Ey iman edenler, sağ elinizin malik olduğu (köle ve cariyeler), **bir de sizden olup da henüz bülûğ çağına girmemiş** (küçük)**ler** (şu) **üç vakitte; sabah namazından önce, öğle sıcağından elbisenizi çıkaracağınız zaman, bir de yatsı namazından sonra** (odanıza girecek olurlarsa) **sizden izin istesinler.** (Bu) **üç**

[50] Bkz. 24/37

(vakit) **sizin için avret** (ve halvet vakitleridir.) **Bunlardan sonra birbirinizi dolaşmanızda ne sizin üzerinize ne onların üzerine bir vebal yoktur. Allah, ayetleri size böylece açıklar. Allah,** (her şeyi) **hakkıyla bilendir. Tam bir hüküm ve hikmet sahibidir.**

Bu sûrenin 27. âyeti evlere girme adabını öğretmişti. Burada da aile içerisinde bir nizam yani ahlâkî ve edebî kurallar belirtiliyor. Çünkü çocukluk ve gençlik çağı, eğitimin en hassas çağıdır. Anne ve babalar çocuklarına mahremdirler. Evlerinde istedikleri gibi dolaşabilirler ama kendilerinin ve çocuklarının toplumsal çıkarlarını, bir ömür boyu hasret ve pişmanlık duyacakları yersiz heves, serbestlik ve sınır tanımamazlıklarına feda etmemelidirler.

Çocuklar bilmezler, anlamazlar demeyin. Tam aksine, çocuklar çok hareketli ve meraklıdırlar. Bu nedenle çocuklar, istirahat ve uyku saatlerinde kapalı odalara izinsiz girmemeye alıştırılmalıdır. Onlara verilecek güzel eğitim, toplumsal ve ahlâkî noksanlıkları giderir. İslâm'daki tüm kurallar, insanlığın huzurunu temin edecek önlemleri aldırarak, gönülleri temiz, düşünceleri pak bir ümmet inşa eder.

❁ ❁ ❁

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

24:59 Sizden olan (hür) **çocuklar bülûğ çağına ulaştığı zaman kendilerinden evvelkilerin izin istediği gibi izin istesinler. Allah size ayetlerini böylece beyan eder. Allah** (her şeyi) **hakkıyla bilendir, tam bir hüküm ve hikmet sahibidir.**

Her insanın, görülmesini istemediği mahremi vardır. Aile bireylerinin birbirlerine saygılı olmaları gerekir. Kapalı odalara, değil

bu üç vakitte, her zaman izin alarak girilmelidir. Bu adâb-ı muaşerete riayet; temiz, saygılı bir ortamı temin eder.

Yetişmekte olan nesilleri bu terbiyeyle yetiştirmek, her şeyden önce ciddi bir eğitim meselesidir. Bu eğitim ailede başlamalıdır.

❁ ❁ ❁

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الّٰتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ

يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ۖ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ ۗ وَاللَّهُ

سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

24:60 Kadınlardan, hayızdan, evlattan kesilmiş, artık nikâha ümitleri kalmamış (olan ihtiyarlara gelince: gizli) **zînet** (mahalleri)**ni erkeklere göstermemeleri şartıyla** (dış) **rubalarını bırakmalarında onlar için bir günah yoktur.** (Bununla beraber bundan da) **sakınmaları** (ve örtünmeleri) **kendileri için daha hayırlıdır. Allah, hakkıyla işiten, hakkıyla bilendir.**

Burada, genç kadınlara verilmeyen bir ruhsatın yaşlılara verildiği görülüyor. Kur'ân, yaşlı kadınlara, başörtülerini belirtilen şekilde örtmeleri şartıyla çarşaf, manto ve benzeri dış elbiselerini çıkarıp entarileriyle sokağa çıkabilecekleri ruhsatını veriyor. Bununla beraber sokağa, vakarlarına yakışan şekilde, yani dış elbiselerini giyerek çıkmalarının kendileri için daha çok saygı kazandırıcı olduğuna vurgu yapıyor.

Allah âlimdir, semî'dir. Maksatları bilendir. Sonunda ona göre karşılık verendir. O hâlde "Müslümanız" diyen kadınlar, bu âyetleri okuyup üzerinde iyice düşünsünler, fitneye sebep olacak davranışlardan sakınsınlar, iffet ve hayâlarını korusunlar. Bu davranış, fert ve cemiyet açısından birçok yozlaşmanın önünü alır. Bu, Allah'ın

özel olarak kadına verdiği bir nasihattir. Kadının, tesettür dışına çıkıp ziynetlerini açığa vurması, kişiliğini zedelediği gibi saygınlığını da yitirmesine sebep olabilir.

İslâm hukuku, haram sınırları belirterek, içtimai münasebetlerde insan yaratılışına en uygun olan ölçüleri getirmiştir. Mesela, Müslüman bir ailenin, yabancılarla ailevi münasebetlerinde özellikle zaruret olmadan ve lüzumlu tesettüre riayet etmeden oturup kalkmamalarını önermiştir.

Aslında Mecelle'de verilen bir kaideye göre; zaruret olunca, bu zaruri hâl kalkıncaya kadar, mahzurlu bulunan bazı davranışlar mubah olur. Ancak ne var ki, şu amca veya hala çocuğu, bu eşimin kardeşi, şu komşu konuğu diye diye ciddiyetsiz, laubali bir hayat, abartılı ifadeler, görüntüler, açıklamalar, müstehcenliğin her nevisi insanları mahrumiyetin tükenişine götürecektir.

Mahremiyetin sınırları korunmadığında dînî, ahlâkî birçok sıkıntılar yaşanmaktadır. Yuvaların yıkılması, çocukların analı babalı yetim kalması ve ana-baba arasında kalan çocuklar üzerinde çevrenin de farklı ve de acıyan bakışlarla baskı kurması içe dönük, stresli, sağlıksız bir neslin türemesine dolayısıyla aileden topluma doğru zelzelelere sebep olmaktadır.

Müslümanlar, aile münasebetlerinde haremlik-selamlık hususuna riayet etmeleri hâlinde daha huzurlu, daha güvenli daha sağlıklı bir yaşam temin edeceklerdir.

❁ ❁ ❁

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمٰى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ

حَرَجٌ وَلَا عَلٰٓى أَنفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ

أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُمْ
مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا
فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً
كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

24:61 Â'mâya göre bir harec (darlık ve günah) **yok. Topala göre bir harec yok. Hastaya göre bir harec yok. Size göre de** (gerek) **kendi evlerinizden, gerek babalarınızın evlerinden, gerek annelerinizin evlerinden, gerek biraderlerinizin evlerinden, gerek kız kardeşlerinizin evlerinden, gerek amcalarınızın evlerinden gerek halalarınızın evlerinden, gerek dayılarınızın evlerinden, gerek teyzelerinizin evlerinden, gerek** (başkasına ait olup da) **anahtarlarına malik** (ve hazinedarı) **bulunduğunuz** (evler)**den yahut da sadık dostlarınız**(ın evlerinden) **yemenizde de** (bir harec yoktur). **Hep bir arada toplu olarak da, dağınık dağınık da yemenizde dahi bir harec yok.** (Şu kadar ki) **evlere girdiğiniz vakit Allah tarafından mübarek ve pek güzel bir sağlık** (dilemiş) **olmak üzere kendinize selam verin. İşte Allah, ayetleri size böylece beyan eder. Tâ ki anlayasınız.**

Bu hususta tefsirlerde geçen açıklamalar şöyle: Hz. Peygamber zamanında savaşa çıkan mü'minlerden bir kısmı, evlerinde kimse kalmadığından, evin anahtarlarını savaşa çıkamayan kör, topal veya hastalara bırakırlarmış. Peygamber terbiyesi alan bu mü'minler, savaşa çıkan dîn kardeşlerinin evine sahip olur, evin

bakımını yapar fakat içerisinde bulunan gıda maddelerine, haram olur düşüncesiyle bozulsa dahi dokunmazlarmış.

İşte bu âyet-i kerime, on bir yerde yemek yememizde bir sakınca olmayacağını, ayrıca "selam verin" hatırlatması ile de fertler arasındaki sevgi ve akrabalık bağlarını oluşturmanın önemini ifade ediyor. Yine bu âyette, karşılıklı güven, esirgeme, dayanışma içerisinde olmak, lüzumsuz ve yaramaz işlerden sakınmak, ayrıca özürlülere ayrıcalıklı muamele yaparak, onların kendilerini eksik hissetmemelerini sağlamak tembihlenmektedir.

İlim adamlarımız, bu ruhsatı karın tokluğuyla sınırlandırırken, sahibinin; kendisinden habersiz olarak yemek yediğimiz takdirde incinmeyeceğini, aksine sevineceğini bildiğimiz evlerde yemek yiyebileceğimizi söylemektedirler. Ama yemek yememizden hoşlanmayacak olan ev sahiplerinin evinde ise yemekten sakınmalıyız.

Allah, bu uyarılarıyla insanları, sakınma ve saygı adına yaşamlarını zorlaştıran âdet ve geleneklerin baskısından kurtarmıştır. Mesela, eskiden alet ve edevat müsait olmadığı için Müslümanların, akrabalarıyla, rençper ve çoban gibi yakınlarıyla beraber oturup yemek yemeleri bazı kolaylıklar getiriyordu. Bugünün insanları gibi sofra kurmak ve tabaklar tevzi etmek, masalarda yemek, hele hele ayrı ayrı odalar tefriş etmek imkânları çok zayıftı. Ancak o günün insanları, bazı muhtemel veballeri yüklenmemek için yakınlarıyla beraber oturmayı sakıncalı görebiliyorlardı ve dolayısıyla geliştirdikleri âdetler birtakım zorluklar içeriyordu. Rahîm ve azîz olan Allah, abidleri üzerinden bu güçlükleri hafifletmek için içtimai zaruretlerde bir arada yiyip içmenin yasak olmadığını bildiriyor.

Aslında bu âyet, asırların getirip yığdığı bazı içtimai âdetlerin zorlukları karşısında insanların, salahiyetli olmamalarına rağmen bazı haramlar, yasaklar koymaya haklarının olmadığını da bize anlatıyor. Kısaca denilebilir ki dîn adına, Allah adına delilsiz kai-

deler, mükellefiyetler koymak büyük günahlardandır. Ama gel gör ki tarih boyunca, iyi niyetle de olsa bu büyük zulüm işlenmiş, birtakım aşılmaz yasaklar oluşturulmuştur. Bir hadiseye "Biz hoş görmüyoruz." demek mümkün iken; dîni alet ederek mubah olan bazı müsaadeleri yasaklayanlar, büyük veballer işleyegelmişlerdir.

Bu âyeti 60. âyetle düşünecek olursak, ruhsatları suistimal etmeden kendinizi ve ailenizi koruduğunuz gibi İslâm aile birliğini de korumalısınız. Mü'minler, birbirlerine meşakkat vermeden, küçük büyük her işlerini, ilahî nizamdaki adap ve nezakete uygun olarak yapma gayret ve şuuru içerisinde olmalıdırlar.

❁ ❁ ❁

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ
لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَن لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٢﴾

24:62 Mü'minler ancak Allah'a ve resulüne iman edenler ve onun (peygamberin) **maiyetinde cemiyetli bir iş üzerinde bulundukları vakit ondan izin isteyip alıncaya kadar** (bırakıp) **gitmeyenlerdir. Hakikat, senden izin isteyenler** (yok mu?) **Onlar Allah'a ve resulüne iman edenlerdir. O hâlde bazı işleri için senden izin istedikleri zaman sen de onlardan dilediğin kimseye destur ver ve kendileri için Allah'tan mağfiret iste. Çünkü Allah, çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

Bu âyet, Hendek Savaşı münasebetiyle nazil olmuş olsa da, bir cemaat ile onu yöneten, teşkilatlandıran kumandan arasındaki emir

ve idare biçimini anlatmaktadır. Bu prensipler, Müslümanların ruhunda yer edip şuurlu fiillere dönüşmedikçe İslâm ümmetinin durumu asla düzelmez.

Evet, bu husus, Müslümanlar için çok önemlidir. Mü'minler, cemiyetli bir eylem -cuma, bayram, müşavere ve muhabere gibi toplanmayı gerektiren veya menfaati, zararı umumi olan bir iş-üzerinde oldukları zaman, emir sahibinden izin almadan bulundukları yerden ayrılmamalılar. Toplantıyı terk edip gitmek -birçok kayba sebep olmasından ziyade- adâb-ı muaşerete aykırı ve duruma göre zarar verici özelliktedir. Bu durum, başta kişiyi, kendisi ve cemaatiyle ilgili önemli bilgi ve görevlerden mahrum bırakır. Ayrıca fertlerin sayısını da azalttığından, o topluma zarar vermiş olur. "Bir benle ne olur ki?" felsefesi insanları hep yanıltmış ve geriye itmiştir. Bu nedenle idareciler, tebaalarını kontrol ederek işlerin vaktinde yapılıp yapılmadığını denetlemeli ve onlara gelişigüzel izin vermemelidirler. Burada kendisinden izin alınması istenen, emir vermek yetkisine sahip olan imam (yönetici)'dır. Hiç kimse geçerli herhangi bir mazereti dolayısıyla onun iznini almaksızın gitmez, gitmemelidir. İzin alınarak gidilirse kişiler hakkındaki kötü zan da ortadan kalkmış olur. Bir sünnet olarak İslâm devlet başkanının, kamuyu ilgilendiren işlerde ve insanları toplamaya gerek duyduğu hususlarda -belli bir maslahatı yaygınlaştırmak için- istişare etmesinin önemi de vurgulanmalıdır. Böylesine şuurlu bir lider ve şuurlu bir cemaat, değil mazeret ve engeller ileri sürerek görevden kaçmak, bilakis engelleri aşarak yüce görevden uzak kalmama gayretini taşır. Her şeye rağmen aşılamayacak engelleri olanlara, Allah'tan mağfiret istenmelidir. Tüm bu hususu özetleyecek şu veciz ifade bize yeterli olmalı: "Bir çivi bir nalı, bir nal bir atı, bir

at bir kumandanı, bir kumandan da bir orduyu perişan eder ya da kurtarır."[51]

❀ ❀ ❀

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا ۚ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ
الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ
تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

24:63 Peygamberi, kendi aranızda birbirinizi çağırdığınız gibi çağırmayın. İçinizden yekdiğerini siper ederek sıvışıp gidenleri muhakkak ki Allah biliyor. Artık Onun emrinden uzaklaşıp gidenler, kendilerini (dünyada) **bir fitne** (ve bela) **çarpmasından yahut** (ahirette) **onlara pek acıklı bir azap** (gelip) **çatmasından çekinsin**(ler).

Bütün bu ihtarlar iman edenleredir. Peygamberin veya ulû'l-emr'in çağrısını, birbirinize yaptığınız çağrılara benzetmemelisiniz. Zira onlar sizleri, dîniniz veya dünyanızla ilgili bir hususta görüşmek üzere çağırmaktadır. Onların davetine icabet etmek, birçok hayırla beraber dualarını da kazandırır.

Buna genel bir yorum getirilerek, peygamberin şahsında insana önemli bir edep tavrı da öğretiliyor. Büyüklere hitapta, onların sözlerini dikkate almada kusur gösterilmemeli. Değer verilmesi gereken büyüklere, âlimlere karşı itibarın azaldığı toplumların değer ve itibarı da her geçen gün düşer ve bu toplumlar zillete düçar olurlar. O hâlde Allah Resulü'nün çağrısını dikkatle değerlendirmeli ve gereğince davranmalıyız. Çünkü bu emir ve teklifler, gökleri, yeri ve bunların içindeki şeyleri mülkünde tutan Allah'tan

[51] Bkz. 27/20-21

gelmektedir. Allah, sinelerin özündekini bilmektedir. İnsanlar kıyamet gününde huzuruna vardıklarında Allah, dünyada yapmış oldukları işleri onlara haber verecektir.

O hâlde tüm amel ve niyetlerimizi ihlâs ile ve dîni Allah'a has kılarak yerine getirme gayretinde olalım. Bu hususta en ufak bir umursamazlık, dünyada işlerin bozulmasına, ahirette de Allah'a verilecek hesabın zorluğuna sebep olacaktır.

❁ ❁ ❁

أَلَآ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَآ أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ

إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

24:64 Gözünüzü açın: Şüphesiz göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. O, sizin ne üzerinde bulunduğunuzu ve (muhaliflerin) **kendisine döndürü**(lüp götürü)**lecekleri günü muhakkak biliyor. Onlara neler yaptıklarını haber verecektir O. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.**

Allah, mülkün sahibi olduğunu, kimin hangi niyetle ne yaptığını bildiğini, kıyamet günü huzura vardıklarında her şeyin açıklanacağını haber vermektedir. Kulluk etmek isteyenleri -ilmî hassiyetle emrolundukları gibi- dosdoğru yaşamaları yönünde uyarmaktadır.

Ey Rabbim, rızan doğrultusunda yaşamamız için bize katından bir güç ve nusret ver! Amin!

صدق الله العظيم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

FURKÂN SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını ilk ayetinden almıştır. Yetmiş yedi ayettir.

Furkan, hak ile batılın ayırt edilmesidir. Kur'ân, kendine tâbi olanların hayatında büyük bir değişiklik yapacak, onların ruhunu yükseltecektir. Onlarda maddi ve manevi anlamda bir inkılâb gerçekleştirecektir.

Furkan Sûresi, ayetlerin bütün dünya milletlerine şamil olduğunu açıklayarak başlar. Tevhid akidesini yerleştirirken, müşrikliğin her şeklini kökünden kaldırarak, bir olan Allah'ın dînine tutunup bir kelime etrafında el ele saadet yolunda yürümeyi öğretecek ve bundan yüz çevirenlerin feci hâlini anlatacaktır.

❀ ❀ ❀

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾

25:1 Furkan'ı, âlemlerin (ilahî azap ile) **bir korkutucusu olsun diye, kuluna indiren** (Allah'ın şanı) **ne yücedir!**

Sûre "Tebareke" kelimesi ile başlayarak, Kur'ân'ın, mukaddes ve münezzeh olan, hayrı bol, şanı yüce, yaratanların en güzeli olan Allah tarafından indirildiğine dikkat çekiyor.[1]

"Furkân" hakkı batıldan, yani hidayetle dalaleti, doğru ile eğriyi birbirinden ayırt etmek için kısım kısım, parça parça, nusret veya hüccetleri belirtmek için indirilmiştir.

Bu Kur'ân'ı tebliğ eden elçi, kullukta en yüce mertebeye erişendir. Ayrıca bir insanın derecesinin yükselebileceği en yüce makam, ihlâs ile Allah'a kulluk etmektir.[2]

Seyyid Kutub'un, söz konusu ayetin tefsirindeki ifadesiyle: "Bu risalet âlemşümuldür. İslâm, mahalli değildir. En mükemmel insani vasıtalara başvurur ve hedefi, bütün beşeriyeti bir devirden yeni bir devre, bir nizamdan yeni bir nizama geçirmektir. Kur'ân bütün dünyalara gelmiştir. Peygamber de bütün dünyaların peygamberidir. Ama ancak Kur'ân'a tâbi olanları Kur'ân uyarır. Peygamber de kendisine tâbi olanların peygamberidir. Allah da bu ikisine iman edenlerin Rabbidir."

❁ ❁ ❁

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

---

[1] Bkz. 7/54; 23/14
[2] Bkz. 40/14

25:2 (O Allah) **ki göklerin ve yerin mülk**(ü tasarruf)**u O'nundur. Hiçbir evlat edinmemiştir O. Mülkünde O'nun bir ortağı da yoktur. O, her şeyi yaratıp ona bir nizam vermiş, onun mukadderatını tayin etmiştir.**

Allah, her şeyi bir ölçüye göre yaratan, kaderini çizen/gücü yeten/hükmedendir ve mülkün sahibidir. İdarede eşi ortağı yoktur. Hâkimiyeti hikmete dayalıdır.[3] Seyyid Kutub, tefsirinde: "Hacmini ve şeklini takdir etmiş, vazifesini ve yapacağı şeyi belirtmiş, zamanını ve yerini ölçmüş ve bu büyük mevcudatın diğerleriyle olan uygunluğunu tanzim etmiştir."[4] diye ifade eder.

İnsan dışındaki canlı-cansız her varlık, hiçbir sapma göstermeden Allah'ın kendileri için takdir ettiği işlevi yerine getirmektedir. Hiçbir gücün ve iradenin bu yasaları aşması, ihlal etmesi mümkün değildir. Bütün bunları görüp idrak eden kimse, Rabbinin kendisi için çizmiş olduğu kanun ve yasaların da mükemmelliğini idrak edip onlara saygı ve minnet ile itaat eder.

❀ ❀ ❀

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْـًٔا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ

لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوٰةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾

25:3 (Kâfirler) **O'nu bırakıp da birtakım tanrılar edindiler ki, bunlar hiçbir şey yaratamazlar.** (Bilakis) **kendileri yaratılıp durmaktadırlar. Onlar nefisleri için bile ne bir zarar**(ı gidermeye), **ne de bir fayda**(yı celbe) **muktedir olamazlar. Öldürmeye, diriltmeye, ölenleri yeniden diriltip kabirden çıkarmaya ise hiç güçleri yetmez.**

---

[3] Bkz. 6/100-101; 10/68; 19/88, 91
[4] Bkz. 15/86; 20/5 0

Yaratılış harikalarını ve idarede eşsiz kuvvetini görmelerine rağmen, nasıl olur da her şeyi yaratanı bırakıp kendi elleri ile yaptıkları güçsüz, himayeye muhtaç olan şeylere taparlar. Bu, tamamen aklın gerisinde kalan ve heva perdesiyle basiretlerini örtenlere mahsus bir yöneliştir.

❁ ❁ ❁

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ إِفْكٌ ٱفْتَرَىٰهُ وَأَعَانَهُۥ عَلَيْهِ قَوْمٌ ءَاخَرُونَ ۚ فَقَدْ
جَآءُو ظُلْمًا وَزُورًا ﴿٤﴾ وَقَالُوٓا أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ٱكْتَتَبَهَا فَهِىَ تُمْلَىٰ عَلَيْهِ
بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٥﴾

25:4 O kâfirler: "Bu (Kur'an) **onun uydurduğu yalandan başka** (bir şey) **değildir. Bu hususta diğer bir zümre de ona yardım etmiştir."dediler de muhakkak bir haksızlık ve tezvir** (meydana) **getirdiler.**

25:5 (Şöyle) **dediler: "**(Bu âyetler) **onun başkasına yazdırıp da kendisine sabah akşam okunmakta olan, evvelkilere ait masallardır!"**

Evet, bu Kur'ân ve Resul adına çok çirkin şeyler söylediler. Bütün bu söylemleri, Resulullah'a karşı duydukları kin, nefret, cehalet ve kıskançlık sebebiyledir. Çünkü Resulullah'ın verdiği haberlerin, kendi batıl inançlarına dayalı kurmuş oldukları (baskıcı-tahakkümcü) hegemonyalarının sarsılmasına sebep olacağını anladıklarından, bu haberlerin halkın üzerindeki etkisini kırmaya ve onları değişik yollardan önlemeye çalışıyorlar.[5]

Her asırda İslâm'a ve İslâm'ın hükmüne boyun eğmek istemeyenler bir şekilde yalanlamanın yolunu bulurlar ama bütün bunlar,

---

[5] Bkz. 6/25; 16/103

inananlar yanında hiçbir geçerliliği olmayan sözlerdir. Hangi kitap bu kadar özlü ve özet olarak mevcudatın oluşunu, geçmişi-geleceği anlatabilir. Hangi bilgin, dâhi, filozof bu kadar bilgiye sahip olsun da onu bir başkasına haber versin.

❁ ❁ ❁

قُلْ اَنْزَلَهُ الَّذِى يَعْلَمُ السِّرَّ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اِنَّهُ كَانَ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿٦﴾ وَقَالُوا مَا لِهٰذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِى فِى الْاَسْوَاقِ
لَوْلَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٧﴾ اَوْ يُلْقٰٓى اِلَيْهِ كَنْزٌ اَوْ تَكُونُ لَهُ
جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا ۚ وَقَالَ الظّٰلِمُونَ اِنْ تَتَّبِعُونَ اِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٨﴾

25:6 (Onlara) **de ki: "Onu, göklerde ve yerdeki bütün gaybı bilen** (Allah) **indirdi." Şüphesiz ki O,** (bilhassa mü'minleri) **çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

25:7 (Yine) **dediler: "Bu nasıl Peygamber?** (Bizim gibi) **yemek yiyor, çarşılarda yürüyor! Ona bir melek indirilip de bu** (suretle) **maiyetinde** (kendisini tasdik eden) **bir infazcı** (yasakçı) **bulunmalı değil miydi?"**

25:8 "Yahut ona (gökten) **bir hazine atılmalı yahut onun** (meyvelerinden) **yiyeceği bir bostanı bulunmalı değil miydi?" O zalimler** (kâfirler, mü'minlere) **dedi ki: "Siz büyülenmiş adamdan başkasına tabi olmuyorsunuz!"**

O, göklerin, yerin sırrını bilen Allah, inkârcıların da, peygamberin de ne yaptığını bilmez mi? Muhammed, kendisi uydursun ve

"Kur'ân'ı Allah indirmiştir." desin de, Allah onu öylece serbest bıraksın![6]

Allah, onların niçin bu iddialarla karşı çıktıklarını biliyor ve resulü aracığı ile de kendilerine bunun böyle olmadığını, hâllerini düzeltmelerini, hâllerini düzelttiklerinde onları bağışlayacağını bildiriyor ve akledip iman etmeleri için uyarıyor.

❁ ❁ ❁

انْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٩﴾

25:9 Bak, senin için ne misaller (kıyaslar) **getirip saptılar. Artık onlar** (hidayete) **hiçbir yol bulamazlar.**

Bu uyarı ve teşviklere rağmen, onlar hâlâ inat ve taassup ile yapılan davete karşı çıkıyorlar. Oysa akledip düşünseler, daveti yapanın duruş ve davranışlarını dikkate alsalar, yapılan davetin ilahî rahmete çağrı olduğunu anlarlardı. O Resule yapmış oldukları yakıştırmaların hiçbiri tutmuyordu. Çünkü onda akla, ahlâka aykırı en ufak bir emare olmadığı gibi o, insani ve ahlâkî değerlerin de doruk noktasındaydı. Ona inananlar da, büyük bir inkılâpla menfiden müspete, eğrilikten doğruluğa, ürkeklikten cesarete kavuşuyorlardı. Bütün bunları anlamaya yanaşmak istemedikleri için gülünç ve cahilane itirazlar ileri sürerek, hevalarına ve çıkarlarına engel gördükleri daveti inkâr edip hidayet gibi yüce bir değerden mahrum kalıyorlar. Çünkü Allah'ın hidayeti ona talip olanlara nasip olur.[7]

❁ ❁ ❁

---

[6] Bkz. 10/15; 11/1; 69/44-46

[7] Bkz. 11/12; 14/11; 15/6-8; 17/90-95; 18/110; 21/2-3; 23/24. not

تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَٰلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ وَيَجْعَل لَّكَ قُصُورًا ﴿١٠﴾

25:10 (Allah'ın şanı) **ne yücedir ki O, dilerse sana bunlardan daha hayırlı olmak üzere** (bu dünyada dahi) **altından ırmaklar akıp duran cennetler verir, senin için saraylar yapar.**

"Tebareke" kelimesi; bereketli olan, saygıya değer, uğurlu, şanı yüce, sınırsız güce sahip olan anlamlarına gelmektedir. Tebarekallah... Allah, dilediğini, dilediği zaman hiçbir engele takılmadan en güzel şekilde yapar. O, Resul'e ve mü'minlere; onlarla alay etmek için ileri sürülen iddialara üzülmemelerini ve onlara, isterse bunlardan güzelini sürdürecekleri onurlu bir hayatı sonsuz olarak vereceğini söylüyor. Allah bu müjdeyle mü'minlerinin gönlüne inşirah veriyor. Yakîn inanca sahip olanlar, bu müjdeye mazhar olmak için hiçbir kınayıcının kınamasını hesaba katmadan, değerlerine sarılıp istikamet üzere yürürler.

❁ ❁ ❁

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾
إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾ وَإِذَا أُلْقُوا
مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا
وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾ قُلْ أَذَٰلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ
الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾

25:11 Onlar (yalnız o sözleri söylemekle kalmadılar) **bilakis o saati de yalan saydılar. Biz, o saati tekzip edenlere öyle çılgın bir ateş hazırladık ki,**

25:12 O, kendilerini uzak bir yerden gördüğü zaman, onlar bunun müthiş gazaplanışını ve uğultusunu duyacaklardır.

25:13 Elleri boyunlarına bağlı olarak onun en dar yerine atıldıkları vakit orada; (yetiş ey) **helâk** (diye) **bağırırlar.**

25:14 (Onlara denilir ki:) **"Bu gün bir** (kere) **helâk** (olmayı) **çağırmayın, birçok** (defalar) **helâk** (olmayı) **çağırın!"**

25:15 De ki: "Bu mu hayırlı, yoksa muttakilere vâdolunan ebedîlik cenneti mi? Ki bu, onlar için bir mükâfat, bir mercidir."

Tüm teşvik ve ihtarlara rağmen hakikatten yüz çeviren, mü'minlere maddi ve ruhi her türlü eza ve cefayı reva gören münkirlerin kıyamet günü uğrayacakları elim azabın tablosu en acı bir biçimde sergileniyor. O gün, bu elim azaptan kurtulmak için bin defa yok olmayı isteseler de artık bu mümkün olmayacaktır. Çünkü geçici olan lezzetler ve eğlenceler geride kalmıştır. Artık geri dönüşü olmayan kıyamet günündedirler.

❁ ❁ ❁

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَآءُونَ خَٰلِدِينَ ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَّسْـُٔولًا ﴿١٦﴾

25:16 Orada ne dilerlerse, kendileri de muhalled olarak, onların. Bu, Rabbinin üzerinde (incâzı) **istenen** (beklenen) **bir vaaddir.**

Münkirler, o elim azapta inlerken; alay ettikleri, küçük gördükleri muttaki mü'minler, devamlı kalacakları saadet yurdunda ebedî olarak yaşayacaklardır.[8]

---

[8] Bkz. 9/89

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي
هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ﴿١٧﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنبَغِي لَنَا أَن
نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِن مَّتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا الذِّكْرَ
وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾ فَقَدْ كَذَّبُوكُم بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا
وَلَا نَصْرًا ۚ وَمَن يَظْلِم مِّنكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾

25:17 (Rabbin) **onları da, Allah'tan gayri taptıklarını da** (mahşerde) **bir araya toplayıp da: "Siz mi şu kullarımı saptırdınız, yoksa kendileri mi yollarını sapıttılar?" diyeceği gün,**

25:18 (görürsün ki) **onlar** (şöyle) **demişlerdir: "Seni tenzih ederiz. Seni bırakıp da başka veliler edinmek bize yakışmaz. Fakat** (gerek) **onları**(n) **ve** (gerek) **ataları**(nın azap müddetlerini) **kendin uzattın da, nihayet zikri unuttular ve helâk**(e mahkûm) **bir kavim oldular.**

25:19 İşte (taptıklarınız), **sizi dedikleriniz hakkında, kat'î surette yalancı çıkarmışlardır. O hâlde ne** (azabınızı) **döndürmeye, ne de** (bu hususta) **herhangi bir yardıma asla muktedir olamayacaksınız. Sizden kim zulmederse ona büyük bir azap tattırırız.**

O gün, Allah'ın veli kullarını ilah edinenlerle karşılaştırılıp hesaba çekildiklerinde, bunun böyle olmadığını ileri sürerler.[9]

Nitekim şu dünyada dahi emellerinin arkasından sürüklenenler, başlarına bir bela geldiğinde, suçu hep birilerine atarak masum

[9] Bkz. 3/79-80; 5/116-117; 9/31; 10/18

olduklarını iddia ederler. Hatta suçu kabul etmedikleri gibi bir de tazminat dâvası açarak kurtulmaya çalışırlar. Fakat suçları tescillenince, bu iftiralarından dolayı cezaları bir kat daha artar. İşte o gün, heva ve arzularının tatmini için dîni istismar edenlerin gerçek yüzleri ortaya çıkacak ve elim azabı hak edeceklerdir. Ey 'Müslümanım' diyenler! Allah'a bir basiret üzere kulluk edin. Körü körüne âlimlerinizi, üstadlarınızı taklit etmeyin!

❀ ❀ ❀

وَمَآ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ اِلَّآ اِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِى
الْاَسْوَاقِ ۗ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً ۗ اَتَصْبِرُونَ ۚ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ۟
﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَآءَنَا لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلٰٓئِكَةُ اَوْ نَرٰى رَبَّنَا ۗ
لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِىٓ اَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ لَا
بُشْرٰى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٢٢﴾ وَقَدِمْنَآ اِلٰى مَا
عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَآءً مَنْثُورًا ﴿٢٣﴾

25:20 Biz, senden evvel hiçbir peygamber göndermedik (ve hiçbiri hariç değildi) **ki muhakkak hepsi de yemek yerlerdi, çarşılarda yürürlerdi. Sizin bir kısmınızı diğer bir kısım için bir iptila** (ve imtihan mevzuu) **yaptık, sabredecek misiniz** (diye). **Rabbin** (her şeyi) **hakkı ile görendir.**[10]

25:21 Bize kavuşmayı ümit etmeyenler, dedi(ler) **ki: Bizim üzerimize melekler indirilmeli değil miydi yahut Rabbimizi**

[10] Bkz. 25/7

görmeli değil miydik? Andolsun ki onlar nefislerinde kibir (ve azamet) **saklamışlar, büyük bir azgınlıkla haddi aşmışlar** (küstahlığa kalkmışlar)**dır.**

25:22 (Azap) **melekleri**(ni) **görecekleri gün,** (evet) **o gün, günahkârlara hiçbir sevinç haberi yoktur.** (Melekler, onlara:) **"Size müjde yasak edilmiştir, yasak!" diyeceklerdir.**

25:23 Biz, onların herhangi bir amel (ve hareket) **yaptılar ise** (hepsinin) **önüne geçtik de bunları saçılmış** (ve hiçbir değeri olmayan) **zerreler yaptık.**

Bu ayetlerde de, peygamberin uyarılarına karşı hâlâ aynı inat ve gururla nakaratlarına devam ettiklerine tekraren değiniliyor.

Tıpkı şeytan gibi, bir adım dahi geri atmıyorlar. Bir deyimle "Nuh diyor, peygamber demiyorlar." Hâlâ olmayacak şeyler istiyorlar. Oysa görmeyi istedikleri melekler onların ruhlarını alacakları gün, Allah'ın huzuruna gelecekler fakat bu görmenin onlara bir yararı olmayacaktır.[11]

❁ ❁ ❁

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴿٢٤﴾

25:24 O gün cennet yâranının eğlenip duracakları yer çok hayırlı, dinlenecekleri yer çok güzeldir.

Kur'ân, kâfirlerin vasıfları ve ebediyetteki durumlarını açıklarken, arkasından mü'minlerin vasıflarından, ebediyetteki mutluluklarından bahsederek insanları imana teşvik eder ve iman edenlerin de emrolundukları gibi dosdoğru yaşamalarını, değerlerine zarar verecek şeylerden sakınmalarını tembihler.[12]

❁ ❁ ❁

[11] Bkz. 6/7-8, 93, 111, 124, 158; 16/33
[12] Bkz. 13/23; 21/103; 2/112; 10/26, 62

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَآءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلٰٓئِكَةُ تَنْزِيلًا ﴿٢٥﴾

25:25 O gün sema, bulutlar (çıkıp) **parçalanacak, melekler** (ellerinde amel defterleri bulunduğu hâlde hesap için) **indirilecek, indirilecek.**

Allah, kıyamete dair neyi haber vermişse bir benzerini insanlara bir şekilde yeryüzünde gösteriyor. Deprem, sel, yanardağların patlama manzaraları, yürekleri ağza getirecek kadar korkunç durumlar, her tarafa dağılmış cesetler ve imdat bekleyenler! Bütün bunlar ya yaşanır ya seyredilir veya tarihî kaynaklardan okunur. Allah, kevni ve vahyî ayetlerle kıyametin dehşetini anlatır ki düşünenler iman etsin de o günün azabından korunmuş olsunlar.[13]

❁ ❁ ❁

اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذِ ۨ الْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ ۭ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكٰفِرِيْنَ عَسِيْرًا ﴿٢٦﴾

25:26 O gün hak (ve sabit olan) **mülk çok esirgeyen** (Rabbin)**dir. Kâfirler için ise o, pek yaman bir gün olmuştur.**

O gün sahip oldukları mülk yok olacak, yalnızca kâinatın sahibi olan Allah'ın mülkler üzerinde hâkimiyeti geçerli olacaktır. Artık hiç kimse; 'benim malım, benim canım' diye istediği gibi hareket edemeyecektir. Tıpkı doğal afetlerde enkaz hâline gelen mülklerini kaybetmeleri, ölüm meleği geldiğinde canlarını teslim etmeleri gibi âciz ve melûl olacaklardır.[14]

---

[13] Bkz. 14/48; 18/47; 20/105-108; 22/7

[14] Bkz. 3/109; 4/126; 13/32; 5/120; 10/55; 25/1-2

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَا وَيْلَتَىٰ لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ۗ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

25:27 O gün (her) **zalim iki elini ısırıp: "Ne olurdu, ben o peygamberin maiyetinde** (Allah'a) **bir yol edineydim." diyecektir.**

25:28 "Ne yazık bana! Keşke filanı dost tutmayaydım."

25:29 Andolsun ki beni zikirden, hem o (bir devlet gibi) **bana** (Allah tarafından) **geldikten sonra saptıran odur. Şeytan insanı** (başına bir bela gelince) **yapayalnız ve yardımsız bırakandır.**

İşte zalimlerin o gün karşılaşacakları manzara böyle olacaktır. Kendilerine Allah'ı unutturan zevkler, yerini kedere bırakacaktır. Ne teselli edenleri ne ellerinden tutanları ne de bir can yoldaşları olacaktır. Dertleriyle baş başa, keşkeler içerisinde dövünüp dururlar. Kendilerini Allah'a isyan ettiren her şeye lanet eder dururlar.

Ey Kur'ân'ın müntesipleri, bu uyarıları yakinen idrak edin de, size Allah'ı, ahireti unutturan şeylerle iştigal etmeyin! Size Allah'ı hatırlatan, ilminizi artıran, salih ameller işlemenizi teşvik eden ortamlarda bulunun. Sizi zevke sefaya iten, sorumluluğunuzu, Allah'a kulluğunuzu unutturan işlerden, ortamlardan kurtulun. Bu şuur ile yaşarsanız şeytanın yolundan uzak olursunuz.[15]

İmanımız bizlere öyle şevk versin ki ne servet ne mevki ne de keyfî arzularımız, imanımızın gereği olan amellerimize mani olsun.

---

[15] Bkz. 9/119; 14/22

Dînimizin bize bahşettiği değerleri idrak edersek, ideallerimiz, şahsiyet ve karakterimiz hakkıyla gelişir. İşte o zaman dış ve iç dürtülerin olumsuz baskısından uzaklaşabiliriz.

Hangi zamanda yaşarsak yaşayalım, aklı kiraya vermediğimiz, düşünceyi rafa kaldırmadığımız sürece, Rabbimizin şaşmaz en güzel sözleriyle aydınlanır, egemen ve popüler olan akımlardan kendimizi koruyabiliriz.

❀ ❀ ❀

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَٰذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾

25:30 Peygamber dedi ki: "Ey Rabbim! Kavmim, hakikat şu Kur'an'ı mahcur edindiler."

Ayet, Resulullah'ın iman etmeyen akrabalarına, Kureyşli veya gelecekteki müşriklerin durumlarına işaret etmiş olabilir.

Bunlar, dünyevi istek ve tutkularına aykırı buldukları için ya da zamanın değişen şartları karşısında 'geçerliliğini yitirmiş' bir öğreti olarak gördükleri için Kur'ân'ı hakem kılmayı, hükmüne başvurmayı veya onu düşünmeyi-anlamayı terk ettiklerinden ya da onunla amel etmemekle Kur'ân'a sırt çevirmiş olurlar.

Ey 'Müslümanım' diyenler! Sizi Allah'a yaklaştıracak, boş ve malayani işlerden kurtarıp anlamlı ve hayırlı bir yaşamı temin edecek Kur'ân ilmine sahip olmak için okuyun ki; yüzünüz ona dönük olsun ve onu terk edilmiş bırakmayanlardan olasınız.

Allah, bu Kur'ân ile kullarına sonsuz nimetlerin kapısını açmıştır. Ondan yararlanmanın yolu, onu yaşamak niyeti ve amacıyla anlayarak okumaktır. O, bu şekilde okunursa terk edilmemiş olur.

Ayağı yere basmayan işlerden ve sözlerden kurtulmak gerekir. Müslümanlar, Kur'ân'ın ihyası ile beyinlerinde devrim oluşturuyorlarsa onu mahcur bırakmamış olurlar.

Çağ, Kur'ân'ın gerisinde; toplumları âdeta iblis idare ediyor. Müslümanlar da çağın gerisinde; Kur'ân'ın tarif ettiği Müslüman kimliğini henüz yakalayamamışlar.

Kur'ân'ı sadece ölülerine okuyanlar, anlamadan hatimler indirenler, Allah'ın muradını anlayamamışlardır.

Kur'ân hayat kitabıdır. Onu anlamak ve yaşamak için bütün imkânlar seferber edilmedikçe o, 'mahcur' bırakılmış demektir.

"Ben bir muallim (öğretmen) olarak gönderildim." diyen peygamberimiz, bize Kur'ân-ı Kerim'de yer alan esasları öğretiyor. Size bir şey öğretmeyen, hayatınıza yön vermeyen bir okuyuş, okuyuş değildir. Okurken onu terk etmek buna denir.[16]

❁ ❁ ❁

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفٰى بِرَبِّكَ هَادِيًا

وَنَصِيرًا ﴿٣١﴾

25:31 Biz her peygambere günahkârlardan böyle düşman(lar) **peyda ettik. Hidayet verici olarak da hakiki yardımcı olarak da sana Rabbin yeter.**

Bu ayeti kerime, davetin etkisini engellemek için mücadele eden azgın günahkârlara karşı peygamberi ve dolayısıyla mü'minleri teselli ediyor. Mü'minlerin, Allah'ın yardım ve desteği ile başarıya ulaşacaklarını müjdeler mahiyettedir.

Ey iman edenler! Her şeyin hikmet ile tecelli edeceği bir zaman vardır. Yeter ki size gösterilen yolda, azimle rahmete giden bu yolculuğunuza devam edin. Zalimlerin engellerini aşarak onlara karşı bu Kur'ân ile mücadele verin. Sizin bu mücadelenizle kimileri uyanır, kimileri de siner ve size zulmetmekten korkar, sakınırlar.

---

[16] Bkz. 2/121; 35/32; 57/16; 11/92

Sakın ola ki Kur'ân ile birlikte mücadele etmeyi bırakıp da onu mahcur etmeyin ve kendiniz de zalimlere fitne sebebi olmayın.

Onlar, Allah'a kulluğa davet ettiğinizden dolayı size düşman oluyorlar. Çünkü yapılan bu davet, hevasını ilah edinenlerin keyfini kaçırıyor ve çirkin yüzlerini açığa çıkarıyor. Oysa bu insanlar, dünyevi ve hevai dürtülerden uzaklaşarak, yapılan davete kulak verseler, Rablerini tanıyacaklar, Rablerini tanıdıkça kendilerine ne kadar değer verildiğini görecekler ve şükür ile Allah'a kulluk edeceklerdir. Çünkü Allah'ın her emrine itaat, zarar verici şeylerden koruduğu gibi insanların değerlerini yüceltip onlara nitelikli bir hayat bahşedecektir. Bu yüce değerlerin yanında geçici servet, itibar, statü ve mevkinin ne önemi vardır ki bu yüzden haktan yüz çevirsinler.

İşte hakikati idrak etmiş olan mü'minler, dînî değerlerini her şeyin üstünde tutarlar. Rahat hayata, refahı temin eden servete, statüye erişmek için tavizlere yeltenmedikleri gibi böyle imkânlara sahip olduklarında ise dînleri uğrunda gerektiğinde bunları feda ederler. Hâdiyen ve nesîren: Allah, batıla karşı mücadele eden hakkın bağlılarına yol gösterip onları yardımıyla destekleyecektir.[17]

❁ ❁ ❁

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً ۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

25:32 O küfredenler (şöyle) **dedi**(ler) **ki: "Ona Kur'an bir** (hamlede)**, toplu bir hâlde indirilmeli değil miydi?" Biz, onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle** (yaptık.) **Onu** (çok güzel bir nizam ile) **ayet ayet ayırdık** (ve aheste aheste bildirdik.)

---

[17] Bkz. 6/112-113; 22/52. not

Müşrikler, Dîn ile indirilip açıklanan ve insani bütün alanları kuşatıp kontrol eden inanç sistemi ve yaşantı tarzını kabul etmedikleri gibi başkalarının da kabul etmesine razı olmadılar, olmazlar. Sahibi ve yürütücüsü oldukları zorba sistem bunu gerektiriyordu. Bunu kaybetmeleri, kendileri için avantaj olan her şeyi kaybetmekti. Bu nedenle Kur'ân'ı insanlara bildiren Resulullah'ı susturmaya çalıştılar. Hatta bunun için bazı tavizlerde bulunarak anlaşma teklifleri dahi sundular.[18]

Fakat bütün bu itirazlar tek tek çürütüldü ama yine onlar boş durmadı. Mekke sokaklarında âdete nöbet tutmaya, Kur'ân okunduğunda halkın duymasına engel olmaya, gürültü koparmaya devam ettiler.[19]

İnkârcılar, iman etmek için değil, insanların zihnini karıştırmak, taassupla bağlandıkları batıl inançlarını, maddi ve sosyal çıkarlarını korumak için benzer mantık oyunları ile hakkın üzerini örtmeye çalışırlar.[20]

Onun ayet ayet indirilişine itiraz edenler bu durumu kabul etmezken, acaba hepsi birden indirilseydi, tutkularını, alışkanlıklarını birden nasıl terk edeceklerdi? İnsanlar bir şeye inanmak ve o şeyi yapmak istemedikleri zaman, ona itiraz edecek çok bahaneler bulurlar. O bahanelerin kalın perdesini kaldırmadıkları müddetçe de, hayırlarına olacak işleri yapmak kendilerine nasip olmaz. Bu basireti körelmişlere rağmen o gün, iman edenler, ayetleri anlayıp yaşamak için sindirerek okuduklarından, mükemmel bir ümmeti oluşturup kısa sürede Kur'ânî metot ile mücadele vererek muktedir olmuşlardı. Bilahare Kur'ân ve peygamber terbiyesinden geçmeyen zümre zümre insanların İslâm'a girmesi ve idrak sahipleri, dâva sahiplerinin dünyadan ayrılmasıyla gerileme başlamıştır. İnsanlar,

---

[18] Bkz. 10/15
[19] Bkz. 41/26
[20] Bkz. 11/12; 17/90-93

sahabeler gibi Kur'ân'ı idrak edip dâva sahipleri olarak ne zaman yaşarlarsa işte o zaman kültür ve medeniyette yükseleceklerdir. İşte bunun için de o, ayet ayet ve anlayarak, kalplere yerleştirmek için okunmalıdır. Onu salt bilgi veya mücerret haz duymak, istek ve beklentilerine alet etmek için okuyanlar, Kur'ân'dan hâsıl olacak faydaya hakkıyla sahip olamazlar.[21]

❀ ❀ ❀

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾

25:33 Onlar sana bir misal getirmeyedursun. Biz sana hakkı ve tefsirin daha güzelini getirdik.

Kur'ân'ın birçok ayetinde, kendisine karşı vuku bulan tüm itirazların cevapları verilmiştir. Allah, iman ve ahlâk ile ilgili hiçbir konuyu cevapsız bırakmamıştır. Zaten sakınan kullarına, basiret ile iyiyi kötüden ayırt edebilme kabiliyeti de vermiştir.

'Tefsir' kelimesinin geçtiği bu ayet üzerinde düşündüğümüzde, Kur'ân'ın, Müslümanlar tarafından anlaşılıp ona bağlanılabilmesi için mutlak surette tefsir ve izah edilmesi icab ediyor.

Tefsir: Bir şeyi iyice açıklamak, anlamını anlatmak, açıp aydınlatmak manasında kullanılır. Istılah olarak tefsir; müşkül olan lafızdan murad mânâyı keşfetmektir. Beşeri tâkat oranında Allah-u Teâlâ'nın muradına delalet etmesi yönünden Kur'ân'ı inceleyen bir ilim dalıdır. Âlimlerin icmaına göre tefsir ilmini öğrenmek farz-ı kifayedir. Bu itibarla tefsir ilmi, şer'i ilimlerin en yücelerindendir.

Herkes Kur'ân lafızlarının, ibarelerinin inceliklerini anlayamaz ve ibret verici noktasına işaret edilen bir kıssanın, bir olayın künhüne vakıf olamaz. Aslında kişinin kendi meselesini anlaması gerekir ama herkesin bilgi, tefekkür ve muhakeme gibi donanımla-

---

[21] Bkz. 17/106; 20/114

ra sahip olamayacağı düşünülerek, tefsire ihtiyaç duyulmuştur. "Ondaki hakikatleri bize en iyi öğretecek, bizzat kendisine kitap gelen Hz. Muhammed'dir. O, mutlak olarak Kur'ân'ı insanlar içinde en iyi bilen ve en iyi anlayandır. O, mübelliğdir ve tebyinle mükelleftir. Bu bakımdan Kur'ân, kendinin bizzat tefsir edilmesini yine kendisi istemiştir. O halde ilk tefsir hareketi, İslâm'ın kendi bünyesinden doğmuştur."[22]

Kur'ân'ın taşıdığı yüce mânâ ve hikmetler karşısında her söz ve misal değersiz ve anlamsız kalır, yeter ki o fıkhedilsin! Yeter ki o, dâvâ edinilip yaşansın![23]

❁ ❁ ❁

اَلَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلٰى وُجُوهِهِمْ اِلٰى جَهَنَّمَ ۙ اُولٰٓئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَاَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾

25:34 O yüzleri üstü cehenneme (sürülüp) **toplanacaklar** (yok mu?) **Onların yeri çok kötü, yolu çok sapıktır.**

Bu kadar ihtar, ikaz ve ikaba rağmen dünyevi ve hevai emelleri uğruna haktan yüz çeviren müstekbirlerin, servetlerinin ve statülerinin kendilerine hiçbir yararı olmamıştır. Zillete düşmüş, utanç ve pişmanlığın kahrı içerisinde toplanmış, cehenneme sürülmek için beklemektedirler![24]

❁ ❁ ❁

[22] Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Usûlü, s. 209; Bkz. 2/129, 151; 3/7; 16/44
[23] Bkz. 16/89; 17/41-89; 18/54
[24] Bkz. 6/49; 2/86; 10/15; 5/36-37

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهٗٓ اَخَاهُ هٰرُونَ وَزِيرًاۚ ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا
اذْهَبَآ اِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَاۜ فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًاۜ ﴿٣٦﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ
لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ اَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ اٰيَةًۜ وَاَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ
عَذَابًا اَلِيمًاۚ ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودَاۡ وَاَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذٰلِكَ
كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْاَمْثَالَۖ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ اَتَوْا
عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِٓى اُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِۜ اَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَاۚ بَلْ كَانُوا لَا
يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾

25:35 Andolsun biz Mûsâ'ya o kitabı verdik. Biraderi Harun'u da maiyetine vezir yaptık.

25:36 "(Haydi) **ayetlerimizi yalan sayan o kavme gidin." dedik, neticede onları tam bir helak ile imha ettik** (edeceğiz.)

25:37 Nûh kavmini de, (evet), **peygamberleri tekzip ettikleri vakit biz onları da** (tufan ile) **boğduk ve kendilerini insanlara bir ibret yaptık. Biz zalimler için** (daima) **acıklı bir azap hazırladık.**

25:38 "Âd"ı da, "Semûd"u da,"Ress Ashabı"nı da ve bunların arasında (geçen) **birçok nesilleri de** (helak ettik.)[25]

25:39 Biz (onlardan) **her birine** (geçmişlerden) **nice misaller irad ettik.** (Fakat peygamberlerini tekzip ettikleri için) **hepsini tam bir helak ile imha eyledik.**

---

[25] Bkz. 7/73-79; 11/61-68; 15/80-84

25:40 Andolsun ki onlar (Mekkeliler) **bela** (ve felaket) **yağmuruna tutulan o beldeye uğramışlardır.** (Peki) **onu da görmüyorlar mıydı? Hayır, onlar** (öldükten sonra) **tekrar dirileceklerini ummazlar.**

Tüm peygamberler, bir olan Allah inancına insanları davet ettiklerinden dolayı, peygamberlerden birini yalanlayan hepsini yalanlamış olur. Kur'ân, peygamberlere karşı koyup düşmanlık eden, sahip oldukları sultaları ile halklarını, peygamberlerin davetine inanmamaları için olmadık entrikalarla kendilerine boyun eğdiren geçmiş kavimlerin durumlarını ve başlarına gelenleri anlatarak, kâfirlerin, düşünüp peygamberin davetine icabet etmelerini, Allah'a boyun eğmelerini ihtar ediyor. Çünkü peygamberleri yalanlayan herkes için elem verici bir azap vardır. Zalimlere karşı direnenlere, istikamet üzere yürüyenlere, güzel bir akıbete kavuşacakları anlatılmakta ve bu kimseler teşvik edilmektedir. İbret alın ey basiret sahipleri![26]

❁ ❁ ❁

وَإِذَا رَأَوْكَ إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾

25:41 Seni gördükleri vakit; "Bu mu Allah'ın peygamber olarak gönderdiği?"derler, seni bir eğlenceden başka bir şey edinmezler.

Kureyş uluları, halkı kendi hükümranlıkları altında tutmak için ne yapacaklarını bilememenin hırsı ile yanıp tutuşuyorlar. Fıtri melekelerini bencillik ve inatla örten, ahlâkî değerleri sıfırlanmış kimseler, normal olarak insanlığa, erdeme, adalete çağıran tebliğcilerin karşısına dikilirler. Çünkü tebliğin önü alınmazsa bu, sultalarının yok olması demektir. Onun için peygamberleri ve hak davet-

[26] Bkz. 2/53; 6/54; 21/48; 22/42-44; 23/44-49

çileri toplum içerisinde küçük düşürecek her türlü girişimde bulunurlar. Oysa onların bu girişimleri yani İslâm aleyhine yapmış oldukları propagandaları daha çok merak konusu oluyor ve İslâm'ın duyulup incelenmesine sebep oluyor. İnatçı mütekebbirler ve sıradan insanlar hariç bu durum İslâm'a rağbeti arttırıyor. Oysa onlar bu tavırları ile Müslümanların toplum içerisinde itibarını sarsıp onları psikolojik baskılarla bıktırmak istiyorlar.

"Huzuven": Alay etmek, bir kimsenin gülünç, kusurlu, eksik yönlerini ele alarak ortaya koymak, onu küçümseyerek eğlence konusu yapmaktır.

Alay, insanların gönlünü yıkmak, kalbini kırmak, onlara eziyet vermek, üzmek demektir. Alay etmek, kin ve nefret gibi duyguların doğmasına sebep olur. Hem bireye hem de topluma zarar verir. Alay etmenin arkasındaki en önemli neden, güç sahibi olma isteğidir. Karşıyı önemsemeyen, kendini üstün gören kibirli insanlar başkasını alaya alırlar.

İnsanlar, yapmak istemedikleri, yerine getirmekten kaçındıkları bir emir-öneri karşısında istenen şeyi önemsemeyip hafife alabilirler. Bu durum, emri veren kişiyi alaya alıp itham etmelerine yol açabilir.

Alay, inkâr edenlerin belirgin özelliklerinden biridir. İşlerine gelmeyen uyarıları ciddiye almazlar, onlar ile alay eder, onları oyun-eğlence konusu yaparlar.[27]

Yüce Allah'ın koymuş olduğu hükümler konusunda ciddiyet göstermeyen kimse, o konuyla dalga geçiyor, eğleniyor demektir. Dîn, Müslüman kimse için hayati önem taşıyan bir meseledir. Dînî değerlere uymada, onları benimsemede bir ciddiyet gösterilmesi gerekir.

❁ ❁ ❁

[27] Bkz. 5/58; 6/10; 9/65; 13/32; 15/11; 17/51; 22/72

إِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ اٰلِهَتِنَا لَوْلَآ اَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا ۭ وَسَوْفَ يَعْلَمُوْنَ حِيْنَ
يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ اَضَلُّ سَبِيْلًا ﴿٤٢﴾

25:42 (Şöyle derler): **"Hakikat, eğer üzerlerine** (düşüp) **sebat göstermeseydik bizi az kalsın tanrılarımızdan saptıracaktı o." Onlar azabı görecekleri vakit kim yolca daha sapıktır, yakında bilecekler.**

Bu haber onların inatla hakka karşı direndiklerini ifade ediyor. Taassup ve inatları olmasaydı davete uyacaklardı. Fakat onlar bu körü körüne inatlarının sonucuyla karşılaştıklarında yaptıklarına hayıflanacaklardır. Ama bunun o gün kendilerine bir faydası olmayacaktır.

❁ ❁ ❁

اَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهٗ هَوٰىهُ ۭ اَفَاَنْتَ تَكُوْنُ عَلَيْهِ وَكِيْلًا ﴿٤٣﴾

25:43 Gördün mü o heva (ve heves)**ini ilah edinen kimseyi? Şimdi onun üzerine** (habibim) **sen mi bir bekçi olacaksın?**

İşte onları buna iten sebep hevalarıdır. İnat, gurur, bencillik tutkusu onların rahmete ermelerinin önünde engel olmuştur. Bu hastalıklara müptela olup tedavi yolunu aramayanlara hidayet gibi kutsî bir hediye layık olmaz.

Heva; batmak, düşmek/helak olmak, nefse ait arzulara şiddetli düşkünlük, kara sevda anlamına gelir.

Bir kimse bir şeyi heva ve hevesi ile sevip ona bağlandımı, ona ibadet eder ve her şeyini onun uğruna feda eder. Ama ondan daha güzelini bulduğu zaman birincisini terk eder ve daha güzel olanına tapar. Yani bu kimseler, arzu ve emeline göre yön değiştiren, neyi severse ona tâbi olan, aklı tatil etmiş heva sarhoşlarıdır.

İnsan, kendine hitap eden şeylerden ya aklına ya da arzu ve ihtiraslarının buyruğuna uyar. Aklına uyanlar, kendilerine sunulan şeylerin doğruluğu üzerinde düşünür, kendisinin de bir üyesi olduğu insanlık için ne anlam ifade ettiği üzerinde zihin yorar, buna göre bir hükme varır ve sonuçta teklifi ya kabul eder veya reddederler. Hevalarını ilah edinenlerin ise her işlerinde hakemleri arzularıdır. Akıl, inanç ve düşünceye itibar etmezler. Kur'ân'ın neredeyse başından sonuna kadar mücadele ettiği zihniyet budur. Kur'ân bu kimseleri de hayvan sürüleri olarak tanımlıyor.

❁ ❁ ❁

اَمْ تَحْسَبُ اَنَّ اَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ اَوْ يَعْقِلُونَ ۚ اِنْ هُمْ اِلَّا كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ

اَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

25:44 Yoksa onların çoğunun hakikaten (söz) **dinlerler yahut akıllanırlar mı sanıyorsun? Onlar, başka değil, dört ayaklı hayvanlar gibidir. Belki yolca daha sapıktır.**

Aslında bu değişmeceli benzetmedir. Yoksa hayvanlar fıtratının gereği ne ise onu yapıyorlar. İnsan ise ahsen-i takvim üzere yaratıldığı hâlde düşünmeden, akletmeden, hevai dürtüleri ile hareket ettiği için böyle bir teşbih ile kınanır, aşağılanır. Hiçbir hayvan cehenneme atılmayacaktır ama bu insanlar cehenneme sürüleceklerdir.[28]

❁ ❁ ❁

[28] Bkz. 7/176-179; 8/22

اَلَمْ تَرَ اِلٰى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ ۚ وَلَوْ شَآءَ لَجَعَلَهٗ سَاكِنًا ۚ ثُمَّ جَعَلْنَا

الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيْلًا ۙ﴿٤٥﴾ ثُمَّ قَبَضْنٰهُ اِلَيْنَا قَبْضًا يَّسِيْرًا ﴿٤٦﴾

25:45 Rabbin(in sun'un)**a bir bakmadın mı? Gölgeyi nasıl uzat**(ıp yay)**mıştır. Eğer dileseydi onu elbet olduğu gibi durdurdu da. Sonra biz güneşi nasıl ona bir delil yapmışızdır.**

25:46 Sonra onu (uzanan o gölgeyi nasıl) **azar azar alıp kendimize çektik.**

Bu deliller Cenab-ı Allah'ın kudreti ve insanlara karşı erişilmez ihsanıdır. Ey insanlar! Bu harikaları görüp yüce kudreti idrak ederek davetime icabet etmez misiniz? Gölgeye bakarak yüce Allah'ın bütün âlem üzerindeki koruyuculuğu düşünülebilir. Yani güneş doğdukça gölge çekilmekte ve Allah'tan geldiği gibi yine yavaş yavaş Allah'a döndürülmektedir. Hakikat güneşi görününce gölge yok olur. İşte Hak'tan uzamış bir gölgeden ibaret olan bütün âlemin de sonu budur. Bunlar nasıl devir daim ediyorsa, ölümün ahirette yeni bir dilimi vardır ki bunu da 47. ayette düşünecekler için hatırlatıyor Allah.[29]

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الَّذِىْ جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ لِبَاسًا وَّالنَّوْمَ سُبَاتًا وَّجَعَلَ النَّهَارَ نُشُوْرًا ﴿٤٧﴾

25:47 O, geceyi sizin için (örtünecek) **bir libas, uykuyu bir dinlenme, gündüzü de yeni bir hayat** (faaliyet) **yapandır.**

"Nevme subâten": insan ve diğer canlı varlıkların çoğunluğunun gece dış âlemle ilişkilerinin kesilmesi, uyku ile duygu ve düşüncenin, şuur ve idrakin bir süre kesintiye uğraması, istirahat et-

---

[29] Bkz. 13/15; 16/48. not

mesi anlamına gelir. Yani insanların, uyanmadıkları müddetçe ruh âlemlerinin dışında etkisiz, tepkisiz geçirdikleri süreçtir.[30]

❀ ❀ ❀

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۚ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
طَهُورًا ﴿٤٨﴾ لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِيَّ
كَثِيرًا ﴿٤٩﴾

25:48 O, rahmetinin önünde rüzgârları bir müjde(ci) **olarak gönderendir. Biz gökten tertemiz bir su indirdik.**

25:49 Onunla ölü bir toprağa can verelim, yarattığımız hayvanları ve birçok insanları onunla sulayalım diye.

Bu ayetler madde âleminde Allah'ın rahmetinin bir tezahürüdür. O'nun manevi rahmeti de ilahî vahiydir. Göklerden yağan rahmet, nasıl ölü topraklara can verirse ilahî vahyin irşatları da ruhen ölen insanları yeniden diriltir.[31]

Rabbimiz gökten temizleyici bir su indirir, tertemiz bir su, onunla hem ihtiyaçlarınızı giderir hem de kirlerden temizlenirsiniz.[32]

Rüzgârların musahhar kılınma şekillerine göre çeşitleri vardır. Onlardan kimisi bulutları harekete geçirir, kimisi taşır, kimisi sürer, kimisi yağmur için müjdeci olur, kimisi yeryüzünü süpürür, onlardan kimisi de yağmur yağdırması için bulutları aşılar. [33]

❀ ❀ ❀

---

[30] Bkz. 6/60, 96; 10/67; 14/33
[31] Bkz. 8/24
[32] Bkz. 14/32; 15/22; 16/10
[33] Bkz. 2/164; 7/57; 13/12

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا۟ فَأَبَىٰٓ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٥٠﴾

25:50 Andolsun bunu, (insanların) **ibret almaları için, aralarında çeşit çeşit suretlerde anlatmışızdır** (yahut bu suyu evirip çevirmişizdir.) **Fakat insanların çoğu, ille nankörlük olmak üzere dayattılar** (inatlarından dönmediler.)

Şu koca kâinatta her şey bir düzen içerisinde devir daim yapmaktadır. Ve her şey bir olan Allah'ın iradesine boyun eğmektedir. Bunun böyle olduğunu görmelerine rağmen kimi rasyonalistler oluşların bilimsel izahını yaparak, bunları sebep sonuç ilişkisine bağlayarak ilahî gücü takdir edemediğinden, kimileri de hevalarını ilah edindiklerinden, iman edip şükretmezler. Bununla beraber Allah, öğüt alsınlar diye ilahî haberlerini, düsturlarını da herkesin anlayacağı, yaşayabileceği değişik üslup ve usullerle açıklamıştır. Onunla zihinler arasında irtibat sağlatır, hisleri uyarır. Bu Kur'ân, idrak edilip onunla hükmedilirse cehaletin yerini ilmin aydınlığı, zulmün yerini adalet, kötülüğün yerini iyilik alacaktır. Allah, peygamberini bunun için göndermiştir.

Allah-u Teâlâ mahlûkları rahmeti ile nimetlendirmektedir. İlahî rahmetten herkes ancak kabiliyetine göre faydalanabilir. Mümbit arazi insanlara ve hayvanlara yarayan çeşitli nebatlar, meyveler, mahsuller, ağaçlar, kokulu ve renkli çiçekler yetiştirdiği hâlde çorak yerler çalı ve diken yetiştirir. Bal arısı bal yapar, yabanileri zarar yapar. İşte insanlar ve insanların ruhu da böyledir. Fakat ondan yararlananlar yalnızca peygamberlerin hidayetini kabul edenlerdir.

❁ ❁ ❁

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ﴿٥١﴾

25:51 Eğer dileseydik muhakkak ki her kasabaya (fenalıkların akıbetinden) **korkutucu birer peygamber gönderirdik.**

Bu ayet ve bu sûrenin birinci ayeti, artık Hz. Muhammed'den sonra peygamber gelmeyeceğine, ondan sonraki bütün dönemler için tek ve son peygamberin Hz. Muhammed olduğuna işaret etmektedir.[34] Ayrıca son dînin, bütün milletlerin ortaklaşa hayat kaynağı olduğuna işaret ediliyor. Mü'minlerin, başka milletlere yol gösteren, hidayet rehberinin bulunduğu ve bu sebeple kimselere uydu olmayacakları hatırlatılıyor.

❁ ❁ ❁

فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٥٢﴾

25:52 (Vazife yalnız senin üzerindedir.) **O hâlde kâfirlere boyun eğme de bununla** (bu Kur'an'la) **onlara karşı olanca savaşınla büyük bir mücahede yap!**

En büyük cihat hakikatin neşri için çalışmaktır. Kur'ân, öyle bir tesire sahip ki hakkın yayılmasını düşünenler ve anlayanlar üzerinde devrimler yaratıp onların dimağlarını aydınlatmaktadır. Ama maalesef taassup sahipleri, inat mütekebbirler arzu ve emellerinin önüne engel teşkil ettiği için ondan yüz çevirirler.

Nitekim Hz. Muhammed'in İslâm mesajı o günün mütekebbir münkirlerinin engellemelerine rağmen yayılmış, henüz İslâm birinci yüzyılını doldurmadan bir uluslararası dîn hâlini almıştır. Günümüz teknolojik iletişim çağında insanlar Kur'ân'ın bizzat kendisiyle karşılaşsa ve onu yaşamak için anlayarak okusalar yeniden büyük bir hızla cihana yayılır ve onu iktidar yapacak lideri ve gücü

---

[34] Bkz. 6/19; 7/158; 21/107

oluştururlar. Bunun bilincinde olun ve var gücünüzle çalışın ki idealiniz tek, toplumunuz bir olsun. Barışta ve savaşta tek bu ideal uğruna omuz omuza olasınız. Böylece Allah'ın gerçekleri insanlar üzerinde hayranlık uyandırsın.

Büyük cihadı Mevdudi üç anlamda ifade etmiş:

1-) İslâm dâvası yolunda elden geleni yapmak,

2-) Bu dâvâ için tüm imkân ve kaynakları seferber etmek,

3-) Allah'ın kelimesini yükseltmek için tüm kaynakları harekete geçirip mümkün olan her cephede İslâm'ın düşmanlarıyla savaşmak. Bu da dille, kalemle, malla, hayatla ve diğer bütün silahlarla yapılan cihadı içine alır.[35]

Unutmamak gerekir ki bu cihad son derece ilmî metotlarla yapılmalıdır. Kaba kuvvetin fazla bir şey çözemeyeceği kesindir. Bu bakımdan insanlığın hayrına sunulmuş olan dîn i, edep, terbiye, hoşgörü, nezaket, yüksek ahlâk ve bilimsel izahlarla tebliğ sürdürülmelidir.[36]

Emperyalist güçler, ellerinde bulundurdukları imkân ve silahların yardımıyla halkında Müslüman olan ülkeleri tehdit ediyorlar. İnsanlar ezilmekte, herkes farklı bir sıkıntı ve eza içerisinde. Bu hâlden kurtulmanın yolu; Müslümanların bütün gayret ve imkânlarını cehaletin kalkması için seferber etmeleridir. Müslümanlar ancak bu gayretleriyle muzaffer olacaklardır.

Müslümanlar eskiye göre uyanıyorlar. Bu uyanış emperyalistlere korkulu rüyalar yaşatıyor. Her gürültüyü aleyhlerine sanan korkaklara karşı ey mü'minler artık kalkın! Allah yolunda canlarımız ve mallarımızla eyleme geçelim! Vâdedilen cennet için koşturalım! Bu çerçevede verilecek mücadeleyle fethi ümit edip mutlak

---

[35] Bkz. 6/51; 7/2; 9/24, 41, 71, 123; 22/78

[36] Bkz. 3/159; 16/125; 20/44. not

cennete varis olanlardan olalım! Güçlerini kullanmadan kâfirlere boyun eğip onlara karşı cihat etmeyenlerin vay hâline!

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٥٣﴾

25:53 O, iki denizi (birbirine) **salıp katandır. Şu tatlı ve susuzluğu gidericidir. Bu ise tuzlu ve acıdır.** (Allah) **aralarına bir perde,** (ihtilatları) **memnû olmak üzere bir sınır koymuştur.**

Allah hiçbir şeyi boşuna yaratmadığı gibi bilakis her şeyi bir hikmet ile denge üzerine yaratmıştır. İnsanoğlu Allah'ın bahşetmiş olduğu akıl ve yeteneklerini kullanarak birçok teknik gelişmeyle keşiflerde bulunuyor.

Günümüz müspet ilmi, okyanusların ve okyanuslardaki tuzlu suların insan hayatında büyük bir etkisi olduğunu kanıtlamıştır. Şayet okyanustaki sular tatlı olsaydı atmosferdeki hava bozulurdu. Ayrıca tuzlu suda bazı balıkların yetişmesini, sedeflerin, inci ve mercan gibi taşların oluşmasında etkilerini, denizlerden buharlaşıp yükselen su zerreciklerinin ilahî filtreden geçip tatlılaştığını, ayet, açık delillerin tespitiyle ince bir anlam olarak sunmaktadır. Mü'minler, tatlı sulu deryaya; kâfirler, tuzlu ve acı sulu deryaya benzetiliyor. Bunların ikisi de bu dünyada yan yana yaşarlar ama birbirlerini sevmezler. Bununla beraber mü'minler kâfirleri ihmal etmezler. Onların, İslâm'a kavuşmaları için cihad ederler. Bütün bunlar Allah'ın ayetlerindendir.

❁ ❁ ❁

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾

25:54 O, sudan bir beşer yaratıp da onu soy sop yapandır. Rabbin (her şeye) **kemaliyle kadirdir.**

Bir damla suda aynı eş karakterleri taşıyan iki ayrı cins, çok muazzam varlık! Akıl, vicdan, hesaplı duygular, azalar o bir damla suyun neresindeydi? Son derece üstün bir yapıya sahip karmaşık bir varlık, bilumum kâinatın en üstün yaratığı insan![37] Âlemi insanın hizmetine musahhar kılan, akrabalık, soy bağı ile toplumsal bağlara manevi bir değer atfetme ve onlardan bir güç türetme yeteneği veren Allah, her şeye kadirdir.[38]

Dişi-erkek bütün hücrelerde kromozomlar ve genler bulunur. Kromozom içinde geni kapsayan küçük bir çekirdek vardır. Genler, her canlı varlığın ve bu arada insanın özelliklerine etki yapan baş faktördür. Üreme hücresindeki stoplazma ise kromozomu da geni de inceleyen ve çeşitli kimyevi bileşiklerden meydana gelen fevkalade bir maddedir. Yeryüzünde yaşayan bütün insanların ferdî özellikleri, psikolojileri, ırklarından sorumlu olan türlerin hepsi bir araya getirilse dahi bir yüzüğü bile doldurmaz.

Genler, son derece küçük mikroskobik varlıklar ve bütün insan, hayvan ve bitkilere ait özelliklerin rakipsiz anahtarlarıdır.

Yaratılış projesini, geçmişlerin sicilini ve her canlının kendisine has özelliklerini genler muhafaza etmektedir. Günümüzde DNA testi de bu genlerin tespitinden biri olsa gerek. Allah, irade ve kudreti ile büyük mucizeler yaratmıştır. İnsanların bir kısmı, akıl, çaba

---

[37] Bkz. 91/7; 95/4
[38] Bkz. 21/30; 24/45

ve yetenekleriyle bu mucize harikaları keşfetmelerine rağmen hâlâ Allah'ı bırakıp da hayalî güçlere tapmaktadır.

❀ ❀ ❀

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ ۗ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

25:55 (Böyleyken kâfirler) **Allah'ı bırakırlar da kendilerine ne fayda ne zarar yapamayacak olan şeylere taparlar. Kâfir, Rabbinin aleyhine** (şeytana) **yardımcıdır.**

Allah-u Teâlâ'nın kevnî ve vahyî ayetlerle uyarmasına ve hiç-birinin de inkâr etmeye bir delilleri olmamasına rağmen, haktan yüz çevirenler, hevasına hitap eden tanrılar edinip onlara taparlar.[39] Adına "Ruhani güçler bizi Allah'a yaklaştırıyor." deseler de bu tapınma tamamen nefislerinedir. Hevanın arkasından sürüklenen cahiller, hevaları için yardıma hazır ordulardır. Hevası için savaşır ve hevasının sahasını korurlar. İşte bu hâlleriyle Allah'a karşı savaş açmış olan, şeytanın yanında yer alan ve onun işini kolaylaştıran zalimlerdir.[40]

❀ ❀ ❀

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَن شَاءَ أَن يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾

25:56 Biz seni (mü'minlerin) **bir müjdeci**(si), (kafirlerin) **bir korkutucu**(su) **olmaktan başka** (bir sıfatla) **göndermedik.**

---

[39] Bkz. 25/43. not
[40] Bkz. 5/76; 6/40-41; 7/191-192; 10/18; 17/56-57

25:57 De ki: "Ben bu (tebliğime) **karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Ancak Rabbine** (doğru) **bir yol tutmayı dileyen adamlar istiyorum.**

Peygamberlik gibi yüce bir görevle taltif olanların, geçici şeylerde gözleri olur mu ki bunun karşılığında insanlardan bir şey beklesinler. Allah, peygamberlik şerefine nail kılarak onların ücretini peşinen vermiştir. Ayrıca tebliğin ücreti; kişiyi felaketten kurtarmanın tattırdığı sevinçtir. Hani olumsuz felaketlerde canını dişine takan ve insanların kurtuluşuna vesile olan bir kahraman nasıl sevinç yaşıyor ve takdir ediliyorsa bu ondan da önemlidir. Çukura düşen bir körü kurtaran mı yoksa cehennem çukuruna düşeni kurtaran mı daha önemli? Mü'minler, gücünce her ikisinin de kurtuluşuna çabalar. Her şeye rağmen ben başımın icabına bakarım, diyenler ise maruz kalacakları belalardan kurtulamazlar.

Önemli olan; itham etmeden, ayıplayıp küçümsemeden, insanlar arasında ayrım yapmadan, zorlamadan ve dayatmadan, ilmî usullerle onları ikna etmeye çalışmaktır.[41]

Seyyid Kutub'un ifadesiyle: "...İslâm'da, Müslümanların peygamberlere kurban ve adak gibi takdim ettikleri kutsi bir şey söz konusu değildir. Müslüman, sadece kalben inanarak ve lisanen söylediği şahadet kelimesiyle İslâm camiasına girer. İslâm'a girmek için bir 'giriş akçesi' söz konusu değildir. Takdis olunmak, kabul edilmek veya ilahî esrara vasıl olunmak için hiçbir para alınmaz. Bu dîn, kişilerin kalbi ile inancı arasına girecek bütün engelleri temizler. Bu dîn, kul ile Rabbi arasına sokulacak bütün aracıları ve kâhinleri reddeder. Bu dîne girmek için tek bir ücret vardır, o da doğru yolu bulanların Allah'a bağlanmasıdır. Zaten bu dînin özelliği de, sadeliği de buradadır.

❁ ❁ ❁

[41] Bkz. 6/90; 10/72; 11/29, 51; 12/104; 23/72

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ
خَبِيرًا ﴿٥٨﴾

25:58 Ölmek şanından olmayan O Bâkî (Teâlâ)**ya güvenip dayan, O'na hamd ile tespih** (ve O'nu tenzih) **et. O'nun, kullarının günahlarından hakkıyla haberdar olması yeter.**

İman eden ve Rabbini gereği gibi tanıyıp yoluna kendini adayanlar ilmî metotlarla yürümeye çalışır. İmtihan seyrinde başına gelenlerin mutlaka bir hikmetle olduğunun teslimiyeti ve tevekkülü içerisinde istikamet üzere yürümeye devam eder.

Tevekkül; Allah'a güvenmek, takdir ettiği hükmün mutlaka gerçekleşeceğine inanmak, mutlaka yerine getirilmesi gerekenleri yerine getirmek hususunda da peygamberin sünnetine tâbi olmaktır.

Sebepler, tek başlarına ne bir menfaat sağlayabilir ne de bir zararı önleyebilir. Aksine sebep de sonuç da şanı yüce Allah'ın fiilidir. Tevekkül eden kişi, ne vakit sebeplere kalbî meyledecek olursa artık o mütevekkillikten uzaklaşmış olur.[42]

Ey iman edenler! Her an denetiminde olduğunuz ve iman ile şereflendiğiniz Allah'a hamdedin, yönünüzü O'na dönün, O'nun rızasının hilafına olacak şeylerden sakının, fanilere bel bağlamayın. Allah, kimin neyi hangi amaçla yaptığını bilendir. O'ndan hiçbir şey gizli kalmaz.[43]

❁ ❁ ❁

[42] Bkz. 5/23; 8/2; 9/129; 10/84; 12/67; 13/30; 14/2
[43] Bkz. 6/120; 2/284; 3/5; 10/61; 14/38

ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوٰى عَلَى

ٱلْعَرْشِ ۚ ٱلرَّحْمٰنُ فَسْـَٔلْ بِهِۦ خَبِيرًا ﴿٥٩﴾

25:59 O, gökleri ve yeri ve aralarında olan her şeyi altı günde yaratan sonra (emri) **arş üzerinde hükümran olandır. Rahmandır** (rahmeti umumidir.) **Bunu** (O'nun sıfatlarından) **haberdar olana sor.**

Bütün mülk Allah'ındır. O, her şeyi insanların ihtiyaçlarını karşılayıp rahat bir hayat yaşamaları için yaratmıştır.[44]

Her şey O'nun mutlak hükümranlığına, mutlak sahip olduğuna delalet eder. Sen Allah'tan hayır dile, O'nun yoluna gir ve O'na tâbi ol. Allah'tan çok bilen ve her şeyden daha çok haberdar olan kimse yoktur.

Peygamber aracılığı ile size gerekeni indiren O'dur. O'nun buyruklarına giren huzur bulur. Hükmünü hâkim kılan güvene erer. O rahmandır. Bütün yaratıklar ikramından yararlanır.[45]

"Altı günde yaratan" ifadesi, Allahualem mahlûkatına teenniyle hareket etmeyi, tedricen davranmayı öğretmek için olabilir. Yoksa O Allah, bir şeyi dilediği anda yaratmaya kadirdir.[46]

❁ ❁ ❁

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسْجُدُوا۟ لِلرَّحْمٰنِ قَالُوا۟ وَمَا ٱلرَّحْمٰنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا

وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾

---

[44] Bkz. 2/29
[45] Bkz. 7/54; 10/3
[46] Bkz. 2/117; 16/40; 19/35

25:60 Onlara: "Rahmâna secde edin!" denildiği zaman "Rahman da neymiş? Senin bize emredegeldiğine mi secde edeceğiz?" dediler ve (bu secde emri) **onların** (büsbütün imandan) **ürküp uzaklaşmalarını arttırdı.**

Bu ayetten de anlıyoruz ki kâfirler başkalarının inançlarına tahammül edemezler. Onlara inanç özgürlüğünü kabul ettirmek mümkün değildir. İsterler ki herkes kendi inançlarına göre hareket etsin. Bunun için güçlerinin yettiği her şeyi yaparlar.

Her şey insan için yaratılmıştır. İnsan yeryüzünde mevcut olduğu sürece kâinatın anlam ve hikmeti vardır. O yok olduğu gün kâinat da yok olur.

Bu kadar aziz kılınan insanın, kendisine hizmetten yana yaratılmış eşyayı ilahlaştırması cidden şaşılacak şeydir. Oysa aklederek düşünülse, her şeyin ilahî kanuna bağlı kalarak Cenab-ı Hakk'ı tespih ve tenzih ettiği, O'na boyun eğdiği ve boyun eğmeye layık olanın da O olduğuna şehadet edilir. Her şeye rağmen aklını örtüp gerçekleri görmemezlikten gelenlerin azgınlıkları bundan kaynaklanmaktadır. Bunlar tekrar tekrar uyarılırken, mü'minlere de "tevhid inancı" dersi veriliyor ve bu hususta çok duyarlı olmaları tembihleniyor.

❁ ❁ ❁

تَبَارَكَ الَّذِى جَعَلَ فِى السَّمَآءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا

﴿٦١﴾ وَهُوَ الَّذِى جَعَلَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ اَرَادَ اَنْ يَّذَّكَّرَ اَوْ اَرَادَ

شُكُورًا ﴿٦٢﴾

25:61 Gökde burçlar yaratan, onların içinde bir çerağ ve nurlu bir ay barındıran (Allah)**'ın şanı ne yücedir.**

25:62 O, iyice düşünüp ibret almak arzusunda bulunan kimseler yahut şükretmek dileyenler için gece ile gündüzü birbiri ardınca getirendir.

Kâinattaki her şey nasıl inkâr edilmez bir şekilde ilahî kanun çerçevesinde vazifesini aksatmadan, insicamla seyrine devam ediyorsa, ey insanlar, sizler de ilahî emirlere riayet ederseniz aranızda insicamı, huzuru, güveni temin edersiniz!

"Sirâc" ışık verici madde, "munîr" parlak, ışık saçan anlamlarına geliyor. Bir teşbih ile vahyi güneşe, ayı nebiye, yıldızları salih amellere teşbih ederek konuyu değerlendirirsek, Allah'ın yüceliğini ve üzerimizdeki maddi ve manevi rahmetini görürüz. Diğer bir ifadeyle rahmanın rahmetinin feyiz ve bereketi gökyüzünün burçları ile tasvir ediliyor.

İnananlar ne zaman vahyin ışığında yürümüşlerse, toplumlarını aydınlatıp ahlâk ve ilimde ilerleyerek adaletin tesisi ile huzur ve güvene ermişlerdir. Ne zaman da Kur'ân'ın mânâ ve mefhumundan uzaklaşmışlarsa, burçlardan inmiş, küfrün kararttığı dünyada yaşamaya mahkûm kalmışlardır. Tıpkı burçların ziyasını örten, yüreklere korku ve hüzün veren kara bulutlar gibi...

Ey insanlar! Gök cisimlerinin menzillerinden kaymasıyla kıyametin kopması nasıl gerçekleşecekse, İslâm menzillerinden ayrılanlar da yüce köşklerde ağırlanmaktan mahrum kalacaklardır.[47]

❁ ❁ ❁

وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ

الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

[47] Bkz. 7/170; 16/12

25:63 O çok esirgeyen (Allah'ın has) **kulları ki, onlar yer**(yüzün)**de vakar ve tevazu ile yürürler. Kendilerine beyinsizler** (hoşa gitmeyecek) **laflar attığı zaman "selam**(etle)**" de**(yip geçe)**rler.**

İman bir talep işidir. Akledip kâinatın seyrinden ibret alanlar, yani hakikati görmek isteyenler, hak davetin doğruluğunu anlarlar ve iman ederler. Ve bu yüce emanetin değerlerini vakarla üzerlerinde taşırlar. Yani Allah'a karşı kulluk vecibelerini yerine getirerek halifelik makamlarını korurlar. Onlar, ilmin verdiği olgunlukla tevazuya ermiş kimseler olduklarından, ilahî rızanın hilafına olan duruş ve davranışlardan sakınırlar. Onurlu ama mütevazıdırlar. İnsanlara asla tepeden bakmazlar. Kendilerinden, yollarından, dînlerinden emindirler. Sefil ve edepsizlerle ağız kavgasından, sözlü tartışmadan kaçınırlar.

Metindeki "hevn" yumuşak ve şefkatle davranmak demektir. "Hevvin" ise kişinin yapmacık olmaması, zorlama ve gurur olmaksızın hak daveti yapması ve gönülden hakka tâbi olmasıdır.[48]

Her kâfir cahildir. Ama her cahil kâfir değildir. Cahiller iman edenlere hakaret etseler de iman edenler onlara hakaretle cevap vermezler. Çünkü yarın yine tebliğ etme fırsatı doğunca kalplere tesir etme imkânı daha çok olur.

Mütevazı olmak, ne hasta-miskin görünmek, ne de Allah korkusu gösterisinde bulunmaktır. Bu yüzden mü'minler, yeryüzünde sekinet içinde, vakarla yürürler/yürümeliler.

❀ ❀ ❀

[48] Bkz. 17/37; 23/23; 7/199

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ
عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾

25:64 Onlar ki gecelerini Rableri için secdekârlar ve kaimler olarak geçirirler.

25:65 Onlar ki: "Ey Rabbimiz, derler, bizden cehennem azabını sav. Gerçek onun azabı daimi bir helaktir."

O mü'minler ki secdeleri yani Allah'a itaati her şeyi göze alarak yerine getirirler. Kıyamlarıyla isyancılara karşı ıslahatçı ve mücadelecidirler. Cahiliyenin sürükleyeceği zillete düşmekten sakınıp ilmin aydınlığında Allah'ın rızasını hayatlarının merkezine almışlardır.[49] Bununla beraber imtihanı kaybetmemek için dua ederler çünkü onlar bilirler ki cennetten mahrum kalmak, cehennemde ikamet etmektir.

❀ ❀ ❀

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ
يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

25:66 "Hakikat o, ne kötü bir karargâh ve ikametgâhtır."[50]

25:67 Onlar ki harcadıkları vakit ne israf ne de sıkılık yapmazlar; (harcamaları) **ikisi arası ortalama olur.**

Mü'minler, her işinde ifrat ve tefrite düşmekten sakınarak İslâmî kurallara göre hareket etmeye gayret ederler. İmkânları el verdiği oranda Allah'ın rızası uğrunda harcamaktan sakınmazlar.

---

[49] Bkz. 22/18, 77
[50] Bkz. 3/106; 7/40; 13/18; 14/17; 21/100; 25/11-14

Rızkı veren Allah'tır. Rızka talip olmak insanın vazifesidir. Arz ve talebi dengede tutmak, vasat ümmetin şiarıdır. Bu, ferdi alanda da, iş sahasında da, ülkeler arasında da böyledir. Ürettiğinin daha fazlasını tüketenler, giderini gelirine göre ayarlamayanlar, daima bocalar, bunalır, sıkıntıya girer, borç alarak içinden çıkılmaz durumlara düşerler.

İslâm nizamı, insanların böylesi sefaletler içerisine düşmemeleri için gereken öğüdü vermiştir. İktisadi, içtimai kurallar ile sefaletin önü alınırken, sömüren ve sömürülen olmasın diye fertlerini Rabbe hesap verme duyarlılığıyla eğitmiştir.

Müslüman ne kadar zenginleşirse zenginleşsin, Karun kibrine düşmeden şükrünü eda eder. Eğer muhtaç hale düşüşünde kendi tembelliği, tedbirsizliği sebep değilse, hiçbir eksiklik duygusuna kapılmadan Allah'ın kendisi için ayırdığını bir şekilde isteyebilir. Fakat bir zengine sırf zenginliğinden dolayı tâzim etmez. "

Bir kelam-ı kibarda: "İki nimet vardır ki insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır: Sıhhat ve boş vakit. Hangi şeyde olursa olsun iktisat yapanlar zengindir. Dünyada fenalığın en büyüğü, zamanı ve sahip olunanları israf etmektir.

Müslümanlar, israfa düşmemek kaydıyla Allah'ın verdiklerini en faydalı şekilde kullanmalıdır. Çünkü Allah, verdiği nimetleri üstümüzde görmek ister.[51]

❀ ❀ ❀

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا
بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾

[51] Bkz. 7/31; 17/26-29

25:68 Onlar ki Allah'ın yanına başka bir tanrı daha (katıp) **tapmazlar. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar, zina etmezler. Kim bunlar**(dan birini) **yaparsa cezaya çarptırılır.**

Diğer günahları saymaya gerek yoktur. Çünkü şirk karışmış bütün işler büyük günaha tekabül eder. Ama yine de Allah, insanlar birbirine zarar vermesinler (ve insanlığın da kınadığı bu tür zulümleri yapmasınlar) diye onlara hatırlatmada bulunur.[52]

❀ ❀ ❀

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ

وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولٰئِكَ يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ

اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللّٰهِ

مَتَابًا ﴿٧١﴾

25:69 Kıyamet günü de azabı katmerleşir ve o (azabın) **içinde hor ve hakir ebedî bırakılır.**

25:70 Meğerki (şirkten) **imanla tövbe edip iyi amel** (ve hareket)**de bulunan kimseler ola. İşte Allah bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir.**

25:71 Kim (günahlardan) **tövbe** (ve rücu) **eder, güzel amel** (ve hareket)**de de bulunursa muhakkak o, Allah'a -tövbesi makbul ve** (Allah'ın) **rızasına erişmiş olarak- döner.**

Tüm günahlara rağmen tövbe edip hâlini düzeltenlerin kötülüklerini Allah iyiliklere çevirir. Çünkü tövbe, onları ıslah edip

---

[52] Bkz. 17/30-32

iyiliklere kavuşturur. Çünkü her tövbe bir günahın kapısını örten salih ameldir.

Ancak günaha vedadan sonra salih amellere sarılmayınca, salihlerle beraber olmayınca, meydana gelen boşluğun tesiriyle insan yeniden hatalara dönüş yapar. Hele bir de hatalar alışkanlık hâline gelmişse.[53]

Tövbe, şirkin yerine imanı, nifakın yerine ihlâsı, fücurun yerine iffeti, kötü amellerin yerine iyiliği kazandırırsa tövbedir. Böyle bir tövbe, sahibini felaha erdirir.

❀ ❀ ❀

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ ۙ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾

25:72 Onlar ki yalan şahidlik etmezler, boş ve kötü lakırdıya rastladıkları vakit şerefli (insanlar) **olarak** (ondan yüz çevirip) **geçerler.**

Ayetin orijinalinde geçen "zûr" dönüp uzaklaşmak, batıl, boş, hakikatsiz, asılsız söz ve davranışlar; "merr" geçip gitmek (yüz çevirmek); "lağv" boş konuşmak, ilişmek, sataşmak, dil uzatmak anlamlarına gelmektedir.

Tüm bunlardan, mü'minlerin İslâm ile bağdaşmayan söz ve davranışlardan beri olduklarını ve böylesi yerlerde de bulunmaktan sakındıklarını anlıyoruz. Böylesi durumlarla karşılaştıklarında, şereflice yüz çevirerek oralardan uzaklaşırlar. Nitekim onlarla oturmak ve ahbaplaşmakla bir anlamda onları tasvip etmiş, onlardan biri gibi görünmüş veya onlara destek vermiş olursunuz. O havayı teneffüs ederek günahlara karşı bağışıklık kazanabilirsiniz. Bu nedenle fâsıklar ile ancak tebliğ yapmak ve iyi şeyleri paylaş-

[53] Bkz. 3/135; 4/17-18, 146; 7/153; 9/19; 39/53-55

mak için beraber olunur. Zira mü'minin boş şeylerle uğraşmaya vakti yoktur.[54]

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾

25:73 Onlar ki kendilerine Rabbinin ayetleri okunduğu (yahut onlara vaaz ve nasihat edildiği) **zaman bunlara karşı** (münafıklar gibi) **kör ve sağır** (yıkılıp) **düşmezler.**

Bu ayet, Kur'ân'ın anlaşılmadan okunmasının yanlışlığına temas ediyor. Anlaşılmayan şeyi yaşamak mümkün olmadığı gibi, anlaşılmayan şeyden de insanları hesaba çekmek haksızlık olur.[55]

Demek ki sadece inanmak yeterli değildir. Öyle olsaydı herkes vicdanının sesine kulak verir, o doğrultuda doğru olanı yapar ve kurtulurdu. Vahye de, peygambere de, küffarla bu kadar mücadeleye de gerek kalmazdı. İman; idrak etmek, farkında olmak ve kabul edip yaşamaktır. Bilmeden Kur'ân'ı okumak da kurtarıcı değildir. Körü körüne veya ruhbanların direktifi ile de dîndarlık olmaz.

Zemahşeri, ayeti açıklarken; halkın taklitçi anlayışla ayetleri ele aldığını, ilahî mesaja yüzeysel bir heves ve heyecanla yaklaştığını, ilahî mesajın içeriği hakkında onun zenginlikleri, hayata getirdikleri hakkında kör ve sağır kaldıklarını söylemektedir.

Allah'ın sözünün (dîninin) üzerine körler, sağırlar gibi kapanmak amaca ulaştırıcı olmaz. Dîn ile ilim birbirinden ayrıldığında dengeler bozulur, arzulanan sonuca erişilmez.

Kur'ân okuma, kalp uyanıklığını, bilinçli olmayı, anlama zevkini tatmayı gerektirir. Kur'ân'ı şuursuz bir şekilde okuyanlar ondan istifade edemezler.[56]

---

[54] Bkz. 4/140; 6/68; 7/199; 23/3; 25/63
[55] Bkz. 4/82; 20/10; 23/68
[56] Bkz. 8/2; 9/124; 22/35

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا

لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

25:74 Onlar ki: "Ey Rabbimiz, derler, bize zevcelerimizden ve nesillerimizden gözler(imizin) **bebeği olacak** (salih insanlar) **ihsan et. Bizi takva sahiplerine rehber kıl."**

Bu ayeti dört başlık hâlinde işleyebiliriz:

1-) Eş seçiminde dikkatli olmak

2-) Zürriyetin iyi gelişmesi için gereken çabayı göstermek

3-) Öncelikli olarak muttakilikte öne geçmek

4-) Duanın mahiyetini kavrayıp istenilen şeye kavuşmak için gayret göstermek

1-) Eş seçiminde iki taraf da İslâmî değerlere ağırlık vererek yuvayı kurmalı, evliliğe değil de özellikle iman beraberliğine özen göstermelidir.[57]

2-) Salih ve saliha eşler, iyi bir zürriyetin yetişmesi için gereken çabayı gösterip sorumluluklarının bilinci ile hareket etmeli, sabırlı ve gereken fedakârlıkları gücünce yerine getirmeye çalışmalıdırlar. Hz. Nuh'un evladı gibi istisnalar olsa da ekseriyetle iyi çocuklar böylesi ailelerde yetişir.[58]

Çocuğu yetiştirmeye anneanneden, babaanneden başlanmalıdır. Çünkü onların İslâm ahlâkı ile yetiştirdikleri çocuklar gelecek zürriyetleri yetiştireceklerdir. Nesilden nesile, anneden kızına, kızından oğluna gözleri aydın kılacak bir ümmet inşa edilebilir. Bunun için de sabır ve ilme ihtiyaç vardır. Sabrın en güzel örneklerinden biri de, aile ve neslin devamını sağlayacak çocuk yetiştirme eylemidir. Bu işte de en büyük rol anneye aittir. Hayatın en zor

---

[57] Bkz. 2/221; 24/26

[58] Bkz. 2/124; 3/34; 19/5-6; 21/89-90

işlerinden biri de cahilî ortamlarda İslâm terbiyesi üzere çocuk yetiştirmektir.

Ebeveynler, uslu, itaatkâr çocuklar istiyorlarsa onları tüm fedakârlıklarla İslâm ahlâkı üzerine yetiştirsinler. İslâm'ın kendilerine dünyevi ve uhrevi olarak kazandıracağı değerleri, delilleriyle anlatıp onları teşvik etsinler. Ellerindeki materyalleri beraberce güzel kullanma yöntemleri geliştirmeliler.

Ortak hayat ortak çabalarla yürütülür. İnsanların, hakiki anlamda eşlerin, birbirini koruyup desteklemeleri ve birbirlerine yardımcı olmaları lazımdır. Bu da eşlerin, sahih imanı ve istikameti benimsemiş olmaları hâlinde mümkündür.

3-) Bu kapsamda kadın da erkek de Allah'a muhatap olmada ve kulluk vecibelerini yerine getirmede eşittirler. Birinin diğerine üstünlüğü asla söz konusu değildir. Üstünlük ancak takvadadır. Erkek daha takvalı ise hanımdan, hanım daha takvalı ise erkekten üstündür.[59] Ancak sıhhatli bir neslin devamında hanıma daha çok görev düştüğü için bazı vazifelerde ona erkek kadar mükellefiyet yükletilmemiştir. Kadında şefkat, erkekte şefaat öne çıkabilir. Kadında hayâ, erkekte ihya sıfatı daha çok göze çarpar. Erkek olsun kadın olsun her insan bu yücelikleri fıtratında taşır.

Ayetin hiçbir kelimesinde müzekker ve müenneslik ifadesi göremiyoruz. (Müzekkerlik kalıbı güçlü olmayı ifade eder. Bu, bütün Müslümanların talip olabileceği bir temennidir. Eğer böyle bir şey olmayacaksa neden talep yolu açık olsun ki? Her aklıselim insan istediği amelde önder olabilir. Namazdaki imamlığa gelince: Ayşe (r.a.) kadınlara imam olur, onların saf hizasında dururdu. Ümmü Seleme (r.a) de aynı şekilde yapardı.

---

[59] Bkz. 4/32, 124; 9/71; 16/97

Resulullah, Varaka'yı Ümmü Seleme'ye ezan okuması için müezzin tayin etmiş ve Ümmü Seleme'ye, farz namazlarda ev halkına namaz kıldırmasını emretmiştir.

Ayşe (r.a.) "Kadınlar hem ezan okur hem kamet getirir hem de imam olur." demiştir.[60]

Ancak bunları yapacak erkek varken bir kadın niye öne çıksın ki? Erkeğin olmadığı yerde de kadınlar neden imam olmasın?

Naslar ile bir şey haram ve yasak kılınmadığı sürece kadın-erkek Allah'a karşı sorumluluklarını her alanda yerine getirebilir.

İnsanın muhayyer bırakıldığı konularda, İslâm'a aykırı olmadıkça kişi kendi kendine samimi ve ciddi araştırmaları akabinde yapmış olduğu içtihattan mutmain olmuşsa, onun bu işi icra etmesinde vebal değil ecir vardır.

Bazı düşünürler de, kadınların daha duygusal ve merhametli olmalarından, ceza uygulamada acıma hislerinin ağır basacağından yani merhametlerinin kendilerini yanıltacağından, onların imamlığının uygun olmadığını söylemişlerdir. Görüşler, içtihat ve tespitler, duruma ve zamanın şartlarına göre değişebilir. Ayrıca dînî ve fıkhî hususlar sadece kadın için değil erkek için de aynıdır.[61]

Kur'ân'da ve hadislerde kadını bu işlerden uzak tutacak bir yasak olmamakla beraber, Sebe Melikesi Belkıs'ı kınayıcı bir ifade de yoktur. Bilakis Hz. Süleyman onu bir lider olarak muhatap alıyor ve İslâm'a davet ediyor. Bütün bunlara rağmen kadınları birçok alandan uzak tutup manevi havayı teneffüs etmekten menedecek hadisler ihdas edilmiş.

İşin bir tabiatı vardır. O da işi ehline vermek, asli ve öncelikli vazifeleri ihmal etmeden zaruri ve acil olan dirayet ile yerine getirmektir.

---

[60] Seyyid Sabık, Fıkhı's-Sünne

[61] Bkz. 3/78; 10/17, 59; 16/102; 21/78. not

Emir ve yasaklara dikkat eden muttaki toplum, ahirette önderleri ile birlikte toplanır, cennete konulur. Bu, kula kul olmayıp rahmana kulluğun mükâfatıdır.

Muttakilerin duaları, sevdikleri dünya zevkleri değil, ahiretteki kurtuluşlarını düşünmektir.

Allah, takva sahiplerini cennetin en gözde yerlerinde ağırlayacaktır. O cennet ki dünyadaki en güzel şeyler bile onun yanında basit kalacaktır.[62]

❁ ❁ ❁

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾

خَالِدِينَ فِيهَا ۚ حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾

25:75 İşte (bütün) **onlardır ki zorluklara katlanıp dayanmaları sebebiyle gurfe**(ler)**le mükafatlandırılacaklar, orada sağlık ve selam ile karşılanacaklardır.**

25:76 Orada ebedî kalıcıdırlar onlar. O, ne güzel bir karargâhtır. (Ne güzel) **ikametgâhtır!**

Yüce Allah'ın ödülü anması, insanların iyiye, doğruya, güzele, hakka uymaları için bir teşviktir. Bu teşvik, insanları kötülüklerin kirinden ve yakıcı ateşinden kurtarma gücüne sahiptir. Teşvik ve tehdit olmadan insana bir iş yaptırmak, değişimi gerçekleştirmek zordur.

❁ ❁ ❁

[62] Bkz. 10/10; 15/16; 16/32. not

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ ۚ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

25:77 De ki: "(Şedaid zamanlarında kendisine) **dua ve** (iltica)**nız olmasaydı Rabbim size değer verir miydi?** (Fakat mademki) **şimdi** (O'nu da, resulünü de) **muhakkak surette tekzip ettiniz. O hâlde bu tekzibinizden dolayı size artık yakın bir azab lazım oluyor** (demektir.)

Bu ayet, tevhidle-şirkin, hakla-batılın arasını ayıran çizgiye son noktayı koyuyor. Yani Allah'ın daveti olmasaydı, inanıp o davete icabet etmeseydiniz ne değeriniz olurdu? Kim Allah'ın davetine icabet ederse Allah da onun davetine (duasına) icabet eder.[63]

Birçok müfessir, duanın; iman, ibadet, sıkıntılardan sonra yakarmak, Allah'ın ihsanına karşı şükretmek, ihtiyacını gidermek için istekte bulunmak olduğunu söylemiştir.

Duanın yapısında, kibri söküp atmak, tevazu, teslimiyet ve tevekkül vardır. Dua manevi erdemlerin yumağıdır, bilinçtir, gönlü tam manasıyla Allah'a yöneltmektir.

İlahî, ölüm gelinceye kadar rızan doğrultusunda yaşamak duasıyla...

صدق الله العظيم

[63] Bkz. 2/186; 3/191; 7/55; 8/24

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ŞUARÂ SÛRESİ

E'ûzu billâhi mine'ş- şeytani'r-racîm
Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm.

Giriş

Sûre, adını 224. âyette geçen "şairler" anlamına gelen "şu'arâ" kelimesinden almaktadır. 227 âyettir. Sûrede, İslâm akidesinin ibretli bir şekilde açıklamalarına kıssalarla ağırlıklı olarak yer verilmiştir.

Kur'ân, şiir sanatının gözde olduğu bir dönemde nazil olmaya başlamıştır. İlahî kelamın belagati karşısında şaşkınlığa uğrayan müşrikler, Hz. Peygamber'i cinlerle ilişkili göstererek sıradanlaştırmak istemişlerdir. Daha sonra müşrik şairlerin Hz. Muhammed'e yönelik saldırıları başlamıştır.

Arap toplumunda, şiire ve şaire çok önem verilirmiş. Şairlerin, bilgi ve ilham aldıkları bir cine sahip olduklarına inanılırmış. Şairler önemli yerlerde bulunur ve itibar görürlermiş. Belli günlerde kurulan panayırlarda, şiir yarışmaları yapılırmış. Bu yarışmalara,

zamanın en büyük şairleri hakemlik yapar; onlar da sanatlarını en güzel şekilde icra etmeye çalışırlarmış. Yarışmada birinci gelen, en iyi şair ilan edilir; kaybeden kimi şairler de, kabilelerinden ayrılarak kendilerine yeni bir koruyucu ararlarmış. Bu şairler, nüfuz sahibi hamilerinin yanında kabilelerinin çıkarlarını korurlarmış. Şair, şiiri ile kabilesini, süvarilerin kılıç ve harple müdafaa etmesinden daha çok müdafaa edermiş. Şairler, önemsiz birini övünce değerini yükseltir, şerefli birini zemmedince de itibarını azaltır; bir anda bir şeyi kapkara veya bembeyaz gösterebilirlermiş.

Şiir; sözü etkili kılmak için edebi sanatlarla bir araya getirilen söz dizimidir. Bu özelliğinden dolayı Hz. Peygamber'den bu yana Müslümanlar tarafından önemsenmiş ve değer verilmiştir.

❁ ❁ ❁

طٰسٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾

26:1 Tâ, Sîn, Mîm.[1]

26:2 Bunlar o hakikatleri açıklayan kitabın ayetleridir.

"Kitap", k-t-b kökünden gelir. Yazılı metin, yazılı sözler yazmak/tespit etmek, tescil etmek, mutmain kılmak/takdir etmek, hibe etmek/farz kılmak, İspat etmek/akitleşmek, beyan etmek anlamlarına gelir. Buradaki kitap değişmez, değiştirilemez ve silinmez olmakla birlikte, hayatın kanunlarını, kodlarını bildiren bir kitaptır.

Âyetleri 'mubin'dir; apaçık, anlaşılır âyetlerdir. Âyetleri anlamaya çalışarak okuyanlar için mübin olacaktır.

Enfüs ve afaktaki âyetler açık şekilde nasıl inkâr edilemiyorsa, bu ilahî vahiyle bildirilenler de hakikatin, doğrunun ta kendisi olduğundan inkâr edilemezler. Onu inkâr edenler, anlamadıklarından

[1] Bkz. 2/1; 3/1, 7; 7/1; 10/1

veya akıllarının ermediği şeylerden bahsettiği için değil, kibir ve inatlarından dolayı iman etmiyorlardı. Tabiî olarak bu hal, yüce Resul'ü üzüyordu.

❁ ❁ ❁

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾

26:3 (Habibim!) **Onlar mü'min olmayacaklar diye âdeta kendine kıyacaksın!**

İmansızlığın maddi-manevi büyük bir felaket olduğunu yakinen bilenler, elbette onların hâline üzülür ve tedavi edilip sıhhate kavuşmaları için kendilerini paralarlar. Oysa Allah'ın rahmetini istemeyene, kendisine acımayana, acımanın ne yararı var. Peygamberin ve mü'minlerin görevi bu yolu göstermek ve irşad etmektir. İman etmek veya etmemek herkesin kendi sorumluluğudur. Hidâyet, talip olana nasip olur. Bu, Allah'ın imtihanda cari gördüğü bir sünnetidir.

❁ ❁ ❁

إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ﴿٤﴾

26:4 Eğer dilersek biz onların tepesine gökten bir ayet indiriveririz de ona boyunları eğilekalır.

Allah, insanların iman etmeleri için peygamberleri aracılığı ile delilleri açıklamıştır. Ancak Allah, bu mesaj ile insanların gerçeği tanımalarını ve bâtılı bırakıp hakkı benimsemelerini tercihlerine bırakmıştır.[2]

---

[2] Bkz. 76/3; 91/7-8

İman, taklitten uzak, akıl yolu ile kazanılan; insanı insan eden hayati bir değerdir. Kur'ân, bilhassa buna işaret etmektedir. Fakat aklıselim ile düşünmeyenler, iman etmeyi de akledemezler.[3]

Onların başlarına, ilahî davete karşı takındıkları bu tavırdan dolayı öldürücü azap indirilseydi, mücadele etme gücü ve fırsatı bulamazlardı. İmandan da yüz çeviremezlerdi. Fakat Allah bunu takdir buyurmamıştır. Bunun yerine mucize olarak Kur'ân'ı indirmiştir. O, mucize oluşuyla bütün âleme, bütün nesillere açık bir mesaj olarak ebedîyete kadar hayatiyetini devam ettirecek bilgileri içermektedir. Onunla hayatına yön verenler, daha üstün bir âleme, daha yüksek bir ufka ve her bakımdan örnek bir yaşayışa sahip olacaklardır.

❁ ❁ ❁

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿٥﴾

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبٰٓؤُا مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٦﴾

26:5 Kendilerine o çok esirgeyici (Allah)**'tan** (vahiy ile) **yeni bir öğüt gelmeyedursun, ille bundan yüz çeviricidirler onlar.**

26:6 Şimdi (kat'i suretle) **tekzip ettiler.** (Fakat) **istihza edegeldikleri** (hakikatlerin mühim) **haberleri yakında onlara gelecektir.**

Bu âyet, Bedir'de küffarın uğrayacağı hezimete yahut kıyamet günü başlarına gelecek azaba işaret ediyor.

Rahman olan Allah, merhamet ederek, dosdoğru, temiz ve erdemli yolu gösterecek Kur'ân'ı onlara âyet âyet indiriyor. Ama onlar, bununla öğüt alıp da iman etmiyorlar. Aksine yüz çevirip

[3] Bkz. 10/99; 11/118; 16/37; 18/6. not

yalanlıyorlar. Oysa biraz düşünseler, yapılan öğüdün tamamen kendi menfaatlerine olduğunu anlarlar. Fakat onlar, peşin hükümlü, çıkarcı ve indi arzular peşinde oldukları için öğütten yüz çeviriyorlar.[4]

Çünkü bu öğüt, keyfi yaşamlarının önüne engel çıkardığı gibi insanca yaşamak için de çeşitli sorumluluklar yüklüyor. Bu da onların işine gelmiyor. Hevaları onları öylesine yozlaştırmış ki varolmalarının gayesini akledemeyecek kadar algılama melekelerini körelttiklerinden, öncelikle kendi kendilerinin zalimi olmuşlardır.

❁ ❁ ❁

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿٧﴾ إِنَّ فِي
ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

26:7 Yer(yüzün)**e bir bakmadılar mı ki biz orada her güzel çiftten nice nebatlar bitirdik.**

26:8 Şüphesiz ki bunlardan (Hakk'ın kemal-i kudretine) **elbet birer nişane vardır.** (Fakat) **Onların çoğu iman edici değildirler.**

Bu âyet de, iman etmek için mucize isteyenlere bir cevap niteliği içermektedir. Duyarlı bir kişi, ön yargılı olmadığı sürece, kâinattaki oluşları bir basiret üzere seyrederse, hiçbir şeyin tesadüf olmadığını görüp iman edecektir. Fakat bunu anlamak istemeyenler, oluşları farklı sebeplere bağlayarak, tevhid gerçeğindeki yaratıcı gücü görmezden gelerek, kafalarına göre özgür ve behimi bir hayat yaşamayı tercih ederler.

❁ ❁ ❁

[4] Bkz. 22/72

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾

26:9 Şüphesiz ki senin Rabbin, elbette O, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir.

Allah, yaptıklarından dolayı kâfirleri hemen helak etmeye kadirdir. Ancak O, engin rahmetiyle kullarının imana ermeleri için her kavme peygamberler göndermiş, peygamberlerine kulak vermeyenlere mühlet vermiştir; inatla inkârda direten kavimleri de helak etmiştir.

❀ ❀ ❀

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنِ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَ ۚ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾

26:10-11 Hani Rabbin Musa'ya: "O zalimler güruhuna, Firavun'un kavmine git. Hâlâ (fenalıktan) **sakınmayacaklar mı onlar?" diye nida etmişti.**

Firavun, aklı, hayali zorlayan bir diktatördü; bin bir maske kullanarak, insanları sınıflara ayırarak muamele ediyordu. Bir tarafta üreticiler, bir tarafta rantçılar vardı. O rantçılar, Firavunun tebaasıydı. Üretenler esir muamelesine tâbi tutulduklarından, haklarını aramaya dahi cesaret edemezlerdi. Eğer aralarında hak arayan, fikir beyan eden biri çıkacak olursa, maddi-manevi eza ve cezalara tâbi tutularak diğerlerine de gözdağı veriliyordu. Böylece cesaret ve güçleri kırılarak, onlardan gelebilecek tehlikeli ihtimalleri ortadan kaldırıp sultalarını sürdürüyorlardı.

Allah, mazlumu sever ama zulme boyun eğilmesini sevmez. Dünyalıklara tevessül ederek boyun eğenlerin durumu, avcının attığı yemi kapmak için tuzağa düşen kuşa benzer. Hayatın seyri

üzerinde düşünmeyen, sadece yaşam mücadelesi veren, ilim, amel noktasında pasifize olan kimseler kendiliklerinden köleleşirler. Bu insanlar, yeryüzü ilahlarının zulmüne son veremedikleri gibi zulümden de kurtulamazlar. Onlardan korkarak sinmek, korkuyu daha aşılmaz kıldığı gibi onların gücüne de güç katar.

Ezilerek, horlanarak yaşamak mı, yoksa onurlu yaşamak mı?

İşte bu zilletten kurtulmaları için Allah, uyarıcı, yol gösterici peygamberler göndermiştir. Ey inananlar! Düşünün, ibret alın! Değerinizi, idealinizi koruyun ki hem dünyanız hem de ukbanız mamur olsun![5]

❀ ❀ ❀

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي

فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ ﴿١٣﴾

26:12 O, dedi ki: "Rabbim, onların beni tekzip edeceklerinden cidden korkarım."

26:13 "Benim de göğsüm daralır, dilim açılmaz. Onun için Harun'a (Cebrail'i) **gönder** (ona da peygamberlik ver.)"

Cehaletten ufku kararmış, ne yapacağı belli olmayan zalimleri uyarmak büyük bir cesaret ister. Korku ve endişe, her beşerin taşıdığı fıtri bir duygudur. Zalimden korkulur fakat bu korku, insanı ulvi işinden alıkoymamalıdır. Tedbirli ve güçlü olarak yola çıkılmalıdır. Hiçbir korku, şeytanın tuzağına düşenlerin çekeceği azaptan daha vahim değildir. Ahiret azabı düşünülürse, bütün korku ve endişelerin daha ehven olduğu ve bu korkunun da ecele faydasının olmadığı anlaşılır. Bu nedenle zulmün önünü almak ve mazlumu

[5] Bkz. 20/43-50

kurtarmak için korkular bir kenara atılıp; elden geldiği, güç yettiği kadar mücadele verilmelidir.

❀ ❀ ❀

وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْۢبٌ فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ ﴿١٤﴾

26:14 "Hem onların benim aleyhimde bir suç (davaları) **da var. Bundan dolayı beni öldürmelerinden korkarım."**

Hz. Mûsâ'nın korkusundan biri de; geçmişte, dövüşen iki kişinin arasını ayırırken, gayriihtiyarî olarak Firavun'un adamlarının ölümüne sebep olmasıydı. Bu nedenle yakalanırsa kendisini öldürmelerinden ve davetin engellenmesinden korkmuştur. Yoksa onun korkusu, ilahî görevi yerine getirmekten kaçınmasından değildir. Çünkü zalimler, olayları anlamadan, dinlemeden ve yargılamadan, istediklerini suçlayarak infaz ederler. Köle; haklı da olsa hak aradığı an suçludur! Mütekebbir zalimler, kendinden olmayanlara karşı daima ayıp arama, başa kakma, çamur atıp susturma gibi iğrenç ve itici bir yaklaşım içerisindedirler.

Bunların arasında istemeden bir yanlışa düşmüşseniz, onu düzeltip iyiliği ve erdemi kuşanmış olsanız da temize çıkamazsınız. Yeri geldiğinde başınıza kalkarlar. Ve aleyhinize hemen kullanırlar. "Dün şunu yaptın, bugün kalkmış iyilikten bahsediyorsun." diye aşağılamak, küçümsemek ve toplum içerisinde itibarını düşürüp hayrını ve yaydığı dâvayı engellemek için ellerinden gelen her türlü seviyesiz davranışlara tevessül ederler.

❀ ❀ ❀

قَالَ كَلَّا ۖ فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا ۖ إِنَّا مَعَكُم مُّسْتَمِعُونَ ﴿١٥﴾

26:15 (Allah) **dedi: "Hayır! İkiniz de ayetlerimizle gidin. Şüphesiz ki biz sizinle beraberiz,** (her şeyi) **işiticiyiz."**

Allah, beşerî korku ve endişeleri bir kenara atarak ilahî daveti insanlara ulaştırmaya çalışanların gönüllerine güven ve cesaret vereceğini müjdeliyor. O Allah, her şeyi bilen, gören ve işiten olarak tüm olaylara müdahildir. Ve her şeyi bir hikmetle idare edendir. Hiçbir şey, bir mü'mini O'na teslimiyet ve tevekkülden alıkoyamaz ve hiçbir mü'min; 'bu mükellefiyet peygamberlerin görevidir, biz yapamayız' diyemez. Bir beşer olarak peygamberler yapabiliyorsa tüm mü'minler de ilahî daveti yerine getirmekle sorumludurlar. Bu sorumluluk yerine getirilmediğinde toplumlar yozlaşmaya başlar, güçsüzleşir. Meydanı boş bulan zalimler, zulümlerini icra etmeye yol bulurlar. Firavunlar, hep böyle zamanlarda türeyip iktidar olmuşlardır. Zulmün bertaraf edilmesi için zalime de mazluma da tebliğde bulunmak gerek. Çünkü ikisi de insani değerlerini bir takım etkenler sebebiyle kaybetmişlerdir. Zalimlik ne kadar kötü ise uzun süre zulme boyun eğip köleleşmek de o derece zararlı ve kötü bir durumdur. Mücadele etmeden veya mücadeleye yol aramadan susanlar, seyirci kalanlar, zulme destek vermiş olurlar ki bunun vebali de çok ağırdır. Bu nedenle zulmü kaldırmaya her hâlükârda yol aranmalıdır. Miskin, pasif ve ürkek bir yaşamı tercih edenler, daha ahirete gitmeden cezalarını dünyada, zalimin zulmü altında yaşamaya mahkûm olarak çekerler. Ahirette ise miskin bir hayattan kurtulmaya çalışmadıkları için hesap verirler. Ama gerçekten zulmün karşısında çaresiz kalmış ve kurtulmaya yol bulamamışlarsa da, onlara Rabbin yardımı yetişir.[6]

Ama günlük hayatın çarkında, alabildiğince şikâyet ettiği hâlde çare aramadan yakınıp duranlar, ilahî yardıma layık olamazlar. Akletmeyen, düşünme melekelerini kullanmayarak körelten insanlar, her zaman güdülen varlıklardır. Firavuni sistemler, insanları rahat güdüp istedikleri gibi sömürmek için dünyevileştirecek,

[6] Bkz. 7/137; 28/5-6

doğru ve erdemli hayatın imkânlarını da yok etmeye çalışacaklardır. Böylesi sistemlerde gözlerini açanlar, arzuya, hevaya ve ihtirasa hitap eden bir yaşam tarzına tanık olurlar. Güzeli ve erdemi göremedikleri için iyi ile kötü arasında muhakeme yapma imkânları da oldukça güç. Bunların içinden hasbelkader düşünen beyinler çıksa, hemen Firavunî düzenler, düşünce özgürlüğünü kısıtlayan yasalar koyarlar. Bunu dikkate almayanları çeşitli cezalarla sustururlar. Böylesi zalimlerin başlarına musallat olmasını istemeyenler, bu uğurda gereken maddi-manevi bütün imkânlarını kullanmak zorundadırlar. Allah, kimseye gücünün dışında bir teklifte bulunmaz. İnsandan istenen gücünü kullanmaya yol bulmak, cesaret, azim ve ilimle sorumluluğunu yerine getirmeye gayret etmektir. İnsanlar; mazeretlerini, tutkularını, zaaflarını, korkularını bir kenara bırakırlarsa, nelere kadir olduklarını göreceklerdir. Mesele, harekete geçip sebatkâr olmaktır.

"Sizinle birlikteyiz ve işitmekteyiz." diyen o Rabbin, kimin, neyin arkasında olduğunu, ne uğruna mücadele verdiğini bilendir. Bunun bilincinde olanlar, Allah'ın rızasını merkeze alarak, zaaf ve mazeretlerin ağına takılmadan, ilahî rahmete nail olmak için çalışırlar. Fakat bu gerçeği anlamayanlar, ufacık bir tehlike görünce hemen, 'işimden-aşımdan olurum, ailem perişan olur, damgalanırım, geleceğimi etkiler' gibi karamsar vehimlere kapılarak; edilgen, pısırık, zihni ve duyguları tutsak olan zincirsiz köleler haline gelirler. Bu ise bedensel kölelikten çok daha vahim bir durumdur. İşte İsrailoğullarını Firavun'a köle kılan durum da bu idi. Bu durum inananlara ibret olsun da, vehimlerini bir kenara bırakıp hesap sorsunlar, hak ve hürriyetlerini arasınlar!

❀ ❀ ❀

فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَآءِيلَ ﴿١٧﴾

26:16-17 Haydi Firavun'a gidin de: "Biz, İsrailoğullarını beraberimizde yollayasın diye âlemlerin Rabbinin gönderdiği gerçek (iki) peygamberiz." deyin.

Hakkını gasp eden bir zalimden hak istemek için bir mü'min: "Ne yapayım? Hz. Mûsâ gibi elimde gösterecek mucize bir asam yok!" diyemez. Kim insanları uyarmak için akli ve nakli delillerle yola çıkmışsa, asası elindedir. O, asayı, insanların hidâyete ermeleri için vesile kılarken, karşılığında hiçbir dünyevi menfaat beklemeden, sadece âlemlerin Rabbi adına görevini yerine getirmeye çalışmalıdır.

Bugün Müslümanların bir kısmı, Kur'ân'ı belli veya özel günlerde okumayı yeterli gördüklerinden, hakkı bilmez, dinlemez ve anlamaz bir şekilde girdap içerisindedirler. Bu kimselere, ne kadar etkileyici ve açık delillerle gerçekler anlatılsa da ilgi duymazlar, rağbet etmezler. Hatta yeri geldiğinde hakkın karşısında durmaktan dahi çekinmezler. Bu sebeple Müslümanların, inançlarını dâva edinerek gafilleri uyarmaları gerekir.[7]

O, öyle bir Rab ki dilerse gücünüzü ve imkânlarınızı elinizden alıp, diğer bir başkasına verebilir. O, bu güce sahiptir. Fakat O, kerim ve rahim olduğundan, zalim ve mazlumları, içerisinde bulundukları gafletten kurtulmaları için hidâyete çağırmaktadır. Bu davetle, insanların tevhid dîninde bir araya gelmesini, bir ve beraber yaşayabilecekleri nizamın tesis edilmesini istemektedir.

---

[7] Bkz. 6/69; 11/116; 7/164

Âyette, Hz. Mûsâ ve Harun'un; "İsrailoğullarını bizimle gönder." demeleri, diğer insanları umursamamaları anlamına gelmez. Kaldı ki köleleştirilenlerin bizzat kendileridir israiloğulları. Bilakis Firavun gibi zulmü sabit birinin hidâyete ermesi için gereken fedakârlıkları yapıyorlar. Çünkü liderlerin İslâm'a girmesi, halkın girmesini de kolaylaştırır. Bu nedenle onlar, gurur, ene ve öfkelerini harekete geçirecek davranışları önlemek için daveti Allah adına yaptıklarını özellikle belirtirler. Bu metotla davet ettiğinizde insanlar üzerinde etkili olabilirsiniz. Başka isimlere, başka mercilere, başka kitaplara çağırdığınız zaman, herkes sahip olduğu değerin kutsiyetini savunarak tepki gösterip davetinize itiraz eder.[8]

O gün, çevresine kanlı baskınlar yapan Firavun ile bugünkü ABD'nin durumu birbirinden farklı değildir. Siyasi hakları ellerinden alınarak sindirilmiş, zulüm altında, madde ve mânâdan uzak kitleler, var olma güçlerini yitirmiş vaziyetteler.

❁ ❁ ❁

قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٨﴾ وَفَعَلْتَ
فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ قَالَ فَعَلْتُهَا إِذًا وَأَنَا مِنَ
الضَّالِّينَ ﴿٢٠﴾

26:18 (Firavun) **dedi ki: "Biz seni yeni doğmuş** (bir çocuk)**ken içimizde büyütmedik mi? Sen ömründen bir hayli seneler bizim aramızda kalmadın mı?"**

26:19 "O yaptığın fiili de sen işledin. Sen nankörlerdensin."

---

[8] Bkz. 20/44

26:20 (Musa) **dedi: "Ben o işi, o anda sonunun ne olacağını bilmeyerek yaptım."**

Bu ilahî haberden anladığımız o ki; hiçbir sebep yokken, sırf çocuk özlemlerini gidermek ve ilerde hayrını görmek için bu çocuğu büyütmeleri ve sonra da bunu o çocuğun başına kakmaları kadar abes bir şey olamaz. Ancak hiçbir vefa ve minnet duygusu mü'minleri hakkı tebliğ etmekten alıkoymayacağı gibi bilakis mü'minler, vefa ve minnet duygusu ile muhataplarının hidâyete ermeleri için gereken gayreti gösterirler.

Firavun'un onca hainliğine, zulmüne rağmen Hz. Mûsâ; sabır, teenni ve alicenaplığı elden bırakmamaya gayret göstermektedir. O yüce Resul, geçmişte inisiyatifi dışında gelişen olayları başına kakan Firavun'a karşı hiddetlenmiyor, sert davranmıyor, diklenmiyor... Bilakis "Oişi kasten yaptımsa sapıklardan biri sayılırım." diyerek masumiyetini dile getiriyor. Tebliğde bu metot, hem karşıdan gelecek zararı bertaraf ettiğinden hem de karşıdakinin ruhunu okşadığından; onu kazanmada etkili bir yaklaşımdır.

Ne var ki küfürde inatlaşmış, zulümde azgınlaşmış kimseler bu merhamet ve nezaketi görmekten yoksun olduklarından; yapılan daveti dinlemeden, anlamadan tepki gösterir ve reddetmekle kalmadıkları gibi yargısız infazda bulunurlar.

❁ ❁ ❁

فَفَرَرْتُ مِنكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٢﴾

26:21 "Sizden korkunca da hemen içinizden (bırakıp) **kaçtım. Nihayet Rabbim bana bir hüküm verdi ve beni peygamberlerden yaptı."**

26:22 "Beni kendisiyle imtinan ettiğin (başıma kaktığın) **o nimet, İsrailoğullarını kendine** (kul köle) **edindiğin içindi."**

İşte bu ifadeler, tüm bu olayların gayriihtiyarî geliştiğini gösteriyor. İyi niyet ve merhamet duygularıyla ara bulmaya çalışırken meydana gelen ölüm, cinayet sayılamaz.

Hz. Mûsâ, başına gelenlerden sonra, onun zulmünden korktuğu için yurdunu terk ettiğini Firavun'a anlatır. Rabbi tarafından insanları hakka davetle görevlendirildiği için huzurunda olduğunu ifade eder. Tavırları, teskin edici ve iknaya yöneliktir. Buna rağmen Firavun, bu olay ile Hz. Mûsâ'yı katil ve nankör biri olarak gösterip hem onu cezalandırmak hem de halk nezdînde itibarını sarsmak istiyor. Ayrıca bu olayda ölen, Kıpti değil de İsrailoğullarından biri olsaydı, bu defa da o: "Bakın, birbirlerini yiyorlar, kendi adamını öldüren birinin size ne hayrı olur?" diyerek, olayı koz olarak kullanırdı.

Gerçekten tüm Firavun sistemleri çarklarını böyle döndürürler. Gerekirse faili meçhuller yapar, sonra da inananların üzerine atarak onları terörist, barbar, gerici gösterip hem insanları onlara karşı düşman kılar hem de suçlu göstererek Müslüman avına çıkarlar. Fakat mü'minler, Hz. Mûsâ gibi, küfrün maskelerini bir bir düşürüp gerçek yüzünü ortaya çıkararak halkların uyanmasını sağlarlar.

Fakat değişime kapalı olanlar veya işlerine gelmediği için karşı çıkan ön yargılı kimselerin uyanmaları çok zordur. Dâva erleri ise yılmamalılar, farklı metotlarla hem karşıdakilerin iç yüzlerini açığa çıkarmaya hem de ilahî mesajlarla uyarılarda bulunmaya devam etmeliler. Mü'minler, küfre karşı ilahî metotlarla mücadele yöntemi geliştirmeliler. Çünkü onlar, yardıma muhtaç oldukları zaman, kendilerinden olmayan ve hiç değer vermedikleri kimseleri de bir takım oyunlarla yanlarına çekmeye çalışırlar. Bu süreçte değer ve ilkelerini korumayı bilmeyenler, giderek zayıflayıp zaaflarının esiri olarak tükenir, işleri bittikten sonra da alaşağı edilirler.

Şu bir gerçek ki hiçbir ideoloji, kendi inanç ve idealine muhalif kimselerin sorumlu makamlara gelmesine müsamaha göstermez. Onları ne kadar hoşnut etmek isteseniz, ne kadar onlara benzeseniz de yeri geldiği zaman size karşı acımasızdırlar. Nitekim Bosna'da Sırplaşmak, Türkiye'de Avrupalılaşmak, Arapların Amerika'ya hoş görünme çabası, küfrün zulmünü hafifletmedi. Çünkü Allah'tan yana olmakla zulmün yanında olmak taban tabana zıttır.

Bunlar, Müslümanları mercekle takip ederek, ufacık kusurlarını büyütmeye ve yaymaya çalışırlarken; hasbelkader kendilerinin hırsızlığı ortaya çıksa bu pisliklerini "görev zararı" deyip görmezden getirmek isterler. Haber alma özgürlüğü ile aklanırlarken, karşı tarafa, haklarını dile getirme, seslerini duyurma şansı tanımazlar. Düşünen insanlar bu çarkın nasıl işlediğini görür. Düşünmeyen insanlar ise kendilerine ne dayatılırsa onun peşinden gider. Kuzu postuna bürünen bu kurtların karşısında, ezilmeden, büzülmeden haklarını arayanlar, inşallah zulüm çarkının dişlilerini kırabilirler.

❁ ❁ ❁

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾

26:23 Firavun dedi ki: "Âlemlerin Rabbi (dediğin) **nedir?"**

Bu âyetten de anlıyoruz ki zalim Firavunlar, yaptıklarının üstünü örtemediklerinde ya demagojik söylemler üretir veya içinden çıkılmaz sorular ortaya atarlar. Aklın işleyişiyle hakikat arasına set çekerek, hem gündemi saptırırlar hem de keyfi ve hevai duygulara zemin oluşturlar. Böylece hevasına düşkün, zayıf, cahil kimseler, gündemin ağına takılarak, rahatça idare edilir bir duruma gelirler. Bunlar karşısında, inananlar morallerini bozmamalı ve inançları doğrultusunda güçlenerek, öz değerlerine (tevhide) sarılmalıdırlar. İnananları küfrün karşısında güçlü kılacak realite de budur. İman

etmeyenler, yaptıklarından sorguya çekilmeyeceklerini ve zevk-ü sefayla ebediyen yaşayacaklarını sanırlar!

❀ ❀ ❀

قَالَ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۗ اِنْ كُنْتُمْ مُّوْقِنِيْنَ ﴿٢٤﴾

26:24 (Mûsâ): **"Göklerin, yerin ve bunların arasında bulunan şeylerin Rabbidir. Eğer hakikati yakinen bilmeye ehil kimselerseniz** (O'nun birliğine iman edin)**" dedi.**

Bir kimsenin, müdahalesi dışında birçok şeyin ve ölümün olduğunu bildiği hâlde, kendisini ilah görmesi kadar gülünç bir şey olamaz. Ama insanın aklını kibir ve heva perdesi örterse, boğazına kadar battığı pisliği göremezmiş. Bu kadar alçalmış, haddini bilmeyen Firavun'a karşı yine de Hz. Mûsâ, onurlu, edepli bir tavırla Rabb'in, mülkün tek sahibi ve idare edicisi olduğunu anlatıyor. O Rab ki; istediğini kahreder, mahveder, yok eder. Mülkün sahibi olan Allah'ın gücünün karşısında insanın gücü ne?

Şu koca kâinata bak, onu kim idare ediyor? Bir de senin mülkünde olanlara bak, nasıl idare ediyorsun? Yandaşlarını gözetip bütün hakları onlara tanırken, diğerlerinin tabiî haklarını dahi elinden alıp onları köleleştirmiyor musun? Nedir bu çifte standart? Hal böyleyken, ey Firavun, sen nasıl rab ve ilah olabilirsin ki!?

Evet, küfrün politik maskesinde neler yok ki?.. Gündemi saptırmak, düşünceyi kısıtlamak, hevayı tahrik eden faaliyetlerde bulunup suça teşvik etmek... Sonra da istediklerini cezalandırmak...[9]

❀ ❀ ❀

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهٗٓ اَلَا تَسْتَمِعُوْنَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَاۗىِٕكُمُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٢٦﴾

[9] Bkz. 10/83. not

26:25 (Firavun) **etrafında bulunan kimselere dedi ki: "İşitmiyor musunuz?"**

26:26 (Musa sözüne devamla:) "(O) **sizin de, evvelki ataları-nızın da Rabbidir." dedi.**

Zalimin tiksindirici huylarından biri de alay etmektir. Firavun; 'terbiye eden, yediren, idare eden ben iken, bu adam kalkmış ikinci rabden bahsediyor' diye küçümseyici bir eda takınıyor. Hz. Mûsâ, yine ona üslubunca: "O, Rab dediğim varlık, sadece benim değil. O, gelmiş-geçmişlerin de rabbidir" diyerek, ruhları okşayıcı, uyarıcı bir cevap veriyor. Ona: "Bir zamanlar sen yoktun ama şimdi atalarına dayanarak ilahlığını iddia ediyorsun, lakin şimdi ataların yok sen varsın. Bir gün sen de yok olacaksın. Atalarından miras olarak aldığını düşündüğün 'ulûhiyet ve Rablik' iddiasının geçiciliğini nasıl düşünemezsin!?" imasında bulunuyor. Bu hakikati ima etmesi bile Firavun'u çıldırtmaya yetiyor. Lakin küfürde inatlaşan zalim Firavunlar, olayları saptırıcı yapılarıyla hakikati anlamaya yanaşmazlar. Ama ne yaparsa yapsınlar, var olan gerçeğin üzerini örtemezler/örtemeyeceklerdir.

❀ ❀ ❀

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿٢٧﴾

26:27 (Firavun) **"Her hâlde size gönderilen** (bu) **peygamberiniz, mutlak delidir" dedi.**

Zalim Firavunlar, insanların nezdinde Mûsâların değerini düşüremeyeceklerini anlayınca karalama kampanyası başlatırlar. Çünkü direk zulme tevessül etmeleri hâlinde, şirretlikleri iyice açığa çıkmış olacağından, halkın tepkisini üzerlerine çekeceklerdir. Bunun için en kısa yoldan Hz. Mûsâ'yı delilikle itham ederek, halk nezdinde sözlerinin etkisini kırmaya çalışırlar. "Çamur at, tutmazsa izi kalır." mantığıyla hareket ederler.

Delilikle dâhilik bir olur mu? Düşünen herkes bu farkı bilir. Deli; sözleriyle davranışları, davranışlarıyla sözleri tutarsız kişidir. Dâhiler ise çok akıllı, sözleriyle davranışları birbirine uyumlu kimselerdir. Bu ikisi arasındaki farkı herkes bilir. Dolayısıyla düşünüp doğruyu arayanlar, sözü anlayıp en güzeline talip olduklarından, başlarında ilahlık taslayan idarecilerin ne kadar hukuksuz ne kadar çifte standartlı olduklarını anlarlar ve onlara gereken cevabı verirler.

❀ ❀ ❀

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

26:28 (Mûsâ yine devamla) **dedi ki:** "(O) **maşrıkla mağribin ve ikisi arasında bulunan her şeylerin Rabbidir. Eğer aklınızı kullanırsanız** (idrak edersiniz.)"

Allah elçileri, farklı metotlarla, küfrün farklı itirazlarının önünü almak için belki düşünür de iman ederler diye öğüt ve uyarılarda bulunurlar. Firavun'un: "Ben de öldürür ve diriltirim" iddiası vardı. Bu çıkışa karşı Hz. Mûsâ: "Rabbim güneşi doğudan doğdurup batıdan batırıyor. Hadi sen de ilahsan onu batıdan doğdurup doğudan batır." deyince, Firavun şaşırmış ve ortaya koyacak bir iddia bulamamıştı. Davetçiler, akli delillerle insanlara düşünme kapısı aralamalılar.

Buna rağmen zalim diktatörler iman etmeye yanaşmadıkları gibi halkların uyanmasından, hakikatin anlaşılmasından korktukları kadar hiçbir şeyden korkmazlar. Dolayısıyla irşad ve uyarıcılardan nefret ederler. Firavun'un Hz. Mûsâ'ya karşı nefreti de bundan kaynaklanıyor. Yoksa Hz. Mûsâ, onun iyiliğinden başka bir şey mi düşündü? Kaba, katı mı davrandı? Malına, canına zarar mı verdi? Ne yaptı?

Artık düşünün ey akıl sahipleri! Yerlerin, göklerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi mi? Yoksa heva mı? Hangisi daha güçlü, karar verin! Hz. Mûsâ, kevni âyetlere dikkatleri çekerek, Allah'ın tek ilah ve her şeyin o tek ilahın idaresi altında olduğunun mesajını veriyor. Bütün bu iddiaları kendi başına değil, yaratıcısının görevlisi olarak yerine getirdiğini belirtiyor. Fakat buna aşırı derecede öfkelenen Firavun, uyarılara rağmen ilahlık iddiasına devam ediyor.

❁ ❁ ❁

قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلٰهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾

26:29 (Firavun:) **"Andolsun" dedi, "Eğer benden başka bir tanrı edinirsen seni muhakkak ve muhakkak zindana girenlerden ederim."**

Küfür, öyle bir melanet ki, sahibinin hayrına olacak daveti anlamaya dair bütün melekeleri çürütüyor. Bu nedenle kâfirler, daveti yapanlara karşı öyle şirretleşirler ki en ufak bir acıma, vefa ve insanlık duygusu taşımadan, diledikleri gibi muamele ederler. Bu iddialarında ısrarlı oluşları, elbette karşılarında başka güç ve başka idari merci görmek istemediklerinden ve kendilerine hadlerini bildirecek güç olmadığındandır. "Nasıl olur da birileri kalkar üzerimizde yetki ve emir sahibi olabilir. Nasıl olur da tebaamdan biri çıkar da benim ilahlığıma dil uzatabilir? Benden başka siyasal ve yasal otorite var mı?" İşte Firavun'u çıldırtan sebep de budur. "Her ne kadar Hz. Mûsâ bugün, Rabbinin görevlisi olduğunu söylese de, yarın bu doğrultuda idareyi eline alırsa tüm gücümü, otoritemi elimden alır." diye amansız mücadelesine devam ediyor.

İlah ve Rab kelimesini açarsak, Firavun'un neden bu kadar telaşa düştüğünü daha iyi anlarız.

İlah: Kendisine itaat edilen, her şeyden daha çok sevilen, sayılan, mülkün tek sahibi ve idarecisi olandır.

Rab: Yaratıcı, sahip, terbiye edici, ıslah edicidir. Bu yönüyle de zaten emir ve yasakları koyandır.

Nasıl olur yeni bir Rab çıkar da, emir ve yasaklar koyarak Rabliğinin önünde engel olabilir!? O ilah; yaratıcı, öldürücü ve varlık âlemini vücuda getirici olabilir. Onu, bu yönüyle kabul etseler de, yeryüzü ilahları, koydukları kanuna ve yürüttükleri politikaya karışma hakkını kimseye vermezler. Ancak işlerine geldiği zaman o yüce varlığa müracaat ve münacaat ederler.[10]

Tabiî ki şu imtihan âleminde hak ve bâtıl mücadelesi devam edecek, herkes kendi dâvasını savunacak ve dâvasının ayakta kalabilmesi için kendi yöntemleriyle hareket edecektir. Zulmün hâkimiyetinin kalkması için inananlar, yılmadan, sinmeden, taviz vermeden ve cesaretle dâvalarını savunmalıdırlar. Hakta da bâtılda da dâva sahibi olanlar, dâvalarının altına imzalarını atanlardır. Firavun ve Hz. Mûsâ'nın serüveninde bu gerçeği görüyoruz.

❁ ❁ ❁

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَأْتِ بِهِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣١﴾

26:30 (Mûsâ) **dedi ki: "Sana apaçık bir şey getirdimse de mi** (zindana atacaksın?)"

26:31 (Firavun) **"Doğru söyleyenlerdensen haydi getir onu" dedi.**

Zalimler, karşılarındaki uyarıcıları küçük ve hor görerek sindirmeye, olmazsa aba altından sopa göstererek onları susturmaya,

---

[10] Bkz. 7/130-134

olmazsa kaba güçle onlara meydan okumaya tevessül ederler. Hz. Mûsâ'nın ise onun ne alaycı, küçümseyici tavrına ne de tehdidine aldırmadan, çok ciddi, kararlı ve kendinden emin tavırlar sergilemesi, Firavun'u ürkütmüş ve ona, saltanatının tehlikede olduğunu hissettirmişti.

Firavun, o gün en revaçta olan sihirbazlık sanatına güveniyor. Hz. Mûsâ'nın yalnızlığından, güçsüzlüğünden cesaret alıyor. Hz. Mûsâ'nın kendisine karşı koyabileceği ihtimalini asla düşünmeyen, manevi gücü hesaba katmayan, cahil cesurlardandı Firavun. Gerçekten bu güce güveniyorsa, niye Hz. Mûsâ'yı zindanla tehdit ediyordu. Ama birçok tehdide rağmen, Hz. Mûsâ'nın tek başına güçlü ve zalim bir diktatörün karşısına çıkması, oldukça enteresan ve cesurca tavırlar sergilemesi, Firavun'un itibarını sarsıyordu. Bu nedenle, Hz. Mûsâ'yı toplum önünde mağlup etmek istiyordu.

Bu ve benzeri olaylarda görüyoruz ki, kâfirin bir tuzağı varsa Allah'ın da bir hesabı var. O, onlara (yeryüzünde ilahlık taslamalarına) birtakım hikmetlere binaen mühlet veriyor. Belki içlerinden uyanıp hidâyete kavuşanlar olsun veyahut da küfredenlerin gerçek yüzü ortaya çıksın. Ama süreleri dolunca isterse onları kendi kendilerine dahi kırdırtır. [11]

Allah, bu kıssa ile tek başına da olsa manevi gücün bir dünya gücüne karşı koyabileceğini gösteriyor. Bu tespit insanın imanını artırıyor ve dâvasını sahiplenmesi için motive ediyor. Fakat hakka karşı ilgisiz gafiller bu oluşları görseler de imani değerlere sarılmayı akledemezler.

Fertleri birbirini sevmeyen ve biri diğerinin aleyhinde olan, birbirlerine karşı emniyet hissetmeyen topluluklar, hakiki manada millet olamadıkları gibi bu toplulukların istikbal vadetmeleri de söz konusu değildir. Çünkü bunların işi hep çıkarcılığa ve pragmatizme

---

[11] Bkz. 3/178; 6/67

(faydacılık) dayalıdır. Bu nedenle yollarına çıkan engelleri bertaraf etmek için komşu, arkadaş, aile, akraba demeden, insanlık namına hiçbir vefa duygusu taşımadan, hepsini yerle yeksan ederler.

Bu olay, nasıl ve hangi sebeple vuku bulmuş olursa olsun bize, Hz. Mûsâ'nın tek başına Firavun'un sultasına başkaldırışını ve gelişen süreçte, yılmayan bir mücadele sonucu zaferin nasıl kazanılacağının mesajını vermektedir.

❁ ❁ ❁

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ ﴿٣٣﴾

26:32 Bunun üzerine (Mûsâ) **asasını bırakıverdi. Bir de** (ne görsünler) **o, apaçık bir ejderha!**

26:33 Elini de çekip çıkardı. Bir de (ne görsünler) **bu, temaşa edenler için bembeyaz** (ve nûr saçan bir el)**dir.**

İşte bu mücadele meydanında Hz. Mûsâ, çok enteresan ve sarsıcı mucizelerini ortaya koyuyor. Peki, Firavun ne yapacak? Susmayı mı tercih edecek, yoksa mucizeyi tesirsiz hâle getirmeyi mi isteyecek? Elbette ki onu tesirsiz hâle getirmek isteyecek. Çünkü saray erkânı bu gerçekleri gördü. Bu olay, ister istemez halk arasında yayılacak ve halk buna merak duyacak. Bu merak ise onların Hz. Mûsâ'ya yönelmelerini sağlayacak. Bu durum ise Firavun'a gösterilen değer ve itibarı sarsacaktır.

❁ ❁ ❁

قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

26:34 (Firavun), **çevresindeki ileri gelenlere: "Hiç şüphesiz bu, mutlak çok bilen bir büyücüdür!" dedi.**

Eğer gerçekten Hz. Mûsâ bilgin bir sihirbazsa, halkı aldatıp arkasından sürükleyerek ülkelerinden çıkaracaksa, Firavun niye sihirbazlarını toplayıp Hz. Mûsâ'nın karşısına çıkıyor? Hani sihir; oyun, alavere-dalavere idi. Görülüyor ki kâfirler, kendi sahiplendiği değerlere karşı çıkanlar olursa onu dahi karalarlar. Ama kaç kişi bu âyeti okuyup da küfrün gerçek yüzünü aldanmaktan kurtulabilir. Dünyevileşmiş, cehalet karanlığında kalmış zavallılar, sulta sahiplerinin önünde eğilerek, alacakları paye için onların gücüne güç katarlar. Aslında Firavunlar o kadar da güçlü değillerdir. Politik söz ve davranışları üzerinde bir düşünülse arkadan vurucu kimseler oldukları anlaşılır. Elbette değerler yerine oturtulmazsa kuklalar eliyle kurulmuş olan tezgâhlar yürürlükte olacaktır.

❁ ❁ ❁

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾

26:35 "Ki sizi büyüsüyle yerinizden (yurdunuzdan sürüp) **çıkarmak diliyor. Şimdi buna ne buyurursunuz?"**

Bu ifadelere göre zalim; hasmını, nereden-nasıl yeneceğini bilmemenin şaşkınlığındandır. "Görüyor musunuz sizi aldatıp yurtlarınızdan çıkarmak isteyeni" şimdiye kadar bizim elitlerimizle, akademisyenlerimizle ettiğimiz idareye göz koymuş, sahip olduklarımızı elimizden almak için... "O, sizden daha bilgin, bu sefer sihriyle bizi yurdumuzdan çıkaracak." diyerek hesaba katmadığı insanlara, "Ne buyuruyorsunuz?" diye fikir danışması, onlarla istişarede bulunması çaresizliğin sonucudur.

Firavun ve yandaşları, Hz. Mûsâ'nın, İsrailoğullarını tesiri altına alıp kendilerini alaşağı edeceğinden korktukları için sihirbazlarını topladılar, onlara büyük payeler vadettiler. Hz. Mûsâ'yı mağlup etmeleri için bütün imkânları sunup hazırlanmaları için istedikleri süreyi verdiler. Düşünmediler ki dünyanın hiçbir yerinde sihir-

le ne devletler yıkılmış ne devrimler yapılmış ne de iktidar kurulmuştur. Hz. Mûsâ da mucizeleriyle böyle bir şeyi gerçekleştireceğini iddia etmedi. Ama yine de İslâm bilmezler, sihre ve büyüye inanıp onun etkisinde kalıyorlar. Hesabı bilmez insanlara biraz etkileyici sözler söylenince hemen tesir altında kalıyor ve olmayan bir şeyi var sanıyorlar. Burada Firavun'un Hz. Mûsâ'ya sihirbaz demesinin altında bu sebep yatıyor.

Gerçekten de Hz. Mûsâ'nın ortaya koyduğu maharet karşısında âciz kalıyorlar. Onun bir benzerini ortaya koyabilecek bilgin bir sihirbaz bulunamıyor. Çünkü mucize, tabiat kanunları ve âdetleridir. Fevkalade olaylardır. Allah, onunla peygamber olarak seçtiği zatın peygamberlik iddiasının doğruluğunu ispat eder.

❁ ❁ ❁

قَالُوٓا۟ أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَٱبْعَثْ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾

26:36 "Bunu ve kardeşini" dediler, geciktir (eğle) **şehirlere toplayıcılar yolla da,**

26:37 çok bilen her büyücüyü sana getirsin(ler.)"

Evet, Hz Mûsâ'nın ortaya koyduğu mucizeler karşısında şaşırıp kalan Firavun ve tebaası, Hz. Mûsâ'ya karşı büyük tedbirler alırken, Hz. Mûsâ'yı da gözaltında tutuyorlar ki insanlarla iletişim kurup da onları etkilemesin ve güç kazanmasın. Sanki Hz. Mûsâ'ya karşı seferberlik ilan ediliyor.

O, nasıl ilah ki her sıkıştığında akıl babalarının fikirlerine müracaat ederek içerisinde bulunduğu müşkülü halletmelerini istiyor. Onlar da kendini ilah yerine koyan bu adama akıl veriyorlar. Bir kişiye karşı âcizler ordusu toplanarak hem Hz. Mûsâ'yı korkutacak hem de etrafındakilere güçlü olduklarını göstereceklerdi. "Bizim

öyle uzman sihirbazlarımız var ki; sen şu iki sihrinle bize karşı koyamazsın." demek istiyordu. Daha baştan insanları bu ön kabule hazırlamaktadırlar.

❀ ❀ ❀

فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿٣٨﴾ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنتُم
مُّجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾

26:38 Bu suretle muayyen bir günün belli bir vaktinde bütün sihirbazlar bir araya getirildi.

26:39 Ve insanlara da: "Siz de toplanıcılar mısınız?" denildi.

Firavun tamamen hince tuzaklar düşünürken, Hz. Mûsâ'da bu durumu en iyi şekilde değerlendiriyor. Kısa zamanda birçok insana en sağlıklı bir biçimde nasıl, nerede ulaşabilirim hesabıyla insanların kolayca toplanabilecekleri bayram günü, zihinlerin en açık olduğu kuşluk vaktine denk getirerek ve güçlü bir muhakeme ile kararını verip planını yapıyor. Bütün halkın da hemen bu toplantıya iştirak etmelerine emir veriliyor.

Vakit tamam, insanlar toplanmış ve hak ile bâtılın, iman ile küfrün arasındaki mücadele başlamak üzere. Heyecandan nefeslerin tutulduğu bu demde, gücüne güvenen Firavun, mutlak kazanma tutkusuna kapılmış taraftarlarına ödüller vadederek tabiri caizse galeyana getiriyor onları.

Kendisi olmaktan uzak, nesne hâline gelmiş kimseler, günü kurtarmaktan, gönlünce yaşamaktan başka hayata dair ciddi bir gayeleri olmadığından, üzerlerinde oynanan oyunları fark edemezler. Yeter ki bu kitlelere heyecanlı, maceralı dakikalar yaşatacak davetler yapılsın. Derhâl sahaları doldururlar.

Spor, miting, parti propagandaları veya herhangi bir yarış alanında hep tarafgirlik duygusu körüklenip duyguların tatmin edilmesi hedeflenir. Bu alanları dolduranlar ne kazanıyor? Hangisi ne elde ediyor veya hangi unvanı kazanıyor? Bağırıp slogan atarak deşarj oluyorlar sadece.

Normal zamanlarda halkı hesaba katmayan efendiler, halka ihtiyaçları olduğunda yumuşak, kibar ve vaat dolu edalarla nutuklar atarlar. "Müreffeh ve modern bir yaşam istiyorsanız bize kulak verin. Biz bunun için varız." deyip oy, onay alıncaya kadar halkın karşısında yapılmayan cambazlık bırakmazlar. Düşünmeyen, arzularının doyumsuz ihtirasları ile akıl ve idrakleri köleleştirilmiş halk kitlesiyle sahip oldukları çarkı rahatlıkla döndürürler. Bir teşbihle; seçim zamanı halk efendi, kendileri halka hizmet eden bendeler oluverirler. Müstekbirler, politika çarklarını böyle döndürürler.

❁ ❁ ❁

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا

لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذًا

لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾

26:40 "Umarız ki (bizimkiler) **galip olurlarsa biz de** (kendi) **büyücüler**(imiz)**e uyarız."**

26:41 Nihayet büyücüler gelince Firavun'a: "Muhakkak üstün gelirsek bize herhâlde bir mükâfat var mı?" dediler.

26:42 (Firavun:) **"Evet" dedi, "Hem o takdirde siz elbet ve elbet** (benim) **en yakınlar**(ım)**dan** (olacak)**sınız."**

Her politikacı yandaşları tarafından desteklenir, onların eliyle karşı taraf oyalanır, bertaraf edilir. Bu hizmetlerinden dolayı kendi-

lerine büyük payeler verilir. Öyle bir paye ki; gözdelerden olup iktidarın nimetlerinden yararlanacaklardır. Yeter ki muhaliflerini yenip üstün gelsinler.

Firavunları, Kârun, Hâmân, Bel'am (devlet adına dîn yetkilisi) gibiler ve taban oluşturan halk kitlesi tepelerinde tutmaktadırlar. Oysa halk kitlesi biraz düşünse üzerlerinde oynanan oyunu fark edecek ve şaşaalı sözlere aldanmayacaktır. Ama zihni işgale uğramışlar, düşünme, algılama melekeleri körelmiş olduğundan, üzerlerinde oynanan oyunları maalesef fark etmezler.

Seçim senaryoları, medya tezgâhları hep bu iş için ayarlanır. Sistemin idamesi için partilere ayrılan kredi fonları, medyaya verilen teşvik kredileri, basın-yayının kiralanmış kalemleri, terfi müptelası akademisyenler, sözde hep halkın faydasına hareket ederler ama gerçek böyle değildir. Hep güç sahiplerinin olmasını istedikleri şeyleri seslendirmekte, yazmaktadırlar. İftira, karalama, yalan haber gibi ne gerekiyorsa yaparak alacakları ücret/mevki mukabilinde hareket ederler.

Allah, kıssaları anlatarak, inananlara sorumluluklarını hatırlatıp bu sorumluluklarını gücünce yerine getirenlere yardım ettiğini tarih sahnesinde ortaya koyuyor ki inananlar düşünüp öğüt alsın, hakka yönelsinler.

❁ ❁ ❁

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰٓ أَلْقُوا مَآ أَنتُم مُّلْقُونَ ﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ

وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

26:43 Mûsâ onlara:"Ne atacaksanız (evvela) **siz atın!" dedi.**

26:44 Onlar da ipleri ve sopalarını atıp "Firavun'un izzeti hakkı için galip olanlar elbette biziz biz!" dediler.

Sahne hazır, hak ve bâtıl eserini ortaya koyacak. Gücün nerede olduğunu bilmeyen müstekbirler, çokluklarına ve maddi imkânlarına öylesine güvenmişlerdi ki 'şüphesiz biz üstün geleceğiz' diyorlardı. Tabiî bunların karşısında Hz. Mûsâ, Rabbinden aldığı güçle tek başına Firavun'un sultasına karşı çıkıyor. İşte bu güvenle onlara: "Ne atacaksanız atın!" diyor. Bu çok akıllıca bir metottur. Çünkü karşınızdakinin düşüncesini, fikrini önce öğrenirseniz en azından o süreç içerisinde düşünüp tedbirli hareket etme şansını yakalarsınız. Karşıdakinin silahına, donanımına karşı gereken önlemleri alma şansınız kolaylaşır. Onlar iplerini ve değneklerini, 'Firavun'un adına!' deyip attılar. Öyle dehşete düşürecek görüntüler sergilediler ki Hz. Mûsâ olanlardan irkiliyor. Çünkü bunlar, bilmediği ve görmediği şeylerdi. Ama o an hissettiği duyguyla 'dâvan hak, inandığın şeyler hakikat ve arkanda çok güçlü, güvendiğin biri var' teslimiyetiyle rahatlıyor. O güç "Korkma! Üstün gelecek olan sensin." diyor.[12]

Sahnede iki ideal uğruna verilen mücadele. Biri beşeri yücelterek yücelme, diğeri de Rabbini yücelterek yüce değere ulaşma yolunda; biri sınırlı-biri sonsuz, biri geçici-biri ebedî. Demek ki insanlar basiretsiz olurlarsa bu gerçeği görmeden basit olana yönelirler. Onun için yaptıkları eylemi kendilerini yaratan adına değil de Firavunların adına yaparak taltif ve ikramlarına kavuşmayı bekler ve önlerinde eğilip bükülür, yanlarında yer aldıkça üstün olduklarını sanırlar. Bilmezler ki değer ararken değer kaybederler.

Aynen bunun gibi günümüzde emperyalist güçlerin baş döndürücü teknolojik gelişmeleri, istihbarat birimleri insanın zihnini zorluyor, hayatı tehdit ediyor. Düşünülse, tarihten ders alınsa bunlar silah, sayı bakımından hangi donanıma sahip olurlarsa olsunlar; Allah'ın gücü karşısında her an sıfırlanabilirler. Ama 'iman ettim'

---

[12] Bkz. 20/67-68

diyenler, Rablerine dayanıp ilke ve ideallerine sarılıyorlar mı? Düşmana karşı bir mücadele geliştiriyorlar mı? İşte sorun burada yatmaktadır. Bu sorunu çözmedikçe de âcizlikten kurtulamadıkları gibi şer güçlerden de korkacaklar. İslâm âlemi bu kıssalardan ders alarak dirilip direnirse; üzülüp ezilseler de son zafer onlarındır. Müslümanlar, kendi istedikleri şekilde değil, Rabbinin rızasını gözetirlerse kurtuluşa ererler.

❀ ❀ ❀

فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾ فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ
سَاجِدِينَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ
﴿٤٨﴾ قَالَ آمَنتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ ۚ
فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَيْرَ ۖ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَن
يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَن كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

26:45 Bunun üzerine Mûsâ da asasını bırakıverdi. Bir de (ne görsünler) **o,** (büyücüler)**in düzer olduklarını hep yutuyor!**

26:46 Büyücüler derhâl secde ederek yere kapandı(lar.)

26:47-48 "Âlemlerin Rabbine, Mûsâ ile Hârun'un Rabbine iman ettik" dediler.

26:49 (Firavun) **dedi ki: "Ben size izin vermeden siz ona iman ettiniz ha! Hakikat size büyüyü öğreten büyüğünüzmüş o! O hâlde yakında bileceksiniz. Herhâlde sizin ellerinizi ve ayak-**

larınızı çaprazlama kestireceğim, sizin topunuzu behemehâl çarmıha gerdireceğim!"

26:50 Dediler: "(Bunda) bize hiçbir zarar yok. Biz şüphesiz ki Rabbimize dönücüleriz."

26:51 "Herhâlde biz iman edenlerin ilki olduğumuz için Rabbimizin bizim günahlarımızı yarlığayacağını umarız."

Bu âyetlerde, hak ile bâtılın arasını ayıran çizgiyi gören aklıselim sahiplerinin imanın bahşettiği güçle nasıl hiç tereddüt etmeden şahadete eriştikleri görülüyor.

Hakikatin üstünü binbir zulüm, iftira ve çeşitli komplolarla örtmeye çalışmalarına rağmen muvaffak olamayan Firavunları çıldırtan gerçek. Hakkı mağlup etmek için yüksek meblağlarla tuttukları adamların iman itirafında bulunmaları karşısında gazaba gelerek kendi gözdelerinden olan adamlarına dahi en acımasız zulmü reva görmekte bir beis görmezler. Onlar, hiçbir vefa duygusu taşımadan, hatır gönül dinlemeden, işlerini kaba kuvvetle halletmekten asla çekinmezler.[13]

Firavun kurduğu pusuya kendisi düşmüştü. Çünkü insan fıtratında var olan temayüller, hadiseler karşısında ortay çıkar. Bir insan zulmün yanında ne kadar yer alsa da, bir mazluma zulüm yapıldığında eğer tamamen insani ve vicdani melekelerini yitirmemişse o zalime karşı içinde nefret ve tepki duyar, mazluma karşı da ister istemez acıma ve merhamet duyguları uyanır. Lakin bazı menfaatperest kimseler, bu duyarlılığa, bu hisse rağmen zalimin yanında yer alır veyahut da zarara uğramamak için öyle görünürler. Çünkü Firavunlar, kılıcının iki tarafını da bilemiş, ilahlığına halel getirecek herkesi biçmek için tetikte beklemektedirler. Fakat ok yaydan çıkmış, imanda şahadete ermiş olan sihirbazlar hiçbir teh-

[13] Bkz. 20/70-73

ditten korkmuyor ve 'Rabbimize dönücüleriz.' diye sözlerinin arkasında duruyorlar.

❁ ❁ ❁

وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوسٰٓى اَنْ اَسْرِ بِعِبَادِىٓ اِنَّكُمْ مُّتَّبَعُوْنَ ﴿٥٢﴾

26:52 Mûsâ'ya: "Kullarımı gece yola çıkar. Çünkü takip edileceksiniz." diye vahyettik.

Tabiî burada daha önce geçen süreci ele almak lazım. Bu süreçte Hz. Mûsâ, tüm halkı uyaracak mesajları iletmişti. İsrailoğulları bu irşatlarla bir eğitimden geçiyorlardı. Bu eğitim, gerek Firavun'un zulmüne karşı uyarılar gerekse zulümden kurtulma yolundaki önerilerdi.

Peygamberler ve iman erleri, her şeyin sebeplere dayanarak tecelli edeceği gerçeğiyle işlerini şansa bırakmadan hareket edip sonucun yine yüce Rabbin takdiriyle tecelli edeceğini bilirler.

Yolculuğa gece çıkılması ve takip edilecekleri uyarısı yapılıyor. Yani düşmanınızı unutmayın. Hani derler ya; su uyur düşman uyumaz. Onların aklı fikri sizde. Sizin varlığınızla uykuları kaçıp daha hince hesaplar yapar ve planlar hazırlarlar. Karşınızda böyle bir düşman varken siz nasıl hesapsız, plansız hareket edebilirsiniz. Rabbinize dayanarak, istemiş olduğu sebeplere sarılarak, gereken tedbirleri alarak yola çıkın. Bu şuurla yola çıkanların yardımcısı Allah'tır.

❁ ❁ ❁

فَاَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِى الْمَدَآئِنِ حٰشِرِيْنَ ﴿٥٣﴾

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيْلُوْنَ ﴿٥٤﴾

26:53 Firavun da şehirlere toplayıcılar gönderdi.

26:54 "Şüphesiz ki bunlar (İsrailoğulları) **azar azar birer cemaattir."**

O beğenmediği azınlık topluluğa karşı "Biz nasıl olsa güçlüyüz." diye yerinde oturmuyor. "Giderse gitsinler." demiyor. Çünkü onlar güçlenerek geri dönebilirler. Derhâl yakalanıp bunlara hadleri bildirilmeli, sonra bunlar yeniden sömürü çarklarına döndürülmeliler. Ama daha önce de Firavun, en ağır azap ile tehdit edilmesine rağmen "Biz Rabbimize dönücüleriz." diyen iman erlerinin karşısında âciz kalıp halkının önünde yenilgiye uğramıştı. Bu korkuyla büyük bir güç hazırlayarak, hem korkusunu yatıştırmaya hem de tebaasına kendini güçlü diğerlerini âciz gösterip durumu kurtarmaya çalışarak İsrailoğullarının üzerlerine yürüyor. Yoksa azınlık dediği topluluğu, sahip olduğu güçle yok edebilirdi.

Mustaz'af olmaktan, güdülmekten rahatsız olmuyorsanız, artık o büyüğünüz ne derse kabul etmek zorundasınız. Eğer itaat etmez de hak aramaya kalkarsanız, size haddinizi bildirmeye çalışırlar. Siz de bu silikleşmiş hâlinizle korkudan zalimin yanında yer alırsınız. Safları ayrı olanlar nasıl olur da herhangi bir sebepten dolayı birleşir de aleyhlerine olacak duruma düşebilirler.

Beğenmedikleri, azınlık dedikleri topluma karşı seferberlik ilan etmelerinin altında yatan korkularını sezin. Hâlâ düşmanınızın durumundan gafil iseniz ezilmeye, sömürülmeye, korkmaya müstahaksınız demektir. Mü'min iseniz çevrenizdeki olaylara karşı lakayt kalamazsınız. Biliyor olmalısınız ki küfür ile hak sürekli bir savaş içerisindedir. Kâfirden asla dost olamaz. Ve onlar sizinle hayrınıza olacak bir koalisyona asla girmezler. Size yardım edeceklerini söylerken arkanızdan tuzak kurarlar. Onların sizin için yüreklerinde taşıdıkları öfke çok daha derindedir.

❀ ❀ ❀

وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ ﴿٥٥﴾

26:55 "(Böyle iken) **onlar mutlaka bizi darıltıcıdırlar.**"

Evet, şu bir avuç azınlık kim oluyor ki bizim sistemimize dil uzatabiliyor? Nasıl olur da bize hesap sorup hak ve özgürlük iddiasına kalkarak bizimle mücadele ederler. Bunların derhâl cezalandırılması gerekir.

Tabiî Müslümanlar Kur'ân çerçevesinde bir kimliğe sahip olurlarsa ve hiçbir suretle zalimin yanında yer almamayı öğrenip sorumluluklarını ilmî metotlarla yerine getirirlerse, yeniden ayağa kalkarak Firavunların zulmünü durdurabileceklerdir. Herhangi bir sebepten dolayı zalimin yanında yer alırlarsa helakten kurtulamazlar.[14] Bilmeliler ki başarılı ve güçlü olmalarının yolu, bir kelime etrafında toplanıp birlik içerisinde küffara karşı mücadele vermelerine bağlıdır.

Ahlâki zaaflar, kusurlar olabilir. Bunlar İsrailoğullarında da vardı. Ama bu, Allah'ın onlara yardımını esirgemedi. Bu birliğin faydasını gördüler. Bu birlik düsturu çok önemlidir ve iyi kavranmalıdır. Kâfirler yer yer güçlü ve hâkim görünseler de manevi gücün karşısında yıkılırlar. O hâlde diyebiliriz ki; inananlar kâfirlerin hileleri sonucu bu duruma düşmediler. Allah'ın ipini bırakınca bunları başlarına bela ettiler.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾

26:56 "Biz ise elbet uyanık bir cemaatiz."

---

[14] Bkz. 11/113; 4/139; 8/46

26:57-58 Bu suretle onları bostanlardan, akarsulardan, hazinelerden ve şerefli makamdan çıkardık.

Evet, âyette de bildirildiği gibi bunlar İsrailoğullarını mağlup edeceklerinden çok emindiler. Bu yenilgi gerçekleşirse Firavun tarafının kanaatlerine göre onların, düşmanlarını rahatsız edecek cesaretleri kalmazdı. Böylece Firavun, saltanatını sürdürmeye devam edecekti. Başlarına gelecekleri bilmeden bu hesaplarla yola çıkmışlardı. Allah'ın hesabını, gücünü hesaba katmayan zalimlerin sonu hep hüsranla noktalanmıştır.[15]

İşte düşünecek olursak, azgın putperestlere bu âyetler ihtar ve ikaz iken; mü'minlere de bir müjdedir. Ama kendilerini mustazaf ve mazlum görmeyen, eğilip bükülmeyen, değerlerine sarılma şuurunda olan ve kâfire karşı koyma gücü olan mü'minleredir.

❁ ❁ ❁

كَذَٰلِكَ ۖ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٥٩﴾

26:59 İşte (çıkarışımız) **böyle oldu ve onlara İsrailoğullarını mirasçı kıldık.**

Bu âyet, 'alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste' gerçeğinin tecellisidir.

Allah, zulüm ve sömürü ile elde ettikleri hazinelerine, ezdikleri, sömürdükleri İsrailoğullarını mirasçı kıldı. Özellikle bu miras kelimesi bize şunu düşündürüyor; bu zalimlerin nasıl bir sonla öldüklerine bakın ey geride kalanlar! Bu size unutulmayacak bir miras olsun. Bırakıp gideceğiniz şeyleri elde etmek için zulme düşmeyin. Tarih ve hayat gerçeğinin böyle tekerrür ettiğini idrak ederek, adalet ve doğruluk üzere yaşam mücadelesi verin ki dünyanız da ahiretiniz de mamur olsun.

---

[15] Bkz. 7/97, 101; 8/30

57. âyetten 59. âyete kadar olan âyetlerden şu dersleri almalıyız: Allah, iman eden, imanında sebat gösterenlere maddi ve manevi imkânlar bahşeder. Bu bakımdan kendilerini aziz kılacak dinleri uğrunda cihad etmekten, buna yol bulamadıklarında hicret etmekten korkmasınlar. Çünkü Allah kendisine teslimiyet ve tevekkül ederek dînleri uğrunda gereken fedakârlığı yapanlara fazlından lütfedicidir.

Yüce adalet! Sen İslâm'ın en önemli yüzüsün! Elbette senin olmadığın yerde ne hicretin ne de şefkatin değeri olur. Ey okuyucu! İslâm bir bütündür ve her yönüyle yaşanır. Onun olduğu yerde şefkat, adalet, hürriyet, gayret gibi ne kadar güzel kavram varsa hepsini görebilirsiniz. Elbet bütün bunların varlığı, onların bir çiçek gibi göğsümüze işlenmesi sabır isteyecektir. Rabbim, uyanmak, maddi-manevi güçle donanıp ayağa kalkmak için bizlere yardım et! Bu hâlimizle büyük güçlere karşı koyma imkânımız olmasa bile kendimizi, iyalimizi düzeltmeye gücümüz yetebilir. Merkezden çevreye ıslahat seferberliğini (Peygamber Metodu) sahih ve samimi bir gayretle sürdürürsek, ilahî rahmet bizleri bir araya getirecek güce eriştirebilir.[16]

❁ ❁ ❁

فَأَتْبَعُوهُم مُّشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾

26:60 Derken (Firavuncular) **güneş doğarken onların arkalarına düştüler.**

Mûsâ (a.s.) gitme kararı alırken, İsrailoğulları: "Nereye gideceğiz, ihtiyaçlarımızı nasıl karşılayacağız, yolda çoluk çocuğumuz telef olacak mı?" demeden hicret emrine tâbi oldu. Allah, onları, hicret ettikleri yerde mağdur etmedi. Tâbi bu demek değildir ki

[16] Bkz. 24/55; 2/148

zahmet ve sıkıntı çekilmeyecek. Bu zahmet ve sıkıntıları, hicret etmeyenler, zalimlerin zulmüne maruz kalarak çekmiyorlar mı?

Düşünmeyen, Rabbinin rızasını hayatının merkezine almanın şevki içerisinde olmayan, onur ve erdem uğruna mücadele etmede bedel ödemeyenler İslâm'ın esprisini kavramamışlardır.

Dînini yaşama ve yayma hususu, sağlam bir alt yapı ile göze alınan bir eylemdir. Mekke'deki Müslümanlar hicret ettiyse güvendikleri bir liderleri vardı. Bu liderle her şeylerini paylaşıyorlardı. Ve hicret edecekleri yerde kendilerini bekleyen bir kucak vardı.

'Biz ne yapalım, nereye hicret edelim, kimin arkasına düşelim?' karamsarlığına girmeden, peygamberimizi model alarak yeniden bir toplum oluşturma şevk ve gayreti içerisinde olalım.[17]

Burada Hudeybiye Antlaşması'na bakalım: "...Mekke'den birisi Müslüman olarak Medine'ye sığındığı zaman iade edilecek fakat Medine'den Mekke'ye sığınanlar iade edilmeyecekti. Daha anlaşma imzalanır imzalanmaz zincirlerini sürükleyerek gelen Ebu Cendel'in 'Müslüman olduğum için bu kadar zulümlere, işkencelere uğradım. Beni tekrar aynı işkencelere atmak mı istiyorsunuz? Beni yine müşriklere mi teslim edeceksiniz?' demesine rağmen anlaşma gereğince Kureyş adına anlaşmayı yapan müşrik Amr oğlu Suheyl'e teslim edilmesi, Müslümanları teessür içinde bırakmıştı.

Mekke'den kaçan fakat Medine'ye kabul edilmeyen Müslümanlar, Mekke-Şam kervan yolu üzerindeki İs mevkiinde üslendiler. Kısa zamanda sayıları üç yüze ulaşan Müslümanlar, Mekke için büyük bir tehlike oluşturdu." Bu olay bize, nereye-kiminle-nasıl hicret edeceğimize dair yol gösteriyor.[18]

Düşünürsek, Kur'ân'da bahsi edilen tarihi örnekte, hicretten önce bir ön hazırlık ve altyapı var. İmanı geliştirme, teslimiyet ve

---

[17] Bkz. 2/258; 4/97-100; 8/72; 9/20, 40; 16/41

[18] Bkz. 4/97-98; Şamil İslâm Ansiklopedisi. C. 3, s. 316

tevekkül duygularını öylesine içselleştirmişler ki, "Rabbimize dönücüleriz." diyerek, dinlerini yaşama uğruna gereken fedakârlıkları yerine getirmekten kaçınmamışlardır.[19]

❀ ❀ ❀

فَلَمَّا تَرَٰٓءَا الْجَمْعَانِ قَالَ اَصْحَابُ مُوسٰٓى اِنَّا لَمُدْرَكُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ كَلَّا ۚ اِنَّ
مَعِىَ رَبِّى سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ فَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوسٰٓى اَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ ۖ
فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾ وَاَزْلَفْنَا ثَمَّ الْاٰخَرِينَ ۚ ﴿٦٤﴾
وَاَنْجَيْنَا مُوسٰى وَمَنْ مَعَهٗٓ اَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ اَغْرَقْنَا الْاٰخَرِينَ ﴿٦٦﴾ اِنَّ
فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً ۖ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ
الرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

26:61 Vaktâki artık iki ordu birbirini görmüştü. Mûsâ'nın ashabı dedi ki: "Muhakkak erişilip yakalandık!"

26:62 (Mûsâ) **"Hayır" dedi "Şüphesiz ki Rabbim benimle beraberdir. O, beni** (selamet) **yol**(una) **iletecektir".**

26:63 Bunun üzerine Mûsâ'ya: "Asanı denize vur" diye vahyettik. (Vurunca) **derhâl** (deniz) **yarıldı, her parça**(sı) **kocaman dağ gibi oldu.**

26:64 Ötekileri de buraya yanaştırdık.

26:65 Mûsâ ile maiyetinde bulunan kimseleri toptan kurtardık.

26:66 Sonra öbürlerini (suda) **boğduk.**

---

[19] Bkz. 2/155-157; 20/72-73; 26/49-50

26:67 Bunda elbette bir ibret vardı. (Fakat) **onların çoğu iman etmiş değillerdi.**

26:68 Şu muhakkak ki senin Rabbin, elbette O mutlak galiptir. (Mü'minleri ise) **çok esirgeyicidir.**

Bu âyetlerde, zalimin zulmüyle yüreklere sinmiş olan korkuyu, Allah'a teslimiyet göstererek yenmenin mesajı veriliyor.

Bir taraf güçlü ve donanımlı; diğer taraf teçhizatsız, ezilmiş, mağdur, güçsüz bir topluluk...

Zalim Firavun'un da gücüne sayı ve silahına güvenme egosunun yanında gizli bir korkusu vardır. Allah'a tam bir teslimiyet ve tevekkülle bağlananlar ise fıtri korkular taşısalar bile O'na güvenip dayanmanın rahatlığını, şahadete ermenin lezzetiyle harmanladıklarından korkulardan çok uzaktadırlar.

Allah bu güçlü güveni kendine teslimiyet gösterenlere veriyor. Tâbi bu duygu peygamberlerde bir derece daha üstün gelişiyor. Çünkü onlar vahyî bilfiil alanlardır. Bu gerçeği hicrette de görüyoruz. Hz. Ebu Bekir'in endişesine karşı, Allah Resulü: "Korkma! Allah bizimledir." diyerek onu rahatlatıyor.

Bu bir realitedir; güçlü olanlar zayıflara teselli ve güven kaynağıdırlar. Onlar akıl ve iradelerini Allah'a teslimiyet duygularıyla olgunlaştırmış kimselerdir.

Ey Mü'minler! Zulmü yenmiş, ondan kurtulmuş, hakkın mirasını devralmışsanız sakın gevşemeyin, eğer inanıyorsanız üstün gelecek olan sizsiniz. "...Size gelen ilimden sonra eğer onların arzularına uyacak olursanız, işte o zaman hakkı çiğneyenlerden olursunuz." (2/145, 3/139)

❁ ❁ ❁

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرٰهِيمَ ﴿٦٩﴾

26:69 Onlara İbrahim'e ait dosdoğru haberi de oku.

Hz. İbrahim'in kıssasını hatırlatmaya neden ihtiyaç duyulmuştur. Hz. Muhammed, hak çizgiden sapmış olanları uyardığında: "Biz Hz. İbrahim'in dîni üzereyiz. Sen bizi atalarımızın dîninden döndürmeye mi geldin?" diye itiraz ediyorlardı. Oysa onlar gerçekten ataları Hz. İbrahim'in dîni üzere olsalardı böyle davranmazlardı. Aslında onlar ataları Hz. İbrahim'e değil, hevalarından kaynaklanan zanlarına uyuyorlardı. İşte aklını hevasıyla örtmüş kimselerin hakikati anlayıp iman etmeleri için 87. âyete kadar olan bölümde Hz. İbrahim'in kavmi ile olan diyaloğu tekrar gözler önüne seriliyor.

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا

عَاكِفِينَ ﴿٧١﴾

26:70 Hani o, babasına ve kavmine: "Siz neye tapıyorsunuz?" demişti.

26:71 Dediler: "Putlara tapıyoruz. Onun için bütün gün onlara vakf-ı hizmet etmekte sabit ve daimiz."

Hz. İbrahim, babasına ve zanlarını dîn yerine koymuş bu zevata aynı uyarıyı yapınca, gururdan kaynaklanan kör bir taassupla, putlarına tapmakta kararlı olduklarını ve tapmaya da devam edeceklerini iddia ediyorlar.

Kullarına merhameti sonsuz olan Allah, zalim mütekebbirlerin tahrifleriyle hakkı öğrenmekten mahrum olanların uyanmaları için elçileri aracılığı ile onları tevhid inancına davet etmiştir. Çünkü insanın fıtratında var olan inanma, bir güce sığınma ihtiyacı bir ilme ve delile dayandırılmazsa işine ve kolayına geldiği gibi hareket eder. İnsan vahyin kapısını açmaz, uyarı ve ikazı dikkate almaz,

zihnî ve fikrî melekelerini kullanmazsa, körü körüne, haktan uzak bir yaşamın içerisinde sürüklenir.

Bu kadar ikaza rağmen neden Allah'tan başka ilahlar ararlar? Vahiy almamış olanlar elbette muaf olabilirler. Ama dikkat edersek, âyette de belirtildiği gibi, uyarı yapılmasına rağmen ilmî hassiyetten yoksun olanlarda hep körü körüne bir karşı çıkış görüyoruz. Bir düşünür bu durumu şöyle değerlendiriyor: "Putperestler, oylarını, onaylarını putlarını yüceltmek için değil, kendilerinin indi emellerinin korunup kollanması için kullanırlar. Yani yürürlükte kalması istenilen putun iktidarı değil, putperestlik aracılığıyla sağlanan çıkarlarıdır."

Yoksa o bağlandıkları insanların her şeylerini beğendikleri söylenemez. Bu mümkün de değil. Ne kadar gözlerinde büyütseler de, yüceltseler de mutlaka beğenmedikleri, kendilerini rahatsız eden bir yönü vardır. Ama yine de çıkarları olduğu için önlerinde eğilir kul, köle olurlar. Onları şirk gibi büyük bir felakete iten sebep gurur, taklit, zan ve hevaya dayalı çıkar duygularını kolektifleştirmeleridir. Bu nedenle düşünmeden, araştırmadan, tahkik etmeden, yapılan uyarıları kestirip atarak, bulundukları durumu korumakta inatla direnirler.

❁ ❁ ❁

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوْ يَنفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾

26:72 (İbrahim): **"Siz" dedi "Çağırdığınız vakit onlar sizi duyuyorlar mı?"**

26:73 "Yahut size (taparsanız) **bir faide veya** (tapmazsanız) **bir zarar yapıyorlar mı?"**

Sorular, düşünüp doğru cevabı bulmada aklı çalıştırıcı motor gücü mesabesindedir.

Kendi ellerinizle yaptığınız, himayenize muhtaç, duymayan, görmeyen şeylere tapmanın akli bir delili var mı?[20]

Onları buna iten sebebin Allah'ı gereği gibi tanımama olduğunu düşünüyoruz. Allah'ı kabul edip de O'nu tanımaya yanaşmayan kimselerin hayata, geleceğe, rızka vs. dair bir takım beklentilerini kaybetme korku ve endişelerinin hâlli için Allah'a değil de peyda ettikleri nesnelere müracaatlarını görüyoruz.

İnsanoğlu kendi kısır, indi zanlarıyla emellerine ulaşacağını zannetse de yer yer Cenâb-ı Hak onlara bunun gerçek olmadığını göstermektedir. Hâlbuki hayatı anlamlı, daha yararlı, istikamet üzere sürdürmek, ilmî metotla hareket etmeye bağlıdır. Ayrıca elimizde olmayan, gücümüzün yetmediği her şeyde, gücün asıl sahibi ve maliki olan Allah'a teslim olmalıyız.[21]

❁ ❁ ❁

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَآ اٰبَآءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ اَفَرَاَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ
تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ اَنْتُمْ وَاٰبَآؤُكُمُ الْاَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾

26:74 Dediler ki: "Hayır, biz babalarımızı böyle bulduk (onlar da) **böyle yapıyorlar**(dı.)"

26:75-76 (İbrahim:) **"Şimdi gördünüz mü, dedi, gerek sizin, gerek daha evvelki atalarınızın neye tapmakta olduğunuzu?"**

Aklını kullanmayan zavallılar, vahiyle uyarıldıkları hâlde dinlemeden, düşünüp anlamaya çalışmadan yapılan tebliğleri reddetmeyi tercih ederler. Bilgiden uzak, düşünülmeden verilen bir cevap... Bir şeyin önceden beri yapılıyor olması, o şeyin doğruluğunu kanıtlar mı?

---

[20] Bkz. 27/80; 35/22
[21] Bkz. 6/17; 10/107

Ellerinde saadet diyarına gidecek adresi gösteren kılavuz varken, onu fıkhetmeye gayret göstermeden atalarını şaşmaz veliler edinen, bidat, hurafe demeden dînî ritüellerde Rabbin rızasını arayan fikri sabit kişiler, Kur'ân'ı anlamaya davet edenlere karşı: "Kur'ân'a, zikre dil uzatıyor." diye yaygara koparırlar. Ne olursa olsun, Allah deyip de Allah'tan uzaklaşanlar, bir kardeş muhabbetiyle uyarılmalı ve doğruya davet edilmelidirler. Ve hiç kimse zannetmesin ki ataların ve çoğunluğun yaptığı iş doğruluğun kanıtıdır. Ataları kutsamak, kavmiyetçilik, ırkçılık denilen hususları da bu bağlamda düşünebiliriz. Bugün kavmini, ırkını, geleneklerini, hocalarını yüceltip onlara övgüde, saygıda haddi aşarak, onların tarzlarını hayatın amentüsü hâline getirenler, olayı olması gereken mecradan çıkarıp heva ve zan kulvarına sokanlar hakkın yolcuları olamazlar. Gerçek ilahın bilgilerine ilginin azalması sebebiyle süslü menkıbelerle binlerce put, yüzlerce kurtarıcı üretiliyor. Böylece peyda ettikleri putların kendilerini gördüklerine, işittiklerine, kendilerinin yardımlarına koştuklarına ve istedikleri yerde hazır ve nazır olabileceklerine inanıyorlar. Demek ki aklın önü ilimle, irfanla, basiretle açılmadığı zaman, böylesine olmayacak şeylerin arkasında sürüklenilebiliyor.

Öyle atalarımız ve geleneklerimiz vardır ki onlar zirvededir. Mesela ilk insan, Hz. Âdem atamız değil mi? Ve aynı zamanda ilk peygamberdir. Elbette ki ondan tevarüsen gelmiş olan geleneği almak bir ilme dayanır. Buna paralel olarak hayatımızda geleneklerden paylar vardır. Bunlar taassuptan uzak, o günün örfüne dayalıdır. Hak çizgide samimi olarak yola çıkan mü'minler, atalarımızdan gelen örfleri atmaya değil tutmaya memurdurlar.

Tevhid akidesini sürdüren atalarımızın takipçisi olmak zorundayız. Ancak onlara yalvaramaz, onlarla Allah'a yaklaşmaya çalışamaz ve onları hayatımızda tasarruf gücüne malik göremeyiz.

Onlar da bizim gibi kullardır. Ve o kulların hepsi de (peygamber ve veliler) Allah'ın vahyini anlamak için yol gösterirler.

Allah, insanları bir basiret üzere hakka davet edip taklitten sakındırır.[22]

Taklit, takip ve geriden gitmektir. Başka birinin fikir ve görüşlerine tahkiksiz uyma hâlidir. Bu hususta da Müslümanlar arasında farklı görüşler mevcuttur. Müslümanlardan birtakım kimseler, İslâm'ı taklit üzere yaşamayı önermişlerdir ancak bu öneri, öğrenme kâbiliyetini kaybetmişler için geçerli olabilir. Fakat zaten Allah, bu kimseleri sorumlu tutmaz. Taklit bir marazdır, takvadan da sayılmaz. Kur'ân-ı Kerim üstün insanların takvalı olduğunu bildirirken, nasıl olur da taklitçiliğe cevaz verilir. Hâlbuki taklide razı olan avam, mezhepsiz olarak değerlendirilir.

Gücü ve imkânı varken, olanca gayreti ile ebediyetini kazanmaya vesile olacak ilme, fıkha yönelmeyen her insan büyük bir vebal altındadır. İsterse en güzel şeyi taklit etsin bu vebalden kurtulamaz. Allah katında makbul olan ilim, haşyetle kulluk vecibelerinin yerine getirilmesidir. Bu şuura sahip olanlar, ideallerini, değerlerini korur, dünyalıklar adına taviz vermekten sakınırlar. Fakat dîninin önemini kavramayan mukallit insanlar, rahatlıkla 'maslahat, ehven-i şer, zamanın gereği' gibi fikirler ileri sürerek, kimliklerini zedeleyecek davranışlara tevessül edeceklerdir. İnsanı bu hastalıklara iten sebep; tahkikten uzak, taklide dayalı bir yaşama razı olmasıdır.

Ey tahkiki imana sahip kimseler! Bütün gücünüzle ilim, ahlâk çeşmesi olun. Aldatıcıların tuzağından bilmezleri kurtarın!

Hz. İbrahim çok halim, uyumlu biri olmasına rağmen, İslâm'a taklidin, zannın ve şirkin karışmasına asla müsamaha göstermiyor. Bunun için insanları fikir alanına çekip düşünmeye davet ediyor.

---

[22] Bkz. 2/170; 5/104; 12/108. not

Çünkü tevhidi bozuk olanların amelleri düzgün de olsa bu ameller makbuliyet arz etmez ama amel kusurlu da olsa tevhidi düzgün olanlar bağışlanır.[23]

Tevhidi, kablolardaki incecik tellerin kopuşuna benzetirsek; kablolardaki arıza bulunup giderilmezse var olan elektriğin bir fonksiyonu olmaz. Bu nedenle bir yeri aydınlatacak ampulü değil kablodaki arızayı gidermek lazımdır.

Dolayısıyla 'inandım' diyen kişi neye inanıyor? Niçin inanıyor? Nasıl inanması ve bu inancın gereği olarak neler yapması gerekiyor? Bütün bunları kendi özgür iradesiyle anlayarak karar vermesi gerekiyor ki bu imanın vecibelerini sağlıklı olarak yerine getirebilsin. Çünkü ilimsiz iman, esen her bâtıl rüzgârın etkisiyle bir o yana, bir bu yana savrulur.

İslâm gibi yüce bir dîne sahip olduklarını söylemelerine rağmen nasıl oldu da bu ümmet böylesine bozuldu. Bir düşünür bu durumu şöyle tasvir etmiş: "Sözde Müslümanlara baktım iğrendim. Kitabınıza baktım imrendim. Benim geç Müslüman olmamın müsebbipleri bu sözde Müslümanlardır."

Kaynaklarına olan uzaklıkları ve kaynaklarına eş kitaplar edinmeleri gibi nedenlerle bir de nice çıkarcıların yanlışları doğru gibi sunmaları; bu düşünmeyen, öğrenmeyen, akletmeyen gürûhun aldatılmasını kolaylaştırdı. Aldatan-aldanan her iki gürûh da sorumludur. Kitabını gereği gibi fıkhetmeyip haktan sapanlara: "Allah'ın zikri Kur'ân ile kalplerinin yumuşama zamanı daha gelmedi mi?" denilerek ve geçmişte kaynağın aslından mahrum kalanların hâlleri anlatılarak, ümmete kitaplarını fıkhetmeleri mesajı veriliyor.[24]

❀ ❀ ❀

[23] Bkz. 4/31; 6/88; 39/65
[24] Bkz. 2/121; 57/16

فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾

26:77 "İşte onlar benim muhakkak düşmanımdır. Fakat âlemlerin Rabbi böyle değil."

Burada idrak edilmiş bir imanın ilanı, putların ise hiçbir şey olmadığının ispatı yapılıyor. Hz. İbrahim ve diğer peygamberlerin hepsi tevhidle şirkin arasını ayırmak için mücadele etmişlerdir.

O, bir muvahhid olarak yüzünü döndürdüğü Allah'ın nizamına alternatif olarak ortaya konulan her ideolojiye, her zihniyete, her dayatmaya, aldatmaya düşman kalacağını ilan ediyor! "İslâm ile sosyalizmi, İslâm ile demokrasiyi birleştirerek ortaya koyduğunuz ve ilah edindiğiniz tüm dînlerden uzağım. Putlarınızın bir gücü varsa ben burada beklemekteyim, ne yapacaksanız beraber olun, bana yapacağınızı yapın." diyerek hiçbir anlam ve değeri olmayan şeylere tapmalarının yanlışlığına dikkat çekiyor.

"Düşmanımdır" ifadesi öyle soyut bir düşmanlık değil, onların ortaya koyduğu tüm bâtıl çalışmalara, faaliyetlere karşı hak bir ölçüyle tepki gösterip onlara karşı teçhizat hazırlamak gerektiren bir düşmanlıktır. Zihnimi, irademi, etkileyecek fallar, medyumlar ve kâhinlere karşı beni aldatan, beni öz benliğimden uzaklaştıracak, etkileyecek her türlü oluşuma düşmanım. Bunlara düşman olmadan, bunlarla mücadele etmeden âlemlerin Rabbine dost olunmaz.

İlahî uyarılar tevhid ile şirk arasında koalisyonlu bir dîn ve sistem anlayışına asla müsamaha göstermiyor. Fakat insanımız maslahat ve hizmet adına şirkî sistemlerle koalisyona, hoşgörü adına uzlaşmaya tevessül ediyor. 'Halka hizmet hakka hizmet' felsefesi birçok insanımızı yanıltıyor. İslâm'ın hizmete ihtiyacı olur mu? İnsanın İslâm'ı dâva edinip bu uğurda hizmete ihtiyacı vardır.

Müslümanlar, 'her koyun kendi bacağından asılır' mantığıyla değil, her türlü zarara, yanlışa karşı mücadele etme şuuruyla yaşa-

malıdırlar. Hz. İbrahim gibi tek başına olsa da bu direnci sürdürmelidirler.

Allah'ı veli, düşmanı düşman olarak tanırsak, onların şerrinden korunmuş olurken; imtihanı daha iyi anlayıp tevhid üzere yaşama şansını yakalamış oluruz. Dolayısıyla dünyada izzet, onur ve şeref; ukbada ise felah bulacağız. Allah'tan başka güce dayanma ve ondan başkasına sığınma! Yardımı ondan iste ve sadece ona itaat et!

❁ ❁ ❁

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾

26:78 (O Rab ki) **beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir.**

Bu ifade altı çizilecek önemdedir. Yaratma ile hidâyet, hidâyet ile şifa arasında mutlaka bir bağlantı vardır. Yani hidâyet; gerçek hayatı bilmek, anlamak, yaratılışı, ölümü, ölümden sonraki dirilişi kabul etmektir. İşte diri olarak yaşamak budur. Yaşamak sadece "nefes alıp vermek" değildir. Hidâyet üzere yaşamaktır.[25] Çünkü insana, insanca yaşama, hayata anlam katma, ebede kadar uzanan hayat tarzını yaratıcı vermiştir. O yol ki huzur, güven, adalet ve takvayla üstünlük temin eder.

Hidâyet, Allah'ın, kullarına armağan ettiği çok değerli hediyesidir. Hediyenin değerini bilenler daha da mükâfatlandırılıyor. Küfrün, şirkin sapıklıklarından kurtularak aydınlık ve mutlu yolda yürümenin huzurunu, hazzını yaşayan bahtiyarlara selam olsun!

❁ ❁ ❁

[25] Bkz. 2/171; 8/24

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾

26:79 "Bana yediren, bana içiren O'dur."

26:80 "Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur."

Allah, hidâyetle manevi anlamda, sayısız nimetleriyle de maddi anlamda kullarına ihsanda bulunmuştur. Hidâyetle ruhu şifaya eriştiren, sağlıklı beslenmeyle de bedene şifa iksiri olan ihsanları sunan O'dur.

Hidâyet ve şifa birbirine paralel ifadelerdir. Çünkü hidâyet huzurun, huzur da şifanın iksiridir. İnsanlara Kur'ân ile maddi-manevi şifanın yolları gösterilmiştir. Âyetleri veya sûreleri gereği gibi anlayıp yaşama gayreti göstermeden okuyarak onları (antibiyotik mesabesinde) şifa kaynağı görmek, ilahî kelamın gönderiliş gayesine aykırı bir yaklaşımdır. Bir hastanın, ilaç kullanmaksızın: "Allah'ım şifa ver!" diye dua etmesi yanlış olduğu gibi ilaç kullandığını düşünerek Allah'tan şifa dilememesi de doğru değildir. Allah'ın verdiği nimetlerle şifa istenmelidir.

Allah, şifaya ermesi için maddi-manevi tüm imkânları insanoğlunun istifadesine sunmuştur. Akli melekeleri ile bunlardan yararlanmayı kendilerine bırakmıştır. Tüm bitkilerde zehir-panzehir olarak insanın şifaya ermesine veya sıhhatini bozmasına sebep olan maddeler olabilir. Bunları bilinçli bir şekilde kullanıp sağlıklı beslenecek, aktif olacak ve gerektiğinde spor yapacak, böylece sıhhatimizi koruyacak sebeplere de sarılacağız.

Allah, her şey için bir sebep yaratmıştır, kişilere düşen bu sebepleri aramaktır. Kim, hidâyet ve şifayı Allah'ın belirlemiş olduğu çerçeve dâhilinde arayarak hayatını sürdürürse o, hasta da olsa, felç de olsa hidâyeti ve imtihanı anladığı için huzurludur. İyi olur veya olmaz, her şey Allah'ın takdiriyle gerçekleşir. Son karar Allah'a aittir. Onun iradesinin olmadığı bir iş ve oluş göremiyoruz.

Allah, âyetlerini; ruhi, zihnî, fikrî duyguların iyileşmesi için göndermiştir. Huzursuzluk, depresyon ve benzeri hastalıkların şifası Kur'ân'dadır. Kur'ân'ın verdiği reçete; hidâyet, iman, teslimiyet ve ibadettir. Allah her hastalığın devasını vermiştir. Devasız dert yoktur. Bazı dertlerin devası ise ölümdür.

Eğer Allah'a yakınsanız her hastalıkta bir şifa görürsünüz. Bir anlamda bu hastalıklarla günahlarımız temizlenir. Gafletteysek uyanmamız veyahut bununla derecelerimizin yükselmesi de bir şifa değil midir? Tövbe bir şifa değil midir? Ama insanoğlu Allah'tan hep somut şifa ister fakat herkes istediği anlamda şifa bulamayıp o hâl üzere ölebilir. Aslında ölüm de mü'min için bir şifadır.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾

26:81 "Beni öldürecek, sonra da diriltecek olan O'dur."

Bu, insanı heyecanlandıran ve aynı zamanda rahatlatan bir düşünce ve inanç biçimidir. Gideceğin yere inanıyorsan, gideceğin yerde daha huzurlu ve mutlu olacaksan, ölüm ile dünya dertlerinden meşakkatlerinden kurtulacaksan, buna gerçekten inanmışsan; uyku âlemi gibi bir süreçten sonra uyanıp ebedî yaşama geçmek ne güzel bir beklentidir.

Zaten bir mü'min, ölümün, Rabbinin en güzel hediyesi olduğunun bilincindedir. Ölümü isteyip istememesi söz konusu değildir. Her oluş, her bitiş Cenâb-ı Hakk'ın dilemesiyle meydana gelmektedir. Bu bakımdan ne zaman geleceği belli olmayan ölüm için hep hazırlıklı olunmalıdır. Bu zor bir şey değil, Rabbinin rızasını hayatın merkezine alanlar ölüme hazır demektir. Fakat bundan gafil olanlar, dünyada ebedî yaşayacakmış gibi, ölümü hesaba katmadan sadece arzularını tatmin etmenin mücadelesini verirler. İyi-kötü, faydalı-zararlı, günah-sevap hesabı yapmazlar. Yeniden dirileceği-

ne inanmayan veya yeniden dirileceği günü hesaba katmayanlar, şu dünyada iyi yaşamış kötü yaşamış ne ifade eder ki?.. İnsana, dünyada anlamlı, huzurlu, temiz ve sevimli bir yaşamı temin eden şey, ölümden sonra dirilip hesap verme bilincidir.

Ne cennet ne de cehennem insana hasbelkader verilecek bir karşılıktır. Herkes o gün için ne hazırlamışsa onu karşısında bulacaktır.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِىٓ اَطْمَعُ اَنْ يَغْفِرَ لِى خَطِيٓـَٔتِى يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾

26:82 "Ceza gününde kusurlarımı yarlığayacağını umduğum da O'dur."

İnsan, Rabbine karşı ne kadar itaatkâr olmaya gayret gösterse de beşer olarak yanılması, yanlış anlamaları, zaafları, gafleti ve öfkesi sonucu hata ve günahları olacaktır. Bu durumda yapılması gereken şey, Rabbiyle ünsiyet kurup huşu ve haşyetle O'nun himayesine sığınarak O'ndan bağışlanma dilemektir.

Allah da acıyan, merhamet edendir. Yeter ki kulları bağışlanma dilesin, haksızlığı müdafaa etmesin, haksızın yanında yer almasın. Kul ancak sahih iman, salih amel ve tövbesiyle Rabbinin huzuruna yüz akıyla çıkabilir.

❁ ❁ ❁

رَبِّ هَبْ لِى حُكْمًا وَّاَلْحِقْنِى بِالصّٰلِحِينَ ﴿٨٣﴾

26:83 "Rabbim bana hüküm ihsan et. Ve beni salihler (zümresine) **kat."**

Hüküm; idare etmek, söz sahibi olmak, etkin olmaktır. Menetmek, yönetim ve iktidar sahibi olmaktır. Salihlik ise amelin ilimle buluşması ve yararlarının görülmesi, zararlı şeylerden kaçı-

nılması anlamındadır. Bu da ilim, tefekkür ve muhakeme etme yoluyla elde edilir.

Her ne kadar peygamber olsam da, Rabbim bana iktidar ver ki; insanları adaletle idare ederek onlara İslâm'ın hikmetini gösterme imkânına sahip olayım. Çünkü engelsiz, zulümsüz tebliğ yapmak, adaleti tesis etmek ancak iktidarla temin edilir. Bu hükmü peygamberlik anlamında düşünsek bile hiçbir peygamber iktidar (güç, imkân sahibi) olmadan zulmün hâkimiyetini bertaraf edememiştir. Hz. Süleyman hariç tüm peygamberlerin tebliğleri münkirler tarafından engellenmiş ve tüm peygamberler tâbileriyle beraber zulme maruz kalmışlardır.

Cenâb-ı Hak bu hidâyet çerçevesinde hükmünü açıklamasaydı, sana, bana, ona göre iyilik, adalet birimi olurdu. Ve hâkimiyeti farklı şekillerde kullanırdık. Kimilerine göre hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin, kimilerine göre farklı ideolojilerin, hakka gönül verenlere göre ise Allah'ın olurdu.

O yüce resuller iktidar sahibi olmasalar da, tek başlarına ümmeti oluşturma yolunda nasıl hareket edileceğini iman edenlere göstermişlerdir. İmanı içselleştirip hâkim kılma gayreti de kulların tercihine bırakılmıştır. Allah'ın hükmüne, zannımız, ön yargımız ve zaaflarımızla delil bulmaya çalışırsak hikmeti yakalayamaz ve zulme-fıska düşeriz.

Gerçekten Allah'ın hükmü nazar-ı itibara alınmadığı ve ilahî kelam gereği gibi okunmadığı zaman, bilerek veya bilmeyerek zulme düşülür. Allah'tan başka hüküm koyucular olduğuna inananlar küfre; Allah'tan başka veli kabul edenler fıska düşmüşlerdir. Her şeye rağmen hükmeden Allah'tır. Ve insanlar amellerine göre hesaba çekileceklerdir. Şu fâni âlemde O'nun hükmüne itiraz edip boyun eğmeyebilirler ama o gün huzura çıkmaktan, hesap vermekten hiç kimse kaçamaz. Çünkü hâkimiyet kayıtsız şartsız Allah'ındır! Bunun için Kur'ân'ı iyi fıkhetmemiz, yaptığımızı niçin

yapmamız gerektiğini bilmemiz gerekir. Bu şuura erişenler, Kur'ân'daki hikmete kavuşarak yaşayan model insanlar olurlar.

Yine Hz. İbrahim, babası tarafından dışlanmasına, zamanının kralı tarafından tehdit edilmesine rağmen bunların hiçbirinin önünde eğilmemiş ve toplumunun normlarına göre de hareket etmemişti. Tamamen Rabbine sığınıp salihlerden olmayı, salihlerle haşrolmayı dileyerek, sonunda kıyamete kadar sürecek şeref ve şanın sahibi oldu.

İmanın bir tevhid eylemi olduğundan uzak olan ilkel düşünceli kimi insanlar mevki-makam sahibi olmayı veya bu kimselerle birlikte olmayı kendine bir onur payesi sayıyorlar. Bunlar her insanın az veya çok tattığı duygulardır. Bütün bunlar bize ebediyette Resulullah'ın şeref kürsüsünde bulunmayı ve bunun mutluluğunu bahşetmişse güzeldir. Lakin salihlerden olmayanlar sadece dünyanın şan, şöhret ve itibarının arkasından koşarlar.

Faydalı ve faydasız şeyin farkında olmak mü'minliktir. Farkında olmamak ise insanı malayaniye ve o işi benimsemeye kadar sürükler.

Dünyalıklar adına birinin yanında yer alarak değerlerinden ödün verenler; asıl değerini yitiriyor ve kendisi olmaktan çıkıyor. Ve sonrada bu insanlar tarafından da ihanete uğrayabiliyorlar. Oysa bir Müslüman, ne olursa olsun her şeyden önce Rabbinin rızasını dikkate alarak, O'nun beğenisine, takdirine göre hareket etmek zorundadır. Bu durumda hem değerini kazanacak hem de karşısındaki insanlar, eninde sonunda ona saygı duyacaklardır.

Salih olmak ve salih bir toplulukta bulunmak, daha cennete kavuşmadan da dünya felah ve huzurunu temin eder. Mesela henüz iyiliğe kavuşmamış biri, iyi bir insanın etkisinde kalarak iyiliğe, güzel ahlâka kavuşacaktır. Ama yanındaki insan sağlam bir inanca, ahlâka ve iradeye sahip değilse belki de görünürde iyi olan o insan, yanındakinden etkilenecek, zamanla üzerinde iyi hâlden bir iz dahi

kalmayacaktır. Toplumumuzun ahvali de bunu resmetmiyor mu? Geçmişteki insanların kılık-kıyafet ve davranışları nasıldı, bugünkü insanların nasıl? Dünün edep timsali insanları gitmiş, yerlerine edepsizler türemiş vaziyette. Şuurdan, iradeden yoksun kimseler, çevreyi bahane ederek, birbirine bakarak her geçen gün aslından, benliğinden uzaklaşıyorlar. Buna rağmen hâlâ, 'kalbim temiz', 'niyetim iyi', 'ne yapayım zaman böyle' diyerek kusurlarını örtmeye çalışanlara: "Nasıl olur da bu hâlinizle kalpleriniz temiz olur? Nasıl olur da sizi güzel işlerden alıkoyan çevrenizi değiştiremezsiniz? Nasıl olur da olaylardan ders çıkaramazsınız? Nasıl olur da sizi hayra, iyiliğe davet edenlere kulak vermez de, kötülerle beraber olmanın zararına katlanırsınız? Neden o salih kimselerin hayatı üzerinde düşünmezsiniz?" diye sorulmalıdır.

O salihler ki yalandan, kötülükten, insanı rencide edebilecek davranışlardan sakınarak ıslaha yönelik gayretler içerisindedirler. Gıybetçi değil uyaran, çekememezlik yapan değil hayırda yarışan, bencil değil paylaşandırlar. Bu bakımdan salihlerle arkadaş olmak, dünya huzurunu, ahiret saadetini kazandırmaya sebep bir birliktelikdir. Cenneti de salihler dolduracağına göre salihlerden olmaya ve onlarla beraberliğe çalışılmalıdır.[26]

Evet, bu âyetler çerçevesinde düşünecek olursak; bizi yaratan O, bize hidâyet veren O, bizi yediren, içiren ve bizi maddi-manevi şifaya eriştirecek imkânları bahşeden O, geçici hayatımıza son vererek bizi yeniden diriltecek olan O, hatalarımızı bağışlayacak olan O. Tüm bunları bize peygamberleriyle bildiren, hüküm ve hikmeti öğreten O'dur.

İnsanlar ancak böyle bir iman ve anlayışla, iyilerden oluşan bir toplumu inşa ederek felaha erişirler.

❀ ❀ ❀

---

[26] Bkz. 9/71; 119. not

وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾

26:84 "(Benden) **sonrakiler içinde benim için** (bir) **lisân-ı sıdk ver.**"

Tek başına ümmet olan bir peygamberin Allah'a yakarışını görmekteyiz.

Hz. İbrahim, kendinden sonra gelecek olan nesillere açmış olduğu tevhidî çığırla Rabbi tarafından ebediyete kadar hayırla yâd edilmeyi talep ediyor. Hayatta iken belki çok taraftarı olmadığından ona bu unvan verilmiş olsa da, sonra gelen nesillerde çığ gibi büyüyen bir taraftar kitlesi oluşmuştur.

Hz. İbrahim dualarıyla inananları hayırlı işler yapmaya teşvik etmektedir.

Güzel bir anıyla yâd edilmek rahmet dualarının devamını temin eder. İyi nam bırakmanın Allah katındaki makbuliyeti, iman doğrultusunda salih amel işlemeye bağlıdır.

Allah'ı bilen her insan mutlaka Rabbinden hayır talebinde bulunur. Ancak salt istemekle hayır elde edilir mi? Elbette ki hayır. İstemek; bir şeyin kendisine verilmesi için aramak, sormak, çağırmak ve gerekli işlemleri yapmaktır. Yani olmasını istediğin şey için gayret göstermektir. Ve ancak bu anlayış ve yaklaşımla cennete varis olunur. Ve öldükten sonra iyilikle, övgüyle anılmak ancak bu şekilde mümkün olabilir.

❁ ❁ ❁

وَاجْعَلْنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾

26:85 "Beni Naim cennetinin varislerinden kıl."

Bizler o cennete girmek için gayret göstermez, gerekenleri yapmazsak "Rabbim bizi cennetine varis olanlardan kıl." demenin bir geçerliliği olmaz. İnsan öncelikle gayret eder, ondan sonra da o

yolda istikamet üzere yürümesi için Rabbinden yardım diler. Kur'ân'ı ahlâk edinmeden, amellerinin tahsisini yapmadan, iradesini o yolda kullanmadan ellerini açıp talepte bulunmak edebe aykırı değil midir? Dualarımızı eylemle destekleyerek fiili duaya çevirmeliyiz. Yani elde edilmek istenen şeyin maddi sebeplerine de başvurmanın şart olduğunu bilmeliyiz.

Mutlaka duaların karşılığı vardır ama şöyle ebediyeti bir an bırakalım da dünyamızın tahlilini yapalım. Gerçekten sadece soyut dualarımızla istediklerimize kavuşmuş olsaydık, bu gün dünya selamet üzere seyrine devam ederdi. Öyle dualar ediyor ve dinliyoruz ki Rabbimiz sözümüzü dinlese, kötüleri götürüp yerine iyileri getirirdi de zülüm biterdi. Çünkü dualar çok yoğun, talepler çok fazla. İnsanın istemekten dili yorulmuyor. Fakat görüyoruz ki bu dualarla durum düzeleceğine, giderek ahlâkî yozlaşma ve felaket ağları İslâm âlemini yoğun bir şekilde kuşatıyor.

❀ ❀ ❀

وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٨٦﴾

26:86 "Babamı da yarlığa. Çünkü o sapıklardandır."

O yüce resul, babasının tövbe edip hidâyete ermesi için çok gayret gösterip dualar etti. Fakat hakka karşı hevadan kaynaklanan taassupla karşı koyanlar, çağrıldıkları rahmeti göremediklerinden dolayı inkâr ederler. Bir peygamber, babası da olsa küfrü açıksa onun bağışlanması için dua etmez, ancak hidâyete ermesi için dua eder. Çünkü af ve mağfiret iman edenler içindir.

Davetsiz dua, duasız davet eksik olur. Ölünceye kadar dua ile davet birlikte sürdürülmelidir. Fakat öldükten sonra küfrü açık olanlar nasıl hakka davet edilemiyorsa onlara dua da edilemez.[27]

---

[27] Bkz. 9/80, 113-114

İnsanlar fıtraten taşıdığı merhamet duygusunu, yakınlarının maruz kaldığı felaket anlarında daha derinden hissederler. Çok duygulu ve duyarlı olan Hz. İbrahim, yapmış olduğu davete karşı babasının kendisini taşlamasına rağmen, onun akıbetinin vahametini düşünerek, babası için Rabbinden mağfiret isteyip onu hidâyete erdirmesi için dua ediyor. Aynı yakarışı Hz. Nuh, dalgalar arasında çırpınan oğlunu gördüğünde dile getirmişti.

Bu ilahî mesajlarla fıtri temayüllerimizi dile getiren ve bizi ikazıyla buluşturan Allah'ın rahmetinden anlıyoruz ki Müslümanları birbirine bağlayan imandır. O hâlde sevdiklerimizin bu kervana katılması için elimizden gelen tüm fedakârlıkları yapalım ama kim olursa olsun İslâm'a karşı savaşıyorsa onunla mücadele edip onun zararını bertaraf etmenin her türlü yolunu arayalım. Bu gibi kimselere ölümlerinden sonra acıyıp da dua etmemizin bir faydası olamaz. Allah'ın affetmeyeceğini bildirdiği kişiler için ille de af dilemek, ilahî rahmeti anlamamaktır. Zaten Allah'tan böyle bir istekte bulunmaya hakkımız var mıdır? O, adil-i mutlaktır; herkese hak ettiğinin karşılığını verecektir.[28]

O yüce nebilerin ümmeti olarak daha şümullü olan merhamet duygularımızı, sadece maddi anlamda muhtaç olanlara değil, manevi fukaralıklar içerisinde helake doğru sürüklenenlere karşı gösterip onların kurtuluşlarına vesile olmalıyız. Çünkü dünya her zaman manevi fukaralık yüzünden perişan olmuştur.

Bu âyetle şu mesaj da veriliyor: Baban da olsa Allah düşmanlarından uzak durmalısın! Çünkü onlar küfürde diretmekle kalmadıkları gibi, uyaranlara karşı en yakınları da olsa düşmanlık ederler. Hz. İbrahim'de bu düşmanlık sebebiyle yurdunu terk etmek zorun-

[28] Bkz. 2/128; 14/40-41

da kaldı. Kime, ne adına, hangi duygularla dua edileceği ve duanın asıl anlamının da davet olduğu unutulmamalıdır.[29]

❀ ❀ ❀

وَلَا تُخْزِنِى يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾

26:87 "(Kulların) **kabirlerinden kaldırılacakları gün beni rüsvây etme."**

Bu mahcup olma hadisesi insanı çok latif bir duyguya iter. Peygamber de olsa hiçbir kul hatadan beri olamaz. Bunu bir de dünya bağlamında düşünelim. Bazen beşer olarak birbirimize, kendimize, haksız ve olumsuz söz ve davranışlarda bulunuyoruz. Ve bir gün geliyor, bunlar açığa çıkıyor; yüzleşmek zorunda kalıyoruz. Eğer insani duygularımızı yitirmemişsek, mahcubiyetten ezilip büzülürüz. Durumun vahametine göre, bazen yer yarılsa da içine girsem diyesimiz gelir. Kusurlarımız kendimizde kalsa bu mahcubiyet duygusunu yaşamayacaktık.

Cenâb-ı Hak bizleri, akraba ve iyallerimize karşı sorumluluğumuzu yerine getirme hususunda uyarıyor ki o gün "Uyarılmadım!" diyenlere de, Rabbimize karşı da mahcup olmayalım. Bugün "Yer yarılsa da içine girsem." diyerek işlediğimiz kusurları yok edebiliyoruz mu ki o gün de buna gücümüz yetsin. Bugün belki birkaç kişiyle yüz yüze gelir, mahcup olma veya ayıbımızı örtme imkânına sahip olabiliriz. Ama o gün böyle bir şey mümkün mü? Meğerki Rabbimiz bağışlamış ola.

Bu hususa şu çerçeveden de bakabiliriz: Ebediyette hiç kimse bir diğerinin yaptıkları yüzünden yargılanmaz ve mahcup da olmaz. Ancak o kimselere karşı sorumlu olduğu işleri yapmadığından dolayı mahcup olunur. [30]

---

[29] Bkz. 11/45-47; 19/47

[30] Bkz. 5/79; 6/69; 7/164; 11/116

Yine evlad-ü iyalimiz, İslâm'ın dışında bir hayat sürdürse bizim için bir mahcubiyet değil midir? Ayrıca bunlar, tebliğlerimizin itibarsızlaştırılması için cahillerin ellerinde bir fırsata dönüşmez mi? Yapacağımız her tebliğde onlar akla gelmez mi? Hâlbuki gücümüz onlara yetmeyebilir. Bizler bu durumlarla iç içe yaşıyoruz. Bizler de yakınlarımızın hâlinden rahatsız olmuyorsak, bizim eksik algılayışımızdan ve zaafımızdan kaynaklanan bir kusurdur bu ve kınanılacak bir durumdur.

İmanı ve ahireti kavrayan biri, bütün gücü ile yakınlarından başlayarak, genişleyen halkalarla tebliği ulaştırmaya çalışmalıdır.

Olaya iki pencereden (dünya-ahiret) bakmaya çalıştık. Mü'min zaten ikisini birbirinden ayrı göremez. Ama dünyada yaptıklarımızdan dolayı tövbe edip ahirete temiz gitme imkânımız varken; ahiretteki bir durumu değiştirmek için imkânınız yoktur.

İnsanlar, dînini vahiy doğrultusunda öğrenir, yaşar ve dâva edinirlerse Mevla'nın huzuruna yüz akıyla çıkarlar.

❁ ❁ ❁

يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾

26:88 "O günde ki ne mal fayda eder ne de oğullar."

Bu dünyada, Allah'ın bahşetmiş olduğu nimetlerden herkes istediği gibi faydalanma şansına sahiptir. İnsanlar, Cenâb-ı Hakk'ın sınavından geçerken gâh bollukla gâh darlıkla, gâh evlatla gâh evlatsızlıkla sınanırlar. Kim iman çerçevesinde imtihanı başarmak isterse durumunu Allah'ın rızası doğrultusunda değerlendirir.

Mal, evlat ve bunlarla olan birlikteliklerimiz bizi zikre, şükre götürmüyorsa, birbirimizi uyarma ve düzeltme bağlamında bir eğilim söz konusu değilse, o gün bunların faydasından çok zararını göreceğiz.

Şu bir gerçek ki insan fıtri olarak mala da evlada da düşkündür. Dolayısıyla bu nimetler, Rabbin zikriyle bu temayülü dengede tutmayı bilmeyenlerin haktan ayaklarının kaymasına sebep olur.[31]

Haktan bu kadar uzaklaşıp bâtılın peşinde olanlar, başları dara düştüğünde veya bir yakını öldüğünde hemen Kur'ân'a sarılırlar. Onlar için törenler tertipleyip dua ve temennilerde bulunurlar. Bu tür yaklaşımların tutarlı olmadığını ve bidat uygulamalar olacağını bu âyet-i kerimelerden anlıyoruz. Çünkü insanın kurtuluşu, iradesini kullanarak kulluk vecibelerini yerine getirmesine bağlıdır. İnsanların kurtuluşunu isteyenler önce kendileri Kur'ân'la şuurlanıp cehaletin sürüklediği fitneden birbirlerini sakındırsınlar. Çünkü "O gün herkes yaptığından hesaba çekilir ve yaptığının karşılığını alır." (53/39)

Bu âyette mal ile evlattan neden söz ediyor? Hz. İbrahim'in babasının malı, kariyeri, salih evladı var ama kıyamette kendisine hiçbirinin faydası olmayacaktır. Evladı peygamber de olsa babasını, babası peygamber de olsa evladını kurtarma imkânı olmadığından, iman etmeyenlere dua yasaklanmıştır.[32]

Bugün sahip olduğunuz imkânlarla istediğinizi korur ve desteklersiniz ama o gün peygamber bile rahmeti hak etmeyen insanlara yardım edemez.[33]

❁ ❁ ❁

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

26:89 "Meğerki Allah'a (küfr-ü nifaktan) **tamamen salim bir kalp ile gelenler ola."**

---

[31] Bkz. 8/28
[32] Bkz. 9/113; 11/42-46; 66/10
[33] Bkz. 3/30; 36/45; 59/18-19

Kim sahih bir iman ve salih ameller işleyerek istikamet üzere yürümeyi hedeflemişse Allah'ın ikramına o mahzar olacaktır.

Selim bir kalpten ve Kur'ân ile tashihi yapılmış salih amelden uzak kimseler, görüntüleri, söylemleri ve adları ne olursa olsun, hüsrandadırlar. Mesela Allah'a da Resulüne de iman ettiklerini söylemelerine rağmen keyfe, zanna, tutku ve beklentilere göre hareket edenler veya ilahî buyrukları herhangi bir sebepten dolayı yaşanılamaz görenlerin kalplerinin selimliği bozulduğu gibi bu ifadelerle haktan sapmaları da başlıyor. Her türlü fahşa ve münkerin içerisinde olmalarına rağmen kalplerinin temiz, niyetlerinin iyi olduğunu söyleyerek kendilerini aklamaya çalışırlar.

Bu nasıl bir kalp temizliği, bu nasıl iyi niyet? Her türlü günahın içerisinde kirlenmekle kalmıyor, işlemiş olduğu fahşa ve münkerle başkalarının da günah kirine bulaşmasına sebep oluyorlar.

Kalp, niyetin yeridir. Ameller niyetlere göredir diyenlerin, niyetlerini değerlendirmeleri lazımdır. Her türlü günaha rağmen niyetin iyi olduğunu söylemenin ne yararı olur? Kötü amele iyi niyet gömleği giydirenler sadece kendilerini aldatırlar.

Bu âyet, inananları içsel bir muhasebeye davet etmektedir. Hepimiz niyetlerimizi, amellerimizi ilahî kıstas ile ölçelim. İman ve amellerimize hevamızı, zannımızı karıştırmadan yaşama samimiyeti ve dürüstlüğü içerisinde olalım. Ve unutmayalım ki cehennemin yolu iyi niyet taşları ile döşenmiştir.

❀ ❀ ❀

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾

26:90 (O günde ki) **cennet takva sahiplerine yaklaştırılmıştır.**

Seksen dokuzuncu âyetin çerçevesinde akıl ve kalbî selimle vahyi referans alarak Allah'a haşyet içerisinde sorumluluklarını -yani kulluk vecibelerini- yerine getirenlere cennet yaklaştırılmakta.

O cennet ki sıkıntıların, dertlerin, üzüntülerin biteceği ve bütün güzelliklerin yaşanacağı, birbirlerine huzur veren insanların buluşacakları menzildir. Her yere bir adresle ve belli bir yoldan gidilir. Gidilecek yerin adresi doğru bilinirse o yol yakın olur. Cennetin yakın olması da böyledir. Allah, cennetin adresini göstermiştir.

Takva: Şuurlu bir haşyet duygusuyla günahlardan sakınıp Allah'a kulluk vecibelerini -bütün gücünü kullanarak- yerine getirmek ve bu hususta önüne dikilen engelleri aşmaya çalışmak, güçlükler karşısında hemen taviz vermemektir. Diğer bir tanımla; hakkı bâtıla karıştırmamak, zanlarla, bidat ve hurafelerle tahrif etmemektir.[34]

Yüzünü bir muvvahid olarak Allah'a döndüren muttakilerdir kendilerine cennet yakınlaştırılanlar. Kim neye yakınsa onu da kendisine yakın hisseder. Bazen çok sevdiğiniz, özlem duyduğunuz, düşündüğünüz kimseler sizden çok uzaktadırlar ama buna rağmen siz onları yanınızda, duygularınızı onlarla kuşatılmış hissedersiniz.

❁ ❁ ❁

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾

26:91 Cehennem de azgınlara açılıp gösterilmiştir.

'Bir daha mı dünyaya geleceğim' diyerek arzu ve emelleri uğrunda kural, kanun, sınır tanımadan yaşayanlar da cehenneme yakınlaşıyorlar.

---

[34] Bkz. 10/63; 18/9; 22/32. not

Sonuçta insanlar dünyaya geldikleri günden itibaren her gün dünyadan bir adım uzaklaşıp ahirete yaklaşıyorlar. Kim neye meyilliyse ona yakın olur, onu görür. "Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen güzel görür." ifadesinde olduğu gibi insan neye meyilli ise o yönde yürür.

Birbirine yakın, birbirine uygun, birbirine layık insanlar bir yerde buluşurlar. İyi bir insan iyi mekânlarda iyilerle beraber; kötü insan da kötü mekânlarda kötülerle beraber olur.

Seyyid Kutub'un ifadesiyle: "Bazı kurtçuklar vardır ki temiz ortamlarda barınamazlar. Onları temiz mekânlara çıkarsanız ölürler. Onlara ille pis barınaklar lazımdır. Kötü insanlar da böyledir. Onları da temiz hayata çekelim dediğinizde istemiyorlar. İlla da batakta, izbe, karanlık ve pis yerlerde yaşamak isterler."

Düşünelim; şu dünyada bir anlık korku, keder ve önü alınmaz felaketler bizleri nasıl yıpratıyor. Bunun yanında bir de cehennemi düşünelim. Hep acı, hep azap, hep ızdırap... Böyle bir hayata insan talip olur mu? Demek ki aklı hevaya tâbi kılmanın sonucu olarak böyle bir hayata talip olunuyor. Bir de "Ne var ki, günahımız kadar yanarız!" Veya "Cennetin kapısına bekçi olsak yeter." gibi ifadelerle gafil yaşamaya devam edenler var. Bu, ateşi görüp de etkisini inkâr etmeye benzer. Ateşin yakıcılığını bilip parmağını dahi dokundurmaya yanaşmayan bu insanlar ne kadar büyük bir aptallık içerisindedirler.

Cahiliyenin hâkim olduğu sistemlerde, insanları kötülüğe iten sebepler çok olsa da eğer insan, fıtratına bahşedilmiş olan melekeleri aklıselim ile kullanırsa kötü ile iyiyi, faydalı ile zararlıyı idrak ederek hareket edebilir.

Böylece Rabbimiz bizlere; korkuları, acıları, sevinç ve mutlulukları yaşatarak, cennet ve cehennemin önemini algılatıyor.

❀ ❀ ❀

وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِن دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنصُرُونَكُمْ أَوْ يَنتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾

26:92-93 Ve onlara: "Allah'ı bırakıp da taptıklarınız nerede? Size yardım ediyorlar mı yahut kendi başlarına yardımları dokunuyor mu?" denilmiştir.

İlahî rahmeti, ilahî otoriteyi görmeye yanaşmayıp hâlâ hevalarına hitap eden ilahlar edinenler o gün edindikleri bu sahte ilahlarını yanlarında göremeyeceklerdir.

Dünyada dahi ilişkiler bir yere kadardır. Öyle âciz demler olur ki en sevdiğiniz, acıdığınız birisine elinizi uzatamazsınız. Hatta çok güçlü gördükleri kimseler dahi kendilerine isabet eden bir zararı defedemiyorlarken; herkesin canının derdine düştüğü bir günde insanlar nasıl birbirlerine yardım edebilirler? Şu dünyada herhangi bir menfaat üzere dostluk kuranlar, tûl-i emeller peşinde koşarken bir zorlukla karşılaştıklarında veya bir zarar söz konusu ise sanki hiç beraber olmamış gibi bir anda birbirlerine arkalarını dönebiliyor, birbirini yerin dibine batıracak kadar aşağılayabiliyor hatta öldürebiliyorlar. Dünyada bile bunlar yaşanıyor da o dehşetli günde mi yaşanmayacak?

Değişik çağ ve zamanlarda Allah'ın değişmez hakikatlerine karşı ortaya koyduğunuz ölçüleriniz, saptırıcı önderleriniz nerede? Allah var, deyip de rızık vericilikte, şefaat kılıcılıkta ortaklar ittihaz ettikleriniz nerede? Önünde eğildiğiniz, düğmelerinizi iliklediğiniz, geri geri çıktığınız, sizi izzet ve haysiyet müflisi yapanlar nerede? Nerede kurbanlar adayarak evler, eşler, çocuklar istediğiniz ruhani liderleriniz? Bedeni ölüp ruhu sağ olanlar nerede?

O gün herkes yaptıklarıyla, ettikleriyle baş başadır. Ne bir kurtarıcıları ne de bir yardımcıları vardır. Dünyada ömür sermayesini

uğruna harcadıkları her şey hayal olup bitmiş. Bunları düşününce şu insanlığa acımamak mümkün değil. Ama bilinsin ki ilahî adalet gerçekleşecek ve o gün kimsenin bir başkasına bakacak vakti olmayacaktır. Herkes kendi derdine düşecektir.

❁ ❁ ❁

فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُۥنَ ﴿٩٤﴾ وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾

26:94-95 Artık onlar da, o azgınlar da, iblis orduları da toptan yüzükoyun, (cehennemin) **içerisine atılmışlardır.**

Haktan sapanlar, çeşit çeşit ilah edinenler, hepsi birden çer çöp gibi cehenneme dökülürler. Bugün kasılan, büyüklenen, itibar gören, yandaş toplayanlar nasıl da hor ve hakir duruma düşmüşlerdir orada. Hani nerde gücünüz, sultanız, saltanatınız? Önünde diz çökülenler ve diz çökenler, hadi birbirinizi ağırlayın(!)

Geriye dönüş yok. Ne iltifat eden ne iltifat edilen! İblisin ordularının sonu budur! Şeyhi şeytan olanlar, nasıl da onun arkasından sürüklenmekteler. Şeytanın görevini üstlenenler, nasıl da büyük bir zevkle bu işi yapıp yandaşlar toplamışlardı!

❁ ❁ ❁

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾ تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾

26:96-97 Orada birbirleriyle çekişerek şöyle dediler: "Allah'a andolsun, hakikat biz apaçık bir sapıklık içinde idik."

Bu sahnede, sapık, inkârcı ve zorbaların perişan hâlleri ve kendileri hakkında yaptıkları itirafları haber verilerek, düşünecek olanlar uyarılıyorlar.

Şimdi bu sahneye bir de dünya penceresinden bakalım. Çünkü ebedî âleme dair verilen her haberin bir benzerini, dünyada bir şekilde ya yaşar ya da seyrederiz. Mesela, zalimler bir araya gelip

kafa kafaya vererek birtakım zulümler, birtakım oyunlar tezgâhlarlar ve akabinde suçlar işlerler. Eğer suçlar gizli kalırsa bir şey yok ama ortaya çıkıp bir zarara uğramaları söz konusu ise o müşterek işlemiş oldukları suç, bir anda münferide dönüştürülmeye ve birinin üzerine atılmaya çalışılır. Bu suçu ise en güçlü olan en zayıfa dayatacak, gerekirse çeşitli şantajlar yapıp suçu ona kabul ettirecektir. Tabiî o insan da çıkar yol bulamadığından, suçu kabul etmek zorunda kalacaktır.

Bu dünyada suç ortakları, yalan, iftira, zulüm silahlarını kullanarak işlemiş oldukları suçları örtbas edebilirler. Ama o gün suçlu günahkârlar, kendilerini savunabilecek geçerli hiçbir akçe bulamazlar. Çünkü o gün dâvayı; her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah görecektir. O gün herkese hak ettiği karşılığın verilmesi için adalet terazisi kurulur ve hiçbir itirazın da geçerliliği yoktur.[35]

Görüyoruz ki ne suçlarını itiraf etmeleri ne de birbirleriyle çekişmeleri, birini diğerinden ayırıp azaptan, hesaba çekilmekten kurtarıyor. Çünkü pişmanlık yasası, orada değil dünyada geçerlidir.

Bu ve benzer âyetlerden anlıyoruz ki düşünülmeden, neticesi hesap edilmeden, hevanın örttüğü akılla işlenen suç -bugün de o gün de- samur kürk de olsa kimsenin alıp giymek istemediği bir şeydir. Çünkü suç, zarar verici, ikrah edici bir iştir.

❁ ❁ ❁

إِذْ نُسَوِّيكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٨﴾

26:98 "Çünkü sizi âlemlerin Rabbi ile bir seviyede tutuyorduk."

Büyükler neden büyük olur; küçükler diz çöktüğü için. Zalimler neden zalim olur? Korkaklar olduğu için. Bunlar çok büyük

---

[35] Bkz. 14/21-22

iddialar ama iman bu büyük ifadelerin gücünü insana bahşediyor. Eğer bizde bir eziklik, haddinden fazla korkaklık ve diz çökme gibi bir zaaf varsa bu, imanın değerlerinden geri kalışımızdandır.

Öyleyse "Korktum da diz çöktüm.", "Allah'a yaklaşmak için ona tâbi oldum." gibi savunmalar, hep cahillerin kendilerini savunma malzemeleridir. Yaptıranlar değil, yapanlar burada daha suçlu bir durumdadırlar. Çünkü buna meyilli olmasalar, bunlara rağbet etmeseler, onlar da buna cesaret edemezler. İşte bu âyet-i kerimeler, bizleri bu zaafa düşmekten korumakta ve motive etmektedir. Çünkü neticede hayat bir imtihandır ve sonu ölümdür. Ondan sonra yeniden haşrolunup yaptığının karşılığını almaktır.

Bir beşeri, üstün vasıflara sahip diye rab gibi telakki edip ona kayıtsız şartsız itaat etmek, insanı helake götüren bir şirktir. Çünkü birbirine zıt şeyi eşit tutmak büyük bir haksızlıktır, zulümdür. Zulme düşen zalimin ceza görmesi ise haktır.

❁ ❁ ❁

وَمَآ اَضَلَّنَآ اِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾

26:99 "Bizi o mücrimlerden başkası saptırmadı."

Her ne kadar aldanmak ahmaklık, aldatmak da alçaklık ise de saptıranın durumu daha vahimdir.[36]

Suça ortak olanların durumu, bir teşbihle şöyle ifade edilebilir: Laf anlamaz huysuz çocukların suçu ortaya çıktığında hemen 'Vallahi ben yapmadım, tamam, bu işin içindeyim ama buna beni onlar zorladı, onlar teşvik etti. Şu hain ve düzenbazlar yok mu, beni aldattılar, zulümlerine ortak ettirdiler.' gibi suçtan kurtulmak için itiraz etmeleri örnek verilebilir. Fakat aynı durum büyüklerin başı-

[36] Bkz. 4/885; 16/25

na geldiğinde onlara: "Sen çocuk musun? Aklın yok muydu, kullansaydın?!" denmez mi?

Akıl, düşünce ve muhakeme gibi melekelerini kullanmayanların burnu pislikten çıkmaz. İşte suçluların durumu da bundan ibarettir.

Kur'ân-ı Kerim bu hususta ne çok uyarıda bulunuyor. "Bilmediğin şeyin ardına düşme." diye. [37]

Bu ikaza rağmen dînin esprisini kavramadan, anlayıp dinlemeden, araştırıp sormadan, dîn adına, takva adına, cihad adına, şehadet adına az mı zulümler, az mı anlamsız şeyler meydana geliyor.

Her insan cehalet ve gaflet sonucu günah işleyerek zulme düşmüş olabilir. Ancak tehlikeli olan; suçu işlemekten ziyade suçta diretmek, mazeretler üreterek suçu müdafaa etmektir. Hatada ısrar şeytani bir tavırdır. Günahı küçümsemek nifaklık alametidir.

Artık bu âyetleri anlamışsak, samimi ve gayretli bir yaşama talip olmak zorundayız. Vahyî ölçüyü dikkate alarak yolumuza devam edersek, belki de birçok günahımız olsa da, mağfur olunuruz umuduyla doluyuz. Kul, melek değil ki hatasız, günahsız olsun. İşte o dosdoğru yolda ilerlemeye devam edenler, o yolun sonundaki saadete kavuşacaklardır.

❁ ❁ ❁

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾

26:100-101 "Artık bizim için ne şefaatçiler(den bir kimse)**, ne de candan bir dost var."**

[37] Bkz. 17/36

Evet, bu gün vahyî ilahîden haberi olduğu hâlde onu dikkate almadan, hoyratça, cehâlet üzere yaşayanların ne bir yardımcısı ne de seveni olacaktır.[38]

Bu hususu da dünya çerçevesinde değerlendirirsek, çok daha ecirli olabilecek bir anlayışa sahip ve rahmanın rahmetine de layık oluruz.

Yerine göre bir hâkimin, suçlunun cezasını hafifletme, bir çocuğu ebeveynine bağışlatma veya âciz ve çaresiz birinin yardımına koşma gibi imkânları olabilir. Ancak hiçbir şekilde laf anlamayan ve hâlâ zulme devam edenler ise cezalandırılmalıdır ve kimse de zaten böyle birine arka çıkmaz, çıkmamalıdır da. İslâm'ın terbiyede temel esprisi de budur.[39]

İslâm'da şefaat; bir işi yapmak isteyip de gücü yetmeyenlere destek vermek, yol göstermektir. Böylece o kardeşimiz de hayatını sağlıklı idame ettirme imkânına kavuşur. Fakat hiçbir çare aramayan, verilen nasihati dinlemeyen, birilerinden şefaat (yardım) bekleyen, her köşe başında durup bir şeyler istemeyi âdet hâline getirenler; miskin, sefil dilencilere benzerler. Dünyada bu hâle düşmek kimin hoşuna gider. Şu vasıflarını saydığımız dilencilerden başka... Ona buna el açma sefaletine düşüleceğine, el dolduranlardan olmaya bakılmalıdır. Bugün bu farkın getirisi-götürüsü düşünülürse, şefaat beklemeden, şerefli bir makama ermek için bütün gücümüzle çalışırız. Allah'ın, kullarına müjdesi de bu kayda bağlıdır. Zaten Allah'ın yardımını kazananın başka birinin yardımına ihtiyacı da kalmaz.[40]

Demek ki hem Allah'tan yardım (şefaat) bekleyerek hem de göstermiş olduğu yolda yürüyerek kurtuluşu elde ederiz. Yoksa o gün geriye dönüp de durumu düzeltme şansı yoktur.

---

[38] Bkz. 2/48, 254; 10/3. not
[39] Bkz. 2/48, 255; 4/85; 9/71
[40] Bkz. 19/72; 40/51

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾

26:102 "Bizim için hakikaten bir geri dönüş olsaydı da biz mü'minlerden olsaydık."

Bu olayı şöyle değerlendirebiliriz: Uluslararası bir anonsla, herkese büyük ödüller verileceği vadediliyor ama kimileri kendilerini mustağni görerek, kimileri böyle bir şey olmaz ihtimaliyle bu anonsu ciddiye almıyor. Bilahare bu haberi ciddiye alarak gidip vadedilen ödülü alanları görünce, o kimileri büyük pişmanlık içerisinde: "Ah ne olur böyle bir şans bir daha verilse!.." diye hayıflanıyorlar. Bir teşbihle; vahyî ilahîye muhatap oldukları hâlde mustağnilikleri veya cehaletleri sebebiyle hevasına tâbi olmayı tercih ettiklerinden dolayı ona kulak vermeyenler de ilahî ödülü kaybedeceklerdir. Kaybettiklerinden dolayı geri dönüşü şiddetle talep edenlere; size gereken fırsat verilmiş, gereken her türlü uyarı ve teşvik yapılmıştı ama bunu önemsemediniz, buna ilgi göstermediniz, artık iş bitmiş, son nokta konulmuştur. Geri dönüş mümkün değildir.[41]

Dünyada yaşadığımız pişmanlıklar, bir vesileyle olgunlaşmamıza ve bir daha işleyeceğimiz hata yüzünden acı çekmemek için dikkatli olmamıza ön ayak olurlar.

Evet, bugünkü ve ebediyetteki her pişmanlık, dünkü ihmal, gaflet ve umursamazlığın acı bir meyvesidir.

Yarınlarda acı, tatlı her türlü oluşun sermayesi, bugünün bağrında gelişip hazırlanmaktadır.

O hâlde çok yakın gelecekte keşkelerle kahrolmamak için imanımıza yaraşır parlak bir gelecek hazırlayalım. Unutmayalım, dünya rüsvalığı, ahiret rüsvalığından hafiftir.

---

[41] Bkz. 6/119; 28/50; 30/29

Bu mesaj, inatçı inkârcıları değil, iman edenleri titretmeli ki Rablerinin takdirini, rızasını dikkate alarak yaşama gayretlerini artırsınlar ve büyük ödülleri kazanmayı hak edebilsinler.

❁ ❁ ❁

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

26:103 Şüphesiz ki bunda mutlak bir ibret vardır. (Fakat) **onların çoğu iman ediciler değildir.**

Hayatın her anında iman etmeye, Allah'ın otoritesini, idaredeki gücünü görmeye büyük deliller ve ibretler vardır.

Sonbaharla bitkilerin sararıp canlılığını yitirmesi, ilkbaharla canlanıp neşvünema bulması, bir bebeğin oluşumu, gelişimi, ihtiyarlık, uyku, rüya, ölüm vs. her şeyde ibret alınıp imana davet eden mesajlar vardır. İnsanların ibret alıp uslanması ve uyanması, selim olarak akli melekelerini kullanmalarına bağlıdır.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

26:104 Senin Rabbin, muhakkak ki O, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir.

Bu âyet de, hem ümit verici hem de ikaz edici bir içerik taşımaktadır. Pişman olarak bâtıldan Hakk'a dönüp güçlerince hak yolda yürümeye çalışanların, Allah, geçmiş bütün günahlarını bağışlayacağı gibi inatla küfürde diretenleri de kahredecektir.[42]

Dünyaya dönüş de yok ki kendinizi düzeltip zararlarınızı telafi edesiniz. Artık muhayyerlik kalkmış, mutlak galip olan Allah'ın huzurunda hesaba çekilmektesinizdir.

---

[42] Bkz. 39/53-55

O Allah, size hem kıyamet sahnelerini hem de tarih sahnesindeki kavimlerin helakini anlatarak, ebediyete ait haberlerin doğruluğuna inanmanız için ikna olunacak delillerini göstermiştir.

❀ ❀ ❀

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾

26:105 Nûh kavmi gönderilen (peygamber)**leri tekzip etti.**

Allah, seçtiği Resulleri aracılığı ile insanlar arasında hiçbir ayrım yapmadan onların iman etmeleri için uyarılarda bulunmasına rağmen, hevasıyla algılama melekelerini köreltenler, inatla elçileri yalanlamaya devam ederler. Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed'le tamamlanan tüm peygamberler, insanları bir olan Allah'ın kelimesi etrafında toplanmaya çağırmışlardır.

Son Resul Hz. Muhammed'le dîn tamamlanmış ve ilahî düsturlar bir kitapta toplanmıştır. Bu kitap, tıpkı bir güneş gibi ulaştığı her yeri aydınlatmıştır. İlahî mesajların hepsinin çeşitli zamanlarda farklı peygamberler tarafından dillendirilmesi bu gerçeği değiştirmez. Bu, aynı suyun farkı kollardan, farklı kanallardan farklı beldelere akışı gibidir. O su, içine bir şey karışmadan, asliyeti bozulmadan, ulaştığı her yere hayat bahşeder. Fakat o su, bir yerde tutulur, akışı durdurulur veya suyun içine herhangi bir katkı maddesi konulursa zamanla değişir ve bozulur. Bunun gibi Allah'ın vahyine de katma ve çıkarmalarda bulunulursa vahiy tahrif edilmiş olur ve ortaya çıkan dîn, İslâm olmaktan çıkar. Zira ilahî rahmet de tıpkı hava ve güneş gibidir, ona müdahale edilmez.

Zan, ön yargı, taassup, ırk, renk, dil, dîn, mezhepçilik, tarikatçılık, grupçuluk illetiyle tefrikaya düşenlerin tevhidî inancı bozulduğundan, ortada sahih iman kalmaz. İmanı sahih, ameli salih olmayanların yaptığı işlerin Allah katında bir geçerliliği de olmayacaktır. Resullerin hiçbiri insanları Allah'a davetten başka bir şeye

çağırmamıştır. Bu dîn Allah'tan başkasının olsaydı, peygamberlerin getirdikleri de farklı olurdu ve dolayısıyla başka başka kulvarlarda olmamız ve ayrım yapma hakkımız da olurdu.

Allah ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah ile peygamberlerinin arasını ayırmak isteyenler (Allah'a inanıp peygamberlerine inanmayanlar), "Peygamberlerin bir kısmına inanırız ve bazılarını inkâr ederiz." diyenler ve böylece küfür ile iman arasında bir yol tutmaya yeltenenler var ya! İşte bunlar gerçek kâfirlerin ta kendileridir. Biz o kâfirlere horlayıcı ve zillete düşürücü bir azap hazırladık.[43]

❀ ❀ ❀

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٠٨﴾

26:106 Hani biraderleri Nûh onlara: "(Allah'tan) korkmaz mısınız?" demişti.

26:107 "Şüphesiz ben size gönderilmiş emin bir peygamberim."

26:108 "Artık Allah'a ittika edin ve bana itaat edin."

Bütün resuller, daveti bizzat Allah adına yaptıklarını beyan ediyorlar. Hayatları doğruluk, erdem olan yüce ahlâk abidesi bu insanlar, acaba Allah adına hiç yalan söylerler mi? Onlar, bu sorumluklarını yerine getirerek rabbin rızasına eren ve insanların da bu rızaya ermeleri için çırpınan ve bu uğurda her türlü fedakârlığı yapan kimselerdir. Görevlerini icra ederken, insanların hidâyete ermelerinden başka arzuları olmayan, dâvalarından vazgeçmeleri için vadedilen şan, şöhret, makam, servet gibi şeylere hiç rağbet

[43] Bkz. 2/136; 4/64, 152-154

etmeyen, bu uğurda birçok eza ve cefaya maruz kalsalar dahi asla dâvalarından vazgeçmeyen kişilerdir. Niçin ve ne adına bütün bunlar? Gerçekten Allah'a ve ahirete yönelik bir iman olmazsa niye bütün bunlar yaşansın ki?.. Her varlık gibi peygamberler de insani duygularının temayülüne göre yaşarlardı. Ama onlar, tüm dünyalıklara karşı yüce bir görev yüklenmiş ve Rabblerinden gelen her emre hazırlanmışlardır. O hâlde ey insanlar, Allah'ın vahyini aktarıp sizin hidâyete ermeniz için çırpınan elçilere inanmalısınız. Bu, sizin menfaatinizedir. Çünkü onlar Allah'ın iradesini temsil ediyorlar. Bir peygamberi reddetmek veya onu peygamber olarak kabul ettikten sonra kendisine itaatsizlikte bulunmak Allah'a isyandır ve bu durum, ilahî gazabı davet etmektir.[44]

İnsanlar fıtraten, inanma, bir gücün himayesine sığınma ve şerden arınma ihtiyacı duyarlar. Cenâb-ı Hak insanları hayalî güçlere değil de her şeye gücü yeten, her şeyi yaratan, yarattıklarının ihtiyacını karşılayan ve herkese ihtiyacı-yararı kadar veren, kendisine sığınılma yolunu elçileri vasıtasıyla gösteren olmasına rağmen; insanların çoğu, hevai dürtülerine cevap veren, hayal ürünü zaaflardan doğan beşerî ideolojilere inanarak onlara kulluk eder!

❁ ❁ ❁

وَمَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ ۚ اِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ۚ ﴿١٠٩﴾

26:109 "Ben buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin Rabbinden başkasına ait değildir."

O yüce nebiler ve dînlerini dâva edinen mü'minler için Allah'ı hoşnut edip hoşnut olmaktan daha güzel bir ücret olabilir mi ki

---

[44] Bkz. 8/84; 24/54; 47/12

dünyalıklar için taviz versinler. Onlar tüm mücadelelerini, Allah'ın sözü üstün olsun diye yaparlar.

Çünkü onun üstün sözü hâkim olursa İslâm'ın nuru her yere daha rahat ulaşır ve insanların gönlüne doğar. İstemeyenler zaten bu nurdan yararlanamazlar ve İslâm'ın hâkimiyetiyle bu karanlık ruhlar zulme, sömürüye cesaret edemezler. İnsanlık onların şerrinden nispeten emin olur. Çünkü İslâm'ın adaleti her çeşit zulmün karşısında olduğu gibi dîni ve ırkı ne olursa olsun mazlumun yanındadır. Bu durum, mü'minler için dünyada verilen en büyük mükâfattır. Bu kadar yüce ecirlerin yanında hangi geçici mükâfatın değeri olur ki onun arkasında koşsunlar.

Ancak bir parantez açarak şunu belirtelim: Başka maişet geliri bulunmayanlar, kendilerini görevli memur görüp yapacağı imamlığa, davet edildiği hatipliğe ve Kur'ân öğreticiliğine, ücret talep edebilirler. Bu ücret, ne kıldırdığı namaz, ne yaptığı tebliğ, ne de öğrettiği Kur'ân içindir. Bunlar için ayırdığı zaman ve emeği içindir.

Buradaki özel duruma dair haram veya yasak kesin bir emir-işaret göremiyoruz.

Bu mesajla, dîn istismarcıları ile dîni dâva edinenleri ayırmak ve cahili beklentilerden uzak durmak gerektiği tembihlenmektedir.

❁ ❁ ❁

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١١٠﴾

26:110 "O hâlde Allah'tan korkun ve bana itaat edin!"

Hiçbir çıkar düşüncesi taşımadan, yalnızca ebedî menfaati arzulayarak, halkın ıslahı için çalışan birinin tebliğini yalanlamaktan veya onu herhangi bir olumsuz nitelikle suçlamanın vebalinden korkmuyor musunuz?

Dürüstçe sizi doğruluğa davet eden birine karşı olmak hevailiktir, düşüncesizliktir.

Bu karşı çıkış; çekememezlik, kör taassup, bencillik ve hevadan kaynaklanır. Yoksa o resuller ne üstünlük iddiasında bulunmakta ne de şan-şöhret, mal-makam, itibar elde ederek insanları kendilerine kul-köle yapmak istemektedirler. Bilakis bir olan Allah'a itaat ederek aziz olmamızı, izzet bulmamızı istemektedirler.

Şu realite göz ardı edilmemelidir. Kim, yaptığını kullardan bir şey bekleyerek yaparsa, yaptığı işle de büyüklenirse, işine hile, şike karıştırırsa, onun bu hâli mutlaka bir şekilde belli olur. Bu kimselerin köklü, sabit, şaşmaz dâvaları olmadığı için nerede beklentilerine cevap veriliyorsa orada olurlar. Resuller ve mü'minler için böyle şeyler asla söz konusu olmaz ve olmamıştır da.

❁ ❁ ❁

قَالُوٓا۟ أَنُؤْمِنُ لَكَ وَٱتَّبَعَكَ ٱلْأَرْذَلُونَ ﴿١١١﴾

26:111 Dediler ki: "Arkana hep bayağı kimseler düşmüşken biz sana iman eder miyiz?"

İşte tipik bir cahiliye bahanesi... Maddi imkânlardan mahrum olanları hor görüp onlarla aynı mekânda olmayacaklarını ve onların sözlerine itibar etmeyeceklerini belirtiyorlar.

Kim kendi hemcinsini maddi, fiziki, cinsi farklılığından dolayı hor görüyor ve ona ikinci sınıf vatandaş olarak muamele ediyorsa bilsin ki o, kendisini küçülten hor ve zelil biridir. Bu mütekebbirlik onları Allah'ın vahyindeki rahmeti görmekten mahrum ediyor.

Gerçek değerin nasıl kazanılacağını bilmeyen mütekebbirler de, kendilerini onların karşısında ikinci sınıf vatandaş olarak görüp onların önünde diz çökenler de -Allah'ın kendilerine bahşetmiş olduğu değeri görmeyen, şahsiyet bulamamış, horlanmayı kabul eden- seviyesiz kimselerdir.

Mütevazılık, sempatinin ve sevimliliğin ifadesi iken; mütekebbirlik, küfrün ve cehaletin simgesidir.

Müstekbirler, maddi değerlere sahip olmak için sınır-kural, hak-hukuk tanımazlar; mütevazılar ise güzeli, değerli olan şeyleri sever, takva ile üstün olma yarışı yapar ve bir başkasının da bu değerleri görmesi için çaba gösterirler. Ancak her şeye rağmen hakka düşman birisine de kıymet vermezler. Ve onların rezaletinden ikrah ederek uzaklaşırlar. Çünkü onlar en aşağı, en hasis, en kıymetsiz, en zayıf kimselerdir. Bu bakımdan bunların kime, nerde, ne zaman zararı bulaşır bilinmez.

Mütevazılıkla-zillet, kibirle-onur ve izzet birbirine karıştırılmamalıdır.

❁ ❁ ❁

قَالَ وَمَا عِلْمِى بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾

26:112 (Nûh) **"Benim onların neler yapmakta olduklarına bilgim yoktur" dedi.**

Burada Hz. Nuh'un, müstekbirlerin içine düşmüş oldukları zillete karşı ne kadar itidalli cevap verdiğini görüyoruz.

İnsanlar, bilerek veya bilmeyerek bir rezaletin içine düşmüş olabilirler. Fakat ikaz ve öğüde kulak verenler kendilerini düzeltirlerse geçmişleriyle horlanmaz, aşağılanmazlar. İslâm, böyle bir yaklaşıma asla müsamaha göstermez.

Ne Bilal ne Ammar bin Yasir ne Ebu Süfyan, ne de Hz. Ömer geçmişleri için karalanırlar. Ancak cahil insanlar böyle itici ve incitici davranışlara teşebbüs ederler. Birilerini küçük düşürerek, horlayarak, çekiştirerek kendini büyük ve üstün görmeye çalışanlar, büyüdüğünü sandıkça küçülen en bayağı insanlardır.

Bu gurur ki, iblisi de isyana düşürmüş ve Allah'ın rahmetinden kovulmasına sebep olmuştu.

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾

26:113 "Onların hesabı Rabbimden başkasına ait değildir, eğer ince düşünürseniz."

Bu yaklaşım mü'minlerin şiarı olmalıdır. O mü'minler ki, insanlarla gerçek erdeme dayalı büyük bir ahlâk içerisinde münasebet kurarlar. Mü'minler, kendi aralarında birbirlerini uyaran ve ayıplarını örten, kardeşlerini; yoksulluğu, zayıflığı, fiziksel görünümü ne olursa olsun ayrım yapmadan muhabbetle kucaklayanlardır.

❁ ❁ ❁

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١١٥﴾

26:114 "Ve ben o mü'minleri (sizin hatırınız için) **tardedici de değilim."**

26:115 Ben (gelecek tehlikelerle) **apaçık korkutandan başka** (bir kimse) **de değilim.**

İslâm, hiçbir insanın hatırı için eğilip bükülmez. İmana davette insanlar arasında hiçbir ayrım yapmamak, o yüce resullerden örnek alacağımız yüce bir ahlâk kaidesidir. Ancak imanlı ve imansızların safının ayrıldığı bilinmeli ve iman kardeşliği hiçbir ayrıma tâbi tutulmadan muhafaza edilmelidir.

İman etmemeye bahane arayan münkirler, her peygambere karşı farklı itirazlar ileri sürerek imandan yüz çevirmişlerdir. Oysa iman itiraz istemez, ilkeleri hiçbir pazarlığa tâbi tutulmaz. Şartlı ve pazarlıklı imanın Allah'ın indinde bir geçerliliği yoktur ki birilerinin isteğine göre değiştirilsin.

Elbette Resulullah (a.s) böyle bir şeye asla tevessül etmez. Ancak İslâm'ın yayılması, güçlenmesi için bazı maslahatları düşü-

nerek tekliflere meyleder gibi olunca hemen Rabbi tarafından uyarılıyor.[45]

❁ ❁ ❁

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنَّ
قَوْمِي كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾

26:116 Dediler ki: "Ey Nûh! Sen (bu dediğinden) **vazgeçmezsen muhakkak ki taşlanmışlardan olacaksın.**

26:117 (Nûh:) **"Rabbim, dedi, hakikat kavmim beni tekzib etti."**

Bu âyet-i kerimeden de anlıyoruz ki, imana ermeleri için yapılan bütün çabalara rağmen inatla inkârda direten zalimleri Allah'a havale etmekten başka ne yapılabilir. Hani sarhoşu uyarır, elinden tutar, kurtarmaya çalışırsınız da o yine vazgeçmeyince ne hâlin varsa gör dersiniz. Aynen bunun gibi burada da imana karşı inkârda inat edenlere laf anlatamamanın şikâyeti var.

Bu inatçıları Allah'a havale edip onlarla olan birliktelikten uzak kalmak, onlara karşı tedbirli olmak gerekir.

❁ ❁ ❁

فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾ فَأَنْجَيْنَاهُ
وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١١٩﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾

26:118 "Binaenaleyh benimle onların arasındaki hükmü sen ver de beni ve beraberimdeki mü'minleri kurtar."

---

[45] Bkz. 6/52; 18/28; 80/1, 7

26:119 Bunun üzerine biz onu da, beraberinde olanları da o dolu (yüklü) **geminin içinde selamete erdirdik.**

26:120 Sonra arkalarından arta kalanları da (suda) **boğduk.**

Bu, çaresiz kaldığımız demlerde Allah'a münâcâtımızdır. Ancak kendi irade ve aklımızla bu kişilere karşı tedbirli olmalıyız. Fâsık ve facirlerle aramıza mutlaka bir mesafe koyarken, mü'minlerle birlikte olma yollarını aramalıyız. Çünkü kişi dostunun hâli üzeredir. Onun için her biriniz iyi bakın kiminle dostluk ediyor, kimi seviyorsunuz.[46]

Menfaat için eğilip bükülmek, bâtıla yaranmak için onun safında yer alıp safları karıştırmak gibi çirkin ve cahil tutum ve davranışlardan beri kalmak gerek. Bu şekilde saflarını ayıran toplumlara Allah rahmeti ile kurtuluşu nasip ederken; zalimlerin de ziyanını artırır.[47]

❁ ❁ ❁

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٢١﴾

26:121 Şüphe yok ki bunda mutlak bir ibret vardır. (Fakat) **onların çoğu iman edici değildir.**

İstediğiniz kadar anlatın ve istedikleri kadar aklı âciz bırakan hakikatleri görsünler, yine iman etmezler.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾

26:122 Şüphesiz ki senin Rabbin, elbette O, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir.

---

[46] Bkz. 9/23, 119

[47] Bkz. 7/165; 48/25; 71/21, 28

İnananlar olarak biliyoruz ki Rabbimiz azizdir; yani dilediğini yapmaya gücü yetendir. O'nu mağlup edecek hiçbir güç yoktur. O, Her şeyi sünnetullah çerçevesinde bir hikmet ile idare eder. O rahmandır. Rahimdir acır ve mühlet verir, uyarır, hemen cezalandırmaz. Ama günü geldiğinde O'na hesap vermekten hiç kimse kurtulamayacaktır.[48]

❀ ❀ ❀

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

26:123 Âd (kavmi de kendilerine) **gönderilen** (peygamber)**leri tekzib etti.**

Hz. Âdem ile başlayan tevhid mücadelesi, Kur'ân-ı Kerim'de kıssalar yoluyla insanlara anlatılır. Kıssaların nakledilmesinin sebebi; onlardan ibret alınmasıdır. Fakat gücüne, saltanatına güvenen, türlü emeller peşinde koşan kimseler bu gerçeği görmek istemezler.

Ad kavmi, gerek politik gerek ekonomik açıdan büyük bir güçtü. "Bağ-ı İrem" diye anılan muhteşem sarayların süslediği büyük şehir dillere destan olmuştu.

Fakat bu kavim zorbalık ve zulümde de şöhret sahibiydi. Yeryüzünde kendilerinden başka bir gücün bulunmadığına inanmışlardı. Bu nedenle kimsenin kendilerine hesap sormayacağını zannettikleri için insanlara hep boyun eğdirdiler.[49]

Şeddat'ın çevresinde yer alanlar, akılları ve bilimsel teorileri, ulusal çıkarları korumak adına; Hud'un (a.s) tebliğine engel olabilmek için değişik yöntemlere başvurmuş, çeşitli iftira kampanyaları başlatmışlardı. Bugünün büyük güçleri de akılları, politik teorilerle, bilimsel icatlarla işgal altına alarak, ulusal çıkarları için Ortadoğu'da başa getirdikleri zorbalarla kontrolü ellerinde tutuyor,

---

[48] Bkz. 16/61; 35/45
[49] Bkz. 11/59-60; 89/6-8

kurdukları çeşitli komplo tezgâhlarıyla insanları sömürerek onlara zulmediyor ve onların topraklarını, gelir kaynaklarını ele geçiriyorlar. Böylece emirlerine boyun eğdirip dünyaya hükmediyorlar. Daveti dinlememeleri ve karşı çıkışları hep bundandır.

Bunların, sultalarını muhafaza ve emellerini gerçekleştirme uğruna yapmayacakları hiçbir şey yoktur. İmansızlığın verdiği kısır akıllarıyla sultalarını sarsabileceklere karşı tedbirler alırlar da ilahî gazabın nereden geleceğini asla hesaba katmazlar.

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٥﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٢٦﴾

26:124 Hani biraderleri Hûd onlara: "(Allah'tan) **korkmaz mısınız?" demişti.**

26:125 "Şüphesiz ben size (gönderilmiş) **emin bir peygamberim."**[50]

26:126 "Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

O günün ve bugünün münkirleri, ön yargı, taassup, zan ve taklitle algılama melekelerini körelttikleri için akıllarını selim olarak çalıştıramıyorlar. İmanı olmayan birinin vicdanı doğru işler mi ki yapılan davet üzerine düşünsün de hayrına veya zararına olanı anlasın, Allah'a karşı gelmekten sakınsın. Ama tüm engellemelere ve zulümlere rağmen, o yüce resuller onları Allah'a karşı gelmekten sakındıracak uyarıları yapmaya devam ederler.

❁ ❁ ❁

[50] Bkz. 26/116

وَمَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍۚ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعٰلَمِينَۖ ﴿١٢٧﴾

26:127 "Sizden buna karşı hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin Rabbinden başkasına ait değildir."

Evet, o yüce resuller ve onların varislerinin insanların hidâyete ermesi için yapmış oldukları fedakârlıklar karşısında elde ettikleri tek ücret; insanların hidâyete ermeleridir. Bir insanın hidâyete ermesi; servet, makam, şöhret ve saltanattan çok daha büyük bir ücrettir onlar için. Çünkü hidâyete eren zulümden, sömürüden, israfın her türlüsünden kurtulacak; sosyal, siyasal, ekonomik duyarlılığa kavuşacaktır. Bu erdemin yaşanması, düşünenler için en kârlı bir ücret değil midir? Bu erdemin yayılması, hâkim olması için yapılacak her tür çalışma, maddi-manevi elde edilecek ücret yani kazanç hiçbir maddi değer ölçeğiyle kıyaslanamaz. İlahî dâva uğruna gereken fedakârlığı yapanlara, karşılıklarını, her şeyin sahibi kerim ve gani olan Allah verecektir. Bunu cennet olarak düşünürsek; hangi nimet onun yerine geçebilir.[51]

❁ ❁ ❁

اَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ اٰيَةً تَعْبَثُونَۙ ﴿١٢٨﴾

26:128 "Siz, her yüksek yerde bir alâmet binâ edip eğlenir misiniz?"

Bu kavim, tıpkı bugünkü güce malik olan devletler gibi uyarıya kulak asmadı, daha ziyade zulümlerini artırdı. Çünkü ekonomik, politik ve teknolojik güce sahip olmaları onları öylesine şımartmıştı ki bu hâlin ebedî olacağı, hâkimiyetin kayıtsız şartsız kendilerine ait olduğu zannıyla ve büyüklük iddiasıyla sarhoştular.

---

[51] Bkz. 26/109, 119

İnsanlar, şuurlu, zikir uyanıklığı içerisinde, prensip sahibi değillerse zamanla sahip oldukları imkânlar, şımarmalarına, giderek azmalarına sebep oluyor. Giderek şan-şöhret, mal-makam, heva-heves tutsağı olarak zalimleşebiliyorlar. Çeşitli ideoloji ve izmler arkasında sürüklenirken; kendilerini elit, diğerlerini ise -sözleriyle ifade etmeseler bile- avam tabakası görerek, onlara gereken değeri vermezler. Çünkü onlar muhtaçtırlar, boyun eğmeye mecburdurlar gibi bir anlayışla bu insanların emeğini sömürerek servetlerini arttırabilirler.

Elbette vahyî uyarılara kulak vermeyen, manevi değerleri hesaba katmayan nice akletmez, düşünce özürlü kimseler de, gerek onlardan nemalanmak gerek zulümlerine maruz kalmamak için bu zalimlerin arkasından sürüklenirler. İşte âyetin bahsettiği toplumlar böyle oluşur.

İlahî uyarılar sık sık gündeme getirilmeli, Müslümanlar görüş ve düşüncelerini ilahî ahlâka göre düzeltmeli ve birbirlerini bu tehlikelere karşı uyarmalıdırlar.

Zamana hâkim mevkilerde bulunanlar, manevi değerlerden habersiz insanların dikkatlerini bir mıknatıs gibi istedikleri tarafa çekerken, bir yandan da insanları doğru olandan, güzel olandan uzaklaştırıp zihin dağıtma taktiğini hiç fark ettirmeden kullanırlar. Gerek kavmiyetçiliği gerek ideolojik ayrımcılığı öne çıkarıp halkın duygularını kabartacak reklamlar, görseller, söylemler ve sloganlar geliştirerek, basın-TV yoluyla amaçlarına kolay yoldan ulaşırlar.

Kurdukları TV kanallarında gösterime sundukları dizilerle, yarışma programlarıyla, eğlence ve diğer zaman öğüten etkinliklerle, ahlâk erozyonuna dönüştürülen sporlarla insanları hep bir yerlere bağımlı kılarak oyalarlar. Öyle ki nimetlerden istifade etmek ve spor yapmak hayatın tabiî seyrinde yaşanılan bir olgu olmaktan çıkartılıp fahşa ve münker kokan şeylerle ahlâk canavarlığına dönüştürülmektedir. Bu şekilde zihinler işgal edilerek insanlar oyala-

nırken, sulta sahipleri kendilerine kalan meydanda atlarını istedikleri gibi koştururlar. Artık insanlar, onları görmekten, duymaktan, onlar hakkında konuşmaktan başka bir şey yapamaz hâle gelirler. Bu boğuşmaların sonu gelmez. Haktan uzak hayatın gayesi hâline getirilen, anlamsız işlerle ömür sermayesini tüketen güruhlar, zalimlerin dikmiş olduğu tepelerdeki tapınakların birinin arkasından sürüklenir dururlar.

❀ ❀ ❀

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٢٩﴾

26:129 "Ebedî kalacağınızı umarak yer altında su mahzenleri edinir misiniz?"

Ölümü hatırlamayan, hatırlamak istemeyen, ölümün aklına getireceği duyarlılıktan yoksun olanların hevaya dayalı duyguları doyumsuz bir hırsla gelişir. Bu nedenle dünyada ebedî kalacakmış gibi hak-hukuk gözetmeden, doğru-yanlış demeden; putlarını, ideolojik sembollerini, lüks ve konfora dayalı bir hayatı idame ettirmek için fiziksel ve zihinsel güçlerini kullanırlar. Bu yaşam felsefelerine engel teşkil edecek her şeyi yakar yıkarlar. Ağır sanayi silahlarını, kimyasal maddeleri, atomu, korunma amaçlı kalelerini, öldürücü zulümlerini hep taarruza hazır vaziyette tutarlar.

Medeniyet sembolleri diye putlar, tapınaklar, göz kamaştırıcı ışıklı eğlence yapıtları dikerler. Böylece insanda olması gereken medeniliği unutturup nesnelere vermişlerdir. Hâlbuki eşyanın medenileşmesi mümkün değildir. Onun şekli, güzelliği, hizmeti vardır. Gelişmek, kemale ermek, güzel ilişkiler kurmak, nitelikli davranışlarla derece almak insana mahsus bir haslettir. Bu nedenle insan, eğitilerek; eşya, hizmetine meşru yollardan sunularak medenileştirilmeye çalışılmalıdır. Bunun sağlıklı eğitimini de İslâm mektebinden başka hiçbir müessese veremez.

Tarih de kanıtlamıştır ki müstekbirler, kendilerinde olması gereken medeniyeti nesnelere vermiş, kendileri de vahşileştikçe vahşileşmiştir. Böylece küçülen insaniyetlerini, kaybettikleri her türlü insani değerlerini âdeta ortaya koydukları ihtişamlı, görkemli yapılarla gizlemeye çalışmışlardır. Ölçüsüzlük ve kanaatsizliğin doğal sonucu olan doyumsuzluğun insanı sürüklediği tüketim çılgınlığı, toplumları felaketin eşiğine getirmiştir.

Bu dünyanın ahvaline bak! Çekirdek aileler; konaklar, villalar, dubleks, tripleks, yazlık gibi yapılara bütün imkânlarını zorlayarak sahip oluyorlar. İstekleri, büyüme arzuları bitmiyor. Müslümanların, görünüşte bu cazip akımın etkisinde kalıp arkasından sürüklenirken, ebedî âlemi için ne bir harcama yapma ne de dînini öğrenme, yayma ve sahiplenme imkânları kalıyor! Bunlar Allah'ı inkâr etmiyorlar fakat 'Müslüman'ım' demek de yetmiyor. Müslümanlar, inançlarını vahiyle beslemedikleri, tefekkürle hareket etmedikleri müddetçe zaaflarına kapılarak arzularını tatmin yoluna gidiyorlar. Yani söylem Müslümanlara, yaşam ise gayrimüslimlere benziyor. Oysa bu âyetlerden ders alan insanlar, Allah'ın vermiş olduğu nimetlerle doyumsuz arzularının peşinde koşacaklarına, ebedî âleme yönelik tasarruflarda bulunmalıdırlar.

İnsanlar için İslâm ve İslâmî değerlere sahip olmak, dünya nimetlerine sahip olmaktan çok daha üstün değer ve mertebelere ulaştırıcıdır. "Sakın kendilerini denemek için onlardan bir kesimi faydalandırdığımız dünya hayatının çekiciliğine gözlerini dikme! Rabbinin nimeti hem daha hayırlı hem daha süreklidir."[52]

O hâlde ey Müslüman! Servete kavuştukça lükse, zevke ve refaha düşme! Onu, seni aziz kılacak amellere kavuşturucu bir araç kıl. Mevki ve iktidar makamına mı eriştin; oturduğun koltuğu zulme, haksızlığa alet etme. O koltuktaki üç beş günlük rahat, şan-

[52] Bkz. 20/131; 76/27; 87/16-17

şöhret, sonsuzluktaki mutluluğu verir mi? Sakın ola ki kavuştuğun nimetler seni aldatmasın! Unutma ki tefekkürsüz servetin batırdığı insan sayısı kurtardığından fazladır! Gerçekten de yeryüzünde lükse, refaha, sefahate düşenlerin, çoğunlukla servet ve mevki sahibi olduklarını görmekteyiz.

Örneğin Camilerimiz çok ve muhteşemler. Fakat şuurlu cemaat nerede? Bu camiler dîne ne kazandırıyorlar? İnsanların horlandığı, ezildiği yerde yapıların, binaların muhteşemliği, milletlerin medeniyet ölçüsü ve tarifi olabilir mi?

Peygamber (a.s)'in Mekke ve Medine hayatında, insanın kurtuluşuna, halkın ve hakların korunuşuna dikkatten başka medeniyet adına devasa yapılara yöneldiğine dair herhangi bir kayda rastlanmıyor. Peygamberin ümmeti bundan ders almalıdır diyoruz.

Hz. Ömer (r.a)'den mervi bir haberde "Şimdiye kadar hiçbir kavim gelmemiştir ki ameli bozuk bir hâle gelince mescitlerini süslemeye kalkışmış olmasınlar." (Sahîh-î Buhari, C.2, s.388)

❁ ❁ ❁

وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٣١﴾

26:130 "Tutup yakaladığınız vakit zorbalar gibi yakalar mısınız?"

26:131 "Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

Tarih daima bu azgın müşrik sistemlerin yapmış olduğu zulme şahitlik etmiştir. Bugün de dünya, işgalci güçlerin tahakkümü altındadır.

Zalim ve mütekebbirler, daima kendilerinden zayıf olanın hukuku konusunda hiçbir ahlâkî sınır tanımaksızın, kaba kuvvetle çarklarını döndürmeye çalışırlar. Buna rağmen kendi imkânlarıyla ayakta kalmak için mücadele edenlere de asla müsaade etmezler.

Zulüm de kendiliğinden gelmiyor. İnsanlar, hallerini bozup değiştirince ister istemez münkirlerin tahakkümü altında kalmaya mahkûm oluyorlar. Bu hâlden kurtulmak istiyorlarsa aynen Asrısaadet sahabeleri gibi büyük bir bedel ödemek zorundadırlar. Fakat bu toplumun çoğunluğu öylesine seküler bir zihniyete sahip olmuş ki esaretinin farkında bile değil. Dünyalıkların arkasında koştururken, bu esaretten kurtulmanın yolu, yöntemi nedir diye akıllarına bile gelmiyor. Ta ki ateş evine düşüne, kaşığındaki lokma alınıp aç, sefil ve perişan hâle gelene kadar. İnşallah başa gelen musibetler insanların kendilerine gelip düzelmeleri için ilahî bir tokat olur...

Tabiî ki Cenâb-ı Hakk'a dua edip taşıyabileceğimiz kadar yük yüklemesini isteyeceğiz. Takat getiremeyeceğimiz yükü taşıtmaması için yalvaracağız. Ancak bu dualara icabetin şartı, insanların, sorumluluğunun farkına varıp bunları yerine getirmelerine bağlıdır. İlahî tokat er veya geç gelecektir. Bu dünyada gelmezse ahirette hesabı sorulacaktır. İnsanlar, o günü hesaba katarak hayatlarına yön vermeliler ki kurtuluşa ereler.

Allah, Müslümanların Kur'ân'la sorumluluk yüklenmelerini, dâva adamı olmalarını ve dâvaları uğrunda bedel ödemelerini ister. Bilir de yerine getirmezsem daha günah olur, diye bilmeyi dahi istemezler(!) Bu fıkıhsız kimseler, bazı ibadetleri dahi "Dileklerimiz yerine gelsin, günahlarımız dökülsün, cennetten parseller alalım, mal, makam isteyelim." anlayışı içerisinde gerçekleştirirler.

Ümmet olarak Kur'ân'ı, anlama ve dâva edinme düsturuyla okumadığımız müddetçe ne ezilmekten ne sömürülmekten kurtulacağız. Kurunun içinde yaşlar da yanacaktır.

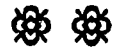

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُم بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَدَّكُم بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾
وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾

26:132-134 "Size bilip durduğunuz şeylerle (nimetlerle) **yardım eden, size davarlar, oğullar, bağlar, ırmaklar ihsan eden** (Allah'a karşı gelmekten) **sakının."**

Bilmekte olduğunuz şey nedir? Kısa bir ifadeyle bütün eşyanın, bütün mevcudatın içinde bildiğimiz, istifade ettiğimiz şeyler. Gözümüzle gördüğümüz ve aklımızla idrak ettiğimizin dışında daha neler var.

İnsanlar, Allah'ı vahiy doğrultusunda gereği gibi anlamaya çalıştıkça maddi-manevi sonsuz bir ikrama nail olduklarını görecek ve O'na şükredecek, saygısızlık etmekten sakınacaklardır.

Günlük hayatta sahip olduklarımız üzerinde birazcık düşünülse; sadece kendi varlığımızda mevcut olanların, hayatı yaşamayı kolaylaştıracak bir biçimde düzenlendiği görülecektir.

Tüm oluşlar ve yaşanılan evreler, bir öğüt ve hayatın idamesinde yardımcı unsurlardır. Daha nice farkında olmadığımız ve içerisinde yaşadığımız ibret olacak işler, nimetler vardır.

Bu öz ve özet ifadeden anlamayanlara ise tek tek nimetlerin bir kısmı sayılmaktadır. Şu hayvanlar âlemini düşünelim. Bunların türlerini, hayattaki rollerini ve insan neslinin idamesinde sıhhate katkılarını, saymakta âciz kalacağımız yararlarının ne olduğunu nasıl anlatabiliriz. Bahçeler içerisinde bitkiler ve meyveler, tertemiz pınarlar, insana sayılamayacak güzellik ve faydalar sunarlar... Çocuklar... Onlar neslin idamesini sağlayan varlıklardır. Bu çocukların oluşumu, gelişimi ve yeniden yok oluşunu nasıl anlatacağız, hangi boyutunu nasıl dile getireceğiz? Ancak şu yönünü anlatabiliriz: Bir zaman sürecinde doğdu, gelişti, yaşadı ve öldü deriz. Fakat

hiçbir melekesini kullanamayacak şekilde yaratılan bu çocuk zamanla sahip olduğu melekelerini kullanmaya başladığında, deha olarak bilim dalında keşiflerde bulunan mucizevî varlık değil midir? İşte akıl gibi bir nimet ile insanoğlu şu dünyayı imar ve idare etme gücüne de sahiptir. O olmasa varlıkların ne anlamı olurdu? Bütün bunlar, öz ve özet bir anlatımın dar bir açılımıdır.

Şu bir gerçek ki her şey birbirini tamamlayan nitelikte ve birbirine muhtaç olarak birbirinin varlık sebebidir. Bunu çoğu insan ancak ciddi bir ihtiyaç içerisinde olduğu zaman anlayabiliyor. Bu anlayış onu, yaratıcısını bulmaya ve ona şükretmeye kavuşturur. İnsan, bu gerçeği görmeye meyyal yaratıldığı hâlde aklını örtüp bu gerçeği görmezden gelirse nankörlerden olur.

Şükür; nimeti, verenin rızası doğrultusunda kullanmak iken, nankörlük ise nimeti, verenin rızasının zıddına kullanmaktır.

Ne var ki bu hatırlatma, bu korkutma, şükürden yoksun nankör insanlara tesir etmemektedir. Gelen âyetlerde belirtildiği gibi...

❁ ❁ ❁

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ

أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾ إِنْ هَٰذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾

26:135 "Ben cidden üstünüze (gelecek) **büyük bir günün azabından korkuyorum."**

26:136 Dediler: "Va'z etsen de yahut va'z edicilerden olmasan da bize göre birdir."

26:137 "Bu, evvelkilerin âdetinden başka (bir şey) **değildir."**

Allah, kullarına, Resuller aracılığıyla farklı misallerle, anlayacakları dilden hayır ve şerre dair uyarılarda bulunmuştur. Bu görev daha sonra da aklıselim sahipleri tarafından sürdürülmektedir.

Şu yeryüzünde herkes bir şekilde ya öğüt veren yahut öğüt alan durumundadır. Akıllı olan, sözler üzerinde düşünür, faydalı olanı alır, zararlı olandan sakınır.

Kur'ânî bir tabirle, ilme kapısını kapatan, heva ve heveslerini ilah edinenler, hak sözleri dînler yahut akıllarını kullanır değillerdir. Onların, fikir inkılabına elverişli kalpleri olduğu hâlde onlarla idrak etmezler. Güzellikleri görecek gözler bahşedilmiş olduğu hâlde hakkın işaretleri olan âyetleri görmezler. Doğruyu işitecek kulaklar lütfedildiği hâlde bunlarla hak sözü işitmezler.[53]

❁ ❁ ❁

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿١٣٨﴾

26:138 "Biz azaba uğratılacaklar da değiliz."

İnsanlar zanları, vicdani ve aklıselim duyguları ile kurtuluşa erişecek olsalardı, Allah niye ilahî vahiyle yol gösterici önderler göndersin ve niye o elçiler bu dîni yaymak için ölümü dahi göze alacak kadar mücadele versinlerdi?

Şu dünyada hiçbir şey zanna göre hakkıyla yerini bulmaz. Ahirette maruz kalınacak şeyler de kişilerin zannına göre değildir. Bunun için gerçek kurtuluşun adresini Allah Kur'ân'la göstermiştir. Bu işin sonu da başı da Allah tarafından açıklanmıştır. O gün herkes niyetinin iyiliği ve samimiliği ile değil, yaptıklarına göre muamele görecektir. İman doğrultusunda yaşayanlar huzur ve mutluluğa ererken; ondan yüz çevirenler helak olacaklardır.

❁ ❁ ❁

[53] Bkz. 7/179. not

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

26:139 Hülasa: Onu yalan saydılar da biz de kendilerini helak ettik. Şüphesiz bunda bir ibret vardır elbet. (Fakat) **onların çoğu iman ediciler değildir.**

Allah, hakkı bulmaları için onlara süre verip çeşitli uyarı ve öğütler vermesine rağmen, pis bir gurur ve inatla doğruyla kendi aralarına siyah, kalın bir perde çektikleri için iman huzmeleri içlerine sızacak menfez bulamaz. Bu nedenle bütün hadiseleri tabiat olayı diye değerlendirirler.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾

26:140 Hakikat senin Rabbin, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir O.[54]

26:141 Semûd (kavmi de gönderilen) **peygamberleri tekzip etmiştir.**

Ad kavmi de sahip oldukları nimetlerle refaha düşüp şımardıklarından, hakikati görme-algılama kabiliyetlerini bozduklarından, her şeyin bir tesadüf sonucu evrimleşerek geliştiğini iddia ettiklerinden, kendilerini uyaran peygamberi yalanlamışlardır.[55]

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٤٤﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ

---

[54] Bkz. 26/122

[55] Bkz. 26/105, 117, 123, 139. not

رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٥﴾ أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا
فَارِهِينَ ﴿١٤٩﴾

26:142 O zamandaki biraderleri Sâlih onlara: "(Allah'tan) **korkmaz mısınız?" demişti.**

26:143 "Şüphesiz ki ben size (gönderilmiş) **emin bir peygamberim."**

26:144 "Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."[56]

26:145 "Ben buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin Rabbinden başkasına ait değildir."[57]

26:146 "Siz burada(ki nimetler için de) **emin emin bırakılacak mısınız?"**

26:147 "Bağların, pınarların içinde."

26:148 "Ekinlerin ve tomurcukların nazik, yumuşak hurma ağaçlarının içinde."

26:149 "Dağlardan şımarık şımarık evler yontuyorsunuz?"

Tüm peygamberler aynı iddiayla gelmiş ve kavimlerini Allah'a itaate çağırmışlardır. Fakat küfrün tavrı hep aynıdır. Ne öğütten ne olaylardan ne de geçmiş kavimlerin başına gelenlerden ibret alırlar. "Fârihîn" maharetli, usta anlamındadır. Yani onlar, dehalarının ürünü olan sanat eserleriyle güç ve saltanata sahip oldukça

---

[56] Bkz. 7/73-79; 11/64-65; 26/108, 110. not
[57] Bkz. 26/109, 127. not

şımarıp azmışlar. Sanki bu hayat hep böyle devam edecekmiş gibi şuursuzca arzu ve emelleri uğruna didinip durmuşlar.[58]

❀ ❀ ❀

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٥٠﴾ وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾

26:150 "Artık Allah'a ittika edin ve bana itaat edin."[59]

26:151 "Müfritlerin (müşriklerin) **emrine boyun eğmeyin."**

Bu tesirli sözler, ibretli haberler, imana kapısını kapatmış kimselere tesir etmiyor. Allah, bu münkirleri mü'minlerine tanıtıyor ki onlardan gelecek tekliflere karşı tedbirli olsunlar.

❀ ❀ ❀

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾

26:152 "Ki onlar yer(yüzün)**de fesat yapar, ıslah etmez kimselerdir."**

Bu, Rabbin mü'minlerine yaptığı ciddi bir uyarıdır. Şuurlu bir şekilde bu uyarıyı dikkate almadıkları zaman, müşriklerin cazip tekliflerine, demogojik ve politik söylemlerine aldanır ve kurmuş oldukları tuzakların içerisine düşerler. Mü'minlerin, ciddi bir güçsüzlüğün dışında maslahat adına küfrün zulmüne boyun eğmemeleri, onlara karşı mesafe koyup zulmü bertaraf etmeleri de tembih ediliyor.[60]

Cahiliye dönemlerinde yaşamak zorunda kalmış isek, fâsıklara karşı uyanık olmalı ve kendi aramızda imanî, ahlâkî güzel birliktelikler oluşturmalıyız. Bunu özellikle de yetişen çocuklarımız için yapmalıyız. İşlerimizi külfetten kurtarıp ülfete eriştiren çeşitli et-

---

[58] Bkz. 15/80, 84; 17/59; 26/128-129, 133-134. not
[59] Bkz. 26/108, 126, 144. not
[60] Bkz. 16/106, 107; 18/20. not

kinliklerle sevimli, lezzetli birliktelikleri çocuklarımıza tattırmalıyız ki sefihlerin hayatına özenmesinler. Bu uyanıklık ile ruhlarımızı doyurur isek şer tezgâhların tuzağına düşmekten korunmuş oluruz.

Şunu iyice kavrayalım ki mü'min için en üstün ahlâk kurallarından biri olarak takip edilmesi gereken husus: "Küfrün hor ve alçak tutulmasıdır. Küfür ehlini aziz tutan, İslâm ehlini hor tutmuş olur." (İmam Rabbani)

Hz. Ali'den rivâyetle: "İnsanların iyisi ile kötüsü indinizde bir olmasın. Zira bu müsavat, iyileri iyilikten soğutur. Kötülerin de fenalığa meylini arttırır." denmiştir.

Bu uyarılar, inananların salahı için dikkate alınacak hususlardır. Ciddi etki ve sonuçları vardır. "Bize dünya ve ahirette fayda verecek şeylerin üzerine son derece düşerek, Allah'tan da yardım isteyerek, âcizlik ve gevşeklik göstermeden emrolunduğumuz gibi dosdoğru olmaya gayret gösterip müjdelenenlerden olalım.[61]

❀ ❀ ❀

قَالُوٓا إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾

26:153 "Sen, dediler, ancak (hızlı) **büyülenmişlerdensin."**

Bu, küfrî inatlarını örtmek için yaptıkları bir ithamdır. Deliler veya cinlenmiş kimselerle; atıp tutan, bir söylediği diğerine uymayan, sözüyle fiili bir olmayan kimselerin toplum ve kişiler üzerinde bir etkisi olur mu? 'Çamur at izi kalsın!' misali müşrikler bu tür asılsız ve garip şeylerle o yüce nebilere ithamda bulunmuşlardır.[62]

Büyülenmiş, aklını yitirmiş, deli, ne dediğini bilmeyen biri bu yüce görevi nasıl yürütebilir ki; kim inanır böyle birilerine, sözlerini doğrulasalar bile kim arkalarından gidebilir ki? "Delidir, mec-

---

[61] Bkz. 9/119; 10/84

[62] Bkz. 6/111; 15/7; 17/90-93; 23/24- 25; 25/7-8

nundur, ne yapsa yeridir" diye mümkün mertebe onlardan uzak durulur. Ama görüyoruz ki her peygamber, ibretli oluşların öncüsü olmuştur. Birçoğu halklarının zulüm ve sömürüden kurtulmasına -yılmaz azimleriyle- vesile olmuşken; yola gelmeyen birçok kavmin de helakini tarih yazmıştır. Onların bu dâhiyane başarılarını çekemeyen maddeci menfaatperestler, hep zalimce, haince karşı çıkışı yeğlemişlerdir.

❁ ❁ ❁

مَآ اَنْتَ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا ۚ فَأْتِ بِاٰيَةٍ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿١٥٤﴾

26:154 "Sen bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Bununla beraber eğer (peygamberlik dâvasında) **doğrucularda isen haydi bir ayet** (mucize) **getir."**

Bu insanlar, peygamberlerin insan olarak gelmesini de hep yadırgayıp karşı çıkış aracı olarak kullanmışlardır. Oysa insan değil başka bir sıfatla gelselerdi, o zaman da "Fıtratımız başka, biz onun yaptıklarını yapamayız." derlerdi ki bu, zaten haklı ve tutarlı bir sebep olurdu.

Elbette onlar da diğer insanlar gibi bir beşerde olması gereken şeylere sahiptiler. Fakat altı çizilerek belirtilmeli ki onlar; Allah'ın lütfuyle büyük bir hikmet verilerek, insanlar için şaşmaz, seçilmiş uyarıcı önderlerdir. Bilvesile onlara tâbi olan mü'minler de bu ulvi ibadeti yaşamak ve yaşatmak zorundadırlar. Bunlar vasıtasıyla insanlık onurlu ve erdemli bir yaşama davet edilir. Bu daveti göz ardı edip çekememe hastalığına müptela olanlar, bu yüce şahsiyetleri karalama kampanyası başlatarak, hem onların toplum nezdinde itibarlarını düşürüp etkisiz kılmaya hem de kendi bulundukları mevkiyi korumaya çalışırlar.

Bu itirazların mantığı ne? Allah'ın elçileri, insan olmanın dışında bir iddiayla gelmedikleri gibi, insanları yalana, sahtekârlığa,

zulme ve sömürüye mi davet ediyorlar? Allah'a değil kendilerine davet ederek yüce payeler mi elde etmek istiyorlar da onun için mi karşı çıkıyorlar? Onun için mi böylesine tepki gösteriyorlar? Bu körü körüne karşı çıkışın sebebi ne? Yoksa hevalarına ters geldiği için mi?

O elçiler, bunlara; şan, şöhret, servet, statü, kariyer veya herhangi bir dünyalık vaadi ile davet yapsaydı hiç itiraz ederler miydi? "Bu vaatlerin bizim insanca yaşamamıza katkısı ne?" derler miydi? Manzara gayet açık. Onlar tamamen indi sebeplerle ilahî daveti yapanları karalar, bir de iman edeceklermiş gibi alay eder ve mucize isterler.[63]

❁ ❁ ❁

قَالَ هَٰذِهِ نَاقَةٌ لَّهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾

26:155 (Salih) **dedi: "İşte bu dişi deve. Su içme hakkı** (bir gün) **onundur, belli bir günün içme hakkı da sizin."**

Semud kavmi Salih peygamberden bir mucize göstermesini istemiş, Allah da -rivayetlere göre kavminin bir günde tüketebileceği suyu tek başına içebilecek kadar içen- bir deve ile onları sınamıştır. Bilindiği gibi develerin su içme ve depolama kapasiteleri çok yüksektir. İçtiği suyu deposunda saklayarak, çölde susuz kalındığında hem deve hem de insanlar bu sudan istifade ederler.

Nihayetinde bir hayvan olan devenin bu durumuna halkın tahammül etmesinin çok güç olacağını bilen Hz. Salih, bu hayvana dokunmamaları için de uyarıda bulunuyor.[64]

❁ ❁ ❁

---

[63] Bkz. 6/111; 15/14-15; 17/90-94; 18/110; 21/2-3. not

[64] Bkz. 7/73-77; 11/64. not

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾

26:156 "Ona bir kötülükle ilişmeyin. Sonra sizi büyük bir günün azabı yakalar."

Ne kendi yaratılışlarındaki harikalığı ne imanın insana kazandırdığı ayrıcalığı ne de varlıklardaki harika farklılıkları muhakeme ve muhasebe eden ve hâlâ iman etmek için mucize isteyen inkârcıları elim bir azabın beklediği haber veriliyor.

❁ ❁ ❁

فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَٰدِمِينَ ﴿١٥٧﴾

26:157 Derken onu kestiler. Fakat pişman oldular.

Ne büyük bir hamakat?! Bu tipler, başlarına büyük bela gelmedikçe uyarıcılara kulak vermezler. Telafi edilmesi mümkün olmayan pişmanlığa maruz kalıncaya kadar yanlışlarına devam ederler.[65]

❁ ❁ ❁

فَأَخَذَهُمُ ٱلْعَذَابُ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾

26:158 Çünkü kendilerini o azap yakalayıverdi. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet (ibret) vardır. Böyle iken onların çoğu iman edici değildir.

Her bela ve musibet, tefekkürsüzlükten ve cehalet sonucu imansızlıktan meydana gelir. Belalardan ibret alıp durum değerlendirmesi yaparak hâllerini düzeltmezlerse giderek toplumsallaşan azgınlığın önü alınamaz ve artık azap kaçınılmaz olur.[66] Bu toplumsal ceza geldiğinde, inananlar dünya imtihanından kurtulup

---

[65] Bkz. 7/77; 11/66; 26/99-102. not

[66] Bkz. 6/43-44; 8/25; 11/116; 16/55. not

rahata geçiş yapıyorlar. Münkirler ise bu toplumsal ceza ile dünyanın lüksünü, refahını, lezzetini, arzuları doğrultusunda sürdürdükleri yaşamlarını bitirmek zorunda kalıyorlar ve artık onlar için zorlu bir hayat başlıyor.

İnsanoğlu gittiği yerden memnun olmazsa kendisinde dönme isteği hâsıl olur. Ama gittiği yerde mutlu olan insan geri dönmek ister mi? İşte tahkiki iman sahipleri cennete gitmek için gereken her şeyi yaparlar.

Mü'minler zaten kavuştukları o saadet ve refah yerinden dönmek istemeyecektir. O kadar güzel bir hayatı bırakıp da meşakkatli bir hayata kim dönmek ister.[67]

Bu şuur ile kitabımıza yönelmeyi, bilinçlenmeyi ve gücümüz yettiğince Rabbin razı olacağı amelleri gerçekleştirmeyi, Rabbimizden yardım dileyerek yaşamak için istiyoruz. O Rab ki güçlü ve aziz olandır.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

26:159 Hakikat senin Rabbin, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir O.

Yarabbi bildik ve inandık ki sen güçlüsün, dilediğini yaparsın. Zalimlerden intikamını alan, Sana kul olanları da rahmetinle esirgeyensin.[68]

❁ ❁ ❁

[67] Bkz. 26/102
[68] Bkz. 26/68, 104, 122, 140

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٦٣﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾ أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾

26:160 Lût (kavmi de gönderilen) **peygamberleri tekzip etti.**[69]

26:161 Hani biraderleri Lût onlara: "Allah'tan korkmaz mısınız?" demişti.

26:162 "Şüphesiz ben size (gönderilmiş) **emin bir peygamberim."**[70]

26:163 "Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

26:164 "Ben buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin Rabbinden başkasına ait değildir."[71]

26:165-166 "Siz, Rabbinizin sizin için yarattığı zevcelerinizi bırakıp da insanların içinden erkeklere mi gidiyorsunuz? Hayır, (siz helalden harama) **tecavüz eden bir kavimsiniz."**

Kutsal aile müessesesini temelinden dinamitleyen, ahlâkî seviyesizliğin en adisine teşebbüs eden "Sodom" halkına Allah, Hz. Lut'u uyarıcı olarak gönderiyor. O da diğer peygamberler gibi

---

[69] Bkz. 26/5, 105, 123, 141. not
[70] Bkz. 26/125, 143, 154. not
[71] Bkz. 26/106, 108-110, 124-126, 141, 143-144, 150. not

insanları Allah'a ve nizamına davet ediyor. Çünkü onun nizamında insanı aziz eden, rezillikten, aşağı ve bayağılıktan kurtaran, arzu ve emellerin en temiz ve en rahatlatıcı şekilde giderildiği yol gösterilmiştir. Fakat arzularının tutsağı ve kölesi olan kimseler, hevalarının önünde engel teşkil edici gördüklerinden hem uyarıcılara hem de halklara gözdağı vermek için onları olmadık eza ve cefalara tâbi tutarlar.

Ahlâksızlığın birçok çeşidi vardır. Çeşitlerden hangisi o toplumda yasallaşarak hürriyet bulup yaygınlaşmış ise oraya inecek bela genelleşir. Günahların meşrulaştığı, hayâsızlıkların yaygınlaştığı şu dünyanın manzarası da yürekler acısı değil midir?

❁ ❁ ❁

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾ قَالَ إِنِّي
لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾ رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾

26:167 Dediler: "Ey Lût, sen (bu davadan) **vaz geçmezsen, andolsun, mutlak** (memleketimizden kovulup) **çıkarılanlardan olacaksın."**

26:168 (Lût) **dedi: "Ben sizin bu yaptığınıza elbette buğzedenlerdenim."**

26:169 "Ey Rabbim, beni ve ehlimi onların yapageldikleri (bu kötülüğ)**ün** (azab)**ından kurtar."**

Peygamber ve toplum önderleri, aile reisleri, öğütleriyle kötüleri engellemeye güç yetirilemeyecek kadar âciz kalırlarsa ailesini, kendisini onların şerrinden, hem ilahî yasalara sarılarak hem de Rabbinden yardım dileyerek korumaya çalışmalıdırlar. Allah, özel-

likle nebilerine hicrete dair izin vermedikçe nebilerin beldelerini terk etmeleri -görev terki olduğundan- büyük bir vebaldir.[72]

Her cemiyet, tekâmülünü, ahlâka dayandığı oranda gerçekleştirir. Ahlâk, insanın yaratılıştan getirdiği ve sonra eğitim ve çevre etkisiyle kazandığı huylardır. Böyle bir meleke, ya hayırlı bir semere verir ya da hayırsız bir semere. Duygular meşru yollardan rahatlatılarak ıslah edilirse kötülük etmeye meyledilmez, duygular rahatlatılmadan bastırıldığında ise fırsatını bulduğu an gün yüzüne çıkar.

Ahlâksızlıkla cahili sulta bir araya geldiğinde fuhşun ve fahşanın önünü almak oldukça güçtür. Böylesi zamanlarda mü'minler, ailelerinde ciddi bir birliktelik kurmalı, aralarında günahla-sevabın, faydalıyla-zararlı olanın getirisini-götürüsünü ilmî metotlarla ele alıp değerlendirmesini yapmalılar. Bir nevi Daru'l-Erkam oluşturdukları gibi cahiliye yaşantısı sürenlerle de aralarına mesafe koymalıdırlar ki "Şöyle yapsaydım böyle olmazdı." diye pişmanlıkların elemi içerisinde yaşamaktan korunmuş olsunlar.[73]

Takvaya da fücura da eğilimi olan insan, imtihana tâbi tutulur. Kim aklını sağduyu ile kullanıp doğruluk ve iyiliği şiar edinirse takvada yücelir. Aklını hevai arzularına takanlar ise fücurun ve fahşanın çirkin temsilciliğini yaparlar. Dünyalıklar elde etme adına çeşitli mazeretler bularak tavize başvurulmamalıdır. Zaafı tavize, tavizi hizmete alet etme hamakatına düşülmemelidir. Belki onları değiştirmeye güç yetmeyebilir ama Hz Lut gibi "Ben sizin bu yaptıklarınıza karşı öfke doluyum, buğz doluyum!" diyebilmeli, ahlâkın törpülendiği mekânlara karşı güç oranında protesto geliştirilebilmelidir. Hayatın temelini oluşturan aile müessesini tehlikelerden korumak öncelikli bir görevdir. Ailenin bozuluşu cemiyetin

---

[72] Bkz. 21/87; 26/60, 125, 143. not
[73] Bkz. 5/105; 26/152; 66/6. not

hızla çöküşüne sebep olur. Dışarıdaki ahlâksızlıklara kapı örtebilirsiniz ama aile içine sirayet eden bir ahlâksızlığı engellemek daha zordur. Bunu etin tırnaktan ayrılırken bıraktığı acılara benzetebiliriz. Bunun için de cahiliye dönemindeki mü'minlerin birbirlerine yakın olmaları gibi günümüz mü'minlerinin de daha çok birliktelikler oluşturmaları, ibadetlerini aksatmamaları, dürüstlüğe riayet etmeleri gerekmektedir ki tehlikelere karşı koruyucu kalkanı kullanmış olsunlar. Rabbinin zikriyle uyanık yaşayan bir insan, kendini muhafaza altına almış demektir.

İdealini, ülküsünü bilmeyenler, cahiliyeyi tanımayanlar, kendilerini nasıl koruyacaklarını da bilmezler.

Ahlâksızlık, yanlış ideal ve ideolojiler tarafından tayin edilir. Ahlâksızlık, benliğin hatalı yargılarını kutsallaştırdığı içimizdeki dürtülerdir. İçimizdeki dürtülerin müspet anlamda gelişmesi, ancak iman ve dürüst bir yaşamla mümkündür. Bu şuurdan mahrum isek hatalı dürtülerimiz bizden daha güçlü olur ve dinginliğimizi kaybederiz. Kendimizi bozulma riskine atmış oluruz.

Mutlu olmak düşüncesiyle ahlâkî kanuna isyan etmek isteyenler sefil olmaya mahkûmdurlar. Ahlâkî kanunu çiğnemek cezasız kalmayacaktır.

❁ ❁ ❁

فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾

26:170 Bunun üzerine biz onu ve ehlini kâmilen kurtardık.

Allah'a şuurlu bir teslimiyetle itaatkâr olanlar, günahkârlara buğzedip onlara karşı korunma tedbiri alanlar ilahî rahmetin himayesindedir.

❁ ❁ ❁

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧١﴾

26:171 Geri kalanlar içinde yalnız bir kocakarı vardı.

Burada şu önemli tespitin üzerinde duracağız. Hak ve gerçeğin ne kadar savunucusu olursanız olun, hevasının tutsağı olanları bulundukları yanlış yoldan döndüremezsiniz. Her kişinin başına bir nöbetçi de dikseniz, yapmak istedikleri fiili yapacak fırsatı bulunca -kaşla göz arasında da olsa- yaparlar.

İşte bir peygamber ocağında olmasına rağmen Hz. Lut'un karısı da çirkin fiile alet olmuştur. Bu da gösteriyor ki peygamber de olsa yakınlarını hidayete erdiremiyor. Ve Allah'a en salih kul da olsalar yakınlarının başına gelecek bela ve musibetleri engelleyemiyorlar.

Herkes sadece sorumlu tutulduğu işleri yapmakla kurtulur. Peygamber: "Kızım Fatıma! Babam peygamber diye güvenme, o gün için kendi hazırlığını yap!" öğüdünde bulunmuştur. Çünkü Allah katında hiçbir kula ayrıcalık hakkı verilmemiştir. Ama bu espriyi kavrayamayan insanlar, salihlerin, velilerin eteklerine tutunarak kurtulacaklarını sanıyorlar ve aldanıyorlar.

❁ ❁ ❁

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٧٢﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ۖ فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾

26:172 Sonra geridekileri (tam bir surette) **helak ettik.**

26:173 Üstlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki, (bak) **inzar edilenlerin yağmuru ne kötüdür!**

26:174 Şüphesiz bunda elbette bir ibret vardır. (Fakat) **onların çoğu iman ediciler değildir.**

26:175 Hakikat, senin Rabbin, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir.

Bu toplum da refahın getirdiği azgınlıkla güç ve medeniyetinin zirvesindeyken yerle bir edilir.

Allah, hakkın koruyucusu, fazilet ve güzel ahlâkın kaynağı, zalim ve inkârcının, şaşkın ve sapığın düşmanıdır. O'na başkaldıran sonunda hüsrana uğrar, hem dünyada hem de ahirette rezil olur. O, mü'minlerini de esirgeyendir.[74]

❁ ❁ ❁

كَذَّبَ أَصْحَابُ لْـَٔيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٦﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٧٩﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٠﴾ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾

26:176 Eyke yârânı da (gönderilen) **peygamberleri tekzib etmiştir.**

26:177 O zaman ki Şuayb onlara: "(Allah'tan) **korkmaz mısınız?" demişti.**

26:178 "Şüphesiz ben size gönderilmiş emin bir peygamberim."

---

[74] Bkz. 26/159. not

26:179 "Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

26:180 "Ben buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin Rabbinden başkasına ait değildir."[75]

26:181 "Ölçeği tam ölçün. Eksiltenlerden olmayın."

26:182 "Doğru terazi ile tartın."

Kavimlerin peygamberleri yalanlamalarının sebebi, elebaşlarıyla beraber halkların da hukuksuz bir hayat sürdürmelerinin açığa çıkması ve önlerinde kötülüklerine engel teşkil edecek doğruların açıklanmasıdır. Eyke kavmi de inançsızlığın sonucu olarak; ölçüde-tartıda, gizli-açık hilebazlıkta haddi aşmışlardır. Öyle ki, istisnalar kaideyi bozmaz ama en küçüğünden en büyüğüne kadar haksızlık ve hırsızlığa bulaşmayan kalmamış gibi. Elebaşları büyük payı götürürken, küçükleri de kotarabildikleri kadarının hesabıyla uğraşır. Şayet yaptıkları açığa çıkarsa, güçlerine dayanarak bunu gizlemenin yollarını ararlar. Bunun içindir ki büyük soygunlar yapanlar sulta sahipleri oldukları için ellerini kollarını sallayarak gezerken; sefil birinin bir ekmek çalması hâlinde -hukuk ve adalet adına- yıllar boyu sürecek cezaya mahkûm edilir.[76]

Fahşa ve münkeri gizli, aleni yapmaktan çekinmeyenler, şeffaflık adına olmadık melaneti işlerler ve sonra da cazip sunumlarla halka bu iğrenç görüntüleri güzel göstermek için sergilerler. Kur'ânî eğitim ve ahlâk almamış insanlar da bunlara aldanırlar.[77]

Öyle veya böyle cahili sistemlerde her şey çarpık işler. Fakat ne olursa olsun, hangi şartlarda yaşanılırsa yaşanılsın, Müslüman daima doğruluğu prensip edinmelidir. Cahiliyenin hâkimiyeti hiçbir Müslüman'a haksızlığı meşru kılmaz. Aç kalacağını bilse dahi bunu yapmak yerine dilenmeyi tercih etmeli. İhtiyacını giderebile-

---

[75] Bkz. 7/85-93; 11/84-95; 15/78-79. not

[76] Bkz. 26/152. not

[77] Bkz. 7/84-85; 11/84-85; 17/35. not

cek kadar isteme erdeminin esprisini yakalamayan insanlar, hırsızlığa tevessül ederek sağdan soldan çalmaya kendilerince cevazlar bulurlar. Sanki güç sahiplerinin yapmış olduğu soygunların karşılığında: "Biz de soyalım!" mantığıyla işi meşrulaştırmaya çalışırlar. Hırsızlıkla mücadele için hırsız olunmaz. Ne haksızlık edin ne haksızlığa göz yumun.

Bir toplumda, sosyal adaletin ve karşılıklı hakların korunması hâlinde ölçüsüzlüklerin önü alınabilir. İnsanlar, yalnızca ticari işlerde değil, insanlar arasındaki bütün ilişkilerinde hak ve adalet anlayışını, helal ve haram sınırlarını dikkate alarak yaşamalıdırlar. Zira Allah, koyduğu kanunlarıyla mü'minlerin birbirlerinin hakkını gözeten temiz bir toplum inşa etmeleri ve huzur içerisinde bir hayat sürmelerini istemiştir.

Allah'ın her yerde olduğunun bilincindedir mü'min. Bu sebeple hiçbir hileye başvurmaz, başvurmamalıdır.

❀ ❀ ❀

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾

وَاتَّقُوا الَّذِى خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْاَوَّلِينَ ﴿١٨٤﴾ قَالُوٓا اِنَّمَآ اَنْتَ مِنَ

الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَآ اَنْتَ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَاِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿١٨٦﴾

فَاَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِنَ السَّمَآءِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّى

اَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَاَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ اِنَّهُ كَانَ عَذَابَ

يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾

26:183 "İnsanların hakkından bir şeyi kısmayın. Yer(yüzün)de fesatçılar olarak bozgunculuk etmeyin."

26:184 "(Gerek) **sizi,** (gerek sizden) **evvelki ümmetleri yaratan** (Allah) **tan korkun."**

26:185 Dediler: "Sen ancak fazla büyüklenmişlerdensin!"

26:186 "Sen bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Biz senin muhakkak yalancılardan olduğunu zannediyoruz."

26:187 Eğer doğruculardan isen gökten üstümüze bir parça düşür."

26:188 (Şuayb) **dedi: "Ne yapıyorsanız Rabbim daha iyi bilicidir."**

26:189 Hülâsa: Onu tekzib ettiler de kendilerini o gölge gününün azabı yakalayıverdi. Hakikat bu, o günün büyük azabı idi.

26:190 Şüphesiz bunda mutlak bir ayet (ibret) **vardır.** (Fakat) **onların çoğu iman ediciler değildir.**

Allah'a karşı haşyet duymaktan yoksun cahiliye toplumlarında istisnalar olsa da, çoğunluk, çıkar ve emelleri uğruna fesat ve fitnenin bir nev'ine, birkaçına, gücünün yettiği, elinin uzandığı kadar bulaşmaktan çekinmez.

Fahiş fiyat ve hileli satış, riba, tefecilik, karaborsa yapmanın dışındaki farklılıklar kınanmaz. Mesela bir yerde aynı malı farklı fiyattan alabilirsiniz. Bunun sebepleri: taksitle alma, giderin farklılığı (kira, vergi, işçi ücreti, üçüncü elden alım vb. özelliklerden kaynaklanan farklılıklar) olabilir. Pazarlık yapmak helaldir. Fakat işi bahsettiğimiz boyutta yapmak, duruma göre haram ya da mekruhluk arz eder.

Bu ve benzeri davranışlar, insanlar arasındaki itimadın, iyi niyetin, sevgi ve saygının kalkmasına sebep olmakla kalmaz; zulme, fesada ve kaosa sebebiyet verdiğinden fitnenin altını ateşler.[78]

İnsanlar, bu dünyada sahtekârlık yaparak çok kâr elde edebilirler. Fakat bu kârın zararını er veya geç görürler. Dünyadaki boyutu küfür, beddua, ismin sahtekâra çıkıp müşteri kaybetmek, toplum nezdinde sevilmeyen biri olmak iken; ahirette durum daha vahim olacaktır. Çünkü yolsuzluk, fitne-fesat, inanmama sonucu tevessül edilen işlerdir.

Bu durumu iki dünya arasında değerlendirecek olursak; her sahtekâr, içerisinde bulunduğu zaman zarfında birileri tarafından bilinip lanet ve beddua ile anılsa da, bilahare yaptıkları zamanla unutulabilir fakat yapılan sahtekârlıklar ahirette gelmiş-geçmişlerin önünde açığa çıkacak ve bu durum ebedî helake de sebep olacaktır. Bu nedenle ahiret rüsvalığı, dünya rüsvalığından daha acı, daha rezil edicidir.

O gün de bugün de ahireti hesaba katmayan sahtekârlar, faiz, ihtikâr, tefecilik, karaborsa gibi haksız kazançlarla insanları soyuyorlar. Her şey gücü elinde bulunduranların lehine işletiliyor. Allah, mü'minlerin, bu zalimlere karşı iman doğrultusunda temiz bir toplum inşa ederek hakkın bayrağını burca çeken bir inkılâbı gerçekleştirmeleri için mücadele vermelerini öğütlemektedir. O gün bu mücadele ile Asrısaadet kurulmuştur ve insanlık o günden bugüne kadar bu devrin övgüsünü yapmaktadır. Cahilî sistemlerle İslâm'ın hâkim olduğu dönemleri inceleyen herkes aradaki büyük farkı görecektir.

Allah, zulüm ve fesat çıkaranların elim bir azaba maruz kalacaklarını belirtiyor; gücü varken gereksiz korku ve endişeler sebebiyle zulme seyirci kalanları da ikaz ediyor.[79]

---

[78] Bkz. 2/188, 275; 4/29. not

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾

26:191 Hakikat, senin Rabbin, elbette O, mutlak galiptir, çok esirgeyicidir.

Onuncu âyetten buraya kadar olan bölümde, yedi kavmin bâtıl inançlara inatla sarılması, uyarıcı elçilere kulak vermemesi ve her kavmin kendi döneminde ahlâksızlığın bir nev'inde ileri gitmesi ve her birinin başka bir azapla cezalandırılması -öğüt almak isteyenler için- anlatılmıştır:

1- Hz. Mûsâ'ya isyan eden Firavun kavminin Kızıldeniz'de boğularak helaki

2- Hz. İbrahim'e isyan eden Nemrut kavminin helaki

3- Hz. Nuh'a karşı isyan edenlerin bir tufanla helaki

4- Hz. Hud'a karşı isyan eden Ad kavminin 7 gün 8 gece uğultulu ve kasıp kavuran bir fırtına ile helaki

5- Hz. Salih'e karşı isyan eden Semud kavminin korkunç bir ses ile helaki

6- Hz. Lut'a isyan eden kavmin dehşet verici yağmurla helaki

7- Hz. Şuayb'a isyan eden Medyen kavminin korkunç bir gürültü ile yurtlarında diz üstü çökekalarak helakleri.

❁ ❁ ❁

وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾

26:192 O (Kur'an), **muhakkak ve muhakkak âlemlerin Rabbi** (canibinden) **indirilmedir.**

Bütün kıssalar bittikten sonra sûre yeniden Hz. Muhammed'in elçiliğine ve getirdiği vahyin içeriğine dikkatleri çekerek, o günün

---

[79] Bkz. 5/79; 7/164; 11/116. not

ve bu günün insanına yapılan öğüdü dikkate almalarını tembihliyor.

Bu kitap, insana insanlığını öğreten bir hayat rehberidir. Cahiller, münkirler onun hakkında ileri geri konuşsalar da Allah katından gönderildiğini kanıtlayan bir mucize özelliği vardır.

Onun âlemşümullüğü, varlığı, etkisi ve hiçbir tahrifata uğramadan aslını koruyan tek kitap olması üzerinde düşünenler, hevalarına takılmazlarsa mutlaka iman ederler. Ama kendilerine ulaşan bu mesajı ön yargılı dinleyenler, o mesaj en doğru ve sağlıklı önerileri sunsa bile onu Kur'ân'ca değil kendince anlarlar.

O hâlde ön koşul olarak vahye muhatap olma düsturunu iyi kavramak gerekir. Çünkü Allah'ın mesajlarını "Ruhu'l-Emin" kendisine emanet edilen muhteva içinde aynen getirmiştir. Onun elçileri de bu minval üzere vahyi alırlar ve insanlara aynen aktardıkları gibi yaşar ve örneklik ederler.

❁ ❁ ❁

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٩٤﴾

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾

26:193-195 Onu Rûhu'l-Emîn, inzar edicilerden olasın diye, senin kalbine mânâsı açık Arapça bir dil ile indirmiştir.

Kur'ân'ın hiçbir değişim ve tahrifata uğramadan indirilmesi hususunda bizzat Allah-u Teâlâ iddiada bulunuyor.[80]

"Ruh, Allah'ın emrindedir. Ruh hakkında insanlara az bir ilim verilmiştir." (17/85) İnsanın kendine üflenen ruhun mahiyetini bilememesi, ona müdahil olamaması, Hz. İsa'nın Allah'tan bir ruh

[80] Bkz. 15/9; 16/2; 40/15; 41/42; 56/77-80; 69/43-48

ile (Meryem) üflenmesi (4/171, 66/12) ve Cebrail'e atfen de kullanılan bir terim olması söz konusudur. (42/52, 16/102)

Ruhu ilahî bir anlam olarak değerlendirebiliriz. Ruhlar âleminde insanlara: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" denilince, onlar da: "Evet, sen bizin Rabbimizsin." demişlerdi.

Bu âyetten yola çıkarak fıtratı ruh olarak değerlendirdiğimizde, ruhun yaratıcısına karşı tam bir teslimiyet içinde olduğunu görüyoruz. Ama ruh, insan bedenine geçince etkilenip farklılaşıyor. Çünkü fıtratın yani ruhun karşıtı heva ile karşılaşıyor. Dolayısıyla bedende ruh ile heva çatışmaya giriyor.[81]

'Ruh'a; güvenilir, temiz ve doğruya götüren fıtrat diyelim. Heva ise arzuları, ihtirasları vb. duyguları besleyen tarafıdır insanın. İşte bu yönüne ağırlık veren insan Kur'ân'ı anlamaz ve ona karşı çıkar.

Fakat fıtratını bozmamış, niçin var olduğunu idrak eden bir ruh, imtihanı kabul edip melekelerini, sahip olduğu imkânları Rabbinin rızası doğrultusunda kullanırsa, Allah, onu katından bir ruh ile destekler ve bu kişinin kalbine imanı yazar.[82]

Yani mü'minler âyetlerden aldığı ruh ile öylesine duyarlı hâle gelir ki bu duyarlılık onları İslâm'ın şehadetine kavuşturur. Bu şehadetle huşu ve haşyet içerisinde dînini yaşamaya gayret ederler. Ruhu âyetlerle bu anlamda tanırsak, Allah'ın Ruhu'l-Emin ile gönderdiği vahye teslim olmaktan başka mutlak bağlayıcı bir ipin olmadığını anlamış oluruz.

Kur'ân-ı Kerim birçok defalar basiret ve kalpten bahseder. Kalp, her ne kadar kan dolaşımını sağlayan bir organ olsa da, daha çok insanın benliğini, ölümsüz hakikati ve ölümsüzü yakalamayı fark ediş ve seziş kudreti olarak tanıtılıyor. Aklın, düşüncenin,

---

[81] Bkz. 91/7-8
[82] Bkz. 58/22

idrakin toplanıp meseleyi icraata geçirme merkezi olarak bahsedilir.[83]

Basiret ise duyular üstü bakış, hikmeti seziş kudreti olarak tarif edilir.[84]

"Senin kalbine" mesajı itirazcılara cevaptır. Yani sen bunları bir yerlerden okumadın, okuluna da gitmedin, herhangi bir sistemin, ideolojinin etkisinde kalıp da öğrenmedin. Biz onu senin kalbine öyle yerleştirdik ki senin ondan hiç şüphen olmadı. Senin fıtratın tertemizdi. Verilen mesajla fıtratını bir araya getirince bunun tam insani bir hayat olduğunu kabul ettin. Ve böylece etkinyakîn bilgiye kavuştun. Ki onu insanlığa kavuşturmaktan başka bir düşüncen kalmadı.

Buradaki "`alâ kalbike" ifadesi her ne kadar Resulullah'a izafe edilse de kalbini açan herkesi içine almaktadır. Ona kalbini açan uyanır. Bu hakikat deryasındaki muhteşem hayatın künhüne vardıkça diğer insanların da kalbine bu ruhu-vahyi yerleştirmek için uyarıcılığa soyunur. Bununla hayat bulur ve buldurur.

Evet, insanların uyanması için melek ve resullerini görevlendirmesi Allah'ın kullarına ihsanıdır. "Allah'ım bize merhamet et, acı!" dediğimiz zaman eğer bu temenninin şuurundaysak -yani vahye tâbi olduğumuz müddetçe- rahmete nail oluruz.

Kur'ân'ın tercümeleriyle herkes anlama şansına sahipken; karşı çıkıp reddedenlerin iman etmeleri için hiçbir delilin tesiri olmaz.[85]

Lisan, dilin telaffuzu veya hâl lisanı ile konuşmadır. "Arabiyyin" ise Allah her peygamberi kavminin diliyle gönderiyor ki onlara açıklasın.[86] "Mübîn" ifadesi de açık, anlaşılır, aşikâr, belli, diğer

---

[83] Bkz. 22/46; 26/89. not
[84] Bkz. 6/104
[85] Bkz. 10/96-97; 15/14-15. not
[86] Bkz. 12/2; 13/37; 16/103; 20/113

bir ifadeyle iyiyi-kötüden, doğruyu-yanlıştan, hayrı-şerden ayıran anlamlarına gelir. Veya hangi dil olursa olsun kendini ifade etme hâlidir.

Kur'ân, hangi dilde olursa olsun, o dili bilmeyenler onu anlayamaz ama Kur'ân, bilinen dile tercüme edilerek anlaşılır. Öyle olmasaydı, sadece Arapça olmasından dolayı o dili bilenden başkası imani ve ameli düsturlardan sorumlu tutulmazdı.[87]

O hâlde niye başka değil de Arapça diye itiraz etmeye gerek yoktur. Sonra Arapça tüm Arabistan'ın ortak dili olmasına rağmen lehçe farklarına da rastlanıyor. Her Arapça bilen, Kur'ân'ın tümünden muradı ilahînin ne olduğunu kesin doğrular olarak tespit edebilecek midir? Öyleyse müctehid mü'minlerin bazen aynı âyete dayalı değişik görüşlere sahip olmalarını nasıl izah edeceğiz? Bu bakımdan Arapça bilmek yeterli değildir

Müelliflerden el-Merağı, bütün gücüyle araştırma yapan Müslüman'ın Arapça bilmesinin şart olmayacağı görüşünde. Hicazî'ye göre Kur'ân'ın her dilde olmasına ihtiyaç yoktur. Çünkü tercüme, bir kelimenin manasını diğer bir lisanla dengi bir tabir ile aynen ifade etmektir. Fakat hiçbir tercüme 'orijinalin aynısıdır' diye iddia edilemez. Bu sebeple tercümenin yanına metnin aslı da konur. Yoksa Kur'ân tercümesi harfin ve metnin aynısıdır denilemez. Asıl ile bedel (bir şeyin yerini tutan) birbirinin aynı olmalıdır. Bedel, aslın kapsadığı şeyleri aynen içine almalıdır. Bu, herhangi bir eser için bile mümkün değilken Kur'ân için nasıl düşünülür. "İns ve cin bir araya gelse onun benzerini meydana getiremezler."

Kur'ân-ı Kerim'in tam bir tercümesi yapılamayacağına göre, onun sadece aslına yakın bir şekilde meali, tefsiri yapılır. Bu bakımdan Kur'ân tercümesi demekten kaçınılmış, tercüme yerine

---

[87] Bkz. 6/19; 14/52

meal lafzı kullanılmıştır. Istılahta, bir sözün manasının her yönüyle aynen değil de, biraz noksanıyla ifade edilmesine meal denir.

Tüm bu açıklamalardan anlıyoruz ki tefsirler de mealler de masum değildir. Bu bakımdan kafamızı kurcalayan konu ciddi bir yorumu gerektiriyorsa birkaç meal veya tefsire bakılmalı.[88]

❁ ❁ ❁

وَإِنَّهُۥ لَفِى زُبُرِ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾

26:196 Şüphe yok ki o (Kur'an) **daha evvelkilerin kitaplarında da vardır.**

"Bu ilahî mesaj, Hz. Âdem'le başlayan tüm öğretilerde de vardır." Kur'ân'a ve resule karşı çıkmanın hiçbir akli kıymeti olmaz. Çünkü ne görevlendirilen elçilerde ne de gelen vahyî haberlerde birbirini tutmayan zıtlıklar söz konusudur. Elçilerin tümü birbirini doğrulayan, aynı yöntemi uygulayan kişilerdir.

Mevdudi'nin yorumuyla: "Allah'ın indirdiği bütün kitaplar, materyalist hayat anlayışını ve şirki reddederek, insanın Allah önündeki sorumluluğu anlayışına dayanan ve insandan resullerin getirip tebliğ ettiği, ilahî hükümler karşısında bağımsızlığını terk etmesini isteyen gerçek ve sağlam hayat düsturlarını yaşamaya çağırırlar."

İnsanı insan yapan en büyük özelliklerden biri, belki en önceliklisi "özgür irade" dir. İnsan; düşünür, karar verir, uygular ve bunun sonucuna katlanır. Bunun için de gerekli ön şart akıldır. Aklına vahiyle yön vermeyen, hevai emelleri doğrultusunda serserice yaşayanlar, herhangi bir hayvan gibi yaşamaktan öte değillerdir. Onlar şu değersiz dünya hayatına tamah edip "Nasıl olsa bağış-

[88] Bkz. 10/59; 12/76, 108. not

lanacağız." diyerek kitaba varis olan birtakım kötü kimselerdir. Onlara, benzer bir menfaat daha gelse onu kabul ederler.

❀ ❀ ❀

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةً أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٩٧﴾

26:197 İsrailoğulları bilginlerinin bunu bilmesi de onlar için bir ayet (bir delil) **değil miydi?**

Münkirlerin aklını örten sebepler oldukça çoktur. Bunlardan biri kavmiyetçiliktir. Peygamberleri kendi oğulları gibi tanıdıkları hâlde mesaj kendi içlerinden birine gelmediği için kıskançlık sebebiyle Hz. Muhammed'i reddetmişlerdir.

İster asabiyet ister çekememezlik isterse statülerini koruma sebebiyle olsun, bu hastalıklardan kurtulmadıkça asla iman gibi bir şerefe nail olamazlar. Yoksa o yüce resulün geleceği haberi kitaplarında bildirilmişti. Bunu bilmeleri onlar için bir delil değil miydi? Ayrıca bu yüce şahsiyet, o cahiliyenin içerisinde sosyal, siyasal, ticarî, ahlâkî anlamda doğru, güvenilir yararlı yaşamın yollarını ilmî delillerle öğreten biriydi. Her tür baskı, zulüm ve engele rağmen Hz. Peygamber'in dâvası uğruna gösterdiği sabrı, fedakârlığı, ona inananların üzerinde yaptığı etkiyi görmelerine rağmen kör bir taassupla karşı çıkmışlardır.

Bu imtihan âleminde hakkı kabul edenler olduğu gibi reddedenler de olacaktır. Ama hakkı kabul edenler, bâtıl ehline hakkı duyurmak için engellere takılmadan, neme lazımcılık etmeden, merhametle gönülleri irşad etmeye çalışmalıdırlar. Bu merhamet duygusuyla kalbinin bir köşesinde sıkışmış olan iman değerini açığa çıkararak hakkı yaşama imkânına kavuşanların sayısı artacaktır. Böylece hakkın hâkimiyetiyle, zulmün, başıboşluğun önü alınıp huzur ve güven içinde yaşamak nasip olur.

❀ ❀ ❀

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِم مَّا كَانُوا بِهِ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾

26:198-199 Biz onu Arapça bilmeyen birine indirseydik de, onlara karşı bunu okusaydı yine buna iman edici kimseler değillerdi onlar.

Bu âyetler de, iman etmemeye şartlanmış itirazcı kimseleri tanıtmaktadır. Aslında bir şeyin doğruluğunu-yanlışlığını kabul veya reddetmek için onu düşünmek, tahkik etmek gerekir. Oysa küfürde inatla diretenlerin hakkı açıktan reddetmeleri başkalarının düşünmesine sebep olacaktır. Onlar, kin ve haset duygularıyla hidâyet ile aralarına aşılmaz engeller koyduklarından iman etmeye asla yanaşmazlar.[89]

❁ ❁ ❁

كَذَٰلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا
الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾

26:200-201 Biz (küfrü) **o günahkârların kalbine öyle bir soktuk ki o pek çetin azabı görecekleri** (ana) **kadar onlar** (kabil değil) **bu** (Kur'an'a) **inanmazlar.**

İmanla küfür arasına, hevadan kaynaklanan kalın duvarlar ören inatçı mütekebbir, liberal, materyalist zihniyete sahip olanlar, hayatı ve olayları tesadüfî olarak değerlendirdiklerinden, ibret almadıklarından, ölüm gerçeğiyle muhatap olmadıkça iman etmezler.

❁ ❁ ❁

---

[89] Bkz. 6/7, 111; 15/14-15

فَيَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾

26:202 İşte bu (azap) **onlara, kendileri de farkında olmayarak ansızın gelecektir.**

26:203 (Gelecektir de) "(Acaba) **bize bir mühlet verilir mi?" diyeceklerdir.**

Bu âyette, geri dönülmesi mümkün olmayan ahiret pişmanlığı anlatılmakta ve münkirlere, aklın önündeki perdeyi kaldırıp iman etmeleri -yeniden- hatırlatılmaktadır. Kendilerine mühlet verilmesine rağmen hâlâ imandan yüz çevirenler, o gün sığınacak bir merci, kaçacak bir yer bulamayıp elim azabın kucağına düşeceklerdir.[90]

Bu uyarılar inatçı inkârcıları değil, 'Müslümanım' diyenleri titretmeli, keyfi, zanni, hissi olarak değil, imanın bahşedeceği ilmî haysiyetle Rablerinin rızasını kazanmaya çalışmalılar.

❁ ❁ ❁

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾

26:204 Onlar hâlâ azabımızı çabuklaştırmak mı istiyorlar?

İnanmayanların, ikazlar karşısında maddi güçlerine dayanarak küstahlaşmaları, resulü ve müntesiplerini alaya alma seviyesizliğine düşmeleri, ilahî azabın üzerlerine gelmesini çabuklaştırır.[91]

❁ ❁ ❁

أَفَرَأَيْتَ إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُم مَّا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾ مَا

أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾

---

[90] Bkz. 3/178; 18/58; 58/6

[91] Bkz. 6/57; 10/52-53; 8/31-32

26:205-207 Şimdi sen bana haber ver: Biz onları senelerce yaşatıp faydalandırsak da sonra kendilerine tehdid olunageldikleri (azap gelip) **çatıverse o yaşayıp faydalanmış oldukları** (yıllar) **kendilerini kurtarabilir mi?**

Diyelim ki şu yaşadıkları süreçte mal, makam, şöhret gibi şeylere sahip olarak yıllarca yaşasalar bile nihayetinde ölüm, sahip oldukları şeylerden kendilerini ayırmayacak mı? Hayatta birçok imkâna sahipken, kim başına gelen belayı engelleyebiliyor, hastalık ve yaşlılığın kendilerinden alıp götürdüğünü geri alabiliyor? Birkaç yıllık dünya hayatı, rahatı ve zevkinden geriye ne kalıyor.

Aslında maddi imkânlar kişiyi hidâyete ermede engelleyici faktörler değildir. Bilakis maddiyat -insanlar değerlendirmeyi bilirlerse- dünyada güç ve rahata, ahirette ise saadete kavuşturucu birer vesiledirler. Maddenin insanı saptıran tarafı, ona karşı gösterdiği hırslı tutkusu ve körü körüne olan bağlılığıdır. Örneğin; Necaşi, saltanat sahibi bir kral ve zengin bir nüfuza sahip insandı. Buna rağmen duygularını, düşüncelerini, o zenginliğin şımarıklığı ile bozmamıştı. Dolayısıyla ülkesine sığınan Müslüman muhacirler ilahî mesajı okudukları anda yere bir çizgi çizerek: "Sizinle bizim aramızda şu çizgi kadar bir ayrılık yok. Bizler aynı kaynağa mensubuz." diyebilme cesaretini göstermişti. Firavun ve Nemrut gibiler ise sahip olduklarıyla azdıkça azdılar. Aklın önüne herhangi bir nedenden dolayı perde konulduğunda, akıl normal işlemez ve yanlışı doğru diye kabul edip zulme düşer fakat akıl vahye tâbi tutulduğu zaman güzel bir yapılanma ortaya çıkar.

❁ ❁ ❁

وَمَآ اَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ۝٢٠٨ ذِكْرٰىۚ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝٢٠٩

26:208-209 Biz hiçbir memleketi, ona (halkına) **öğüt vermek üzere inzar edici**(peygamber)**ler** (göndermiş) **olmadıkça helak etmedik. Biz zulmedenler değiliz.**

İşte ilahî adalet, ilahî iddia ve ilahî rahmet!.. Allah, uyarıcılar göndermeden hiçbir kavme azap edici değildir.[92]

❁ ❁ ❁

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

26:210 Onu (Kur'an'ı) **şeytanlar indirmedi.**

26:211 Bu, onlara hem yakışmaz hem onlar (buna esasen) **güç yetiremezler.**[93]

26:212 Şüphe yok ki onlar (meleklerin sözü) **işitmekten kât'i surette azledilmişlerdir.**

Vahiy ve şeytan birbirine zıttır. Şeytan, her ne kadar kalplere vesvese verici, azdırıcı bir özellikte olsa da Allah'a ve Allah'ın işlerine müdahale etme gücüne asla sahip değildir ki vahiy indirirken müdahalesi olsun. Vahiy insanlara, iyilikleri kötülükten ayırt ettirici yüce bir burhandır. Şeytan ise hevasıyla kendisini davet edenlerin üzerinde vahyin etkisini yok ettirmeye çalışan bir azgındır. Şeytanın tutsağı olan münkir, münâfık ve müşrikler, istedikleri kadar birleşerek vahyin etkisini kırmaya çalışsalar da şu bir gerçek ki ne vahyi değiştirmeye ne böyle bir eser meydana getirmeye ne de kalbini hiçbir engele takılmadan İslâm'a açanların hidâyetine engel olabilirler. [94]

❁ ❁ ❁

---

[92] Bkz. 4/14, 115; 6/131; 9/63; 17/15. not
[93] Bkz. 15/17-18
[94] Bkz. 2/23; 10/38; 11/13; 15/9, 17-18. not

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٣﴾

26:213 Sakın Allah ile beraber diğer bir tanrı daha çağırma. (Sonra) **azaba uğratılanlardan olursun.**

Bu âyet, iman ile şirkin karıştırılmaması hususunda çok ciddi bir ültimatomdur. Allah'a giden yolda ataları, şeyhleri, üstatları senet ittihaz etmeden, vahy-î ilahîye zan ve heva duygularınızı karıştırmadan "Rabbim ne buyuruyor itaat edeyim." diye okumadığınız zaman, haktan sapar ve azaba uğratılırsınız. Ne niyetlerin iyiliği ne amellerin çokluğu ne de aldatılmışlığın savunuculuğu ile kimse kurtulabilir. Allah, kulları doğru adreste, istikamette yürüsün diye vahyini koruyarak indirmiştir. Kim ona sımsıkı sarılır, gücünce amel ederse şirkten korunup vahyin kontrolü altına girer. Gaflet sonucu içerisine düştüğü günahlardan pişmanlık duyarak samimi bir tövbe ile hâlini düzeltenler, yine istikamet üzere yollarına devam ederler. Bu ilmî şuurdan habersiz kimseler, şirk gibi büyük bir tehlikeyle yüz yüzedirler.[95]

❁ ❁ ❁

وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾

26:214 Sen (ilkin) **en yakın hısımlarını inzar et.**

Hayatta bazı realiteler vardır. Onlardan biri de et-tırnak mesabesinde yakınlığı olan aile ve hısım ilişkileridir. Bu nedenle tebliğe önce yakınlardan başlanılmalıdır. Onların hidâyete ermesi, güçlü bir aile dayanışmasını temin edeceğinden, hem gelecek tehlikelere karşı korunma hem de toplumsal gelişmeyi hızlandırarak sosyal güvenceyi de daha kısa zamanda temin eme olanağı sağlar. Birey

[95] Bkz. 9/31; 39/3; 12/106; 22/31. not

aileyi, aile cemiyeti oluşturduğuna göre, işe merkezden başlanmalı ve tebliğ, taşın suya düşen haleleri gibi genişletilmelidir.

Böylece iman doğrultusunda dayanışmayı sağlamaktan, huzur verici manevi atmosferi teneffüs etmekten daha güzel ne olabilir. Bu havanın bozulmaması ve yakınlarımızın acısıyla acı çekmemek için bu çalışmanın ciddiye alınması gereklidir.

❁ ❁ ❁

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾

26:215 Mü'minlerden sana tabi olanlara kanadını indir.

İslâm'da aslolan, mü'min olmayan akraba ve iyalden daha yakın, şefkat ve himaye edilmesi gereken mü'minlerin kardeşliğidir.

Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve yekdiğerini korumakta bir vücut gibidirler. Vücudun herhangi bir uzvu rahatsız olursa diğer azaları da rahatsız olur.

Mü'minlerin derdini kendine dert edinmeyenler onlardan değildir.

"Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Müslüman, kardeşine zulmetmez ve onu düşman eline vermez (himaye eder). Her kim Müslüman kardeşinin yardımında bulunur ve onun ihtiyacını giderirse, Allah da buna mukabil kıyamette o kişinin sıkıntılarından birini defeder. Her kim bir Müslüman'ın ayıbını örterse Allah da ahirette onun ayıbını örter."[96]

İşte böyle birbirini her türlü tehlikeye karşı koruyan muhteşem aile binası yıkılır mı hiç? Onurlu direniş ve salih amel bütün peygamber ve mü'minlerin mesleğidir. Allah'ım, cehaletin içerisine düşüreceği tefrikadan ilmin aydınlığına, tefekkürün hayrına erdir!

❁ ❁ ❁

[96] Bkz. 9/71; Riyazu's-Salihin, C. 1, s. 18, 24

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾

26:216 Bunun üzerine eğer sana isyan ederlerse de ki: "Ben sizin yapageldiklerinizden hakikatten uzağım."

Elbette bu ulvi aileye zarar verebileceklere karşı tedbir alınmalıdır. Asilerle aralarına engel koymayı bilmeyenler, onların vereceği zararla karşı karşıya kalırlar.[97]

Burada Kelile ve Dimne'deki arılar hikâyesini, mü'minlerin ailelerini günahtan korumaları için bir mesel olarak düşünebiliriz. "Arılar toplu hâlde kovanlarında yaşarlar. Kovanı bey arıyla yardımcı arılar yönetir, ilginç bir yardımlaşma örneği sergilerlermiş. Ayağında, kanadında pislikle dönen bir arı içeri hemen alınmaz, kovanın içerisindeki bekçi arının sıkı bir temizlik kontrolünden sonra içeri alınırmış. Bal özü toplamaktan dönen her arıya bu inceleme uygulanır, eğer yanında yabancı bir madde varsa içeri alınmazmış. Üzerinde her hangi bir pislikle içeri girmişse bu arı hemen belirlenir ve diğerlerine ibret olsun diye hemen öldürülürmüş. Bu emri de bey arı verirmiş.

İşin en ilginç yanı ise arıların hepsi silahlı, yani iğneleri var. Fakat bunu birbirlerine karşı kullanmıyorlar ancak kovanın güvenliği için dışardan gelecek bir tehlike arz ettiğinde kullanırlarmış."

Mü'minler de arı gibi her çiçekten bal toplar. İlim edinerek sağlıklı, emin adımlarla ilerleyip büyük bir gayretle topladığı ilmi insanların da faydalanması için koştururlar. Yanlışı, eksiği varsa daha bilen biri -tıpkı bekçi arı gibi- onu tashih eder. Mü'minler böylesi nitelikli birliktelikleriyle hem başkalarının kendilerine zarar vermelerinden hem de kendi kendilerine zarar vermekten korunmuş olurlar. Onlar da silahlarını, toplumun huzuru için dışarıdan gelecek saldırılara karşı kullanırlar, Mü'minler, evlerini günah kirlerin-

---

[97] Bkz. 5/56-57

den temiz tutmak ve ailesini muhafaza etmek için görevlerini kusursuz olarak yerine getirmeye çalışırlar.

Fakat Kur'ân ikliminden yeteri kadar beslenmeyenler bu duyarlılıktan mahrumdurlar. Bu sebeple kötüler çoğalmakta, iyiler azınlıkta kalmaktadır. İyilerin zarar görmemesi için kötülerden uzak durulmalı, onlarla dost olmak, yılanlarla dost olmak kadar tehlikedir diye düşünerek, tedbir alınmalıdır.

İslâm'ın bu temel esprisini kavrayan mü'minler ilmin, tefekkürün ve muhakemenin gücüyle donanıp merkezi muhafazayı ihmal etmeden muhite açılırlar. Halkayı genişleterek insanları İslâm'a çağırırlar.

❁ ❁ ❁

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾

26:217 Sen O mutlak galip, O çok esirgeyici (Allah'a) **güvenip dayan.**

Ey mü'min! Sen öyle basîr, öyle âlim, öyle semî olanın kulusun ki bundan gafil olup da kalbini bozarak geçici olana rağbet edip çizginden sapmayasın. Güçlü bir iman, ilmi bir haysiyetle sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmalısın ki Rabbinin himayesinde olasın.

O, azizdir, rahimdir. Dolayısıyla yeryüzünde kendi kelimesini yükseltme uğruna mücadele edenlerin çaba ve fedakârlıklarını boşa çıkarmaz. İşte bu şuurla gayretlen, netice hususunda Allah'a tevekkül et.

Tevekkül; Müslüman'ın yapacağı işlerde tüm zahiri sebeplere sarılması, alınması gereken tedbirleri alması, çalışıp çabalaması ama neticenin kendi istediği gibi değil Allah'ın istediği gibi olacağının bilinciyle Allah'a dayanmasıdır. Bu gerçeği kavramayanların

durumunu, M. Akif Ersoy acı bir serzenişle şöyle tasvirde bulunmuş:

O ihtişamı niçin elinden bıraktın da,
Bugün yatıp duruyorsun ayaklar altında.
"Kadermiş!" öyle mi? Hâşâ bu söz değil doğru:
Belanı istedin, Allah da verdi, doğrusu bu
Talep nasılsa, tabii, netice öyle çıkar,
Meşiyyetin sana zulüm etmek ihtimali mi var?
"Çalış!" dedikçe şeriat, çalışmadın, durdun!
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun!
Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dîni çevirdin onunla maskaraya.
...
"Yetiş!" de, kendisi gelsin, ya Hızr'ı göndersin!
Evinde hastalanan varsa, borcudur: Bakacak!
Şifa hazinesi oluk oluk akacak...
Demek ki: Her şeyin Allah... Yanaşman, ırgadın O,
Çoluk çocuk O'na ait, lalan, bacın, dadın O,
Vekil-i harcın O; kâhyan, müdir-i veznen O,
Alış seninse de, mesul olan verişten O,
Denizde cenk olacakmış gemin O, kaptanın O,
Ya ordu lazım imiş... Askerin, kumandanın O,
Köyün yasakçısı; şehrinde baş muhassılı O,
Tabib-i aile, eczacı... Hepsi hâsılı O,
Ya sen nesin? Mütevekkil! Yutulmaz artık bu?
Biraz da saygı gerektir... Ne saygısızlık bu!
Huda'yı kendine kul yaptı, kendi oldu Huda;
Utanmadan da tevekkül diyor bu cür'ete... Ha?[98]

❁ ❁ ❁

[98] Safahat, s. 212

ٱلَّذِى يَرٰىكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾ وَتَقَلُّبَكَ فِى ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٢١٩﴾ إِنَّهُۥ هُوَ

ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾

26:218-220 (Öyle mutlak galip, öyle çok esirgeyici) **ki O,** (namaza) **kıyam ettiğin vakit seni ve secde edenler içindeki dolaşmanı** (daima) **görendir. Çünkü hakkıyla işiten, hakkıyla bilen bizzat O'dur.**

Kıyam ve sücûd, İslâm'ın aile binasını inşa etmek için temel ilkelerdir.

Küfrün karşısına çıkmak için bu uğurda tüm fedakârlıkları göze alıp ayağa kalkmaktır kıyam. Secde ise ilahî ilkeleri yaşayabilme uğruna her şeyi feda etmektir...

Şuur, huşu ve haşyet içerisinde olan mü'minler, hep birlikte el ele, omuz omuza engelleri aşacak fedakârlıkları yaparak yola çıkarlar. Onlar Rablerinin rızasının kendilerine neler kazandıracağının farkındadırlar. Dünyadaki gayretleri insanlığın ıslahı ve kurtuluşu içindir. Ve bunun ilmi için dolaşırlar. Bir kelime üzerinde birleşir, bir imam etrafında toplanırlar. Saflarını doğru tutmada, birbirlerini himayede "Asr Sûresi" çerçevesinde hareket ederler.

Kıyam ve sücûd, İslâm sancağının dalgalanması için imkânları seferber etmektir ki bu uğurda yapılan fedakârlıklarla İslâm'ı her asrın idrakine sunmaya çalışırlar. Bu, kendileri için gerek dünyada gerek ahirette karşılaşılabilecek tehlikelere karşı korunma zırhıdır.

❁ ❁ ❁

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ ٱلشَّيَٰطِينُ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

﴿٢٢٢﴾ يُلْقُونَ ٱلسَّمْعَ وَأَكْثَرُهُمْ كَٰذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾

26:221 (Ey müşrikler!) **Şeytanların kimlerin üzerine indiğini size haber vereyim mi ben?**

26:222 Onlar her günahkâr yalancının tepesine iner(ler.)

26:223 Onlardır ki (şeytanlara) **kulak verirler ve onların çoğu yalancıdırlar.**

İnsan bir defa gerçeği yalanlamayagörsün, tövbe edip hâlini düzeltmedikçe şeytan ona kancasını takmıştır ve artık her işi Rab katında bâtıldır, geçersizdir.[99]

Şeytanlar, heva ve hevesinin peşinde giden zevk ve eğlence düşkünlerine inerler.

İnsana maddi-manevi rahatsızlık veren düşünce ve davranışlar hep şeytandandır. İçsel dürtülerini Rabbin rızası doğrultusunda güçlendirmeyen, zaaflarına yenilerek tavizler verenlere şeytan musallat olur. Onun şerrinden, Rabbin zikriyle uyanıp vahyî veriler doğrultusunda amellere sarılanlar korunurlar.[100]

Kur'ân, sapık, ölçüsüz ve hayalci kimseleri yermekte ve onların sahte tavırlarına dikkatleri çekerek mü'minleri onlara karşı uyanık ve tedbirli olmaya davet etmektedir.

❁ ❁ ❁

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُۥنَ ﴿٢٢٤﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِى كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾

26:224 Şairler(e gelince)**, onlara da sapıklar uyarlar.**

---

[99] Bkz. 10/17, 69; 16/62. not

[100] Bkz. 15/41, 42; 16/99

26:225-226 Onların her vâdîde hakikaten ifrata (mübâlağaya) **düşegeldiklerini ve hakikaten yapamayacakları şeyleri söyler** (insanlar) **olduklarını görmedin mi?**

Bu âyet, müşriklere bir cevap niteliği taşıyor. Çünkü onlara bildirilen bu haberler insanları etkiledikçe onlar: "Cinler öğretiyor, bu bir kâhin işidir." diyerek tepki gösteriyorlardı.[101]

Kur'ân, âyette de belirttiği gibi Hz. Muhammed'i bu şairler sınıfının dışında tutar. Onun risaletle görevlendirildiğini açıkça beyan eder ve sözlerinin kaynağının Allah olduğunu belirtir.

Bu ilahî vahye bir beşer, bir cin dokunmuş olsaydı mutlaka taraflı, yanlı olurdu. Şeytan ve saptırıcı insan da yanlı düşüneceğinden, böyle bir eser Allah'ın vahdaniyetini, insanlığın selametini dile getiremezdi. Hakkı hakkıyla temsil edemezdi.[102]

İşte bu iddiada bulunanlar veya şiirleriyle bu iddiayı çürütenler, günahkâr iftiracılardan başkası değildir. Şeytan bunlara vesvese verir, onlar da kendi gibi aklını kullanmayı bilmeyen eblehleri aldatırlar.

Müşrikler şiirle birçok dolap çevrildiğini bildiklerinden, insanların Kur'ân'a meyletmelerini engellemek için bir anlamda kendi bindikleri dalı kesme pahasına Kur'ân'a şiir, peygambere de şair demişlerdir. Çünkü peygamber, insanlığın serüvenini ve tüm tarihî haberleri en güzel şekilde dile getirerek insanlık dersi veriyordu.

Şiir, çoğul olan şu'arâ kelimesinden alınmıştır. Hissetmek, hissettirmek, bilmek, farkında olmak, yapılması gerekenleri söylemek ve yapmak manalarında kullanılır.

Bir şair: "Sözün şelale gibi akanına, seher gibi serinletenine, volkan gibi yakanına şiir derler." demiştir.

---

[101] Bkz. 26/210-212. not

[102] Bkz. 26/192, 210-212; 56/78

Allah'ı çokça zikreden, dilini kılıç gibi kullanıp zalimlere karşı duran, kelimelerin en güzelini terennüm eden şairlerimizi peygamberimiz övmüştür.

Efendimiz, Abdullah b. Revaha'nın bir şiirini dinledikten sonra: "Kardeşiniz boş ve kötü söz söylemez." buyurmuştur.

Şair ve şiirleri üçe ayırarak işlersek bakış açımızı yerine oturturuz. Yoksa şairleri ya yerer ya da büyük dâhiler olduklarını düşünerek fazla yüceltiriz.

1) İdeale ve ideolojiye yönelik olanlar.

2) Heva-heves tutkusu taşıyanlar.

3) İtibar, makam, mevki tutkusuyla yazılanlar.

Birincisi hak ve bâtıl söylemleri ifade eder. Bâtıl, ideolojisini sevdirmek için yalan söyler, yapamayacağı sözleri en tumturaklı bir biçimde hakka karşı alaycı, küçümseyici ve iftiraya varan ifadelerle dile getirir. Hürriyet destanları, özgürlük türkülerini inandırıcı bir biçimde söyler. Allah bu kimseleri âyette gördüğümüz gibi küfürle nitelemiştir.

İkinci sınıftakiler, sevdadan, aşktan doğan derin duyguların ifade edilişidir. Kimi evlada, kimi eşe, kimi mala-mülke sevdalıdır. Bu tür duyguları dillendirirler. Bir şairin ifadesiyle:

"Bir dize ile/İçi boş, gönlü hoş/Şairim benim!
Asırlar boyu neyledin?/Gül dedin, bülbül dedin
Ney ve mey istedin/Bir de inledin inledin...
Zavallı sarhoş...

Üçüncü sınıf ise nüfus sahibi kimselerin yanında kalarak mevkisini korumak, terfi etmek için onlara hoşlanacakları sözler söyler. Böylece hem onların hem de kendinin çıkarlarını korumaya çalışır.

İfrata varan, yapamayacağı şeyleri söyleyen, arzuları kamçılayan, fahşa ve münkere itici yazılan, şiirler aldatıcıdır ve yerilir. Bunlar, imanî, insani değerleri bilmeyen, belli hâl üzere sebat göstermeyen zavallı kimselerin ifadeleridir. Yani neye sevdalılarsa ona

göre söylem geliştirirler. Âyette de işaret edildiği gibi bu şairlere ancak azgınlar uyar.

Bir rivâyette Hz. Peygamber, kişiliğinden hareketle İslâm'a saldıran birisini görünce: "Birinizin içinin irinle dolması bu tür şiirle dolmasından daha iyidir." buyurmuş, buna karşılık Kab bin Malik'e: "Onları hicvet, çünkü nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki senin şiirin onlar için oktan daha etkilidir ve yararları olacaktır." demiştir.

Kâfirlere şiirle cevap veren Hasan b. Sabit'i de teşvik etmiş, kendisini korumak için: "O kâfirlere cevap ver." demiş, Hasan'ın daha güzel şiir söylemesi için Allah'ın onu Ruhu'l-Kudüs'le kuvvetlendirmesi için dua etmiştir. Hz. Muhammed bu çerçevede şiiri bir savaş aracı olarak değerlendiriyor: "Mü'min kılıçla olduğu kadar dille de savaşır."

"Hakiki mü'min; harpte kılıcıyla sulhta diliyle hakkı müdafaa edendir."

"Cihadın efdali, zalim sultan karşısında hakikati söylemektir.", "Dilin yarası elin açtığı yara gibidir." , "Yiğidi kılıç kesmez, bir acı söz öldürür." cümleleri, sözün kısa ifadelerle gücünü anlatır.[103]

Demek ki şaire, şiire değil, bunların neyi ifade ettiğine bakılmalıdır. Necip Fazıl'ın da dile getirdiği gibi "Oluklar çift; birinden nur akar, birinden kir." Yani insanın fikirlerini, zihni faaliyetlerini, duygu ve düşüncelerini ortaya koymaktadır. Biri, kirli duygu ve düşünceleri, hakikatten uzaklığı; diğeri ise erdemi, ilkeyi, idealin sembolünü temsil eden dizelerdir.

Çoğu insan, düşmanıyla savaşmayı, dâvası uğrunda feda olmayı düşünür ve bunda samimidir de. Fakat bir türlü motive olamaz, dinamizmi kendinde bulamaz ama bakarsınız bir şiir, bestelenmiş bir marş onu harekete geçirebilir.

---

[103] Riyazu's-Salihîn, C. 1, s. 185

Görülüyor ki şiirin ve şairlerin, toplumları yönlendirici, yönetici, onların duygularını bir tarafa kanalize edici gücü vardır. Allah, insanlara, his ve heyecanla değil; itidalle hareket etmek için kendi vahyî düzleminde yürüyecek gerçekleri belirtmiştir.

Şair ve şiir hakkında bu çerçevede bir bilince sahip olunursa şairlere de şiirlere de itidalli yaklaşılır. Abartılı, şaşaalı, tumturaklı ve haddi aşan söylemlere aldanılmamalıdır.

Aynı zamanda şöyle bir soru da aklımıza gelebilir: Şairlik kesbi mi yoksa vehbi midir? Bunu tartışmaktan ziyade şiiri; olaylar üzerinde yoğun düşünmek ve onları iştiyakla hissedip yansıtmak olarak düşünebiliriz. Şiir sanatı, çalışarak geliştirilse de bu durum bir yetenektir de diyebiliriz. Çünkü her isteyen şair olamıyor.

❁ ❁ ❁

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ
مَا ظُلِمُوا ۗ وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

26:227 Ancak iman edip de iyi amel ve (hareket)**de bulunanlar, Allah'ı çok zikredenler ve zulme uğratıldıklarından sonra öçlerini alanlar böyle değildir. O zulmedenler yakında hangi inkılâbla sarsılacaklarını bileceklerdir.**

İslâm, insanın iç âlemiyle de dış âlemiyle de ilgilenir. Kendilerini onun eğitimiyle terbiye edenler, beşerî zaaf ve tutkulardan doğabilecek kin, nefret ve zanna dayalı duygulardan ziyade, hislerini ıslah edici, uyarıcı ve mesajcı bir yaklaşımla besler ve dile getirirler. Ve bu duyarlılıkla şiir yazarlar, hareketlerini kontrol altına almaya çalışırlar. Bütün kabiliyetlerini, Allah'ı hoşnut etmeyi hatırdan çıkarmadan, hiçbir haksız taarruza girişmemeye çalışa-

rak ve vatanı savunmak amacıyla kullanırlar. Bu amaçla her türlü silah sanatını kullanırlar.

Bu son hitapla da mücrimler, belki uyanırlar diye tehdit ediliyor. Onlar o gün nasıl bir inkılâba maruz kalacaklarını görecekler.

Mü'minler bu geçici imtihan hayatına mukabil eşi benzeri görülmemiş bir hayata geçecek, münkirler de geçici yaşamlarında elde ettikleri debdebeli, şaşalı hayata veda edip acı ve ıstıraplı bir hayata başlayacaklardır. Bu inkılapla mü'minler saadet ve selamete; münkirlerse elim bir azaba dûçar olacaklardır.

Allah'ım! İslâm'ın inşirahına, Kur'ân'ın ahlâkına bizleri kavuştur! Ey yüce Rabbimiz, bizlere güçlü bir iman, ilmî bir haysiyet, zikrinle uyanık, mutmain, zikrinle sekinete erecek teslimiyet ve tevekkül ver. Kalbimize imanı yaz, gönüllerimizi şâd et, irademizi iradene ram eyle. Âmin! Âmin! Velhamduli'l-lahi Rabbi'l-âlemin.

OKUYUCU TEFSİRİ

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

"Kâri; okuyan, okuyucu" anlamını ifade eden bir kelime seçilmişti. Bu isim de, Kur'ân'ın ilk emri olan "Oku" fiilinden alınmıştı. Okuyanlara hitap eden güzel bir isim...

Evet, bu tefsir, hem dirâyet hem rivâyet tefsirlerini cem eden, aralarında çok güzel bir uyum sağlayan, akıcı bir üslûp ile kaleme alınmış, ilmî bir çalışmadır. Öncelikli olarak hanımlar, kızlar olmak üzere, bütün insanımızın yararlanacağı, Allah'ın Kitabı'ndan nûr ve feyz alacağı çok önemli bir eserdir.
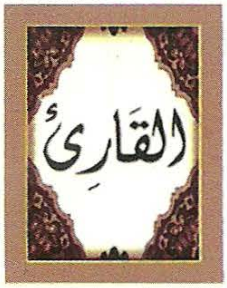
Böylesine ciddî çalışmaların devamını ümit ederiz. Türkiye'de alanında ilk hanım çalışması olarak, gerçekten başarılı, ilmî esaslara dayalı, Türkçe dil akışı ahenkli ve verimli bir tefsirdir. İnşallah, bu alandaki boşluğu ilk etapta dolduracaktır.